

Betænkning

fra

Domstolenes Strukturkommission

Betænkning nr. 1398

[Betænkning](#)

[Download beretning i word format \(1.042 kb\)](#)

[Bestil](#)

[Kolofon](#)

Januar 2001

[Justitsministeriet](#)

Slotsholmsgade 10

1216 København K

Telefon: 33 92 33 40

Fax: 33 93 35 10

E-post: jm@jm.dk

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Resume

Kapitel 1. Indledning

- 1.1. [Kommissionens kommissorium](#)
- 1.2. [Kommissionens sammensætning](#)
- 1.3. [Kommissionens arbejde](#)
- 1.4. [Oversigt over betænkningens indhold](#)
- 1.5. [Sammenfatning af kommissionens overvejelser og forslag.](#)
- 1.5.1. [Overvejelser og forslag vedrørende byretsstrukturen](#)
- 1.5.2. [Overvejelser og forslag vedrørende landsretterne](#)
- 1.5.3. [Behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse ved de enkelte embeder](#)
- 1.5.4. [Overvejelser og forslag vedrørende Sø- og Handelsretten](#)

Kapitel 2. Kort oversigt over den nuværende domstolsstruktur og domstolenes arbejdsopgaver

Kapitel 3. Beskrivelse af byretsstrukturen og byretternes opgaver

- 3.1. [Indledning](#)
- 3.2. [Beskrivelse af den nuværende byretsstruktur](#)
 - 3.2.1. [Københavns Byret](#)
 - 3.2.2. [De øvrige præsidentledede embeder](#)
 - 3.2.3. [Embeder med administrationsordning](#)
 - 3.2.4. [Delte embeder](#)
 - 3.2.5. [Enedommerembeder](#)
 - 3.2.6. [Hovedtingsteder, afdelingskontorer og bitingsteder](#)
 - 3.2.7. [Assistanceordninger mv.](#)
 - 3.2.7.1. [Rejsedommerordningen](#)
 - 3.2.7.2. [Sættedommerordningen](#)
 - 3.2.7.3. [Adgangen til at flytte en sag til en anden retskreds](#)
 - 3.2.7.4. [Ambulanceholdet](#)
- 3.3. [De juridiske opgaver](#)
 - 3.3.1. [Civile sager](#)
 - 3.3.2. [Straffesager](#)
 - 3.3.3. [Fogedsager](#)
 - 3.3.4. [Skiftesager](#)
 - 3.3.4.1. [Dødsboskiftesager](#)
 - 3.3.4.2. [Insolvensskiftesager](#)
 - 3.3.4.3. [Andre skiftesager](#)
 - 3.3.5. [Tinglysningsvæsenet](#)

- [3.3.6. Notarialvæsenet](#)
- [3.3.7. Andre opgaver](#)
- [3.4. De administrative opgaver](#)
 - [3.4.1. Kasse- og regnskabsvæsen samt opgaver af budget- og bevillingsmæssig karakter](#)
 - [3.4.2. Personleadministration](#)
 - [3.4.3. Arbejdets fordeling og tilrettelæggelse](#)
 - [3.4.4. Bygningsadministration](#)
 - [3.4.5. Teknologi](#)
 - [3.4.6. Andre administrative opgaver](#)

Kapitel 4. Beskrivelse af landsretterne

- [4.1. Indledning](#)
- [4.2. Østre Landsret](#)
- [4.3. Vestre Landsret](#)
- [4.4. De juridiske opgaver](#)
- [4.5. Den administrative struktur](#)
 - [4.5.1. Landsretspræsidenten](#)
 - [4.5.2. Justitssekretæren](#)
 - [4.5.3. Sekretariatschef/retsassessorer](#)
 - [4.5.4. Kontorfunktionærerne i sekretariatet](#)
 - [4.5.5. Edb-sektionen](#)
 - [4.5.6. Retssektionerne](#)
 - [4.5.7. De centrale administrative sektioner](#)
- [4.6. De administrative opgaver](#)
 - [4.6.1. Præsidentens opgaver vedrørende landsretskredsen](#)
 - [4.6.2. Præsidentens opgaver vedrørende landsretten](#)
 - [4.6.3. Justitssekretærens opgaver i medfør af retsplejeloven](#)
 - [4.6.4. Kasse- og regnskabsvæsen](#)
 - [4.6.5. Personleadministration](#)
 - [4.6.6. Bygningsadministration](#)
 - [4.6.7. Teknologi](#)
 - [4.6.8. Den administrative behandling af sagerne](#)
 - [4.6.9. Andre administrative opgaver](#)
- [4.7. Landsretternes bitingsteder](#)

Kapitel 5. Domstolsstrukturen i andre lande

- [5.1. Sverige](#)
 - [5.1.1. Domstolsstrukturen](#)
 - [5.1.2. Organiseringen af de administrative opgaver ved embederne](#)
 - [5.1.3. Reformovervejelser](#)
- [5.2. Norge](#)
 - [5.2.1. Domstolsstrukturen](#)
 - [5.2.2. Organiseringen af de administrative opgaver ved embederne](#)
 - [5.2.3. Reformovervejelser](#)
- [5.3. Island](#)

- [5.3.1. Domstolsstrukturen](#)
- [5.3.2. Organiseringen af de administrative opgaver ved embederne](#)
- [5.4. Holland](#)
- [5.4.1. Domstolsstrukturen](#)
- [5.4.2. Organiseringen af de administrative opgaver ved embederne](#)

Kapitel 6. Tidligere strukturreformer og andre overvejelser, der vedrører strukturen

- [6.1. Indledning](#)
- [6.2. Tidligere reformer](#)
 - [6.2.1. Retskredsreformen i 1956](#)
 - [6.2.2. Retskredsreformen i 1972](#)
 - [6.2.3. Indførelse af administrationsordning](#)
- [6.3. Andre overvejelser om domstolsstrukturen](#)
- [6.4. Rigsrevisionens undersøgelse om retternes produktivitet mv.](#)
- [6.5. Budgetanalysen af domstolsområdet](#)
- [6.6. Debatten om domstolsstrukturen](#)

Kapitel 7. Statistiske oplysninger

- [7.1. Oplysninger vedrørende byretterne](#)
 - [7.1.1. Udviklingen i byretternes sagstal gennem 10 år](#)
 - [7.1.2. Afgørelsestider](#)
 - [7.1.3. Antal domsforhandlinger i civile sager](#)
 - [7.1.4. Antal ansatte i årsværk ved byretterne](#)
 - [7.1.5. Fordeling af tidsforbruget ved byretterne](#)
 - [7.1.6. Fordeling af retsdage](#)
 - [7.1.7. Aldersfordelingen ved byretterne](#)
- [7.2. Oplysninger vedrørende samfundsudviklingen](#)
- [7.3. Oplysninger vedrørende andre institutioner](#)
- [7.4. Sammenfatning vedrørende de statistiske oplysninger](#)

Kapitel 8. Statsretlige og ansættelsesretlige aspekter ved en ændring af domstolsstrukturen

- [8.1. Indledning](#)
- [8.2. Retsgrundlaget](#)
 - [8.2.1. Grundlovens § 64](#)
 - [8.2.2. Grundlovens § 27](#)
 - [8.2.3. Tjenestemandsløven](#)
 - [8.2.4. Retsplejelovens regler om ansættelsesværn](#)
 - [8.2.5. Overenskomstgrundlaget og ansættelsesretlige grundsætninger](#)
- [8.3. Dommere](#)
- [8.4. Justitssekretærer, retsassessorer og dommerfuldmægtige](#)
- [8.5. Det administrative personale ved domstolene](#)
 - [8.5.1. Tjenestemandsansatte kontorfunktionærer](#)
 - [8.5.2. Overenskomstansatte kontorfunktionærer](#)
 - [8.5.3. Andre ansatte ved domstolene](#)

Kapitel 9. Kravene til fremtidens byret

- [9.1. Indledning](#)
- [9.2. Krav, der vedrører sagernes behandling](#)
 - [9.2.1. Retssikkerhed](#)
 - [9.2.2. Byretterne skal være den almindelige 1. instans i civile sager](#)
 - [9.2.2.1. Mulighed for kollegial behandling af civile sager](#)
 - [9.2.2.2. Mulighed for en vis specialisering](#)
 - [9.2.2.3. Styrkelse af sekretariatsfunktionerne](#)
 - [9.2.3. Nævningesager skal kunne behandles ved byret i 1. instans](#)
 - [9.2.4. Fagligt miljø ved de enkelte embeder](#)
 - [9.2.5. Retsarbejdet skal som udgangspunkt varetages af udnævnte dommere](#)
- [9.3. Krav, der navnlig vedrører andet end sagernes behandling](#)
 - [9.3.1. God og effektiv service](#)
 - [9.3.2. Opgaverne skal fortsat kunne løses tæt på borgerne](#)
 - [9.3.3. Dommerne som generalister](#)
 - [9.3.4. Effektiv ressourceanvendelse](#)
 - [9.3.5. Mindre sårbarhed](#)
 - [9.3.6. Fleksibilitet](#)
 - [9.3.7. Administrativ bæredygtighed](#)
 - [9.3.8. Attraktive arbejdspladser](#)
- [9.4. Sammenfatning vedrørende kravene til fremtidens byret](#)

Kapitel 10. Kommissionens overvejelser vedrørende mulighederne for at opfylde fremtidens krav til byretterne med udgangspunkt i den nuværende struktur

- [10.1. Kommissionens generelle overvejelser](#)
- [10.2. Kommissionens overvejelser vedrørende en ordning med forskellig kompetence](#)
- [10.3. Kommissionens overvejelser vedrørende en samarbejdsmodel](#)
 - [10.3.1. Forudsætninger for, at en samarbejdsmodel kan fungere tilfredsstillende og effektivt](#)
 - [10.3.1.1. Faste samarbejdsrelationer mellem bestemte embeder](#)
 - [10.3.1.2. Samarbejdet vil skulle omfatte en meget stor del af domstolenes opgaver](#)
 - [10.3.1.2.1. Samarbejde om sager, der skal behandles kollegialt](#)
 - [10.3.1.2.2. Samarbejde om en række andre opgaver](#)
 - [10.3.1.3. Alle embeder vil skulle yde bistand til andre embeder](#)
 - [10.3.1.4. En af dommerne i ordningen skal have administrative chefbeføjelser](#)
 - [10.3.1.5. Regler for samarbejdet](#)
 - [10.3.2. Kommissionens konklusioner vedrørende muligheden for at opfylde fremtidens krav ved et samarbejde mellem de nuværende byretter](#)
- [10.4. Kommissionens sammenfattende konklusioner vedrørende muligheden for at opfylde fremtidens krav med udgangspunkt i den nuværende byretsstruktur](#)

Kapitel 11. Kommissionens overvejelser vedrørende en model for en byret, der selvstændigt kan opfylde de opstillede krav

- [11.1. Hvordan kan en retskredsstruktur med større embeder etableres ?](#)
- [11.2. Er der opgaver, som mere hensigtsmæssigt vil kunne behandles af et enkelt eller nogle få embeder ?](#)
- [11.3. Kommissionens forslag til en model for en byret, der selvstændigt kan opfylde de opstillede krav](#)

- [11.3.1. Indledning](#)
- [11.3.2. De ledelsesmæssige og administrative opgaver](#)
 - [11.3.2.1. Domstolschefen](#)
 - [11.3.2.2. Det administrative sekretariat](#)
 - [11.3.2.3. Justitssekretærordningen](#)
- [11.3.3. Dommere - til tvistløsning](#)
- [11.3.4. Retssekretariatet](#)
- [11.3.5. Fogedretten](#)
- [11.3.6. Skifteretten](#)
- [11.3.7. Tinglysningen](#)
- [11.3.8. Afdelingskontorer](#)

Kapitel 12. Kommissionens forslag til en fremtidig byretsstruktur

- [12.1. Generelle principper ved fastlæggelsen af den fremtidige byrets´ kredsinddeling](#)
- [12.2. Generelle retningslinier for fastlæggelsen af personalenormeringen](#)
- [12.3. Forslag til ny retskredsinddeling](#)
 - [12.3.1. Retskreds nr. 1 \(Nordjylland - hovedtingsted i Frederikshavn\)](#)
 - [12.3.2. Retskreds nr. 2 \(Ålborg - hovedtingsted i Ålborg\)](#)
 - [12.3.3. Retskreds nr. 3 \(Nordøstjylland - hovedtingsted i Randers\)](#)
 - [12.3.4. Retskreds nr. 4 \(Midt- og Nordvestjylland - hovedtingsted i Viborg\)](#)
 - [12.3.5. Retskreds nr. 5 \(Vestjylland - hovedtingsted i Herning\)](#)
 - [12.3.6. Retskreds nr. 6 \(Århus - hovedtingsted i Århus\)](#)
 - [12.3.7. Retskreds nr. 7 \(Østjylland - hovedtingsted i Horsens\)](#)
 - [12.3.8. Retskreds nr. 8 \(Sydvestjylland - hovedtingsted i Esbjerg\)](#)
 - [12.3.9. Retskreds nr. 9 \(Sydøstjylland - hovedtingsted i Vejle\)](#)
 - [12.3.10. Retskreds nr. 10 \(Sydjylland - hovedtingsted i Kolding\)](#)
 - [12.3.11. Retskreds nr. 11 \(Sønderjylland - hovedtingsted i Sønderborg\)](#)
 - [12.3.12. Retskreds nr. 12 \(Odense - hovedtingsted i Odense\)](#)
 - [12.3.13. Retskreds nr. 13 \(Sydfyn - hovedtingsted i Svendborg\)](#)
 - [12.3.14. Retskreds nr. 14 \(Lolland Falster - hovedtingsted i Nykøbing Falster\)](#)
 - [12.3.15. Retskreds nr. 15 \(Sydsjælland - hovedtingsted i Næstved\)](#)
 - [12.3.16. Retskreds nr. 16 \(Vestsjælland - hovedtingsted i Slagelse\)](#)
 - [12.3.17. Retskreds nr. 17 \(Roskilde og Nordvestsjælland - hovedtingsted i Roskilde\)](#)
 - [12.3.18. Retskreds nr. 18 \(Østsjælland - hovedtingsted i Køge\)](#)
 - [12.3.19. Retskreds nr. 19 \(Nordsjælland Vest - hovedtingsted i Hillerød\)](#)
 - [12.3.20. Retskreds nr. 20 \(Nordsjælland Øst - hovedtingsted i Helsingør\)](#)
 - [12.3.21. Retskreds nr. 21 \(Hovedstadsområdet Vest - hovedtingsted i Glostrup\)](#)
 - [12.3.22. Retskreds nr. 22 \(Hovedstadsområdet Nord - hovedtingsted i Gladsaxe\)](#)
 - [12.3.23. Retskreds nr. 23 \(København Vest - hovedtingsted på Frederiksberg\)](#)
 - [12.3.24. Retskreds nr. 24 \(Københavns Byret - hovedtingsted i København\)](#)
 - [12.3.25. Retskreds nr. 25 \(Bornholm - hovedtingsted i Rønne\)](#)
- [12.4. Statsretlige og ansættelsesretlige aspekter i forhold til kommissionens forslag](#)
 - [12.4.1. Dommerne](#)
 - [12.4.2. Retsassessorerne og justitssekretæren i Københavns Byret](#)
 - [12.4.3. Dommerfuldmægtigene](#)
 - [12.4.4. Kontorfunktionærerne](#)

[12.4.5. Andre ansatte](#)

[12.5. Iværksættelse](#)

Kapitel 13. Kommissionens overvejelser vedrørende landsretterne

[13.1. Indledning](#)

[13.2. Landsretskredsgrænserne](#)

[13.3. Landsretternes bitingsteder](#)

[13.4. Tilrettelæggelsen af de administrative opgaver ved landsretterne](#)

[13.5. Justitssekretærordningen](#)

Kapitel 14. Kommissionens overvejelser om behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse

[14.1. Indledning](#)

[14.2. Retsplejelovens bestemmelser](#)

[14.2.1. Byretterne](#)

[14.2.2. Landsretterne](#)

[14.3. De statsretlige grænser for ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere](#)

[14.4. Kommissionens overvejelser vedrørende embedschefernes administrative kompetence](#)

[14.4.1. Sagsfordelingen](#)

[14.4.2. Andre mere generelle administrative spørgsmål](#)

[14.4.3. Disciplinærbeføjelserne](#)

[14.5. Kommissionens sammenfattende overvejelser vedrørende behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse](#)

Kapitel 15. Kommissionens overvejelser vedrørende Sø- og Handelsretten

[15.1. Indledning](#)

[15.2. Justitssekretærordningen](#)

[15.3. Overvejelser om behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgaver.](#)

Kapitel 16. Økonomiske og administrative konsekvenser af kommissionens forslag

Kapitel 17. Lovudkast med bemærkninger og udkast til ændring af administrative forskrifter

[17.1. Udkast til lov om ændring af retsplejeloven, retsafgiftsloven og konkursloven](#)

[17.2. Bemærkninger til lovudkastet](#)

[17.2.1. Almindelige bemærkninger](#)

[17.2.1.1. Forslag til en fremtidig byretsstruktur](#)

[17.2.1.2. Landsretterne og Sø- og Handelsretten](#)

[17.2.1.3. Det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse](#)

[17.2.1.4. Administrative og økonomiske konsekvenser](#)

[17.2.2. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser](#)

[17.3. Udkast til bekendtgørelse om tingstederne for landsretterne](#)

[17.4. Bekendtgørelse om landets inddeling i retskredse mv.](#)

[17.5. Øvrige ændringer](#)

Bilag

- 1 [Kort over den nuværende byretskredsinddeling \(gif\)](#)
- 2 [Kort over amts- og kommunegrænser](#)
- 3 [Oplysninger om de nuværende retskredse \(PDF\)](#)
- 4 [Byretternes sagstal i perioden 1989-1999 \(jpg\)](#)
- 5 [Oversigt over afgørelsestider i straffesager og civile sager i 1998 og 1999 \(gif\)](#)
- 6 [Oversigt over normeringen for jurister og kontorphersonale \(i årsværk\) ved domstolene \(gif\)](#)
- 7 [Undersøgelser vedrørende det faktiske tidsforbrugs fordeling på hovedformål \(byretterne\) \(gif\)](#)
- 8 [Opgørelse over aldersfordelingen for retsassessorer og kontorfunktionærer ved byretterne \(jpg\)](#)
- 9 [Oversigt over udviklingen i indbyggertal i de enkelte byretskredse siden den seneste retskredsreform \(gif\)](#)
- 10 [Kort over den nuværende nævningekredsinddeling og landsretternes bitingsteder \(gif\)](#)
- 11 [Notat af 18. august 2000 om visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med Strukturkommissionens overvejelser om en ordning med embedschefer ved domstolene \(PDF\)](#)
- 12 [Notat af 7. december 2000 om de økonomiske konsekvenser af Strukturkommissionens forslag \(PDF\)](#)
- 13 [Amtsrådsforeningens forslag til en ny retskredsinddeling \(PDF\)](#)

[Forside](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kolofon

Titel: Betænkning fra Domstolenes Strukturkommission

Udgiver: Justitsministeriet

Emneord: afdelingskontor, bitingsted, byretter, byretsstruktur, domstolene, domstolsstruktur, kommission, landsretter, nævningereform, retsarbejde, retskreds, retskredsinddeling, retskredsreform, retsplejereform, retsvæsenet, Sø- og Handelsretten, Strukturkommission

Resumé: Betænkning fra Domstolenes Strukturkommission (betænkning nr. 1398).

Domstolenes Strukturkommission er en bredt sammensat kommission nedsat under Justitsministeriet. Kommissionen har haft til opgave at undersøge og overveje en række spørgsmål vedrørende domstolsstrukturen og domstolenes varetagelse af administrative opgaver. Hovedopgaven har været at gennemgå og vurdere byretsstrukturen.

I arbejdet med byretsstrukturen har kommissionen taget udgangspunkt i de opgaver, som byretterne skal løse i fremtiden. Disse opgaver må antages på en række områder at blive anderledes end de opgaver, som byretterne løser i dag. Det er kommissionens opfattelse, at en række af disse opgaver ikke vil kunne løses eller ikke vil kunne løses fuldt ud - med den nuværende byretsstruktur.

Danmark er i dag inddelt i 82 byretskredse. Kommissionen stiller i betænkningen forslag om, at landet i stedet inddeles i 25 byretskredse.

Betænkningens afsnit 1.5. indeholder en sammenfatning af kommissionens overvejelser og forslag.

Sprog: dansk

ISBN: 87-601 8956-8

ISBN internet: 87-601-8957-6

Pris (læs og download): 0 kr.

URL: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Version: 1.0

Versionsdato: 20010122

Format: htm, html, doc, pdf, gif, jpg

Den elektroniske og trykte udgave af betænkning er fremstillet af Herrmann & Fischer A/S

Resume

¿Betænkning fra Domstolenes Strukturkommission (betænkning nr. 1398).

Domstolenes Strukturkommission er en bredt sammensat kommission nedsat under Justitsministeriet. Kommissionen har haft til opgave at undersøge og overveje en række spørgsmål vedrørende domstolsstrukturen og domstolenes varetagelse af administrative opgaver. Hovedopgaven har været at gennemgå og vurdere byretsstrukturen.

I arbejdet med byretsstrukturen har kommissionen taget udgangspunkt i de opgaver, som byretterne skal løse i fremtiden. Disse opgaver må antages på en række områder at blive anderledes end de opgaver, som byretterne løser i dag. Det er kommissionens opfattelse, at en række af disse opgaver ikke vil kunne løses ¿ eller ikke vil kunne løses fuldt ud - med den nuværende byretsstruktur.

Danmark er i dag inddelt i 82 byretskredse. Kommissionen stiller i betænkningen forslag om, at landet i stedet inddeles i 25 byretskredse.

Betænkningens afsnit 1.5. indeholder en sammenfatning af kommissionens overvejelser og forslag.¿

Kapitel 1 Indledning

1.1. Kommissionens kommissorium

Domstolenes Strukturkommission er nedsat af Justitsministeriet den 23. april 1998.

Kommissoriet for kommissionens arbejde har følgende ordlyd:

"Som led i Handlingsplan for Domstolene (marts 1997) har Justitsministeriet besluttet at nedsætte en kommission med den opgave at undersøge og overveje en række spørgsmål vedrørende domstolsstrukturen og domstolenes varetagelse af administrative opgaver samt udarbejde udkast til eventuelle lovændringer. Kommissionen skal tilrettelægge sit arbejde således, at det kan være afsluttet inden udgangen af år 2000.

1. Baggrund.

1.1. Den nuværende retskredsinddeling går tilbage til 1972. I tilknytning til kommunalreformen fra 1970 ændredes antallet af byretskredse fra 106 til 84. Ændringerne omfattede ikke Højesteret, de to landsretter og Sø- og Handelsretten.

Der findes i dag 82 byretskredse. Dertil kommer Færøerne, der udgør 1 retskreds, og Grønland, der er opdelt i 18 retskredse. Byretterne behandler civile sager og straffesager i 1. instans - bortset fra nævninge-sager - samt fogedsager og skiftesager. Desuden er notarialforretninger og tinglysningsopgaver henlagt til byretterne.

Størrelsen af retskredsene og antallet af dommere varierer meget. 48 byretter er såkaldte enedommerembeder med kun én dommer. De fleste andre byretter har 2 eller 3 dommere, og en enkelt har 4 dommere. De præsidentledede byretter i København, Århus, Odense, Ålborg og Roskilde har udover præsidenten henholdsvis 42, 15, 10, 10 og 7 dommere. Antallet af medarbejdere varierer tilsvarende. Ved 30 byretter er der ansat mindre end 10 medarbejdere (fuldtidsansatte), mens den største byret - Københavns Byret - har omkring 210 medarbejdere.

Variationen i retternes størrelse er særligt iøjnefaldende i det Storkøbenhavnske område, der er opdelt i 13 retskredse. 4 af disse byretter har kun én dommer, mens Københavns Byret som nævnt foruden præsidenten har 42 dommere. De øvrige 8 byretter i Storkøbenhavn har 2 eller 3 dommere.

Ledelsen af byretterne varetages ved enedommerembederne af den pågældende dommer, ved embeder med flere dommere af den dommer, der er udnævnt hertil - den såkaldte administrerende dommer - og ved de største embeder af en præsident. Ved de største embeder findes en ordning med en juridisk justitssekretær eller en juridisk sekretær. Der er ikke ved domstolene tradition for at ansætte medarbejdere med særlig administrativ eller økonomisk uddannelse.

Domstolsorganisationen omfatter foruden byretterne de to landsretter, Højesteret samt Sø- og Handelsretten i København. ...

1.2. Domstolenes organisation, opgaver og arbejdstilrettelæggelse har været overvejet flere gange. Dette er navnlig sket i tilknytning til drøftelser om retternes bevillingsmæssige situation og på baggrund af de øgede krav om en stadig mere effektiv anvendelse af tildelte ressourcer. Bilag 1 ...

Overvejelserne har ikke ført til grundlæggende ændringer i domstolenes organisation, der således i det væsentlige har bevaret sine hovedtræk i en lang årrække.

Derimod har ny lovgivning på områder, som er centrale for domstolene, medført ændringer i domstolenes arbejdsopgaver og ikke mindst i fordelingen af arbejdsopgaver mellem de forskellige instanser. Den væsentligste tendens i denne udvikling har været, at flere og flere sager er blevet henlagt til byretterne som 1. instans, således at byretterne i dag er den almindelige 1. instans i såvel straffesager som civile sager.

Samtidig er der i de senere år gennemført en række initiativer, der har sigtet på at afbøde ulemperne ved den nuværende byretsstruktur og muliggøre en mere effektiv og smidig retspleje inden for rammerne af en byretsstruktur, der med et stort antal små embeder uundgåeligt er sårbar over for udsving i sagsbelastning, fravær m.v.

I 1994 blev der iværksat en forsøgsordning med rejsedommere, som skulle yde bistand til arbejdsmæssigt særligt belastede byretter. Ordningen blev gjort permanent i 1996. Samtidig blev der skabt mulighed for at flytte straffesager fra en byret til en anden af ressourcemæssige grunde. I 1994 blev der oprettet et "ambulancehold" til at bistå med tinglysningen ved embeder med for lange ekspeditionstider. "Ambulanceholdet" tæller i dag 11 medarbejdere. For at imødegå problemer med inhabilitet hos dommere blev der i 1990 udnævnt yderligere 5 byretsdommere til at bistå ved behandlingen af retssager, hvor den lokale dommer er inhabil. Disse 5 dommere anvendes overvejende til at løse habilitetsproblemer ved enedommerembeder.

1.3. Kravene til domstolene har i de senere år været stigende. Den øgede opmærksomhed omkring retlige spørgsmål og tendensen til retliggørelse af mere almene konfliktspørgsmål har understreget domstolenes centrale placering som organ for løsning af borgernes konflikter og som den tredje statsmagt i forhold til lovgiver og forvaltning.

Den stigende internationalisering, herunder den hyppige inddragelse af menneskerettighedskonventionen og EU-retten i sagsbehandlingen mv., stiller stadig større krav til domstolene og deres afgørelser.

Også kravene til domstolenes løsning af administrative opgaver og til serviceringen af borgerne er øget. Domstolene skal ikke alene overholde gældende bevillingsmæssige rammer, men skal også udnytte ressourcerne effektivt. De skal på én gang være ressourcebevidste og serviceorienterede og samtidig arbejde med den særlige grundighed og indlevelse i modstridende synspunkter, som er en forudsætning for den tillid, der er og skal være til domstolenes afgørelser.

1.4. Som nævnt er den nuværende byretsstruktur karakteriseret ved et stort antal embeder, heraf mange med kun 1 dommer. En række embeder skal endvidere betjene afdelingskontorer og bitingsteder rundt om i retskredsen.

Denne struktur med mange små embeder har på flere punkter betydelige kvaliteter. I en række sager kan dommerens kendskab til de lokale forhold være af betydning for sagens behandling og oplysning. For mindre mobile borgere er det en væsentlig fordel at kunne møde i retten uden længere transport. Hertil kommer, at det for oplevelsen af et stærkt og sammenhængende nærmiljø og for et lokalområdes oplevelse af identitet og fællesskab kan være af ikke uvæsentlig betydning, at byen eller egnen har sin egen domstol.

Også fra medarbejdernes synspunkt kan der være betydelige kvaliteter ved de små embeder. Ofte er arbejdsmiljøet godt. Medarbejderne føler lettere et ansvar for embedet som helhed, og den enkelte medarbejder kan varetage sagsbehandlingen på en række forskellige områder og derved få en mere afvekslende arbejdsplads. I nogle tilfælde kan dette være en del af forklaringen på, at berammelsestiderne og sagsbehandlingstiderne ofte er kortere ved et lille embede end ved et stort.

Heroverfor står, at den nuværende struktur på en række punkter rummer ulemper. De mange små embeder er sårbare over for sygdom og andet fravær. Strukturen sætter grænser for en hurtig og effektiv tilpasning af ressourceforbruget til svingninger i sagstallet, ligesom embeder med få jurister ofte har behov for at tilkalde dommere ude fra som følge af opståede habilitetsproblemer. Større og længerevarende sager kan indebære en stor belastning for et lille embede.

Med de øgede krav, der stilles til domstolene, er et bredt og varieret fagligt miljø med en løbende dialog mellem forskellige medarbejdere af væsentlig betydning for domstolspersonalets faglige udvikling og ajourføring. Det er uundgåeligt, at de små embeder kun vanskeligt vil kunne skabe bredde og variation i det faglige miljø.

Domstolsudvalget har i sin betænkning (s. 306 ff) foreslået anvendelsen af ikke udnævnte dommere ved byretterne begrænset i forhold til i dag. En sådan begrænsning kan det være vanskeligt at gennemføre under den nuværende struktur, idet der næppe vil være arbejde til 2 udnævnte dommere ved de små embeder.

Større embeder vil kunne give bedre mulighed for at samle kendskabet til bestemte sagstyper hos en enkelt dommer eller to. En sådan specialisering vil undertiden være af betydning både for en effektiv tilrettelæggelse af sagsbehandlingen og for udvikling af en ensartet praksis. Større embeder giver ligeledes bedre muligheder for at lade flere dommere medvirke i særlig store eller langvarige retssager, hvor det på grund af risikoen for dommerens forfald under domsforhandlingen kan være ønskeligt, at sagen følges af en ekstra dommer.

De øgede krav til økonomistyring, større selvforvaltning, måloppstilling og resultatopfølgning indebærer, at de administrative opgaver er mere massive og kræver større viden end tidligere. Bæredygtige enheder i administrativ henseende kræver embeder af en vis størrelse. Det gælder navnlig, hvis de administrative funktioner skal udføres af personer med anden faglig baggrund end den rent juridiske.

Selvom der i de senere år er anvendt mange ressourcer med henblik på at styrke dommernes og de øvrige personalegruppers ledelsesmæssige indsigt, vil der ikke ved de små og mindre embeder kunne tilvejebringes samme ledelsesmæssige kapacitet og erfaring som ved større embeder, hvor der kan ske en særlig prioritering og udvikling af ledelsesmæssige kvalifikationer.

Anvendelsen af moderne informationsteknologi kan føre til en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne og giver andre og bedre muligheder for servicering af borgerne. Disse muligheder vil i almindelighed bedre kunne udnyttes ved store end ved små embeder.

Som det fremgår, kan der peges på en lang række fordele og ulemper ved den nuværende byretsstruktur.

Den endelige afvejning heraf kan være vanskelig.

Med den centrale betydning, som byretterne har fået som den almindelige 1. instans i såvel straffesager som civile sager, og med de væsentlige ulemper, der efterhånden er forbundet med den gældende ordning, finder Justitsministeriet det imidlertid nødvendigt, at den nuværende byretsstruktur nu tages op til samlet overvejelse og vurdering i en bredt sammensat kommission.

2. Kommissionens opgaver.

2.1. Byretterne.

På den anførte baggrund skal Kommissionen som sin hovedopgave gennemgå og vurdere den gældende byretsstruktur samt fremkomme med konkrete forslag til en eventuel ændret struktur, herunder fremkomme med forslag til normeringen i de enkelte retskredse fordelt på de forskellige personalegrupper.

Udover de under pkt. 1 anførte synspunkter bør Kommissionen være opmærksom på de reformer og initiativer af betydning for domstolene, som er under overvejelse i forskellige sammenhænge. Bl.a. har Retsplejerådet i betænkning 1348/1997 om instansordningen i civile sager anført, at overvejelserne om at gøre byretterne til første instans i alle civile sager må ses i sammenhæng med mulighederne for kollegial behandling ved byretterne.

Også andre reformer og initiativer af betydning for domstolene er for tiden under overvejelse. Der henvises herom til bilag 2. Det bør indgå i Kommissionens overvejelser hvilken byretsstruktur, der vil give de bedste muligheder for i givet fald at gennemføre sådanne nye ordninger på en hensigtsmæssig måde.

Kommissionen kan beskrive og vurdere flere løsningsmodeller, herunder nedlæggelse og sammenlægning af retskredse (afdelingskontorer og bitingsteder), etablering af samarbejde mellem de nuværende retskredse i regioner eller en kombination heraf. I denne sammenhæng kan Kommissionen også overveje, om visse bestemte sagsområder alene bør behandles ved bestemte retter.

Ved vurderingen af behovet for antallet af dommere skal Kommissionen tage hensyn til Domstolsudvalgets overvejelser om begrænsninger i anvendelsen af ikke-udnævnte dommere ved byretterne.

Der henvises til side 307 i betænkningen.

I tilknytning til den eller de opstillede løsningsmodeller skal Kommissionen beskrive de økonomiske, de teknologiske - herunder informationsteknologiske - og de uddannelsesmæssige konsekvenser af modellerne. Der skal redegøres for eventuelle effektiviseringsgevinster ved en bedre ressourceudnyttelse som følge af ændringer i retskredsstrukturen samt for, hvorvidt en ændret arbejdstilrettelæggelse ved embederne kan resultere i effektivitetsforbedringer, jf. Finansministeriets skrivelse af 7. april 1997 omtalt nedenfor under pkt. 3.

Kommissionen skal i forbindelse med den eller de opstillede løsningsmodeller overveje og fremkomme med forslag til, hvorledes de administrative opgaver ved det enkelte embede

mest hensigtsmæssigt kan organiseres, herunder vurdere hensigtsmæssigheden af ansættelse af justitssekretærer eller sekretærer med juridisk uddannelse ved de største byretter.

I lyset af dommernes grundlovssikrede uafhængighed skal Kommissionen overveje behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse ved de enkelte embeder og herunder ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere.

Udover den judicielle virksomhed varetager domstolene som nævnt en række andre opgaver. Dette gælder navnlig på skifte-, foged- og tinglysningsområdet samt inden for notarialvæsenet. Kommissionen bør være opmærksom på disse sagsområder i forbindelse med overvejselen og vurderingen af den fremtidige byretsstruktur. Kommissionen bør samtidig overveje, om der er nogen af disse opgaver, som mere hensigtsmæssigt - under en eventuel ændret retskredsstruktur - vil kunne behandles på en anden måde end i dag, f.eks. ved at blive varetaget af en enkelt eller nogle få retter og i givet fald stille forslag herom. Disse spørgsmål vil formentlig være særligt aktuelle inden for tinglysningsområdet.

Kommissionens opgaver omfatter ikke spørgsmålet om domstolenes saglige kompetence, herunder sagsfordelingen mellem byretter og landsretter og spørgsmålet om oprettelse af forvaltningsdomstole. Det ligger ligeledes uden for Kommissionens opgaver at vurdere retskredsstrukturen i Grønland og på Færøerne.

2.2. Særligt om Sø- og Handelsretten i København.

Overvejselser om strukturelle og organisatoriske forhold vedrørende Sø- og Handelsretten er ikke en særskilt del af Kommissionens opgave. Såfremt Kommissionen i tilslutning til sine generelle overvejselser finder det naturligt og hensigtsmæssigt at inddrage forhold af betydning for Sø- og Handelsretten, er den ikke afskåret herfra. Dette gælder f.eks. ordningen med ansættelse af justitssekretærer med juridisk uddannelse og overvejselser om behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse, herunder ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere.

2.3. Særligt om de to landsretter.

Som det fremgår, er Kommissionens hovedopgave at overveje byretternes strukturelle forhold.

Kommissionen skal i forhold til landsretterne overveje behovet for at opretholde bitingstederne rundt om i landet og fremkomme med konkrete forslag til eventuel hel eller delvis nedlæggelse af disse.

Kommissionen skal også i forhold til landsretterne vurdere ordningen med ansættelse af justitssekretærer med juridisk uddannelse samt overveje behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse og herunder ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere.

Kommissionen skal gennemgå tilrettelæggelsen af de administrative opgaver ved landsretterne og eventuelt stille forslag om, hvorledes disse mest hensigtsmæssigt kan organiseres.

Såfremt Kommissionen finder anledning hertil, kan den overveje behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse.

3. Arbejdets tilrettelæggelse.

Kommissionen skal udarbejde udkast til lovgivning på de områder, hvor den måtte foreslå ændringer.

Kommissionen forudsættes i øvrigt i sit arbejde at inddrage foreliggende statistisk materiale om udviklingen i retternes sagstal gennem de seneste 10 år og andet materiale, der kan belyse domstolenes ressourceanvendelse generelt og ved det enkelte embede.

Til brug for vurderingen af behovet for og konkretiseringen af eventuelle ændringer i byretsstrukturen, herunder i antallet af dommere og øvrige ansatte ved de enkelte embeder (regioner m.v.), vil det være nødvendigt at undersøge udviklingen i antallet af indbyggere i retskredse, antallet af erhvervsvirksomheder og i øvrigt forhold, der skønnes af betydning for antallet og karakteren af retssager m.v., der forventes at skulle behandles ved byretterne.

Domstolsudvalget har i sin betænkning forudsat, at der - forinden antallet af dommere udvides med henblik på at begrænse anvendelsen af konstituerede dommere under den nuværende byretsstruktur - foretages en gennemgang af de enkelte embeder.

Finansministeriet har i forbindelse med Handlingsplan for Domstolene (marts 1997) i en skrivelse af 7. april 1997 til Justitsministeriet henstillet, at der tages initiativ til en analyse

af, om en ændret arbejdstilrettelæggelse ved embederne kan resultere i effektivitetsforbedringer. Analysen foreslås evt. foretaget i forbindelse med den i Handlingsplanen omtalte undersøgelse af embedernes organisation.

Såvel den af Domstolsudvalget foreslåede undersøgelse af byretsembederne som analysen af en ændret arbejdstilrettelæggelse ved embederne skønnes at være af væsentlig betydning for Kommissionens arbejde og bør derfor forestås af denne.

Kommissionen kan antage ekstern konsulentbistand til at gennemføre forskellige undersøgelser af betydning for sit arbejde.

Kommissionen skal løbende i sit arbejde være opmærksom på de reformer og initiativer af betydning for domstolenes strukturelle forhold, som er fremsat eller under overvejelse i forskellige sammenhænge. Kommissionen bør således i sine overvejelser bl.a. inddrage forslagene i den betænkning, der netop er afgivet af Småsagsudvalget samt Retsplejerådets overvejelser om bl.a. arbejdsfordelingen mellem de forskellige instanser.

4. Kommissionens sammensætning.

Præsidenten for Vestre Landsret (formand)

Præsidenten for Østre Landsret

1 landsdommer efter indstilling fra Den Danske Dommerforening

1 byretspræsident efter indstilling fra byretspræsidenterne

1 administrerende dommer efter indstilling fra Den Danske Dommerforening

1 dommer fra et embede ledet af en byretspræsident eller en administrerende dommer efter indstilling fra Den Danske Dommerforening

1 dommer fra et enedommerembede efter indstilling fra Den Danske Dommerforening

1 dommerfuldmægtig efter indstilling fra Dommerfuldmægtigforeningen

2 repræsentanter for det administrative personale ved domstolene efter indstilling fra HK Landsklubben Dommerkontorerne og Politiets og Domstolenes Tjenestemandsförening

2 advokater efter indstilling fra Advokatrådet

2 repræsentanter for Justitsministeriet

Rigsadvokaten

1 medlem efter indstilling fra Rigspolicefen og Politimesterforeningen

1 medlem udpeget af Kommunernes Landsforening, Københavns og Frederiksberg kommuner

2 repræsentanter for Universiteterne udpeget af Justitsministeriet

1 medlem udpeget af Amtsrådsforeningen

1 medlem udpeget af LO

1 medlem udpeget af Dansk Industri og Dansk Arbejdsgiverforening i fællesskab

1 medlem udpeget af Forbrugerrådet."

Kommissoriet var vedlagt to bilag vedrørende dels de senere års overvejelser om domstolenes organisation og opgaver, dels udviklingstendenser og særlige initiativer på domstolsområdet.

Den i pkt. 3 omtalte analyse af en ændret arbejdstilrettelæggelse ved embederne udgik af kommissoriet ved Justitsministeriets skrivelse af 2. februar 2000 til kommissionens formand. I skrivelsen meddelte Justitsministeriet følgende:

"...

I forbindelse med forhandlingerne om forslaget til finanslov for år 2000 er det besluttet at gennemføre en bredere budgetanalyse af retterne.

På denne baggrund finder Justitsministeriet, at opgaven vedrørende analysen af en ændret arbejdstilrettelæggelse ved dommerembederne bør udgå af kommissoriet for Domstolenes Strukturkommission."

Den nævnte budgetanalyse er nærmere omtalt nedenfor i afsnit 6.5.

1.2. Kommissionens sammensætning

Ved afgivelsen af betænkningen havde kommissionen følgende sammensætning:

Landsretspræsident Bjarne Christensen, Vestre Landsret (formand)
Administrerende dommer Jørn Andersen, Retten i Ballerup
Dommer Otto Bisgaard, Retten i Århus
Advokat Jørgen Rønnow Bruun, Landsorganisationen i Danmark
Direktør Bent Carlsen, Domstolsstyrelsen
Kontorfuldmægtig Else Dankau Christensen, Retten i Roskilde
Professor Jørgen Grønnegård Christensen, Århus Universitet
Rigsadvokat Henning Fode
Cand.jur. Mette Frøland, Forbrugerrådet
Landsdommer Fritse Hove, Vestre Landsret
Kontorchef Hans Otto Jørgensen, Kommunernes Landsforening
Kontorfuldmægtig Kate Kengen, Københavns Byret
Politimester Herman Langlouis, Hvidovre
Byretspræsident Claus Larsen, Københavns Byret
Advokat Niels Skovgård Larsen, Advokatrådet
Professor Peter Møgelvang-Hansen, Handelshøjskolen i København
Retsassessor Brian Pedersen, Retten i Esbjerg
Afdelingschef Johan Reimann, Justitsministeriet
Advokat Michael Rekling, Advokatrådet
Dommer Jes Schiøler, Retten i Rødovre
Juridisk konsulent Birgitte Sørensen, Amtsrådsforeningen
Advokat Helge Werner, Dansk Arbejdsgiverforening
Landsretspræsident Sven Ziegler, Østre Landsret

Kontorfuldmægtig Else Dankau Christensen indtrådte i kommissionen i juni 1999 i stedet for kontorfuldmægtig Elisabeth Bertelsen.

Direktør Bent Carlsen indtrådte i kommissionen ved Domstolsstyrelsens oprettelse den 1. juli 1999 i stedet for konstitueret afdelingschef Vibeke Rønne, Justitsministeriet,

Domstolsafdelingen.

Advokat Jørgen Rønnow Bruun indtrådte i kommissionen i januar 2000 i stedet for konsulent Lars Dahl Gulmann, der i marts 1999 havde afløst konsulent Pernille Leidersdorff-Ernst.

Cand.jur. Mette Frøland indtrådte i kommissionen i april 2000 i stedet for cand.jur. Dorthe Bundgaard, der i november 1998 havde afløst cand.merc.jur. Mette Reissmann.

Dommer Otto Bisgaard deltog i kommissionens møder som suppleant for dommer Inger Mikkelsen i perioden fra maj til oktober 2000, på hvilket tidspunkt han afløste Inger Mikkelsen som medlem af kommissionen.

Kommissionens sekretariat har bestået af:

Dommer Søren Sørup Hansen, Retten i Århus,
chefkonsulent Tina Henriksen, Justitsministeriet og
dommerfuldmægtig Benedikte Holberg, Højesteret.

1.3. Kommissionens arbejde

Kommissionen har afholdt i alt 17 møder.

Kommissionen indledte sit arbejde med en gennemgang af byretternes nuværende opgaver og struktur. Kommissionen besøgte i den forbindelse tre byretter af forskellig størrelse - retten i Rødovre, retten i Roskilde og Københavns Byret.

Derudover har kommissionen aflagt besøg i Østre Landsret.

Kommissionen har i sit arbejde taget udgangspunkt i de opgaver, som byretterne vil skulle løse i fremtiden. Kommissionen har i den forbindelse - som det også er forudsat i kommissoriet - inddraget og til dels taget udgangspunkt i de reformer og initiativer af betydning for domstolsstrukturen, som allerede er foreslået eller som sideløbende med kommissionens arbejde har været under overvejelse navnlig i Domstolsudvalget, Retsplejerådet og Politikommissionen.

Retsplejerådet indledte i 1998 en gennemgang og generel reform af den civile retspleje. Som led i dette arbejde rettede Retsplejerådet i november 1998 henvendelse til Strukturkommissionen med flere ønsker til den fremtidige retskredsstruktur. Henvendelsen er senere blevet uddybet i flere notater fra Retsplejerådet. Retsplejerådet forventes meget snart at afgive delbetænkning om instansordningen, byrettens sammensætning og de almindelige regler om sagsbehandlingen i første instans.

Kommissionen har løbende koordineret sit arbejde med arbejdet i den af Justitsministeriet nedsatte Politikommission, der bl.a. har til opgave at overveje og fremsætte forslag om den fremtidige politikredsinddeling.

I kommissionens kommissorium er det - med henvisning til Domstolsudvalgets betænkning - forudsat, at kommissionen foretager en undersøgelse af de enkelte embeder for at klarlægge behovet for yderligere dommerstillinger med henblik på at begrænse anvendelsen af konstituerede dommere under den nuværende struktur. Som det nærmere fremgår af Domstolsudvalgets betænkning nr. 1319/1996 (s. 307), var hensigten med en sådan gennemgang af de enkelte embeder at finde frem til en mere bestemt angivelse af de konstitutioner, der ikke er begrundet i uddannelsesmæssige og ressourcemæssige hensyn, således at det kunne overvejes, om der ved det enkelte embede var grundlag for at oprette en yderligere dommerstilling. I lyset af kommissionens generelle overvejelser, jf. herved nedenfor i kapitel 10 og 11, er denne undersøgelse ikke foretaget som en gennemgang af de enkelte embeder i den nuværende struktur, men spørgsmålet indgår derimod i vurderingen af dommerbehovet i den af kommissionen foreslåede fremtidige retskredsstruktur.

Den i kommissoriet nævnte opgave med at foretage en analyse af arbejdstilrettelæggelsen ved embederne er som nævnt ovenfor i afsnit 1.1. efterfølgende udgået af kommissoriet for kommissionens arbejde.

Analysen af arbejdstilrettelæggelsen er i stedet foretaget som et led i den budgetanalyse af domstolsområdet, der er omtalt nedenfor i afsnit 6.5.

Til brug for kommissionens arbejde er der indhentet oplysninger om retskredsstrukturen og organisationen af de administrative opgaver ved de enkelte embeder fra Norge, Sverige,

Island og Holland. I den forbindelse har kommissionen også fulgt strukturovervejelserne i Norge, hvor Strukturudvalget i maj 1999 afgav betænkningen "Domstolene i første instans - Førsteinstansdomstolenes arbejdsopgaver og struktur".

Særligt for så vidt angår spørgsmålet om behovet for særlige lovregler om embedschefernes administrative kompetence har kommissionens sekretariat haft kontakt til både Justis- og Politidepartementet i Norge og til den i Sverige nedsatte Kommittén om domstolschefens roll och utnämningen av högre domare, hvor man - samtidig med arbejdet i Strukturkommissionen - har arbejdet med tilsvarende spørgsmål. Kommittén om domstolschefens roll mv. har afgivet betænkning i december 2000. Dens overvejelser om domstolschefens rolle er kort omtalt nedenfor i afsnit 5.1.3.

Kommissionen har i løbet af den tid, hvor den har arbejdet, modtaget et stort antal eksterne henvendelser med forslag og bemærkninger vedrørende den fremtidige domstolsstruktur, jf. nedenfor i afsnit 6.6. Henvendelserne, der dels er kommet fra dommere og andre medarbejdere ved domstolene, dels fra andre, herunder navnlig kommunerne, er løbende blevet udsendt til kommissionens medlemmer og er således indgået i grundlaget for drøftelserne. Nogle af henvendelserne er refereret i forbindelse med kommissionens overvejelser nedenfor i kapitel 10 og 11.

Kommissionen har afsluttet sit arbejde i december 2000.

1.4. Oversigt over betænkningens indhold

Afgrænsningen af kommissionens opgaver efter kommissoriet er beskrevet ovenfor i afsnit 1.1.

En sammenfatning af kommissionens overvejelser og forslag findes nedenfor i afsnit 1.5.

Kapitlerne 2-8 indeholder den beskrivende del af betænkningen, mens kapitlerne 9-17 indeholder kommissionens overvejelser og forslag.

Kapitel 2 indeholder en kort oversigt over den samlede domstolsstruktur og domstolenes arbejdsopgaver.

Kapitel 3 indeholder først en gennemgang af den nuværende byretsstruktur, herunder den administrative struktur ved de enkelte typer af embeder. Herefter gennemgås og beskrives de juridiske arbejdsopgaver og de administrative opgaver, som varetages ved byretterne.

I kapitel 4 gennemgås landsretternes struktur og arbejdsopgaver. Under hensyn til kommissoriets afgrænsning af kommissionens opgaver i forhold til landsretterne er hovedvægten i kapitlet lagt på beskrivelsen af de administrative opgaver og tilrettelæggelsen heraf samt beskrivelsen af landsretternes bidingsteder og deres anvendelse. Landsretskredsinddelingen fremgår af afsnit 4.2. og 4.3.

I kapitel 5 beskrives domstolsstrukturen i Sverige, Norge, Island og Holland. Kapitlet gengiver endvidere hovedpunkterne i det forslag, der i maj 1999 fremkom fra det norske Strukturudvalg, ligesom de overvejelser om domstolschefens rolle, der er indeholdt i en betænkning fra december 2000 afgivet af den svenske "Kommittén om domstolschefens roll och utnämningen av högre domare", kort er omtalt.

Kapitel 6 omhandler dels de tidligere retskredsreformer, dels de forskellige overvejelser om ændringer i retskredsstrukturen, der har været igennem årene siden den sidste egentlige retskredsreform i 1972. Derudover omtales Rigsrevisionens beretning om retternes produktivitet mv. fra marts 2000 og den netop gennemførte budgetanalyse af retterne, idet begge disse berører forhold af betydning for overvejelserne om den fremtidige retskredsstruktur. Endelig indeholder kapitlet uddrag af de mange synspunkter, der er fremkommet i de seneste års debat om den fremtidige byretsstruktur, dels i aviser og Ugeskrift for Retsvæsen, dels i de mange henvendelser, som kommissionen har modtaget.

I kapitel 7 er der samlet en række statistiske oplysninger af betydning for overvejelserne om den fremtidige domstolsstruktur, herunder bl.a. oplysninger om domstolenes sagstal og personale og oplysninger om udviklingen i indbyggertal.

Kapitel 8 indeholder en gennemgang af de statsretlige og ansættelsesretlige aspekter ved en ændring af domstolsstrukturen. Først gennemgås de relevante bestemmelser i grundloven, tjenestemandsløven, retsplejeløven og overenskomsterne på området. Dernæst foretages en kort gennemgang af, hvilke af disse regler der gælder for de enkelte personalegrupper ved domstolene.

Kapitel 9 beskriver de krav, som fremtidens byretter skal kunne leve op til. Domstolenes opgaver har igennem de sidste år været - og er fortsat - genstand for overvejelser i

forskellige sammenhænge, herunder navnlig i Domstolsudvalget og Retsplejerådet. Mens disse andre udvalg mv. behandler spørgsmål om, hvordan domstolenes opgaver skal løses, er det Strukturkommissionens opgave at gennemgå og vurdere de strukturmæssige forhold. De overvejelser om domstolenes opgavevaretagelse, der foregår i andre udvalg mv., har imidlertid afgørende betydning for Strukturkommissionens arbejde, idet det er kommissionens opgave at sikre, at strukturen er indrettet sådan, at byretterne kan opfylde de krav, der vil blive stillet fremover. Kapitlet indeholder derfor en gennemgang af de krav, som i fremtiden vil blive stillet til de enkelte embeder og dermed til hele domstolsstrukturen.

Kapitel 10 indeholder kommissionens overvejelser vedrørende mulighederne for at opfylde de fremtidige krav med den nuværende byretsstruktur. I kapitlet overvejes og gennemgås de to muligheder, som efter kommissionens opfattelse kan opstilles, hvis man skal kunne opfylde fremtidens krav i den nuværende struktur med mange små embeder. Den ene mulighed er en ordning, hvor byretterne har forskellig kompetence, dvs. hvor byretternes opgaver - eller i al fald nogle af disse - fordeles mellem embederne, således at nogle sagstyper kun behandles ved visse embeder. Den anden mulighed, som kommissionen har overvejet, er en ordning, hvor alle opgaver i princippet kan løses ved enhver byret, men dog således at nogle opgaver ikke løses af byretten selv, men løses i et samarbejde mellem flere embeder.

Kapitel 11 indeholder kommissionens overvejelser vedrørende en model for en byret, der selvstændigt - dvs. ved hjælp af egne ressourcer - vil kunne varetage alle de opgaver, der fremover skal kunne varetages af byretterne. En sådan model vil gøre det nødvendigt, at de enkelte embeder er større end langt størstedelen af de embeder, som vi kender i dag, og det overvejes derfor, hvordan en retskredsstruktur med sådanne større embeder mest hensigtsmæssigt vil kunne etableres. I tilknytning hertil behandles spørgsmålet om, hvorvidt der - i en ny struktur med større embeder - er opgaver, som mere hensigtsmæssigt vil kunne behandles ved et eller flere embeder. Dernæst beskrives kommissionens forslag til en model for en byret, der selvstændigt kan opfylde de krav, der er opstillet i kapitel 9.

Kapitel 12 indeholder kommissionens forslag til en fremtidig byretsstruktur. Først beskrives de generelle principper og retningslinier, som kommissionen har lagt til grund ved fastlæggelsen af forslaget til den fremtidige byretskredsinddeling og personalenormeringen i de fremtidige retskredse. Dernæst beskrives hver enkelt af de nye kredse i forslaget. Endelig indeholder kapitlet et afsnit om de statsretlige og ansættelsesretlige aspekter i forhold til kommissionens forslag samt et afsnit, der beskriver kommissionens overvejelser vedrørende forslagets iværksættelse.

Kapitel 13 indeholder kommissionens overvejelser vedrørende landsretterne. Først behandles spørgsmålet om, hvorvidt der er behov for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse, og dernæst spørgsmålet om behovet for at opretholde landsretternes bitingsteder rundt omkring i landet. Dernæst behandles spørgsmålet om tilrettelæggelsen af de administrative opgaver ved landsretterne. Endelig indeholder kapitlet et afsnit med kommissionens overvejelser vedrørende justitssekretærordningen.

Kapitel 14 indeholder kommissionens overvejelser om behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse og herunder ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere. I kapitlet gennemgås først de gældende regler i retsplejeloven, der tillægger landsretspræsidenterne, byretspræsidenterne og de administrerende dommere opgaver og beføjelser. Da kommissionens overvejelser efter kommissoriet skal ske i lyset af dommernes grundlovssikrede uafhængighed, gennemgås derefter det nærmere indhold heraf, og dermed spørgsmålet om hvilke grænser statsretten sætter for embedschefens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere. Derefter beskrives kommissionens overvejelser om behovet for ændring af den gældende lovregulering af embedschefernes administrative kompetence.

Kapitel 15 indeholder kommissionens overvejelser vedrørende Sø- og Handelsretten. Det fremgår af kommissoriet, at overvejelser om strukturelle og organisatoriske forhold vedrørende Sø- og Handelsretten ikke er en særskilt del af kommissionens opgave, men at denne kan inddrage forhold af betydning for Sø- og Handelsretten, såfremt den i tilslutning til sine generelle overvejelser finder det naturligt og hensigtsmæssigt. Som eksempler nævnes i kommissoriet overvejelserne om justitssekretærordningen samt om behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse. Kommissionen har derfor også overvejet disse spørgsmål for så vidt angår Sø- og Handelsretten.

I kapitel 16 beskrives de økonomiske og administrative konsekvenser af kommissionens forslag.

Kapitel 17 indeholder kommissionens lovudkast med tilhørende bemærkninger samt andre forslag til regelændringer.

1.5. Sammenfatning af kommissionens overvejelser og forslag

Domstolenes Strukturkommission blev nedsat af Justitsministeriet i 1998 med den opgave at undersøge og overveje en række spørgsmål vedrørende domstolsstrukturen og domstolenes varetagelse af administrative opgaver.

· Kommissionens hovedopgave har været at gennemgå og vurdere den gældende byretsstruktur og komme med forslag til en eventuel ændret struktur. I tilknytning hertil har kommissionen skullet overveje, hvordan de administrative opgaver ved det enkelte embede mest hensigtsmæssigt kan organiseres.

· Med hensyn til landsretterne har kommissionen haft til opgave at overveje behovet for at opretholde bidingstederne rundt omkring i landet. Efter kommissoriet har kommissionen endvidere kunnet tage spørgsmålet om behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse op til overvejelse.

· For såvel byretterne som landsretterne har kommissionen derudover - i lyset af dommernes grundlovssikrede uafhængighed - haft til opgave at overveje behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse ved de enkelte embeder.

Derimod omfatter kommissionens opgaver ikke spørgsmålet om domstolenes saglige kompetence - herunder sagsfordelingen mellem byretter og landsretter - og spørgsmålet om oprettelse af forvaltningsdomstole.

I det følgende gives en sammenfatning af kommissionens overvejelser og forslag vedrørende de forskellige spørgsmål, som kommissionen har behandlet.

1.5.1. Overvejelser og forslag vedrørende byretsstrukturen

Danmark er i dag inddelt i 82 byretskredse.

Størrelsen af retskredsene og antallet af dommere varierer meget. Ved en række byretter er der kun ansat 10-12 personer, mens der ved landets største byret er ansat ca. 280 medarbejdere.

I 70 af de 82 retskredse er der kun ansat en eller to dommer(e).

Kravene til fremtidens byret

Kommissionens arbejde med byretsstrukturen har taget udgangspunkt i de opgaver, som byretterne vil skulle løse i fremtiden, og de krav, som disse opgaver vil stille til strukturen.

Domstolenes opgaver har igennem de sidste år været - og er fortsat - genstand for overvejelser i forskellige sammenhænge, herunder navnlig i Domstolsudvalget og Retsplejerådet. Domstolsudvalget anbefalede i betænkning 1319/1996 bl.a., at flere retssager skulle behandles af udnævnte dommere. Retsplejerådet forventes meget snart at afgive en delbetænkning om instansordningen i civile sager, hvori det foreslås, at byretterne bliver den almindelige 1. instans i civile sager. Retsplejerådet har endvidere i 1998 fremsat forslag om at gøre byretterne til 1. instans i nævningesager.

Mens disse andre udvalg mv. således behandler spørgsmål om, hvordan domstolenes opgaver skal løses, er det Strukturkommissionens opgave at gennemgå og vurdere de strukturmæssige forhold.

De overvejelser om domstolenes opgavevaretagelse, der foregår i andre udvalg mv., har imidlertid afgørende betydning for Strukturkommissionens arbejde, fordi det er kommissionens opgave at sikre, at strukturen er indrettet sådan, at byretterne kan opfylde de krav, der vil blive stillet til dem fremover.

En del af disse krav vedrører sagernes behandling. Disse krav stilles i vidt omfang af andre end kommissionen selv, herunder navnlig Retsplejerådet og Domstolsudvalget.

Som nævnt foreslår Retsplejerådet, at byretterne skal være den almindelige 1. instans i civile sager. Forslaget forudsætter, at der skabes mulighed for at behandle civile sager kollegialt - dvs. med flere juridiske dommere. Retsplejerådet foreslår endvidere, at der skal være mulighed for en vis specialisering, og at sekretariatsfunktionerne skal styrkes, herunder med jurister, således at dommerne i højere grad kan frigøres til det egentlige retsarbejde.

Et flertal i Retsplejerådet har endvidere i betænkning nr. 1352/1998 foreslået nævningesager behandlet ved byretterne. Efter forslaget skal der medvirke 2 juridiske dommere og 6 nævninger.

Domstolsudvalget udtalte, at anvendelse af ikke-udnævnte dommere (retsassessorer og dommerfuldmægtige) bør begrænses til de tilfælde, hvor uddannelsesmæssige hensyn og hensyn til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler for, at retsarbejdet varetages af ikke-udnævnte dommere.

Andre af de krav, som vil blive stillet til embederne, knytter sig mindre til selve sagsbehandlingen, men vedrører i højere grad en række andre forhold, herunder forholdet til brugerne og borgerne i øvrigt samt retternes ressourceanvendelse, herunder hensynet til en rationel administration. Det er krav som god service, en effektiv ressourceudnyttelse, mindre sårbarhed ved spidsbelastninger og sygdom mv., fleksibilitet samt en administrativ bæredygtighed, der i højere grad gør det muligt, at domstolene får øget indflydelse på egne administrative forhold. Et vigtigt krav har også været, at opgaverne fortsat skal kunne løses så tæt på borgerne, som det er foreneligt med de øvrige hensyn og krav, der stilles til domstolene.

Kravene til fremtidens byret er nærmere omtalt i kapitel 9.

Som det fremgår, vil der blive stillet en lang række krav til fremtidens byretter. En del af disse er krav, der allerede i dag stilles til byretterne, men der vil også være en række nye krav.

Nogle af kravene kan umiddelbart opfyldes af de nuværende byretter.

Andre krav vil derimod kun kunne opfyldes, hvis der i et eller andet omfang sker ændringer vedrørende byretterne. Dette gælder ubetinget Retsplejerådets ønske om at skabe mulighed for kollegial behandling af civile sager, for en vis specialisering og for en styrkelse af retssekretariatene, herunder med jurister. For at kunne gennemføre rådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i civile sager og dermed decentralisere behandlingen af disse sager er det således nødvendigt, at der må ske ændringer i byretterne.

Det samme gælder Domstolsudvalgets krav om, at flere retssager skal varetages af udnævnte dommere. Men også en række af de andre krav vil kun kunne opfyldes eller opfyldes fuldt ud, hvis der i et eller andet omfang sker ændringer i byretterne.

Kommissionen har derfor nøje overvejet byretternes muligheder for at opfylde de fremtidige krav, og spørgsmålet om, hvilke ændringer der i givet fald vil være nødvendige og hensigtsmæssige.

Disse overvejelser, der er nærmere beskrevet i kapitel 10 og 11, gengives nedenfor.

Kommissionens overvejelser vedrørende den nuværende struktur

Som det bl.a. er fremhævet i kommissionens kommissorium, har den nuværende byretsstruktur på flere punkter betydelige kvaliteter.

Kommissionen har derfor først overvejet, i hvilket omfang den nuværende byretsstruktur vil kunne leve op til de krav, som vil blive stillet til fremtidens byretter.

Den nuværende byretsstruktur er navnlig karakteriseret ved to ting. Den ene er, at der er tale om mange - også administrativt - selvstændige enheder. Den anden er, at alle byretter selv kan behandle alle sagstyper - med undtagelse af nogle helt særlige sagsområder.

En struktur med mange enheder betyder bl.a., at de fleste borgere bor forholdsvis tæt på den lokale ret, og at man i mange lokalsamfund derfor har sit eget dommerkontor, hvilket kan være af væsentlig betydning for borgernes oplevelse af et stærkt og sammenhængende nærmiljø og for lokalområdets oplevelse af identitet og fællesskab.

Men en struktur med mange enheder betyder også, at en meget stor del af disse enheder er forholdsvis små med kun en eller to udnævnte dommere og et mindre antal juridiske og administrative medarbejdere.

Disse enheder vil derfor ikke kunne opfylde en række af de nævnte fremtidige krav til byretterne, hvis de fortsat hver for sig skal være selvstændige embeder, der kan behandle alle sagstyper.

Dette gælder både med hensyn til kravene til sagernes behandling og til de krav, der knytter sig til varetagelsen af de mere administrative opgaver. F.eks. er det åbenbart, at de mange mindre embeder ikke selv - dvs. ved anvendelse af embedets egne jurister - vil kunne opfylde Retsplejerådets ønske om mulighed for kollegial behandling med deltagelse af 2-3 dommere. Det bemærkes, at kommissionen heller ikke finder, at det ville være muligt at opfylde disse krav ved en øget anvendelse af rejsedommerordningen eller en lignende ordning.

Under den nuværende byretsstruktur med mange små byretter, ville der derfor overordnet kun være to muligheder for at leve op til de krav, som domstolenes opgaver stiller i fremtiden.

Den ene mulighed ville være at etablere en ordning, der mere grundlæggende bygger på, at nogle sagstyper kun behandles ved visse embeder. En sådan løsning, hvor byretterne får forskellig kompetence, ville f.eks. være nødvendig med hensyn til de sager, der kræver kollegial behandling.

Efter kommissionens opfattelse ville en ordning med forskellig kompetence dog indebære en risiko for at svække tilliden til de retter, der ikke ville kunne behandle alle sagstyper. Samtidig ville det fagligt være mindre attraktivt at være dommer ved de embeder, der ikke kunne forestå kollegial behandling og dermed behandlingen af de mere principielle og juridisk vanskeligste sager. Dette ville betyde, at højt kvalificerede ansøgere til dommerstillinger ikke i samme omfang ville søge stillingerne ved disse embeder. De to nævnte forhold - risikoen for en svækket tillid til retten og rekrutteringsvanskelighederne - må antages gensidigt at ville forstærke hinanden. Kommissionen kan på denne baggrund ikke anbefale en sådan ordning.

Den anden mulighed ville være at etablere en ordning, der bygger på, at alle byretter fortsat har samme kompetence, men hvor nogle af byretternes opgaver løses i et samarbejde mellem de nuværende byretter.

Kommissionen har nøje overvejet, om de nuværende byretter ville kunne opfylde fremtidens krav med en sådan samarbejdsordning.

En samarbejdsordning ville kunne udformes på flere forskellige måder.

Fælles for de forskellige muligheder for samarbejdsordninger, som har været overvejet, er imidlertid, at de bygger på den forudsætning, at i princippet alle de nuværende byretter opretholdes som selvstændige embeder. Dvs. at embederne fortsat skal have egne dommere og egne administrative medarbejdere samt en betydelig selvbestemmelse med hensyn til embedets forhold.

Det er kommissionens opfattelse, at en samarbejdsordning, som skulle kunne opfylde i al fald hovedparten af fremtidens krav til byretterne, i givet fald måtte omfatte ganske mange af byretternes opgaver, og at det både måtte være opgaver af juridisk og administrativ karakter.

Et samarbejde kunne således ikke begrænses til sager, hvor der efter Retsplejerådets forslag bliver tale om kollegial behandling ved byretterne. Et samarbejde måtte også omfatte forberedelse og domsforhandling af en række af de øvrige sager, fordi det ellers ville blive umuligt for byretterne at leve op til kravet om, at retssager i højere grad skal afgøres af udnævnte dommere.

Et samarbejde måtte endvidere omfatte en række administrative spørgsmål vedrørende bl.a. budgetter og personale. Dette vil være nødvendigt for at frigøre dommerressourcer til det egentlige retsarbejde. Det ville endvidere være nødvendigt for at skabe mulighed for at give domstolene større indflydelse på egne administrative forhold.

Det er endvidere kommissionens opfattelse, at en afgørende forudsætning for en samarbejdsordning måtte være, at der i ordningen var en person, der havde administrative chefbeføjelser på de mange områder, der skulle samarbejdes om. Dette ville nødvendigvis indebære, at en række væsentlige beslutninger vedrørende tilrettelæggelsen af det enkelte embedes sagsafvikling og administration ikke længere ville skulle træffes af embedets egen (administrerende) dommer. I stedet ville sådanne afgørelser skulle træffes af den dommer, der fik tillagt de administrative chefbeføjelser for hele samarbejdsordningen.

Sammenfattende har kommissionen fundet, at man ikke ville kunne opfylde fremtidens krav ved hjælp af et samarbejde mellem de nuværende byretter. Det skyldes, at et sådant samarbejde for at kunne opfylde fremtidens krav ville blive så omfattende og få en sådan karakter, at der reelt ikke ville være tale om et samarbejde mellem selvstændige byretter, som disse kendes i dag. Byretterne ville således ikke længere på samme måde være selvstændige enheder med egne dommere og egne administrative medarbejdere og med en betydelig selvbestemmelse med hensyn til embedets sagsafvikling og administrative forhold.

Af denne grund og da en samarbejdsordning samtidig ville være forbundet med en del ulemper - bl.a. en ret betydelig ekstra administration - kan kommissionen ikke anbefale, at kravene til fremtidens byretter søges opfyldt ved at etablere samarbejdsordninger.

Kommissionen har således måttet lægge til grund, at det ikke er muligt at opfylde kravene til fremtidens byretter med udgangspunkt i den nuværende byretsstruktur. Kommissionens overvejelser er nærmere gengivet i kapitel 10.

Kommissionen har derfor koncentreret sine videre overvejelser om at opstille en model for en - større - byret, der selvstændigt kan opfylde de opstillede krav. I det videre arbejde med en sådan model har det været vigtigt for kommissionen, at fremtidens byret ikke bliver større end nødvendigt, og at de fordele, der på en række punkter er forbundet med den nuværende byretsstruktur, herunder at man kan løse en række opgaver meget tæt på brugerne, så vidt muligt fastholdes også i fremtidens byretsstruktur.

Kommissionens overvejelser vedrørende en struktur med større og færre byretter

Etableringen af en domstolsstruktur, hvor de enkelte embeder er større end langt størstedelen af de nuværende embeder, vil nødvendigvis forudsætte, at der sker betydelige ændringer i den nuværende retskredsstruktur.

Etableringen af en sådan domstolsstruktur kan enten ske ved, at det/de mindre embede(r) i det område, der skal udgøre den nye retskreds, lægges ind under det største embede eller et af de andre embeder, eller ved at alle (de nuværende) embeder i området indgår på lige fod i det nye og større embede, således at dette kan etableres som en helt ny fælles enhed.

Efter kommissionens opfattelse vil der generelt være tale om så store ændringer, at det i langt de fleste tilfælde vil være naturligt at anvende den sidstnævnte model, dvs. at det nye og større embede etableres som en helt ny fælles enhed.

Efter kommissionens opfattelse vil det hverken være hensigtsmæssigt eller særligt realistisk at foreslå en model for den fremtidige byret, der generelt bygger på, at alle opgaver og alt personale skal samles på et sted i retskredsen. En sådan løsning ville dels betyde, at man generelt ville få en større geografisk afstand i forhold til en del af retskredsens borgere, dels forudsætte ganske væsentlige bygningsmæssige udvidelser.

Kommissionen foreslår derfor en anden model for en fremtidig - større - byret, der selv kan varetage alle opgaver, og som kan opfylde de opstillede krav uden at forudsætte alle de nævnte ganske væsentlige bygningsmæssige udvidelser.

Ved denne model vil det enkelte embede kunne opdeles i et hovedtingsted, hvor størstedelen af embedets opgaver - herunder de administrative opgaver - varetages, samt i et eller flere afdelingskontorer, hvis de lokale forhold taler for en sådan løsning.

Kommissionen finder som nævnt, at opgaverne i den fremtidige domstolsstruktur bør kunne løses så tæt på borgerne, som det er foreneligt med de øvrige hensyn og krav, der stilles til domstolene. Det vil derfor kunne være hensigtsmæssigt, at en væsentlig del af de opgaver, hvor der typisk kun bliver tale om egentlig tvistløsning i et begrænset omfang, også kan foretages på et afdelingskontor eller eventuelt andre steder - og dermed tættere på de berørte borgere - end på hovedtingstedet.

Den nærmere vurdering af, hvorvidt - og i givet fald i hvilket omfang - det ved de enkelte embeder vil kunne være hensigtsmæssigt at varetage opgaver ved et afdelingskontor eller et andet sted i retskredsen, vil afhænge af en række lokale forhold, herunder bl.a. de geografiske afstande og transportforhold sammenholdt med befolkningsgrundlaget og embedets bygningsmæssige forhold. Den endelige vurdering må derfor træffes af den lokale domstolschef efter drøftelse med Domstolsstyrelsen. De fordele, der generelt er forbundet med, at et embede er placeret samlet på en adresse, må naturligvis også indgå i vurderingen.

Der er i flere henvendelser til kommissionen peget på muligheden af, at man ved etablering af større embeder opretholder alle de nuværende dommerkontorer som en form for afdelingskontorer med alle sagsområder og egen dommer, der varetager det daglige retsarbejde på stedet.

Kommissionen kan imidlertid ikke anbefale en sådan løsning. Det skyldes for det første, at de fleste afdelingskontorer ville blive endnu mindre end de nuværende embeder - hvoraf en del har under 10 fuldtidsansatte medarbejdere - fordi de administrative opgaver og en del af de sagsforberedende opgaver skulle varetages fra hovedtingstedet. Kommissionen finder det hverken økonomisk hensigtsmæssigt eller forsvarligt at anvende midler til at opretholde så mange bygningsmæssige faciliteter, hvor der i det daglige kun er beskæftiget få mennesker.

For det andet ville det for at opnå det fulde udbytte af den tid, som de enkelte dommere sparede ved en centralisering af administrationen, være nødvendigt, at dommerne ved afdelingskontorerne løbende rejste til embedets andre kontorer og anvendte ledig tid, hvor der var behov herfor. Det ville også være nødvendigt, at chefen for det samlede embede løbende fulgte afdelingskontorenes berammelsestider og arbejdsbelastning og løbende omfordelte sager for at udnytte ledig kapacitet. Der ville således være en ikke ubetydelig ekstra administration forbundet med en sådan ordning.

For det tredje ville det være forbundet med en del praktiske vanskeligheder at opfylde Retsplejerådets ønske om en styrkelse af retssekretariatene, herunder med jurister, idet et

sådan styrket retssekretariat kun ville kunne etableres ved hovedtingstedet.

Endelig ville man med den nævnte løsning ikke kunne styrke det faglige miljø i samme grad, som man vil kunne med en ordning, hvor en større del af sagerne foretages ved hovedtingstedet, og hvor alle jurister som udgangspunkt er placeret ved dette.

Efter kommissoriet bør kommissionen overveje, om der er nogle af de opgaver, der - navnlig på skifte-, foged- og tinglysningsområdet samt inden for notarialvæsenet - ikke hører under den judicielle virksomhed, som under en ændret retskredsstruktur mere hensigtsmæssigt vil kunne behandles på en anden måde end i dag, f.eks. ved at blive varetaget af en enkelt eller nogle få retter. Tinglysningen nævnes i den forbindelse som et sagsområde, hvor sådanne overvejelser vil kunne være særligt aktuelle.

Kommissionen har særskilt overvejet dette spørgsmål. For så vidt angår tinglysningen er det kommissionens opfattelse, at denne fortsat skal varetages ved de enkelte embeder. I kommissionens overvejelser er bl.a. indgået, at de hensyn, der taler for en centraliseret tinglysning, i betydelig grad vil kunne imødekommes ved etableringen af en ny struktur med større embeder. Der findes heller ikke for så vidt angår foged- og skifteret samt notarialvæsenet grundlag for at stille forslag om, at opgaver inden for disse sagsområder skal behandles af en enkelt eller nogle få retter.

Fremtidens byret

Kommissionen har herefter skitseret en "idealmode" for, hvordan fremtidens byret efter kommissionens opfattelse bør se ud, hvis den skal have optimale muligheder for selvstændigt at opfylde alle de krav, der vil blive stillet.

I overvejelserne om hvilken størrelse "idealmode" for fremtidens byret bør have, har kommissionen lagt til grund, at det vil være vanskeligt at opfylde de fremtidige krav fuldt ud, medmindre der er ansat mindst 6-8 dommere ved den enkelte byret. Dette skyldes, at det efter kommissionens opfattelse i almindelighed må kræves af de nye embeder, at der skal være kapacitet til samtidig kollegial behandling af to sager sideløbende med, at der skal være dommerkapacitet til varetagelse af embedets øvrige sager.

Kommissionen har derfor ved udarbejdelsen af modellen forudsat, at det enkelte embede skal have en størrelse svarende til mindst 6-8 udnævnte dommere. Både geografiske hensyn og andre hensyn kan dog føre til, at denne embedsstørrelse vil kunne fraviges i både opad- og nedadgående retning.

Efter modellen skal embedet ledes af en domstolschef, der har ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved embedet. Domstolschefen skal være dommer. Det foreslås, at domstolscheferne benævnes præsidenter.

Med henblik på at skabe klarhed over, hvem der leder embedet i tilfælde af domstolschefens kortere fravær eller forfald, foreslås det indføjet i retsplejeloven, at domstolschefen efter forhandling med de øvrige dommere træffer bestemmelse herom.

En egentlig administrativ enhed skal bistå domstolschefen ved varetagelsen af den daglige ledelse og administration af embedet.

Derimod foreslås justitssekretærordningen, som i byretterne kun findes ved Københavns Byret, ophævet.

Modellen for den fremtidige byret er - på samme måde som de nuværende byretter - organisatorisk opbygget sådan, at den er opdelt i afdelinger (retssekretariat til behandling af civile sager og straffesager, fogedret, skifteret og tinglysning). Kommissionen har herved lagt vægt på, at de enkelte afdelinger beskæftiger sig med forskellige opgaver og fagområder, samt at arbejdet inden for de enkelte områder indebærer en række specialiserede funktioner, der forudsætter en betydelig indsigt i det pågældende sagsområde.

Kommissionens overvejelser vedrørende mulighederne for at opfylde kravene til fremtidens domstole ved henholdsvis en samarbejdsmodel og en model med sådanne større byretter er skitseret i oversigtsform på næste side.

Oversigt over mulighederne for at opfylde kravene til fremtidens domstole ved hhv. en model, der bygger på et samarbejde mellem de nuværende byretter, og ved en model med større og færre byretter.

Krav til fremtidens domstole Model, der bygger på et samarbejde mellem de

Model med større byretter

	nuværende byretter	
Retssikkerhed	+	+
Byretterne som alm. 1. instans i civile sager		
a) kollegial behandling	Forudsætter: 1) Samarbejde om de juridiske sekretariater og de adm. opgaver, så dommernes tid i højere grad kan koncentreres om det egentlige retsarbejde 2) At een person i ordningen tillægges adm. chefbeføjelser (dvs. kompetence til at træffe de endelige adm. beslutninger) vedr. disse sager for hele ordningen	+
b) Mulighed for specialisering	Vil indebære, at man reelt får embeder med forskellig kompetence	+
c) Styrkelse af sekretariatsfunktionerne, herunder med jurister	Vanskeligt	+
Nævningesager ved byretterne	Forudsætter: At een person i ordningen tillægges adm. chefbeføjelser (dvs. kompetence til at træffe de endelige adm. beslutninger) vedr. disse sager for hele ordningen	+
Fagligt miljø	Ikke fuldt ud	+
Retsarbejdet skal som udgangspunkt varetages af udnævnte dommere	Vanskeligt	+
God og effektiv service	+	+
Opgaverne skal fortsat kunne løses tæt på borgerne	+	+
Dommerne som generalister	+	+
Effektiv ressourceanvendelse	Ikke fuldt ud	+
Mindre sårbarhed	Ikke fuldt ud	+
Fleksibilitet	Ikke fuldt ud	+
Administrativ bæredygtighed	Forudsætter: 1) Et egentligt samarbejde om budget mv. 2) At een person i ordningen tillægges kompetence til at træffe endelige beslutninger om de adm. forhold for hele ordningen	+

Attraktive arbejdspladser
Forslaget til en ny byretskredsinddeling

+

+

En fastholdelse af udgangspunktet med 6-8 dommere ved den enkelte byret ville i nogle dele af landet føre til retskredse med en meget betydelig geografisk udstrækning. Hvor dette er tilfældet, har kommissionen for hver enkelt kreds meget nøje overvejet, hvilke muligheder der måtte være for en anden løsning. Nogle af disse steder har det været muligt at skabe en løsning, der kan opfylde næsten alle de opstillede krav - uden at flytte problemerne til andre af de foreslåede kredse - ved at fravige udgangspunktet med 6-8 dommere til tvistløsning og i stedet foreslå et lidt mindre embede. I to tilfælde har man fundet det nødvendigt og forsvarligt at foreslå embeder med blot 4 dommere foruden domstolschefen.

Enkelte steder i landet, hvor de geografiske afstande er meget betydelige, har en sådan løsning dog ikke været mulig, typisk fordi befolkningsunderlaget ikke er stort nok, eller fordi en hensigtsmæssig løsning for en retskreds ville forudsætte inddragelse af dele af andre retskredse, der dermed ville blive for små. De få steder, hvor dette vil være tilfældet, har kommissionen derfor i stedet forudsat, at nærhedshensynet imødekommes ved, at man anvender afdelingskontorerne i videre omfang, navnlig til egentlige retssager fra området.

Endelig har kommissionen fundet at måtte etablere en særlig løsning for Bornholm, jf. nedenfor i afsnit 12.3.25.

Ved fastlæggelsen af de nye retskredses geografiske grænser har kommissionen taget udgangspunkt i kommuneinddelingen, således at en byretskreds også fremover som altovervejende hovedregel skal bestå af en eller - mere almindeligt - flere kommuner. Denne ordning betyder, at det for såvel den enkelte borger som for myndighederne er let at konstatere, i hvilken retskreds en given sag eller henvendelse skal behandles.

Kommissionen har også taget hensyn til de øvrige offentlige inddelinger af landet - herunder navnlig politikreds- og amtsgrænserne - i det omfang dette har været muligt. Politikredsinddelingen er for tiden genstand for overvejelser i den af Justitsministeriet nedsatte Politikkommission, hvis overvejelser efter kommissoriet skal være afsluttet inden udgangen af år 2001. Da der mellem politiet og domstolene er et omfattende samarbejde om den praktiske tilrettelæggelse af behandlingen af straffesager, finder kommissionen det særdeles vigtigt, at der så vidt muligt sikres fælles retskreds- og politikredsgrænser, medmindre andre væsentlige hensyn måtte tale afgørende imod dette. Dette hensyn hindrer dog ikke, at der kan være to retskredse i en politikreds eller omvendt.

Som nævnt er hensynet til amtsgrænserne også indgået som et moment i overvejelserne vedrørende fastlæggelsen af grænserne for den enkelte retskreds. Ønsket om på den ene side at etablere bæredygtige retskredse og på den anden side ikke at etablere kredse, der er større end nødvendigt, har dog sammen med hensynet til at sikre fælles retskreds- og politikredsgrænser i en række tilfælde ført til, at et flertal - kommissionens medlemmer med undtagelse af Birgitte Sørensen - har fundet det nødvendigt at fravige amtsgrænserne.

Et mindretal - Birgitte Sørensen - er af den opfattelse, at retskredsenes grænser ikke bør gennemskære amtsgrænserne, medmindre der foreligger ganske særlige grunde. I flertallets forslag til kredsinddeling gennemskæres de fleste amters grænser af en eller flere retskredse, og mindretallet mener ikke, at der foreligger så specielle forhold, som kan gøre en sådan placering af retskredsenes nødvendig. Der henvises nærmere til kapitel 12.1.

Et andet mindretal - Hans Otto Jørgensen - udtaler, at han med tilfredshed har konstateret, at der i forbindelse med kommissionens konkrete forslag i en række tilfælde synes at være taget passende hensyn til allerede eksisterende samarbejdsrelationer mellem kommuner, relevante trafikale forhold og eksisterende "arbejdskraftsoplande" mv., samt at han herefter - på de givne præmisser - i det væsentlige kan tilslutte sig den kredsinddeling, som kommissionen foreslår. Dette medlem havde imidlertid gerne set et forslag med nogle få kredse ud over det antal, som kommissionen foreslår, specielt af hensyn til mulighederne for at undgå, at beboerne i tyndbefolkede/geografisk udstrakte områder i Jylland og Vestsjælland skal foretage uforholdsmæssigt lange og tidskrævende rejser for at blive betjent af retsvæsenet. Dette medlem ønsker derfor at understrege, at kommissionens overvejelser og forslag om, hvor og i hvilke retskredse der skal etableres afdelingskontorer, og hvilke opgaver der skal varetages, alene er udtryk for, hvor det ud fra de nuværende forhold kunne synes naturligt at placere et afdelingskontor. Ved den konkrete implementering kan det således både af geografiske og bygningsmæssige årsager vise sig nødvendigt eller hensigtsmæssigt dels at oprette et noget større antal afdelingskontorer end foreslået af kommissionen, dels at bemane nogle (flere) af dem således, at de (også) kan påtage sig den fulde behandling af mindre retssager i lighed med, hvad kommissionen foreslår i Tønder og Thisted. Der henvises nærmere til afsnit 12.2.

Kommissionen foreslår en fremtidig retskredsinddeling med i alt 25 retskredse. Den nye retskredsinddeling fremgår af kortet næste side.

De enkelte nye retskredse er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 12.3.

Personalenormeringen

Fastlæggelsen af personalenormeringen ved de fremtidige embeder er af flere grunde behæftet med betydelig usikkerhed. For det første er det vanskeligt mere præcist at skønne over omfanget og karakteren af de fremtidige opgaver, herunder særligt betydningen af Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i civile sager. For det andet findes der kun i et vist omfang brugbare oplysninger og beregninger til brug for fastlæggelsen af normeringen inden for de enkelte sagsområder, og en del af det materiale, der findes - mål- og normtal for personalenormeringen - er behæftet med en temmelig stor usikkerhed. Baggrunden herfor er nærmere beskrevet i afsnit 12.2.

Da der imidlertid ikke på nuværende tidspunkt findes noget bedre grundlag for fastlæggelsen af normeringen, har kommissionen fundet det nødvendigt at tage udgangspunkt i de eksisterende norm- og måltal. For at tage højde for usikkerheden ved tallene og den omstændighed, at måltallene er fastsat sådan, at de af Domstolsstyrelsen ikke tilsigtes at skulle opfyldes fuldt ud, er der for de enkelte embeder sket en tilpasning af den normering, som en umiddelbar anvendelse af norm- og måltallene i sig selv ville føre til. Der er endvidere for hvert enkelt af de nye embeder foretaget en konkret vurdering, således at individuelle forhold har kunnet indgået i vurderingen af normeringen.

Kommissionen forudsætter, at det videre arbejde med opstilling af norm- og måltal til vurdering af ressourcebehovet og udviklingen i sagstal og sammensætning indgår i grundlaget for den endelige normering og - for dommernormeringens vedkommende - det endelige lovforslag. Derudover foreslår kommissionen, at der bør ske en ny samlet vurdering af antallet af dommere i de enkelte retskredse efter en kortere årrække.

Retsplejerådets forslag om instansordningen og en nævningereform indebærer sammen med Domstolsudvalgets anbefaling af, at flere sager skal behandles af udnævnte dommere, i sig selv, at der vil blive behov for et ikke ubetydeligt antal yderligere dommerstillinger i byretterne.

Dette behov for nye dommerstillinger reduceres dog som følge af dels kommissionens forslag om en strukturændring med en sammenlægning af en række mindre embeder, dels Retsplejerådets forslag om i højere grad at koncentrere dommernes tid om egentligt retsarbejde.

Kommissionens vurdering af den fremtidige dommernormering fører således samlet til, at der er behov for i alt yderligere 28 dommerstillinger ved byretterne svarende til en opnormering med ca. 13,3 %.

Efter kommissionens forslag til den fremtidige normering af de enkelte embeder vil der kunne ske en reduktion af det nuværende antal kontorfunktionærer på i alt 117 årsværk og det nuværende antal retsassessorer på i alt 32 årsværk. Derudover vil der efter forslaget kunne ske en lille reduktion af antallet af dommerfuldmægtige.

To medlemmer - Kate Kengen og Else Dankau Christensen - har dog i tilknytning til spørgsmålet om personalenormeringen bemærket, at de tager forbehold for den nævnte reduktion af kontorfunktionærnormeringen med 117 årsværk. Der henvises herved til afsnit 12.2.

Iværksættelse

Den foreslåede retskredsreform vil forudsætte temmelig omfattende ændringer på mange områder. For domstolene selv vil der navnlig være tale om forandringer for medarbejderne og ændringer af bygningsmæssig karakter.

Kommissionen finder det imidlertid - bl.a. af hensyn til iværksættelsen af Retsplejerådets forslag inden for civilsagsområdet - afgørende, at de nye byretter etableres og kommer til at fungere som enheder hurtigst muligt efter forslagets vedtagelse. Dette vil kræve, at man hurtigt får samlet varetagelsen af de administrative og ledelsesmæssige opgaver hos domstolschefen og den administrative enhed og får oprettet et fælles retssekretariat med jurister, som foreslået af Retsplejerådet. Der må endvidere ret hurtigst skabes mulighed for, at alle embedets dommere og øvrige jurister kan placeres i den by i retskredsen, der efter forslaget skal være hovedtingsted, eller dog få denne som hovedarbejdsplads. Det samme gælder for de øvrige medarbejdere, der ikke skal gøre tjeneste ved et afdelingskontor.

Den skitserede samling af den administrative enhed, retssekretariatet og embedets medarbejdere ved hovedtingstedet vil naturligvis kræve en række bygningsmæssige ændringer.

For så vidt angår de bygningsmæssige forhold er kommissionen i øvrigt opmærksom på, at det ikke er realistisk at forestille sig, at man inden for en kort tidshorison vil kunne gennemføre en retskredsreform som den foreslåede fuldt ud med permanente og fuldt tilfredsstillende løsninger for alle de nye embeder.

Kommissionens forslag omfatter alle de nuværende retskredse, og etableringen af de enkelte nye retskredse hænger tæt sammen. Af denne grund og af hensyn til iværksættelsen af Retsplejerådets forslag inden for civilsagsområdet vil det være nødvendigt, at forslaget træder i kraft på samme tid for alle retskredse.

Etableringen af de nye embeder og fastlæggelsen af de fremtidige organisatoriske, personalemæssige og bygningsmæssige forhold for de enkelte nye embeder vil først kunne ske, når der er udnævnt en domstolschef for de nye embeder. En del af disse spørgsmål vil skulle behandles i tæt samarbejde mellem domstolschefen og Domstolsstyrelsen. Det foreslås derfor, at domstolscheferne ved de nye embeder udpeges ca. et halvt år før, at den nye retskredsinddeling træder i kraft. Kommissionen forestiller sig, at der i samarbejde mellem styrelsen og de nye domstolschefer hurtigst muligt udarbejdes en handlingsplan for etableringen af de enkelte nye embeder, herunder for de personalemæssige, bygningsmæssige og teknologiske forhold. Derudover vil det formentlig være nødvendigt, at der relativt hurtigt efter ikrafttrædelsen udarbejdes en handlingsplan for, hvordan forholdene ved det enkelte embede på længere sigt kan komme til at fungere som forudsat i forslaget.

Kommissionen finder det vigtigt, at der skabes de nødvendige - herunder de bevillingsmæssige - rammer for, at de enkelte embeder hurtigst muligt kan komme til at fungere som forudsat i forslaget.

Økonomiske og administrative konsekvenser

De økonomiske og administrative konsekvenser af det skitserede forslag er omtalt i kapitel 16. Som det fremgår heraf, har Domstolsstyrelsen anslået, at forslaget vil være forbundet med merudgifter for retterne på 84 mio. kr. det første år og 60 mio. kr. det andet år. Da provenuet ved salg af bygninger anslås til henholdsvis 60 og 30 mio. kr. i de to år, anslås de

samlede økonomiske konsekvenser for staten at være en merudgift på 24 mio. kr. det første år og 30 mio. kr. det andet år. I de følgende år er der ikke forskel på den anslåede merudgift for henholdsvis retterne og staten. I årene 3-5 anslås en årlig merudgift på mellem 25 og 21 mio. kr., og fra det sjette år efter iværksættelsen anslås forslaget at medføre en årlig merudgift på ca. 7 mio. kr.

Ved vurderingen heraf må det imidlertid tages i betragtning, at man gennem forslaget vil opnå mere tidssvarende domstole, der kan løfte en række nye opgaver og gennemføre nødvendige forandringer.

1.5.2. Overvejelser og forslag vedrørende landsretterne

Kommissionens overvejelser vedrørende en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse

Efter kommissoriet kan kommissionen - såfremt den finder anledning hertil - overveje behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse.

Som et led i kommissionens overvejelser vedrørende bitingstederne - og i forlængelse af arbejdet med den fremtidige byretsstruktur - har kommissionen fundet det naturligt at tage spørgsmålet om behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse op til overvejelse.

Danmark er inddelt i to landsretskredse.

Under Østre Landsret, der ligger i København, hører København og øernes amter samt Færøerne og Grønland. Østre Landsret, der består af en præsident og 63 andre udnævnte landsdommere, arbejder i 22 afdelinger.

Under Vestre Landsret, der ligger i Viborg, hører amterne i Jylland. Vestre Landsret, der består af en præsident og 38 andre udnævnte landsdommere, arbejder i 13 afdelinger.

Under kommissionens drøftelser har en række af de medlemmer, der repræsenterer brugerne af domstolene, tilkendegivet, at for brugerne er det afgørende ikke landsretternes størrelse, men derimod at disse fungerer godt og effektivt, herunder at de enkelte afdelinger optræder nogenlunde ensartet og fungerer som dele af en enhed.

På denne baggrund finder kommissionen ikke, at de to landsretters nuværende størrelse giver anledning til at foretage en omlægning eller yderligere opdeling af landsretskredsinddelingen.

Som det kan vurderes nu, finder kommissionen heller ikke, at landsretternes fremtidige opgaver giver grundlag for sådanne overvejelser. Tværtimod vil Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i civile sager betyde, at langt størstedelen af de civile sager, der i dag behandles af landsretterne som 1. instans, fremover vil blive flyttet til byretterne. Landsretspræsidenterne har skønnet, at forslaget alt andet lige vil kunne give mulighed for en reduktion i landsretterne i en størrelsesorden svarende til ca. 2 afdelinger i Vestre Landsret og 3-4 afdelinger i Østre Landsret, idet der herved er taget hensyn til, at en del af de sager, der med forslaget flyttes fra landsretterne, senere vil skulle behandles af disse som ankesager.

Landsretternes bitingsteder

Østre Landsret har bitingsteder i Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense, Svendborg samt Torshavn og Nuuk. Vestre Landsret har bitingsteder i Århus, Ålborg, Kolding, Esbjerg og Sønderborg.

På bitingstederne behandles som altovervejende hovedregel kun straffesager, navnlig domsforhandlinger i nævningesager og domsmandssager. De straffesager, der skal behandles på bitingstederne, udgør i Østre Landsret ca. 1/3 og i Vestre Landsret ca. 3/4 af det samlede antal straffesager.

Som det fremgår ovenfor, er de geografiske afstande fra de fleste nævningekredse til de to hovedtingsteder i henholdsvis København og Viborg ganske store. For sagernes parter, vidner, anklagere og forsvarere samt lægdommerne betyder landsrettens brug af bitingstederne derfor normalt betydelige fordele i form af mindre rejseaktivitet.

En begrænsning i landsretternes brug af bitingstederne må derfor forudsætte, at de ulemper, som en sådan omlægning ville betyde for landsrettens brugere og lægdommere, ville kunne modsvares af fordele - enten med hensyn til en bedre kvalitet i sagsbehandlingen eller med hensyn til en hurtigere sagsbehandling.

Der er imidlertid ikke grundlag for at antage, at en flytning af sagerne til behandling på landsretternes hovedtingsteder i almindelighed skulle give grundlag for en hurtigere sagsbehandling, selvom ordningen med bitingsteder naturligvis betyder, at landsretterne anvender en vis tid til transport. Der er heller ikke grundlag for at antage, at kvaliteten af sagernes behandling på andre områder ville blive påvirket.

På denne baggrund er det kommissionens opfattelse, at landsretternes bitingsteder som det klare udgangspunkt bør opretholdes.

Kommissionen finder imidlertid, at der ikke vil være afgørende betænkeligheder ved at nedlægge bitingstederne i Holbæk, Slagelse og Næstved. Dette skyldes, at disse bitingsteders geografiske placering i forhold til København betyder, at en vis del af brugerne, lægdommerne og vidnerne har arbejde i hovedstadsområdet og derfor alligevel dagligt rejser ind mod København. Sammenholdt med de gode trafikale forbindelser, den relativt korte afstand til disse byer samt det forholdsvis begrænsede antal årlige sager betyder det, at en nedlæggelse af disse tre bitingsteder kun ville påføre brugere mv. øget rejseaktivitet i et mindre omfang.

Tilsvarende forhold gør sig - i forhold til Odense - gældende for bitingstedet i Svendborg, og kommissionen finder derfor heller ikke, at der vil være afgørende betænkeligheder ved at nedlægge dette bitingsted.

Tilrettelæggelsen af de administrative opgaver

Ansvar for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver i landsretterne bør også fremover være samlet hos vedkommende landsretspræsident.

Som for domstolscheferne i byretterne finder kommissionen, at det vil være hensigtsmæssigt, at landsretspræsidenten efter forhandling med de øvrige dommere træffer bestemmelse om, hvem af disse der skal fungere som præsident under dennes kortere fravær eller forfald.

Efter kommissionens opfattelse vil det formentlig være mest hensigtsmæssigt, at der i begge landsretter er et egentligt administrativt sekretariat, der ledes af en sekretariatschef.

Det foreslås samtidig, at ordningen med justitssekretærer i landsretterne ophæves, og at opgaverne - med undtagelse af enkelte opgaver, der foreslås overført til de enkelte afdelinger - overføres til de administrative sekretariater under ledelse af sekretariatschefen.

1.5.3. Behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse ved de enkelte embeder

Efter kommissoriet skal kommissionen i lyset af dommernes grundlovssikrede uafhængighed overveje behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse ved de enkelte embeder, og herunder ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere. Overvejelserne skal omfatte såvel byretterne som landsretterne.

De enkelte dommers grundlovssikrede uafhængighed fremgår af grundlovens § 64. Efter bestemmelsens 1. pkt. har dommerne i deres kald alene at rette sig efter loven. Grundlovens § 64, 1. pkt., sikrer således dommerne mod indgreb i den dømmende funktion (den funktionelle uafhængighed).

Som det er nævnt flere gange, ligger ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved det enkelte embede - både under den nuværende og en fremtidig struktur - hos embedschefen. Dette indebærer, at embedschefen bl.a. har ansvaret for at forestå sagsfordelingen, at koordinere sagsbehandlingen i de enkelte afdelinger, at sikre en effektiv ressourceanvendelse, at fastlægge organisationsplaner, samt at fastlægge retningslinier for og træffe beslutninger om den administrative tilrettelæggelse af arbejdet.

En forsvarlig og effektiv varetagelse af disse og de øvrige ledelsesmæssige og administrative opgaver forudsætter, at embedschefen også har den nødvendige kompetence til at fastlægge retningslinier og træffe beslutninger af administrativ karakter med virkning også for embedets øvrige dommere.

Sagernes fordeling mellem dommerne ved præsidentledede og administrerede byretter bestemmes efter retsplejeloven af præsidenten/den administrerende dommer efter forhandling med de øvrige dommere. I landsretterne bestemmes sagernes fordeling efter retsplejeloven af landsretspræsidenten efter forhandling med de øvrige dommere.

Kommissionen finder ikke grundlag for at foreslå en anden ordning vedrørende sagernes fordeling. Det bør således fortsat være embedscheferne, der efter drøftelse med de øvrige dommere har kompetencen til at træffe afgørelse om sagernes fordeling. Der henvises herved til kapitel 14.

Det er et både nødvendigt og naturligt led i embedschefens varetagelse af de ledelsesmæssige og administrative opgaver at kunne fastlægge generelle retningslinier for arbejdets

tilrettelæggelse og for den administrative behandling af sagerne med henblik på at sikre ensartethed og en effektiv ressourceanvendelse i sagsbehandlingen.

Som en del af sin almindelige ledelsesmæssige kompetence har embedschefen da også en række beføjelser - også i forhold til embedets øvrige dommere - vedrørende arbejdets tilrettelæggelse og den administrative behandling af sagerne. Disse beføjelser er nærmere beskrevet i afsnit 14.4.2.

Beføjelserne vedrørende arbejdets tilrettelæggelse og den administrative behandling af sagerne er imidlertid ikke nævnt i retsplejeloven. For at præcisere at embedschefen har disse beføjelser, foreslår kommissionen, at bestemmelserne om sagsfordelingen både for byretterne og landsretterne suppleres med en tilføjelse om, at embedschefen efter forhandling med rettens øvrige dommere også træffer bestemmelse om sagernes administrative behandling.

Kommissionen foreslår derudover, at der indsættes en samlet mere generel bestemmelse i retsplejeloven om embedschefens ansvar for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. I udkastet til bestemmelsen slås det fast, at embedschefen både i byretterne og landsretterne varetager de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet, samt at pågældende herunder skal sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og tage de fornødne initiativer til sikring heraf.

Som et led i overvejelserne vedrørende det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgaver har kommissionen endvidere overvejet, hvem der skal tillægges disciplinærbeføjelserne over de øvrige dommere ved de fremtidige embeder.

I dag er byretspræsidenterne tillagt disciplinærbeføjelser i forhold til de øvrige dommere ved embedet, hvorimod de administrerende dommere ikke er tillagt sådanne beføjelser.

Kommissionen finder, at det i en fremtidig domstolsstruktur med større embeder bør være den almindelige ordening for byretterne, at disciplinærbeføjelserne efter retsplejelovens § 48 ligger hos embedets chef. Dette skyldes, at det efter kommissionens opfattelse er naturligt, at domstolscheferne ved de fremtidige embeder som et led i deres chefbeføjelser også tillægges beføjelse til at give en advarsel i de situationer, der er nævnt i retsplejelovens § 48.

Efter retsplejelovens § 47 a og § 47 b er byretspræsidenterne tillagt særlige beføjelser i forhold til dommernes oplysningspligt efter reglerne om indberetning om indtægtsgivende hverv ved siden af hovedstillingen. Kommissionen finder, at det bør overvejes tillige at tillægge de fremtidige domstolschefer disse beføjelser. En sådan ændring - navnlig af § 47 b - må dog ske i sammenhæng med mere generelle overvejelser om Præsidentrådets sammensætning og opgaver. Sådanne overvejelser falder imidlertid uden for kommissionens kommissorium.

1.5.4. Overvejelser og forslag vedrørende Sø- og Handelsretten

Efter kommissoriet er overvejelser om strukturelle og organisatoriske forhold vedrørende Sø- og Handelsretten ikke en særskilt del af kommissionens opgave. Kommissionen er dog ikke afskåret fra at inddrage forhold af betydning for Sø- og Handelsretten i tilslutning til sine generelle overvejelser, hvis den finder det naturligt og hensigtsmæssigt.

I tilknytning til overvejelserne om justissekretærordningen og spørgsmålet om behovet for lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgaver har kommissionen også overvejet disse spørgsmål for Sø- og Handelsretten.

Kommissionen finder således også for Sø- og Handelsretten, at der ikke er noget behov for at opretholde den særlige stilling som justissekretær.

Derudover finder kommissionen, at de overordnede hensyn, der taler for at supplere bestemmelsen om sagsfordelingen og indføre en mere generel bestemmelse om ansvaret for de administrative opgaver, også gælder for Sø- og Handelsretten.

Efter den gældende ordening behandles insolvensskiftesager i det storkøbenhavnske område ikke ved de enkelte byretter, men ved Sø- og Handelsretten. Kommissionen finder, at eventuelle overvejelser vedrørende denne ordening må ske i sammenhæng med spørgsmålet om Sø- og Handelsrettens samlede opgaver og placering i retssystemet. Dette spørgsmål behandles for tiden i Retsplejerådet. Kommissionen finder derfor, at den gældende ordening vedrørende behandling af insolvensskiftesager i Københavnsområdet må tages op til selvstændig vurdering, når der foreligger en afklaring af Sø- og Handelsrettens fremtid.

København, december 2000

Jørn Andersen	Otto Bisgaard	Jørgen Rønnow Bruun
Bent Kleist Carlsen	Bjarne Christensen	Else Dankau Christensen (formand)
Jørgen Grønnegård Christensen	Henning Fode	Mette Frøland
Fritse Hove	Hans Otto Jørgensen	Kate Kengen
Herman Langlouis	Claus Larsen	Niels Skovgård Larsen
Peter Møgelvang-Hansen	Brian Pedersen	Johan Reimann
Michael Rekling	Jes Schiøler	Birgitte Sørensen
Helge Werner	Sven Ziegler	

		Søren Sørup Hansen
		Tina Henriksen
		Benedikte Holberg

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 2

Kort oversigt over den nuværende domstolsstruktur og domstolenes arbejdsopgaver

De almindelige domstole er Højesteret, landsretterne og byretterne samt Sø- og Handelsretten i København.

Højesteret

Højesteret er den øverste domstol og består af en præsident og almindeligvis 15 andre højesteretsdommere, for tiden dog 18. Højesteret arbejder i 2 afdelinger. I domssagernes behandling deltager normalt 5 eller 7 dommere.

Landsretterne

Der er to landsretter. Østre Landsret ligger i København og består af en præsident og 63 andre landsdommere. Under Østre Landsret hører København og øernes amter samt Færøerne og Grønland.

Vestre Landsret ligger i Viborg og består af en præsident og 38 andre landsdommere. Amterne i Jylland hører under Vestre Landsret.

Landsretterne arbejder i afdelinger bestående af 3 dommere. I afgørelsen af sager ved landsretterne deltager, medmindre andet er bestemt, mindst 3 dommere. Uden for domsforhandlingen kan dog en enkelt dommer handle på rettens vegne. I nævningsager deltager 3 dommere og 12 nævninger i sagens behandling. I domsmandssager sammensættes retten af 3 dommere og 3 domsmænd. I visse sager tiltrædes retten af 2 sagkyndige, f.eks. i sager om tvangsfjernelse af børn.

Sø- og Handelsretten i København

Sø- og Handelsretten i København består af en præsident, 2 vicepræsidenter, 2 dommere og et antal sagkyndige medlemmer. Retten behandler navnlig sager, i hvilke fagkundskab til sø- og handelsforhold skønnes at være af betydning, samt konkursboer mv. Retskredsen omfatter Storkøbenhavn.

Byretterne

Danmark er inddelt i 82 retskredse. Dertil kommer Færøerne, der udgør 1 retskreds, og Grønland, der udgør 18 retskredse. Antallet af retskredse er fastsat i retsplejeloven. Færøerne og Grønland har hver deres egen retsplejelov.

Antallet af dommere i de enkelte retskredse er ligeledes fastsat i retsplejeloven. De fem største byretter - København, Århus, Odense, Ålborg og Roskilde - ledes af en præsident og har derudover mellem 4 og 7 dommere, mens 22 embeder med 2-4 dommere er omfattet af en administrationsordning med en administrerende dommer som chef. Derudover er 7 embeder såkaldte delte embeder, hvor der er ansat to dommere, hver med ansvaret for henholdsvis civilretten og kriminalretten. Disse embeder vil ved embedsledighed blive sammenlagt til administrerede embeder. I de øvrige 48 retskredse er der kun en dommer.

De enkelte embeder varierer således meget i størrelse. Ved landets mindste embede er der ansat i alt 10 medarbejdere, mens der ved det største er ansat ca. 280 medarbejdere.

Yderligere oplysninger om de enkelte embeder findes nedenfor i bilag 3.

Civile sager behandles af 1 dommer. Det samme gælder for behandlingen af straffesager, bortset fra domsmandssager, hvor retten tiltrædes af 2 domsmænd. I visse boligretssager medvirker tillige 2 sagkyndige lægdommere. I sø- og handelssager uden for København kan retten tiltrædes af 2 eller 4 sagkyndige.

Som det fremgår nedenfor i kapitel 9, foreslår Retsplejerådet, at der fremover skal være mulighed for, at der kan medvirke flere dommere ved behandlingen af civile sager i byretten. Et flertal af Retsplejerådets medlemmer har endvidere i 1998 fremsat forslag om, at nævningesager skal behandles ved byretten som 1. instans. Efter forslaget vil nævningesagerne i byretten skulle behandles af 2 dommere og 6 nævninger.

Domstolenes opgaver

Byretterne behandler civile sager og straffesager i 1. instans samt fogedsager og skiftesager. Desuden er notarialforretninger og tinglysningsvæsenet henlagt til byretterne.

Landsretterne fungerer som appelinstans for byretternes afgørelser og som 1. instans i en række sager.

Højesteret er appelret for landsretterne og for Sø- og Handelsretten, bortset fra de sager, der behandles i Sø- og Handelsrettens skifteafdeling.

Efter den gældende ordning behandles de civile sager i 1. instans i byretten, medmindre andet er bestemt i loven. En væsentlig undtagelse herfra er sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og det private, idet sådanne sager behandles i landsretten som 1. instans. Byretten kan i en række tilfælde efter begæring af en part henvise en sag til behandling ved landsretten som 1. instans, herunder hvis sagen er af principiel karakter, eller hvis sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne eller har særlig indgribende betydning for en part. Hvis sagen har en økonomisk værdi over 1 mio. kr., skal byretten henvise den til behandling ved landsretten, hvis en af parterne begærer det. Som det fremgår nedenfor i kapitel 9, foreslår Retsplejerådet, at byretterne fremover skal være den almindelige 1. instans i alle civile sager.

Til domstolenes opgaver hører også sager om prøvelse af forvaltningens afgørelser og sager om prøvelse af loves grundlovsmæssighed. Dette hænger sammen med, at man i Danmark ikke har oprettet særlige forvaltnings- eller forfatningsdomstole. Det bemærkes i den forbindelse, at dette spørgsmål efter kommissoriet falder uden for kommissionens opgaver.

Straffesagerne behandles - med undtagelse af nævningesagerne - i 1. instans i byretterne eller Sø- og Handelsretten. Byretterne tiltrædes som hovedregel af 2 domsmænd i sager, hvor tiltalte nægter sig skyldig, og hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Nævningesager behandles efter den gældende ordning ved landsretterne i 1. instans, jf. dog Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til 1. instans i nævningesager som omtalt nedenfor i afsnit 9.2.3. Nævningesager er som udgangspunkt de sager, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, og hvor tiltalte nægter sig skyldig, og sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution eller dom til forvaring. Landsretterne er endvidere appelret for byretternes afgørelser i straffesager.

Domstolenes uafhængighed

Både nationalt og internationalt er det et fundamentalt krav, at domstolene som institution og dommerne som personer skal være uafhængige.

Domstolenes uafhængighed fremgår af grundlovens § 64, jf. § 3.

Grundlovens § 64 sikrer dommerne mod indgreb i udøvelsen af den dømmende funktion (funktionel uafhængighed) og giver dommerne en særlig beskyttelse mod afsættelse og forflyttelse (personlig uafhængighed).

Ifølge artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har enhver ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om hans borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse.

Dommere kan kun afsættes ved dom fra Den Særlige Klageret og kun i tilfælde af disciplinære forseelser af graverende karakter eller i tilfælde, hvor en dommer lider af vedvarende åndelig eller legemlig svaghed. Administrativ afsked og forflyttelse kan dog ske, hvor lovgivningsmagten træffer bestemmelse om en omordning af

domstolene, ligesom der kan gennemføres administrativ afsked, hvor en dommer er fyldt 65 år under forudsætning af, at der ikke sker indtægtstab, indtil det tidspunkt, til hvilket pågældende skulle være afskediget på grund af alder (70 år).

Bestemmelsen i grundlovens § 64, 1. pkt., (om den funktionelle uafhængighed) antages også at gælde for ikke-udnævnte dommere. Bestemmelsen i grundlovens § 64, 2. pkt., gælder derimod kun for udnævnte dommere. Ikke-udnævnte dommere (justitssekretærer, retsassessorer, dommerfuldmægtige samt midlertidigt beskikkede dommere) er dog beskyttet af retsplejelovens regler om det såkaldte ansættelsesværn, jf. nærmere herom nedenfor i afsnit 8.2.4.

Reglerne om dommernes uafhængighed er nærmere omtalt nedenfor i kapitel 8.

Domstolenes personale

Der er ansat i alt knap 2600 personer ved domstolene, hvoraf hovedparten er fuldtidsbeskæftigede. Af det samlede antal ansatte ved domstolene er ca. 2150 personer ansat ved byretterne. Personalet omfatter dommere, retsassessorer, dommerfuldmægtige, kontorfunktionærer, pedeller, retsbude, elever mv.

I bilag 6 findes en oversigt over antal jurister og kontorfunktionærer ved byretterne pr. 1. oktober 2000 opgjort til i alt ca. 1725 årsværk.

Dommerne er ansat ved det enkelte embede. De kan som ovenfor nævnt kun afskediges uansøgt ved dom og kan ikke forflyttes mod deres ønske uden for de tilfælde, hvor en omordning af domstolene finder sted.

Retsassessorer og dommerfuldmægtige er ansat med domstolene, dvs. hele landet, som ansættelsesområde. Det samme gælder de tjenestemandsansatte kontorfunktionærer, hvorimod de overenskomstansatte kontorfunktionærer er ansat ved det enkelte embede.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 3

Beskrivelse af byretsstrukturen og byretternes opgaver

3.1. Indledning

Danmark er inddelt i 82 retskredse. Dertil kommer Færøerne, der udgør 1 retskreds, og Grønland, der udgør 18 retskredse. Antallet af retskredse i Danmark er fastsat i retsplejeloven, jf. lovens § 12.

Antallet af dommere i de enkelte retskredse er ligeledes fastsat i retsplejeloven.

De fem største byretter - København, Århus, Odense, Ålborg og Roskilde - ledes af en præsident og har derudover mellem 49 og 7 andre dommere, mens 22 embeder med 2-4 dommere er omfattet af en administrationsordning med en administrerende dommer som chef. Derudover er 7 embeder såkaldte delte embeder, hvor der er ansat to dommere, hver med ansvaret for henholdsvis civilretten og kriminalretten. I de resterende 48 retskredse er der en dommer.

De enkelte byretter varierer således meget i størrelse. Ved landets mindste byret er der ansat i alt 10 medarbejdere, mens der ved den største byret er ansat ca. 280 medarbejdere.

Som følge af de store forskelle i embedernes størrelse er der også temmelig store forskelle på den administrative struktur.

Dette kapitel indeholder først en beskrivelse af den nuværende byretsstruktur, herunder den administrative struktur ved de enkelte typer af embeder (afsnit 3.2.). Herefter gennemgås og beskrives de juridiske arbejdsopgaver (afsnit 3.3.) og de administrative opgaver (afsnit 3.4.), som varetages ved byretterne.

3.2. Beskrivelse af den nuværende byretsstruktur

3.2.1. Københavns Byret

Københavns Byret består af en præsident og 49 andre dommere, hvoraf 2 dommere er rejsedommere, jf. nedenfor i afsnit 3.2.7.1.

Efter retsplejelovens § 15, stk. 7, deles embedet i afdelinger, der hver beklædes af en enkelt dommer. Almindelige regler om forretningernes fordeling mellem afdelingerne fastsættes af rettens præsident. Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at sagernes fordeling mellem dommerne bestemmes af præsidenten efter forhandling med rettens medlemmer.

Retsafdelingerne i Københavns Byret er opdelt i 7 sektioner. Præsidenten for Københavns Byret har i et notat udarbejdet i januar 2000 oplyst følgende om sektionsopdelingen:

"Københavns Byret har gennem nogle år arbejdet med at samle retsafdelingerne i sektioner med blandet sagstildeling d.v.s. tildeling af både civile sager og straffesager.

Tidligere bestod byretten kun af enkelte afdelinger uden nogen form for formaliseret samarbejde. Disse afdelinger behandlede enten den ene eller den anden slags sager.

Fra 1. januar 2000 er alle byrettens retsafdelinger i Domhuset på Nytorv og i Annekset i Slutterigade samlet i 7 sektioner med blandet sagstildeling.

I byrettens lejede lokaler på Rådhuspladsen behandles et par store sager om økonomisk kriminalitet og sideløbende

også andre straffesager. I løbet af foråret søges også denne del af byretten etableret som en sektion. Sagstildelingen er endnu ikke fastlagt.

Hver sektion består af 5 dommere og 8 kontorfunktionærer. En af dommerne er administrerende dommer, og en af kontorfunktionærerne er afdelingsleder. Både den administrerende dommer og afdelingslederen har en stedfortræder.

Stillingen som administrerende dommer opslås internt i huset. Det forudsættes, at den administrerende dommer fungerer i stillingen i 3-5 år, hvorefter stillingen opslås påny.

Stillingen som afdelingsleder skal på grund af chargen opslås af Domstolsstyrelsen og kan også søges af medarbejdere udenfor byretten, men stillingerne er hidtil blevet besat med medarbejdere fra byretten.

Den administrerende dommer er ikke chef for de andre dommere i sektionen, men er ansvarlig for at formidle det nødvendige samarbejde dommerne imellem og samarbejdet i forholdet til kontorpersonalet.

Præsidenten holder jævnlige møder med de administrerende dommere til drøftelse af sektionernes forhold af forskellig slags.

Hver dommer har sin "afdeling", d.v.s. får sin egen tildeling af civile sager fra den civile journalafdeling, når der foreligger en tvist d.v.s., når der er modtaget svarskrift i en sag, eller det på forhånd er oplyst, at der er advokat på begge sider. Sædvanlige udeblivelsesdomme ekspederes i den civile journalafdeling. En lille gruppe dommere skiftes til at ekspedere disse udeblivelsesdomme. Visse civile sager, f.ex. ægteskabssager, går direkte efter journalisering til en dommer.

I princippet får "afdelingerne" også egne straffesager, men enkelte sektioner har valgt at beramme på tværs d.v.s. beramme på første ledige tid uanset til hvilken dommer.

Det er væsentligt, at hver dommer har sine egne civile sager fra starten, idet dommeren har en vis mulighed for at styre sagsbehandlingstiden og påvirke forligsmulighederne.

I forbindelse med behandlingen af de civile sager er der normalt knyttet en bestemt sekretær til en bestemt dommer, men alle sekretærer skal som udgangspunkt kunne håndtere både civile sager og straffesager.

Der var i forbindelse med oprettelsen af de første sektioner en indgående drøftelse om kompetenceforholdet mellem den administrerende dommer og afdelingslederen. Det har efterfølgende vist sig i praksis at fungere uden væsentlige problemer.

Sektionerne skal så vidt muligt selv klare problemer med afløsning ved forfald og i ferier både for så vidt angår dommere og kontorpersonale. Kun ved længere varende sygdom får de hjælp fra andre sektioner.

Både dommerne og kontorpersonalet er i det væsentlige tilfredse med sektionsopdelingen.

En betydelig fordel ved sektionsopdelingen er, at den i ikke ringe omfang modvirker de ulemper, der ellers er knyttet til en så stor ret. I sektionerne kender medarbejderne hinanden godt og føler, at de indgår i et gruppearbejde, hvor man hjælper hinanden for at få sektionen til at fungere godt. Der opstår i et vist omfang også en positiv konkurrence mellem sektionerne.

Set fra administrationens side er der en ikke ubetydelig lettelse i, at sektionerne kan klare mange problemer selv. Samtidig betyder sektionsopdelingen også, at medarbejderne i den enkelte sektion har mulighed for en noget større indflydelse på tilrettelæggelsen af deres egen hverdag."

Den administrative ledelse og de overordnede administrative opgaver varetages af retspræsidenten.

Ved Københavns Byret er der ansat en justitssekretær, der bistår præsidenten i administrationen af embedet. En del af justitssekretærens ansvarsområde er fastlagt i retsplejeloven, hvorefter justitssekretæren bl.a. opkræver og aflægger regnskab for retsafgifter. Ifølge institutionsinstruksen har justitssekretæren ansvar for, at embedets kasse- og regnskabsvæsen er i overensstemmelse med reglerne.

Justitssekretæren ved Københavns Byret er endvidere personalechef for det ikke-juridiske personale og foretager ansættelse og afskedigelse af overenskomstansat ikke-juridisk personale ved byretten. Lønadministration, administration af embedets bygninger samt teknologianvendelsen hører også under justitssekretærens område.

Derudover fungerer en retsassessor som præsidentens juridiske sekretær. Den pågældende varetager såvel selvstændigt som i samarbejde med præsidenten en række administrative opgaver.

Der er endvidere ansat en administrativ kontorleder ved Københavns Byret. Den administrative kontorleder er en kontoruddannet medarbejder, der bistår præsidenten ved varetagelsen af embedets daglige administration.

Den daglige ledelse af skifteret, fogedret og tinglysning varetages af en dommer. I hver af disse afdelinger er der endvidere en kontorfunktionær, der er tillagt egentlige ledelsesbeføjelser i relation til de øvrige kontorfunktionærer i afdelingen.

3.2.2. De øvrige præsidentledede embeder

De øvrige præsidentledede embeder er retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde. Disse embeder består udover præsidenten af henholdsvis 15, 10, 10 og 7 andre dommere. En af dommerne ved retten i Århus og en af dommerne ved retten i Ålborg er rejsedommere, jf. nedenfor i afsnit 3.2.7.1. Derudover har alle fire embeder sættdommerforpligtelse, jf. nedenfor i afsnit 3.2.7.2.

Efter retsplejelovens § 15, stk. 7, deles embederne i afdelinger, der hver beklædes af en enkelt dommer. Almindelige regler om forretningernes fordeling mellem afdelingerne fastsættes af rettens præsident. Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at sagernes fordeling mellem dommerne bestemmes af præsidenten efter forhandling med rettens medlemmer.

Den administrative ledelse og de overordnede administrative opgaver varetages af retspræsidenten.

Retspræsidenten bistås sædvanligvis af en retsassessor, der fungerer som præsidentens juridiske sekretær og såvel selvstændigt som i samarbejde med præsidenten varetager en række administrative opgaver. Derimod er der ikke ansat justitssekretærer ved de øvrige præsidentledede embeder.

Ved alle de præsidentledede byretter er der oprettet en stilling som administrativ kontorleder, jf. ovenfor i afsnit 3.2.1.

Den daglige ledelse af skifteret, fogedret og tinglysning varetages ved retten i Århus af en dommer og ved de øvrige præsidentledede embeder af en retsassessor.

Den landsdækkende tinglysning for køretøjer og personer (Bil- og Personbogen) er organisatorisk placeret under retten i Århus. Bil- og Personbogen ledes af en dommer.

Derudover er der sædvanligvis en kontorfunktionær i hver afdeling, som er tillagt egentlige ledelsesbeføjelser i relation til de øvrige kontorfunktionærer i afdelingen.

3.2.3. Embeder med administrationsordning

I en række retskredse, hvor der er ansat 2 til 4 dommere, er der indført en såkaldt administrationsordning. Dette indebærer, at en af dommerne er udnævnt til administrerende dommer.

Den administrerende dommer er embedets administrative chef og varetager de overordnede administrative og ledelsesmæssige opgaver ved embedet.

Efter retsplejelovens § 16 a, stk. 3, 3. pkt., bestemmes sagernes fordeling mellem dommerne af den administrerende dommer efter forhandling med det eller de øvrige medlemmer af retten.

Ved administrerede embeder er det normalt alene den administrerende dommer, som varetager det egentlige administrative arbejde, sædvanligvis med en af de andre dommere som stedfortræder.

Ved en del af de administrerede embeder er der oprettet en stilling som administrativ kontorleder, jf. ovenfor i

afsnit 3.2.1.

Den daglige ledelse af skifteret, fogedret og tinglysning er ved de administrerede embeder normalt overladt til en retsassessor eller en dommerfuldmægtig.

Det er sædvanligt, at der i hver afdeling er en kontorfunktionær, som er tillagt egentlige ledelsesbeføjelser i relation til de øvrige kontorfunktionærer i afdelingen.

Pr. 1. december 2000 er der indført administrationsordning i 22 retskredse.

3.2.4. Delte embeder

Syv retskredse med to dommere er opdelt i henholdsvis en civilret og en kriminalret, der er to selvstændige embeder. Embederne i disse retskredse betegnes sædvanligvis som "delte embeder", men de enkelte civilretter og kriminalretter i disse retskredse er hver for sig enedommerembeder. For så vidt angår den administrative struktur ved disse embeder henvises derfor til det nedenfor i afsnit 3.2.5. anførte.

De delte embeder vil gradvist blive sammenlagt til administrerede embeder i forbindelse med embedsledighed, jf. retsplejelovens § 17, stk. 3.

3.2.5. Enedommerembeder

I 48 retskredse er der kun ansat 1 dommer. Størrelsen af enedommerembederne varierer lidt, men ved en række embeder er der ikke ansat mere end i alt 10-12 personer.

Ved 21 enedommerembeder er der udover dommeren kun ansat en enkelt jurist - en retsassessor.

Ved enedommerembeder er dommeren embedets administrative chef, og den pågældende er normalt tæt involveret i hele embedets daglige administration.

Ved de embeder, hvor der kun er ansat 2 jurister, er det sædvanligt, at den daglige ledelse af skifteret, fogedret og tinglysning varetages af retsassessoren.

Ved embeder med mere end én juridisk medarbejder udover dommeren varetages den daglige ledelse af skifteretten traditionelt af retsassessoren, mens fogedret og tinglysning i det daglige ledes af en dommerfuldmægtig.

Nogle enedommerembeder har etableret en struktur, hvor en kontoruddannet medarbejder har kompetence til at varetage visse generelle administrative funktioner.

3.2.6. Hovedtingsteder, afdelingskontorer og bitingsteder

Tingstederne for byretterne fastsættes af Domstolsstyrelsen, jf. retsplejelovens § 19, stk. 1. Er der tildelt en retskreds flere tingsteder, fastsætter styrelsen endvidere, hvilke dele af retskredsen der skal henhøre til hvert af disse, jf. § 19, stk. 2. Endelig kan styrelsen bestemme, at der et eller flere steder i retskredsen skal oprettes en afdeling af embedskontoret, jf. § 19, stk. 3.

Placeringen af hovedtingsted og bitingsteder, herunder afdelingskontorer, i de enkelte retskredse er senest reguleret ved Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 444 af 13. juni 1990 om landets inddeling i retskredse m.v.

Byretternes hovedtingsteder er typisk beliggende i de større købstæder.

En stor del af byretterne - 32 - har udover hovedtingstedet et eller flere bitingsteder, der typisk er beliggende i en anden større by i retskredsen. Der er i alt 38 bitingsteder.

Enkelte af disse bitingsteder - i alt 7 - har fast bemanning og daglig åbningstid. Disse bitingsteder betegnes afdelingskontorer.

Til brug for kommissionens arbejde er der indhentet oplysninger om anvendelsen af bitingstederne fra de enkelte embeder. Embedernes oplysninger viser, at der er meget stor forskel på, dels hvilke sagstyper embederne behandler på bitingstederne, dels i hvilket omfang de enkelte bitingsteder anvendes. F.eks. anvendes nogle bitingsteder stort

set kun til afholdelse af ordinær ret, mens der ved andre bitingsteder behandles næsten alle sagstyper.

3.2.7. Assistanceordninger mv.

3.2.7.1. Rejsedommerordningen

Ved lov nr. 369 af 18. maj 1994 om ændring af retsplejeloven indførtes med virkning fra 1. august 1994 en forsøgsordning med et rejsehold bestående af 3 dommere og indtil 5 kontorfunktionærer, der skulle yde assistance til et byretsembede, når dette var belastet af en eller flere store sager, havde lange sagsbehandlingstider eller hvor andre særlige ressourcemæssige forhold gjorde sig gældende. Ordningen tilsigtede dels generelt at nedsætte sagsbehandlings- og berammelsestiderne ved byretterne, dels at udjævne forskellene mellem de enkelte byretter.

Ved lov nr. 1079 af 20. december 1995 blev rejsedommerordningen gjort permanent. Samtidig udvidede man ordningen til i alt 4 dommerstillinger og 6 kontorfunktionærstillinger.

Der er udnævnt 2 rejsedommere i Østre Landsretskreds og 2 rejsedommere i Vestre landsretskreds. Rejsedommerne i Østre landsretskreds er udnævnt som yderligere dommere ved Københavns Byret, mens rejsedommerne i Vestre Landsretskreds er udnævnt som yderligere dommere ved henholdsvis retten i Århus og retten i Ålborg, jf. herved retsplejelovens § 15, stk. 6.

4 af de 6 kontorfunktionærer er ansat ved henholdsvis Københavns Byret, retten i Århus og retten i Ålborg. Derudover er der ansat en kontorfunktionær i hver af landsretterne som bistand i forbindelse med ordningens administration og til afløsning af de øvrige kontorfunktionærer under ordningen i tilfælde af sygdom, ferie osv.

Rejsedommerordningen administreres af landsretspræsidenterne, jf. retsplejelovens § 45. Efter denne bestemmelse kan vedkommende landsretspræsident midlertidigt meddele beskikkelse som yderligere dommer ved en byret, når byrettens forhold tilsiger det. Sådant beskikkelse kan også meddeles til andre dommere end rejsedommerne, men kun i tilfælde, hvor den pågældende selv har indvilliget i at lade sig beskikke. Rejsedommerne har derimod pligt til at lade sig beskikke til varetagelse af opgaver efter § 45 i samme landsretskreds, jf. herved § 45, stk. 2.

Udvælgelsen af de embeder, der skal have rejsedommerbistand, sker dels på grundlag af anmodninger fra embederne selv, dels efter en sammenligning mellem de enkelte embeders berammelsestider og de gennemsnitlige berammelsestider.

En opgørelse over den nærmere fordeling af rejsedommerens virksomhed i perioden 1. august 1994 - 31. december 1998 foretaget til brug for kommissionens arbejde viser, at rejsedommerne i den nævnte periode hovedsagelig gjorde tjeneste ved embeder, der enten havde eller havde risiko for at få for lange berammelsestider, og - navnlig i Østre Landsretskreds - ved embeder, der var belastede af meget store sager/sagskomplekser. Derudover blev rejsedommerne i en række tilfælde anvendt ved embeder, hvor der i en periode havde manglet en dommer, f.eks. på grund af sygdom eller stillingsskift.

3.2.7.2. Sættedommerordningen

For at afhjælpe de problemer, der opstår, når der foreligger inhabilitet hos en dommer, blev der i 1990 udnævnt 5 yderligere byretsdommere til at bistå ved behandlingen af retssager, hvor den lokale dommer er inhabil. De 5 dommerstillinger blev placeret ved retten i Århus, retten i Odense, retten i Ålborg og retten i Roskilde (2 stillinger).

Efter retsplejelovens § 46 beskikkes sættedommere af vedkommende landsretspræsident.

Til brug for kommissionens arbejde er der indhentet oplysninger om antallet og fordelingen af de sager, hvori der er ydet sættedommerbistand fra retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde i årene 1993-1997.

Oplysningerne viser, at de fire embeder i perioden ydede sættedommerbistand ved behandlingen af i alt ca. 1300 sager. Langt størstedelen af sættedommerhjælpen blev ydet til enedommerembeder eller delte embeder.

Oplysningerne fra retterne i Århus, Ålborg og Roskilde viser, at kun henholdsvis 36,4 %, 33,9 % og 27,5 % af den samlede tid, der blev anvendt på sættedommersager, blev anvendt i retten. For retten i Odense er der ikke oplyst tal om fordelingen af tidsforbruget. Noget af den tid, der ikke er anvendt i retssalen, er naturligvis anvendt til forberedelse, domsskrivning mv., men derudover medgår der ved sættedommersager generelt ganske meget tid til

rejser mellem retskredsene. Til illustration kan der henvises til, at retten i Århus har oplyst, at sættemdommerne har kørt ca. 80.000 km. i 292 sager, svarende til 274 km. pr. sættemdommersag.

3.2.7.3. Adgangen til at flytte en sag til en anden retskreds

Ved lov nr. 1079 af 20. december 1995 blev der skabt hjemmel til at overføre straffesager til en anden byret i nævningekredsen, eller hvis omstændighederne taler derfor til en præsidietret i landsretskredsen, når byrettens forhold tilsiger det, og anmodningen fremsættes inden domsforhandlingens begyndelse, jf. retsplejelovens § 702, stk. 2. Efter bestemmelsen træffes beslutningen om at overføre en sag til en anden byret af vedkommende landsretspræsident.

Bestemmelsen, der blev indført samtidig med indførelsen af rejsedommerordningen, tilsigter på samme måde som denne at smidiggøre anvendelsen af byretternes ressourcer.

Bestemmelsen er siden dens ikrafttræden anvendt i to tilfælde i Østre landsretskreds, mens den endnu ikke er anvendt i Vestre landsretskreds.

Det bemærkes, at der ikke findes en til retsplejelovens § 702, stk. 2, svarende mulighed for at flytte civile sager. Dette skyldes, at parterne i civile sager uden rettens medvirken kan aftale, ved hvilken af flere ligeartede retter en sag skal behandles.

3.2.7.4. Ambulanceholdet

I 1994 blev der i forbindelse med det såkaldte "tinglysningsboom" oprettet et særligt ambulancehold til at bistå med tinglysningen ved embeder med for lange ekspeditionstider.

Ambulanceholdet består i dag af 10 tinglysningsmedarbejdere, der yder assistance til tinglysningskontorer over hele landet. De pågældende medarbejdere er således ikke særligt tilknyttet noget enkelt embede.

Ordningen administreres af Domstolsstyrelsen. Efterspørgslen efter bistand fra ambulanceholdet er ofte større, end det er muligt at imødekomme.

3.3. De juridiske opgaver

Dette afsnit indeholder en gennemgang af byretternes juridiske arbejdsopgaver samt en beskrivelse af den måde, som arbejdet typisk er tilrettelagt på. En sådan beskrivelse vil nødvendigvis kun kunne vise en del af virkeligheden, for selvom domstolenes arbejdsopgaver i betydelig grad er reguleret i lovgivningen, afvikles sagerne noget forskelligt fra byret til byret og med forskelle mellem små og store byretter.

3.3.1. Civile sager

Civile sager er typisk retstvister mellem private eller mellem private og det offentlige om økonomiske krav, men også en lang række andre sagstyper er indeholdt i begrebet "civile sager", og behandles som sådan efter reglerne om civilproces, jf. retsplejelovens tredje bog.

Civile sager inddeles i almindelige civile sager og særlige civile sager. De almindelige civile sager omfatter sager med økonomisk værdi og anerkendelsessøgsmål, der behandles efter reglerne i retsplejelovens kap. 33-35, sager vedrørende servitutter, boligretssager, ægteskabssager, faderskabssager, adoptionssager, værgemålssager, sager om administrativ frihedsberøvelse, sager om mortifikation og sager om borteblevne. Under særlige civile sager hører bl.a. søforklaringer og isoleret bevisoptagelse efter retsplejelovens § 343.

Almindelige civile sager

Langt den største del af de civile sager, der behandles ved byretterne er sager med økonomisk værdi, boligretssager og anerkendelsessøgsmål. Når sådanne sager modtages - i form af en stævning - journaliseres de, og byrettens personale foretager en foreløbig prøvelse. Det påses, at sagen er anlagt ved den rigtige byret, at der er betalt retsafgift, og at de formkrav, der stilles til en stævning og dens bilag, er opfyldt. Opfylder stævningen ikke disse krav, meddeles der normalt sagsøgeren en frist til at berigtige manglerne eller til at tilkendegive, hvorfor sagen f.eks. er anlagt ved den pågældende byret.

Når sagen er journaliseret, kan byretten frit vælge mellem to mulige måder, hvorpå sagen kan forberedes. Forberedelsen kan finde sted på mundtligt grundlag - dvs. ved afholdelse af et eller flere forberedende retsmøder - eller på skriftligt grundlag. Tidligere forberedte alle byretter sagerne på mundtligt grundlag, men i de senere år er flere og flere byretter gået over til skriftlig forberedelse.

Ved skriftlig forberedelse sendes sagen til forkyndelse for sagsøgte med opfordring til denne om at svare inden 14 dage. Svarer sagsøgte ikke, afsiges der en såkaldt udeblivelsesdom, hvilket vil sige, at der afsiges dom i overensstemmelse med sagsøgerens påstand. Inden dom afsiges, foretager en af byrettens jurister en lidt mere indgående prøvelse af eventuelle rentepåstande, af om den forbrugerbeskyttende lovgivning er overholdt, og af om sagsfremstillingen i stævningen overhovedet kan danne grundlag for en dom. En sådan dom udfærdiges ofte blot som en påtegning på en kopi af stævningen.

Svarer sagsøgte i sagen, vil den videre forberedelse være afhængig af sagens karakter. Er der tale om en sagsøgt, der repræsenterer sig selv - og altså fører sagen uden advokatmedvirken - vil der oftest blive indkaldt til et kort forberedende retsmøde med henblik på en nærmere drøftelse af sagen, herunder om mulighederne for en forligsmæssig løsning af sagen, og på tilrettelæggelse af det videre sagsforløb. Dommeren har pligt til at vejlede selvmødere. Er sagsøgte derimod repræsenteret ved advokat, vil skriftvekslingen oftest - medmindre sagen er meget enkel - blive fortsat med udveksling af replik, duplik og eventuelle yderligere processkrifter.

Medmindre retten finder det overflødigt, indkaldes parterne til et forberedende retsmøde - et såkaldt § 355-møde - hvor retten søger at få klarhed over parternes stilling til sagen, herunder hvilken bevisførelse der ønskes. Derudover anvendes de forberedende retsmøder til tilrettelæggelse af sagens videre forløb, herunder fastsættelse af tidsrammer for en eventuel yderligere forberedelse.

Det er retten, der har ansvaret for sagens behandling, og hver gang der gives tilladelse til et yderligere processkrift eller lignende, fastsætter retten derfor en frist med tilkendegivelse om, at manglende overholdelse vil kunne medføre, at sagen afvises, sagsøgte dømmes, eller forberedelsen afsluttes.

Retten kan på ethvert tidspunkt bestemme, at den fortsatte forberedelse skal være mundtlig - f.eks. hvor sagsøgte møder selv.

Sagsforberedelsen ved skriftligt forberedte sager varetages ofte i et samarbejde mellem dommeren og dennes sekretær, således at sekretæren selv ekspederer sagerne, medmindre der opstår egentlige tvister under forberedelsen.

Ved mundtlig forberedelse indkaldes sagsøgte straks efter sagens journalisering til et kort retsmøde - såkaldt ordinær ret - hvor den pågældende skal møde og svare i sagen. Møder den pågældende ikke, afsiges der udeblivelsesdom. Møder den pågældende - enten selv eller ved advokat - fortsætter sagsforberedelsen som ved den skriftlige forberedelse, blot således at der løbende afholdes korte retsmøder (ordinær ret) til fremlæggelse af processkrifter og bilag mv. Ved ordinær ret behandles et stort antal sager, og der er normalt ikke afsat særskilt tid til den enkelte sag.

Når forberedelsen er afsluttet, berammes sagen til domsforhandling.

Under domsforhandlingen beklædes retten af 1 dommer, der enten kan være en udnævnt dommer eller en retsassessor eller dommerfuldmægtig, der er konstitueret i den enkelte sag. Er der tale om domsforhandling i en boligretssag, kan der efter ønske fra parterne medvirke 2 lægdommere repræsenterende henholdsvis lejer- og udlejerinteresser.

Ved domsforhandlingen, der er mundtlig og offentlig, gennemgås sagen og de relevante bilag, parter og vidner samt eventuelle sagkyndige - f.eks. syns- og skøns mænd - afhøres, og sagen procederes. Dommeren forsøger derefter, om det er muligt at forlige parterne, f.eks. på grundlag af en tilkendegivelse af, hvorledes sagen må forventes afgjort. Kan parterne ikke acceptere rettens forligsforslag eller dommerens tilkendegivelse, optages sagen til dom, der skal afsiges senest 6 uger efter domsforhandlingen.

Forberedelsen af civile sager, herunder journaliseringen, foregik indtil for få år siden i alt væsentligt uden brug af teknologiske hjælpemidler bortset fra tekstbehandling. Et elektronisk sagsbehandlingssystem - herunder elektronisk journalisering - er imidlertid nu blevet indført ved alle byretter.

Øvrige almindelige civile sager

Ægteskabssager er sager om separation og skilsmisse og vilkårene herfor eller om forældremyndighedens placering alene. De ægteskabssager, der indbringes for byretterne, er typisk de sager, hvor parterne ikke kan blive enige, eller hvor en af parterne er forsvundet, idet de sager, hvor parterne er enige, normalt kan løses ved statsamtterne. Ægteskabssagerne er derfor ofte vanskelige sager. Ægteskabssager behandles normalt kun af udnævnte dommere.

Faderskabssager er sager, hvor retten skal forsøge at fastslå, hvem der er far til et barn. Såfremt sagen ikke på baggrund af de involverede parters forklaring kan afsluttes med en anerkendelse af faderskabet, kan der træffes bestemmelse om foretagelse af retsgenetiske undersøgelser. Såfremt sagen efter denne undersøgelse ikke kan afsluttes med anerkendelse af faderskabet, afsiges der dom i sagen. Der er fremsat forslag til en ny børnelov, hvorefter alle faderskabssager fremover skal begynde ved statsamtet og aldrig kan indledes ved retten. Derved forbeholdes retten de sager, hvor der foreligger en egentlig tvist, eller hvor sagen af anden grund ikke kan eller bør slutes ved statsamtet, jf. herved lovforslagets bemærkninger.

Sager om administrativ frihedsberøvelse er sager, hvor retten skal tage stilling til om en administrativt besluttet frihedsberøvelse af en person - typisk i forbindelse med indlæggelse på psykiatrisk hospital - er lovlig. Med virkning fra 1. januar 1999 er der oprettet særlige patientklagenævn ved statsamtterne, og byretternes rolle er samtidig blevet ændret, således at de kun skal træde i funktion, hvis patienten ønsker klagenævnets afgørelse indbragt for byretten.

Sager om mortifikation og ejendomsdom er sager, hvor en person ved rettens hjælp forsøger at få fastslået en retstilstand, der - som oftest - ikke er nogen tvivl om (f.eks. at et gammel pantebrev, der er blevet væk, er indfriet og derfor kan aflyses af tingbogen). Disse sager behandles normalt på rent skriftligt grundlag og uden afholdelse af egentlige retsmøder. Enkelte ejendomsdomssager - hvor der er tvist om hvem, der ejer et stykke jord - kan imidlertid blive meget omfattende med besigtigelser og afhøring af en lang række vidner. Mortifikationssager behandles normalt af en kontorfunktionær.

Særlige civile sager

Bevisoptagelse uden samtidig anlæg af retssag (isoleret bevis) anvendes oftest i forbindelse med afholdelse af syn og skøn, f.eks. til vurdering af, om der er grundlag for anlæg af en retssag. Retten udmelder syns- og skønsmanden, men har ikke i øvrigt mere med sagen at gøre. Omkostningerne betales af rekvirenten. Undtagelsesvis - f.eks. hvis det viser sig, at bevisoptagelsen har været overflødig - kan retten blive bedt om at tilkende modparten sagsomkostninger.

I forbindelse med uheld til søs medvirker byretterne ved afgivelsen af forklaringer. Retten beklædes i disse sager af en juridisk dommer og af to særligt søkyndige. Der træffes ikke afgørelse i disse sager.

3.3.2. Straffesager

Sager, der indebærer spørgsmål om straf, behandles med enkelte undtagelser efter reglerne om behandling af straffesager i retsplejelovens fjerde bog.

Straffesagerne opdeles i almindelige straffesager og særlige straffesager, hvor de særlige straffesager i alt væsentligt er sager, der behandles af retten i forbindelse med politiets efterforskning - f.eks. grundlovsforhør, telefonaflytninger og lignende.

Den kontormæssige behandling af straffesager, herunder journaliseringen, foregik indtil for få år siden i alt væsentligt uden brug af teknologiske hjælpemidler, bortset fra tekstbehandling. Et elektronisk sagsbehandlingssystem med journalisering er imidlertid nu blevet indført ved alle byretter.

De almindelige straffesager

De almindelige straffesager ved byretterne opdeles efter de gældende regler i retsplejelovens kapitel 80 og 81 i to hovedgrupper: "Kapitel 81-sager", der er sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde eller hæfte, og "Kapitel 80-sager", der er de øvrige sager.

Straffesager behandles som hovedregel ved retten på det sted, hvor overtrædelsen er begået, men kan, hvis tiltalte

tilstår, eller sagen kan sluttet med et tiltalefrafald, behandles ved retten på det sted, hvor tiltalte bor.

"Kapitel 81-sager"

"Kapitel 81-sagerne" er de sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde eller hæfte. Den måde, hvorpå disse sager behandles, afhænger af den enkelte sags omfang, herunder navnlig i hvilket omfang den kræver bevisførelse, og om der skal afsættes særskilt tid til domsforhandlingen.

De små "kapitel 81-sager" er de mindste straffesager. Sagerne drejer sig ofte om overtrædelse af færdselsloven, politivedtægten eller en lang række andre love og bekendtgørelser uden for straffelovens område, samt om overtrædelse af enkelte bestemmelser i straffeloven, f.eks. brugstyveri og hærværk. Sagerne betegnes i daglig tale ofte som "politisager", men dette udtryk findes ikke i loven. Disse sager afgøres normalt med en bøde.

Sagerne, der normalt berammes straks ved modtagelsen, behandles ofte på den måde, at der f.eks. berammes 10 eller 15 sager pr. kvarter. Indkaldelse til retsmødet skal ikke forkyndes for tiltalte, men kan blot finde sted ved almindeligt brev. Der medvirker sjældent forsvarer.

Retten beklædes i disse sager af en udnævnt dommer, en retsassessor eller en dommerfuldmægtig.

Tiltalte udebliver ofte i disse sager og anses så - når omstændighederne ikke taler herimod - som var han mødt og havde erkendt sig skyldig. Under henvisning hertil afgøres sagen ved, at dommeren idømmer tiltalte en bøde (en udeblivelsesdom). Bøderne er takstmæssige og følger som oftest retningslinier udsendt af Rigsadvokaten. Møder tiltalte, redegør anklageren for sagen, og tiltalte får lejlighed til at forklare sig, hvorefter dommeren normalt straks træffer afgørelse i sagen. Dommeren har i sådanne sager også mulighed for at slutte sagen ved at meddele tiltalte en advarsel eller ved at aftale med tiltalte, at denne vedtager en bøde.

Er det nødvendigt at afhøre vidner eller sagkyndige, udsætter dommeren normalt sagen til et senere retsmøde, medmindre politiet ved sagens fremsendelse til retten har gjort opmærksom på, at vidneførsel vil være nødvendig. I så fald vil vidnerne være indkaldt til retsmødet. Bor vidnerne langt fra retten, kan sagen udsættes med henblik på, at de afhøres ved den ret, hvor de bor.

I enkelte politikredse har man forsøgsvis etableret en ordning, hvor politiet mere aktivt prøver at formå de tiltalte til at betale bøderne, inden sagen oversendes til retten. Dette har efter de foreliggende oplysninger medført en reduktion i antallet af sager, der skal behandles af retten.

Større "kapitel 81-sager", der normalt kræver nogen bevisførelse, og hvor der normalt vil være afsat særskilt tid til den enkelte sag, behandles derimod i alt væsentligt som domsmandssagerne, jf. nedenfor, idet retten dog i disse sager normalt kun beklædes af en enkelt dommer, ligesom tiltalte ikke skal have forsvarer, men kan vælge at få en beskikket.

Sådanne større "kapitel 81-sager" kan f.eks. være sager med påstand om betinget frakendelse af førerretten i forbindelse med væsentlige færdselsforseelser, forskellige former for miljøssager, fiskerisager og lignende.

"Kapitel 80-sager"

Ved beskrivelsen af den måde, hvorpå "kapitel 80-sagerne" behandles, er det nødvendigt at sondre mellem tilståelsessager og domsmandssager. Tilståelsessager er sager, hvor det forventes, eller der er mulighed for, at den sigtede vil tilstå, mens domsmandssager er sager, hvor tiltalte nægter sig skyldig.

Tilståelsessager anlægges under efterforskningen, og uden at der fremsendes anklageskrift til retten. Den pågældende er derfor alene sigtet, og retten beklædes af en enkelt dommer, der kan være en udnævnt dommer, en retsassessor eller en dommerfuldmægtig. I praksis behandles også sager, hvor anklagemyndigheden gerne vil have sigtedes stillingtagen og forklaring ført til retsbogen, på samme måde som tilståelsessager.

Retsmødet starter med, at anklageren læser sigtelsen op, og derefter får den sigtede lejlighed til at udtale sig. Den sigtede har krav på at få en forsvarer beskikket, hvis han ønsker det. Hvis sigtede erkender sig skyldig, sikrer anklageren sig ved spørgsmål til pågældende, at det også er rigtigt, at sigtede er gerningsmanden. Sigtedes forklaring føres - ganske kort - til retsbogen. Derefter tilkendegiver dommeren overfor sigtede og anklageren, at sagen - da der foreligger en tilståelse - kan afsluttes og optages til dom på det foreliggende grundlag, hvis parterne

er indforstået med dette. Anklageren rejser herefter tiltale, og parterne får lejlighed til at udtale sig om strafsørgsmålet. Sagen optages til dom, der normalt - medmindre der er tale om en meget kompliceret sag - afsiges med det samme, og tiltalte vejledes om reglerne for anke.

Nægter sigtede sig skyldig, er tilståelsens rigtighed ikke bestyrket af de oplysninger, der i øvrigt foreligger, eller er sagen efter anklagerens opfattelse ikke tilstrækkeligt efterforsket, slutes sagen og returneres til anklagemyndigheden med henblik på dennes overvejelse af, om der skal rejses tiltale.

Disse sager kan således både være almindelige straffesager (når der afsiges dom) og særlige straffesager, jf. nedenfor, (når de slutes til politiets videre foranstaltning).

En sag behandles som domsmandssag, hvis tiltalte nægter sig skyldig, og der er tale om højere straf end bøde. Det vil sige, at retten udover den juridiske dommer - der kan være en udnævnt dommer, en retsassessor eller en dommerfuldmægtig - beklædes af to lægdommere (domsmænd). Disse er udpeget af landsretspræsidenterne efter indstilling fra kommunalbestyrelserne for fireårige perioder. Der er tale om et borgerligt ombud. Domsmænd skal udpeges således, at de så vidt muligt repræsenterer alle aldersgrupper, begge køn og alle erhvervsgrupper.

Domsmænd til den enkelte sag udtages fortløbende efter en liste, som hver enkelt byret modtager fra landsretten hvert fjerde år.

Under behandlingen af domsmandssager vil tiltalte altid være repræsenteret af en forsvarer.

Når en domsmandssag modtages ved retten, berammes denne efter aftale med anklager og forsvarer, og anklageskriftet sendes til anklagemyndigheden, der sørger for indkaldelse af tiltalte og eventuelle vidner. Hvis tiltalte er varetægtsfængslet, sørger anklagemyndigheden desuden for, at tiltalte bringes til stede og bevogtes i retten. Retten indkalder domsmænd.

Under domsforhandlingen redegør anklageren for sagen, idet han oplæser anklageskriftet. Derefter afhøres først tiltalte og derefter vidnerne. Det væsentligste af tiltaltes og vidnerne forklaringer skal gengives i retsbogen. Tidligere var der altid en sekretær med i retten, men i dag er det almindeligt, at dommeren dikterer til en diktafon. I forbindelse med indførelsen af det nye elektroniske sagsbehandlingssystem er man dog en del steder ved at gå tilbage til den ordning, hvor der er en sekretær med i retten.

Derefter gennemgås skriftlige beviser, f.eks. erklæringer fra Retsmedicinsk Institut, fra en læge, der har tilset et offer, fra politiets teknikere osv., og retten orienteres om tiltaltes personlige forhold. Er den tiltalte tidligere straffet, og kan disse straffe have betydning for sagen, oplyses der om dette. Sagen procederes, og den tiltalte får lejlighed til at fremkomme med eventuelle kommentarer, hvorefter sagen optages til dom.

Ved behandlingen af domsmandssager afsiges dommen sædvanligvis i umiddelbar forlængelse af retsmødet. Dommen skal renskrives og udleveres til parterne inden 8 dage efter afsigelsen.

De fleste domsmandssager kan gennemføres på en halv dag, men der er også en del af disse sager, der strækker sig over flere dage. Der forekommer domsmandssager (f.eks. selskabstømmersager), der kan tage flere måneder eller år.

Det bemærkes, at de ovennævnte kapitelopdelinger i retsplejeloven på nogle punkter vil blive ændret med virkning fra 1. juli 2001.

Særlige straffesager

Til gruppen af særlige straffesager hører grundlovsforhør, dvs. retsmøder til opfyldelse af kravet i grundlovens § 71 om, at en anholdt person skal stilles for en dommer inden 24 timer efter anholdelsen.

Under grundlovsforhør, der kan finde sted på alle tider af døgnet og på alle ugens dage, beklædes retten normalt af en udnævnt dommer. Under grundlovsforhør i weekender og på helligdage beklædes retten dog af praktiske grunde også af retsassessorer og ældre dommerfuldmægtige.

Udover grundlovsforhør omfatter gruppen af særlige straffesager også sager, der kun i et vist omfang kræver afholdelse af egentlige retsmøder. Der kan f.eks. være tale om beskikkelse af advokat for en forurettet, beskikkelse

af en advokat for en sigtet, tilladelse til telefonaflytning, ransagning, brevåbning, rumaflytning og lignende.

Særlige straffesager kan også være behandling af anmodninger fra andre byretter om afhøring til brug for en straffesag, anmodninger om erstatning for uberettiget varetægtsfængsling, fastsættelse af forvandlingsstraffe for udenretligt vedtagne bøder, prøvelse af administrativ inddragelse af førerretten under behandling af en sag om spirituskørsel eller sager om ophævelse af foranstaltninger idømt i forbindelse med f.eks. betingede domme.

En særlig gruppe udgør sagerne efter udlændingeloven. Der er typisk tale om sager om udvisning eller afvisning af udlændinge, der kommer ind i landet, men der kan også være tale om varetægtsfængsling af udlændinge, der har begået kriminalitet eller er indrejst, uanset de tidligere har fået meddelt forbud mod dette.

Sagerne, der i nogen grad er koncentreret omkring de retskredse, der grænser op til Tyskland og til færgeruterne fra Norge, Sverige og England, er ofte vanskelige på grund af sprogproblemer, og idet det kan være vanskeligt at fastslå de enkelte udlændinges identitet, og hvilket land de kommer fra. Desuden er der i nogen grad problemer med at skaffe kvalificerede tolke - især i nogle af de afrikanske sprog.

Hvis udlændinge er tilbageholdt af politiet i henhold til udlændingeloven, skal de stilles for en dommer inden 3 døgn efter tilbageholdelsen. I øvrigt behandles sagerne i alt væsentligt efter de samme regler, der gælder for varetægtsfængsling af danske statsborgere.

3.3.3. Fogedsager

Fogedrettens opgave er at bistå med effektivering af krav af såvel økonomisk art som af ikke-økonomisk art. Fogedretten bistår således med inddrivelse af krav på baggrund af et særligt grundlag fastsat ved f.eks. dom eller i henhold til lov. Det drejer sig navnlig om pengekrav, men f.eks. også om udlevering af børn til samvær i henhold til statsamternes resolutioner. Fogedretten bistår endvidere med effektivering af krav uden særligt retsgrundlag. Det drejer sig f.eks. om tilbagetagelse af effekter, hvor køberen/lejeren/leaseren ikke har betalt i henhold til aftalen, og om sager om lejere, der ikke har betalt leje og derfor skal udsættes af det lejede. Der kan også være tale om udlevering af børn til indehaveren af forældremyndigheden. Fogedretten behandler desuden tvangsauktioner over fast ejendom og sager om arrest eller forbud.

Fogedrettens sager opdeles i almindelige fogedsager, umiddelbare fogedsager, sager med anvendelse af foreløbige retsmidler og tvangsauktioner.

Til brug for arbejdet i fogedretten har alle landets byretter nu et elektronisk journal- og sagsbehandlingssystem, der er opbygget således, at sagerne straks de modtages og journaliseres så vidt muligt også berammes til foretagelse.

Almindelige fogedsager

Almindelige fogedsager er sager om inddrivelse af pengekrav. Kravet skal være fastslået ved dom eller erkendt ved, at skyldneren har underskrevet forlig. Kravet kan også støttes på særligt grundlag, såsom f.eks. et gælds brev eller et pantebrev. Endelig kan grundlaget være fastslået ved lov, som det f.eks. er tilfældet med parkeringsafgifter og fjernsynslicenser.

Når en fogedsag journaliseres, foretages en prøvelse af, om betingelserne for tvangsgennemførelse af kravet er til stede. Samtidig foretages en kontrol i rettens insolvensregister, der primært er en fortegnelse over skyldnere, der inden for de seneste 6 måneder har været i fogedretten og der erklæret ikke at eje noget. Er skyldneren registreret her, returneres sagen straks til anmelderen med oplysning herom, og den indbetalte retsafgift tilbagebetales.

Sagerne kan herefter opdeles i to grupper. Sager hvor kravet er på højst 2.500 kr., og sager hvor kravet er over 2.500 kr. Er kravet højst 2.500 kr. - eller drejer det sig om krav, der er sikret ved udpantningsret - behøver rekvirenten ikke at give møde, idet disse sager kan behandles af fogedretten selv, hvorimod rekvirentens tilstedeværelse kræves i andre sager. Rekvirenten kan dog give møde også i de små sager, men i så fald har han ikke krav på at få godtgjort sine omkostninger.

De små sager berammes normalt til foretagelse i fogedretsmøder, hvor kun denne type sager behandles, og hvor der er afsat f.eks. 5-10 minutter til hver sag. Under fogedretsmødet spørger fogeden, om skyldneren kan betale eller er villig til at indgå på en afdragsordning. Kan skyldneren ikke betale, eller ønsker skyldneren en afdragsordning, spørger fogeden, om skyldneren ejer værdier, der kan udlægges rekvirenten til sikkerhed for beløbet. Udlæg kan

dog ikke foretages i aktiver, der er nødvendige for, at skyldneren kan opretholde et beskedent hjem. Efter mødet meddeler fogedretten rekvirenten, hvad der er kommet ud af mødet, og et eventuelt betalt beløb sendes til rekvirenten.

I de større sager, hvor rekvirenten skal give møde, følges forskellig praksis. I nogle fogedretter berammes disse sager også blot løbende, mens andre fogedretter har aftaler med de enkelte rekvirenter om faste mødetidspunkter, hvor alle sager fra den pågældende rekvirent berammes til foretagelse på næste faste mødetidspunkt. En kombination af de to ordninger, hvor fogedretten har en aftale med rekvirenten om, at denne selv samler sagerne sammen og derefter fremsender dem til samlet berømmelse, praktiseres også. Disse sager afvikles i øvrigt som de små sager, blot er det her rekvirenten, der udspørger skyldneren og modtager eventuelle betalinger.

Møder skyldneren ikke, vil fogeden kunne bestemme, at politiet skal bringe den pågældende til stede. Fogedmødet udsættes så med henblik på, at politiet finder skyldneren. Sådanne udsatte fogedretsmøder berammes normalt ikke til et bestemt tidspunkt, men indkaldes med kort varsel, når politiet har afleveret skyldneren i fogedretten. Politiet praktiserer ofte at afhente sådanne skyldnere meget tidligt om morgenen, således at de kan fremstilles i retten, når kontoret åbner.

Hvis skyldneren ikke møder, kan fogedretten på rekvirentens begæring beslutte at fortsætte fogedforretningen på skyldnerens bopæl - en såkaldt udgående fogedforretning. Det samme gælder, hvis skyldneren erklærer, at han intet ejer, men rekvirenten kan sandsynliggøre, at der er grund til at foretage en udgående fogedforretning.

Overholder skyldneren ikke en indgået afdragsordning, kan rekvirenten få fogedrettens bistand til at blive sat i besiddelse af de aktiver, der er udlagt til sikkerhed for kravet. Dette vil normalt ske under en udgående fogedforretning, men kan også ske ved, at skyldneren tilsiges til fogedretten medbringende den pågældende effekt, f.eks. en bil og dens papirer. Fogedretten autoriserer derefter det pågældende aktiv til auktion, der - medmindre der er tale om fast ejendom - finder sted gennem den lokale auktionsleder. Når aktivet er solgt, indbetales provenuet til fogedretten, der derefter fordeler det til den eller de udlægshavere, der måtte være bedst prioriteret.

En særlig gruppe sager i fogedretterne er sager omfattet af kreditaftaleloven. Det er sager, hvor der er tale om en kreditaftale - f.eks. en aftale om kredittøb eller om køb med ejendomsforbehold - indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger. Disse sager vil ofte være mere komplicerede end almindelige udlægssager. I en række andre typer fogedsager skal fogedretten alene tage stilling til, om betingelserne for at fuldbyrde et allerede fastslået retskrav er opfyldt, men i kreditaftalesagerne er fogedretten forpligtet til at sikre sig, at der består en fordring mellem parterne, og at betingelserne for, at kreditor kan gøre misligholdelsesbeføjelser gældende, er opfyldt.

Ved behandling af almindelige fogedforretninger beklædes fogedretten normalt altid af en kontorfunktionær med særlig bemyndigelse. Opstår der tvist om kravet, overgives sagen til en jurist, der normalt vil være en dommerfuldmægtig.

Umiddelbare fogedforretninger

Umiddelbare fogedforretninger er sager om tilbagetagelse af effekter, der er købt med ejendomsforbehold, lånt eller leaset, udsættelse af lejere og udlevering af børn i forbindelse med sager om forældremyndighed. Umiddelbare fogedforretninger kan også være bistand til andre myndigheder, der ifølge loven har lov til at komme ind på eller i fremmed ejendom, f.eks. for at afbryde forsyningsledninger eller andet.

De umiddelbare fogedforretninger afvikles sædvanligvis på samme måde som de almindelige fogedforretninger. Det vil sige, at der typisk startes med et møde i fogedretten, hvor fogedretten vurderer, om grundlaget for at foretage sagen er i orden. Fogeden vil herefter kunne mægle forlig og forsøge at få en aftale i stand mellem parterne om den praktiske gennemførelse af kravet. Fogeden kan også give en frist til gennemførelse af kravet. Er der tale om tilbagetagelse af et aktiv købt med ejendomsforbehold, påser fogeden, at de krav, som loven stiller til sådanne aftaler, er opfyldt, ligesom fogeden om fornødent sørger for, at der foretages en vurdering af aktivet.

Fogedretsmødet kan evt. fortsættes på skyldnerens bopæl. Er der tale om udsættelse af en lejer, der ikke frivilligt er flyttet efter fogedrettens henstilling, møder fogeden op ofte sammen med politi, låsesmed og flyttemænd og sørger for, at lejligheden bliver tømt.

Sager om udlevering af børn løses normalt under møder på fogedrettens kontor, men det kan være nødvendigt, at

fogeden - også uden for normal kontortid - tager ud for at gennemtvinge udleveringen af et barn, eventuelt sammen med politiet og de sociale myndigheder.

Umiddelbare fogedforretninger foretoges tidligere altid af juridisk uddannede fogeder, men foretages nu i stigende omfang - bortset fra sager om udlevering af børn - af kontorfunktionærer med bemyndigelse. Hvis der opstår en egentlig tvist under en umiddelbar fogedforretning, beklædes fogedretten dog altid af en jurist.

Foreløbige retsmidler

De foreløbige retsmidler er arrest og forbud. At de er foreløbige betyder, at parternes mellemværende efterfølgende skal afklares under en civil sag. Retsmøder i disse sager berammes med meget kort varsel.

Under fogedforretninger, hvor der skal gøres brug af de foreløbige retsmidler, beklædes fogedretten normalt altid af en jurist.

Ved arrest sikrer en kreditor, der endnu ikke har sit grundlag for foretagelse af udlæg i orden, sig et aktiv, hvori der efterfølgende kan gøres udlæg. Dette kan være relevant, hvis aktivet ellers ville forsvinde eller blive afhændet. F.eks. kan der foretages arrest i skibe, mens de befinder sig i dansk havn.

Selve fogedforretningen foregår i vidt omfang efter reglerne om de almindelige fogedforretninger. Fogeden skal sikre sig, at det er nødvendigt at foretage arrest, og at der altså er en reel risiko for, at aktivet ellers ikke senere vil kunne gøres til genstand for udlæg. Der skal normalt stilles sikkerhed for det krav, som skyldneren måtte få, hvis det viser sig, at rekvirentens krav ikke består.

Ved forbud træffes beslutning om ophør med f.eks. at bruge et navn, sælge et produkt eller udgive en bog eller en film. Forbudssager er ofte meget komplicerede sager, der kræver betydelig bevisførelse. Også i forbindelse med forbudssager er det almindeligt, at der kræves sikkerhedsstillelse. Forbudssager behandles i den civile retsplejes former.

Tvangsauktioner over fast ejendom

Ved tvangsauktion over fast ejendom forestår fogedretten salg af en ejendom på grund af misligholdelse af de i ejendommen indestående lån (terminsrestancer) eller af afdragsordninger knyttet til udlæg sikret i ejendommen. I enkelte tilfælde kan det også komme på tale at afholde tvangsauktion på grund af manglende betaling af ejendomsskatter. Fogedretten sælger også ejendomme i døds- og konkursboer ved tvangsauktion. Endelig foretager fogedretterne enkelte bortauktioneringer på frivilligt grundlag.

Når fogedretten modtager en begæring om tvangsauktion over en fast ejendom, indkaldes skyldneren til et møde, hvis ejendommen benyttes til beboelse for pågældende eller dennes familie, eller hvis fogedretten i øvrigt finder, at der er behov for et møde. På mødet bliver den pågældende vejledt om sin retsstilling, ligesom mulighederne for at afværge auktionen undersøges.

Hvis der er udsigt til, at auktionen kan undgås ved salg i fri handel, kan fogeden antage en ejendomsmægler til at forestå et sådant salg.

Viser det sig umuligt at sælge ejendommen i fri handel, udarbejder rekvirenten - eller ejendomsmægleren, hvis en sådan er antaget - en salgsoptstilling indeholdende oplysninger om ejendommen, hvorledes den er belånt, samt om hvad der skal betales, hvis ejendommen købes på auktion. Fogedretten berammer herefter en tvangsauktion, hvortil de, der har sikkerhed i ejendommen, indkaldes, ligesom auktionstidspunktet offentliggøres, således at eventuelt interesserede købere kan møde op. Under auktionen opgøres de enkelte kreditorets fordringer, ligesom det oplyses, hvilke beløb der skal betales udover en eventuel budsum. Derefter opråber fogeden ejendommen, og de fremmødte har mulighed for at afgive bud. Når der ikke kommer flere bud, skal fogeden undersøge, om der skal afholdes ny auktion for at opnå et bedre bud. Hvis dette ikke er tilfældet, erklærer fogeden ejendommen solgt til den højstbydende, og denne afkræves en sikkerhedsstillelse.

Efter auktionen giver fogedretten tinglysningkontoret meddelelse om, at ejendommen er solgt, og fogedretten udfærdiger et auktionsskøde, der kan danne grundlag for tinglysning af auktionsskøberens adkomst. Fogedretten udfærdiger også en erklæring, hvorefter tinglysningkontoret kan slette hæftelser, der ikke har opnået dækning under auktionen.

Tvangsauktioner afholdes normalt af en juridisk foged.

Særlige opgaver

Told- og skattefogeder kan selv foretage udlæg, men opstår der tvist under en sådan fogedforretning, fortsættes sagen i fogedretten. Fogedretten foretager desuden prøvelse af udlæg foretaget af told- og skattefogeder, såfremt en skyldner anmoder herom.

Desuden fører fogedretterne tilsyn med de af Justitsministeriet autoriserede auktionsledere i de enkelte retskredse.

3.3.4. Skiftesager

Skiftesagerne kan opdeles i tre hovedgrupper: Dødsboskifte, insolvensskifte og andre skiftesager (navnlig sager om deling af fællesbo ved separation og skilsmisse, og sager om opløsning af samejer). Retskredsene i Storkøbenhavn behandler kun dødsboskifter og andre skiftesager, idet insolvensskifterne her henhører under Sø- og Handelsretten. De øvrige byretter behandler alle tre sagstyper.

Skifteretternes arbejde er ændret væsentligt i forbindelse med de senere års store reformer inden for begge skifteområderne. Således er skifteretterne nu for så vidt angår en del af sagerne (de offentlige skifter) gået fra at tage aktivt del i bobehandlingen til at blive kontrolmyndigheder, hvis opgaver primært er at konstatere, at betingelserne for bobehandling er til stede, udpege en medhjælper, der som oftest vil være advokat, føre tilsyn med denne, løse eventuelle tvister, der opstår undervejs, og endelig sikre at behandlingen bliver afsluttet korrekt. Denne udvikling har bl.a. betydet, at der er blevet mindre arbejde til det juridiske personale i skifteretterne.

3.3.4.1. Dødsboskiftesager

I forbindelse med ethvert dødsfald modtager skifteretten underretning direkte fra begravelsesmyndigheden. Skifteretten journaliserer dødsfaldet og giver underretning videre til skattemyndighederne. Samtidig sender skifteretten en forespørgsel til Centralregisteret for Testamenter ved Københavns Byret, der undersøger om afdøde skulle have oprettet testamente (alle testamenter oprettet for notar er registreret i centralregisteret).

Skifteretten indkalder den, der ifølge meddelelsen om dødsfaldet står som kontaktperson til et møde i skifteretten.

I perioden indtil afholdelsen af dette møde kan der ikke disponeres over boet og dets midler uden skifterettens accept. Hvor forholdene gør det nødvendigt, kan skifteretten beslutte, at boets aktiver helt eller delvis skal registreres eller tages i forvaring.

På mødet, der normalt finder sted 3-6 uger efter dødsfaldet, forsøger skifterettens medarbejder først at få et overblik over afdødes familieforhold og økonomiske forhold. Medarbejderen undersøger således, hvilke arvinger der måtte være, herunder om der er arvinger i henhold til testamente oprettet af afdøde, og om der overhovedet er noget at arve. Den mødende har pligt til at fremkomme med alle relevante oplysninger, og skifteretten kan indkalde yderligere oplysninger fra andre offentlige myndigheder, f.eks. Det centrale Personregister, skattemyndighederne eller fra private såsom arbejdsgivere og forsikringsselskaber.

Når skifterettens medarbejder har fået det fornødne overblik, hvilket kan nødvendiggøre afholdelse af mere end et møde, vejleder den pågældende den mødende om, hvilke muligheder der måtte være for den videre behandling af boet. Der kan være tale om boudlæg, ægtefælleudlæg, uskiftet bo, forenklet privat skifte og almindeligt privat skifte eller bobestyrerbehandling.

Ved boudlæg konstaterer skifterettens medarbejder, at værdien af boets aktiver efter fradrag af rimelige udgifter ved begravelsen ikke overstiger en vis beløbsgrænse (for tiden 28.000 kr.). Den person, der vil påtage sig at betale begravelsesudgifterne og eventuelt rydde afdødes lejemål, vil som udgangspunkt få udlagt værdierne i boet. Den mødende påtager sig ikke andet gældsansvar end ansvaret for udgifterne forbundet med afdødes begravelse. Skifteretten giver meddelelse herom til skattemyndighederne, der kontrollerer, at der ikke dem bekendt er yderligere midler i boet.

Ved ægtefælleudlæg konstaterer medarbejderen, at boet ikke indeholder værdier over en vis beløbsgrænse (for tiden 170.000 kr.), hvorefter boet uden yderligere bobehandling kan udleveres til den efterlevende ægtefælle mod,

at denne påtager sig ansvaret for afdødes gæld.

Er der både en efterlevende ægtefælle og fælles livsarvinger, vejleder skifterettens medarbejder desuden om muligheden for, at ægtefællen kan sidde i uskiftet bo. Har afdøde efterladt sig særlige livsarvinger, vejleder skifteretten de mødende om pligten til at indhente disses tilladelse til uskiftet bo. Ved uskiftet bo skal den efterlevende ægtefælle inden 6 måneder indsende en opgørelse over det uskiftede bos aktiver og passiver. Hvis den mødende har de fornødne bilag med allerede ved det første møde, bistår skifterettens medarbejder normalt med at udfærdige denne. Skifteretten sender en kopi af opgørelsen til skattemyndighederne. Opgørelsen bruges ved et eventuelt senere skifte af det uskiftede bo.

Er ingen af de ovennævnte muligheder brugbare, indleder skifteretten et egentligt skifte. På grundlag af de fremkomne oplysninger vejleder skifterettens medarbejder - ved nærmere at redegøre for reglerne herom - om et sådant skifte bør være et forenklet privat skifte, et almindeligt privat skifte eller et bobestyrerbo. Bobestyrerbo, hvor bobestyreren som altovervejende hovedregel er en advokat, anvendes normalt, hvis der er uenighed mellem arvingerne, hvis det er bestemt i afdødes testamente, eller hvis der er tvivl om boets solvens. Skifteretten vejleder desuden om reglerne for indsendelse af åbningsstatus og boopgørelser. Ved forenklet private skifter bistår skifteretten ved udarbejdelse af åbningsstatus.

Når der er truffet beslutning om boets behandling, udsteder skifteretten en skifteretsattest, hvoraf det fremgår, hvorledes boet er behandlet, og hvem der kan disponere over boets midler.

Når bobehandlingen er afsluttet, indsendes boopgørelse til skifteretten, der stikprøvevis foretager kontrol af opgørelsen. Skifteretten beregner og opkræver derefter boafgiften.

Opstår der under behandlingen af et bo en tvist, som arvingerne eller bobestyreren ikke umiddelbart kan løse, kan spørgsmålet indbringes for skifteretten, der så træffer afgørelse.

Ved behandlingen af dødsboer under førstegangsmødet beklædes skifteretten sædvanligvis af en kontorfunktionær med særlig bemyndigelse, mens skifteretten, hvis der opstår tvist, eller hvis sagen viser sig meget kompliceret, beklædes af en jurist.

Skifteretten kan beslutte at undlade mødet, hvis arvingerne begærer spørgsmålet om boets behandling afgjort på skriftligt grundlag, og der i øvrigt intet er til hinder for dette.

3.3.4.2. Insolvensskiftesager

Byretterne uden for Storkøbenhavn behandler konkursboer, anmeldelser af betalingsstandsning, anmodninger om gældssanering, opløsningsboer og begæringer om åbning af tvangsakkord. Som anført ovenfor henhører denne type sager i Storkøbenhavn under Sø- og Handelsretten.

Skifteretten beklædes i disse sager altid af en jurist.

Konkurs

Når der modtages en begæring om afsigelse af konkursdekret, indkalder skifteretten skyldneren til et møde, hvorunder det nærmere undersøges, om betingelserne for afsigelse af konkursdekret er til stede. Er dette tilfældet, afsiges konkursdekret, og der udpeges en kurator til at forestå det videre arbejde med boet.

Skifteretten foretager bekendtgørelse af det afsagte konkursdekret, men sagen behandles ellers af kurator, der dog kan anmode skifteretten om at indkalde boets kreditorer til skiftesamling.

En kreditor, hvis fordring kurator ikke vil anerkende, skal anlægge sag ved skifteretten inden 3 måneder, hvis han vil fastholde sit krav. Skifteretten træffer derefter afgørelse.

Når kurator har afsluttet sit arbejde, afholder skifteretten en afsluttende skiftesamling til godkendelse af bobehandlingen, herunder boopgørelsen og det af kurator beregnede vederlag.

Skifteretten fører i øvrigt tilsyn med kuratorerne.

Betalingsstandsning

Efter modtagelse af en anmeldelse om betalingsstandsning beskikker skifteretten straks skyldneren et tilsyn, og der berammes et møde i skifteretten, hvor skifteretten på grundlag af de fremkomne oplysninger kan tage stilling til, om betalingsstandsningen kan opretholdes, ligesom der fastsættes en frist. Denne frist kan under ganske særlige omstændigheder forlænges. I øvrigt fører skifteretten tilsyn med, at betingelserne for betalingsstandsningen hele tiden er til stede.

Gældssanering

Ved gældssanering kan en skyldner få nedsat sin gæld eller eventuelt helt få den eftergivet.

Sager om gældssanering begynder ved, at skyldneren indgiver en begæring om gældssanering vedlagt en detaljeret oversigt over sin og sin husstands økonomi. Skifteretten indkalder derefter skyldneren til et møde, hvor begæringen gennemgås, og hvor skifteretten afgør, om der skal indledes gældssanering.

Indledes der gældssanering, indkaldes skyldnerens kreditorer gennem Statstidende, og der udarbejdes en statusoversigt og en redegørelse for de vigtigste årsager til skyldnerens økonomiske situation. Skifteretten kan antage en medhjælper til disse opgaver, hvilket er normal praksis. Der er i de fleste retskredse antaget et antal advokater, der fast benyttes i disse sager. Derefter opfordres skyldneren til at fremkomme med et forslag til afvikling af gælden. Når dette foreligger, indkalder skifteretten til et møde, hvor skifteretten efter at have hørt kreditorerne tager stilling til, om skyldnerens forslag kan tages til følge.

Tvangsakkord

Erhvervsdrivende personer eller selskaber, der er i økonomiske vanskeligheder, kan gennem skifteretten få nedsat deres gæld, således at der skal betales mindst 25 % af gælden, hvorefter resten eftergives. Skyldneren fremskaffer selv det materiale, der skal forelægges for skifteretten og kreditorerne. Kreditorerne stemmer om skyldnerens forslag.

Opløsningsboer

Hvis et aktie- eller anpartsselskab ikke opfylder de for dette stillede betingelser til egenkapital, regnskab, bestyrelse, direktion og lignende, sender Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sagen til skifteretten med anmodning om, at selskabet opløses.

Skifteretten indkalder derefter den eller de ansvarlige til et møde, hvor der tages stilling til, om selskabet skal fortsætte, om selskabet skal afvikles ved konkurs eller likvidation, eller om selskabet blot skal opløses som værende uden midler.

3.3.4.3. Andre skiftesager

Skifteretten bistår også med deling af fællesboer i forbindelse med separation og skilsmisse og i forbindelse med opløsning af samejer. Skifteretten behandler herunder høringssager fra statsamtet i forbindelse med ansøgninger om fri proces. I disse høringssager indkaldes parterne til et møde i skifteretten, og sagerne forliges ofte på dette møde. Der er tale om et meget begrænset antal sager, der bliver til offentlige ægtefælle-skifter. Disse behandles altid af juridisk uddannet personale.

3.3.5. Tinglysningsvæsenet

Ifølge § 1 i tinglysningsloven skal rettigheder over fast ejendom lyses til tinge for at få gyldighed mod aftaler om ejendommen og mod retsforfølgning. Det samme gælder efter tinglysningslovens § 42 d og § 43 for visse rettigheder over køretøjer, samt for dokumenter vedrørende en persons rådighed over løsøre i øvrigt, og over personers formue i almindelighed.

Tinglysning foretages af de enkelte byretters tinglysningskontor, der fører en dagbog og en tingbog. Tinglysning foretages sædvanligvis af en kontorfunktionær med særlig bemyndigelse. Opstår der en tvist, eller viser en ekspedition sig meget kompliceret, forelægges spørgsmålet for en jurist.

I tingbogen har hver ejendom i retskredsen sit blad. Tingbogen føres på edb ved alle byretter med udgangen af år 2000.

Tingbogen er fortsat lokal, idet den officielle tingbog fysisk befinder sig på en edb-maskine i den enkelte byret, medens en kopi - der dagligt opdateres - af alle landets tingbøger befinder sig hos en central databasevært, hvortil alle elektroniske forespørgsler fra kunderne/brugere rettes.

Tinglysning vedrørende køretøjer og personer er i 1993 og 1994 blevet centraliseret, og finder nu - for hele landet - sted ved retten i Århus (Bil- og Personbogen). Herfra udføres også de opgaver, der er fælles for alle tinglysningskontorer, såsom vedligeholdelse af hjælpekartoteker og administration af eksterne brugere/kunder.

Tingbogen er opdelt i 4 afdelinger: En afdeling indeholdende oplysninger om adkomst, en afdeling indeholdende oplysninger om servitutter/byrder, en afdeling indeholdende oplysninger om hæftelser og en afdeling indeholdende de øvrige oplysninger (areal, noteringer, ejendomsværdi, kommune, postadresse, retskreds mv.).

Tinglysning foregår fortsat udelukkende på grundlag af papirbaserede dokumenter, der indleveres eller fremsendes til byretten.

Når byretten modtager et dokument til tinglysning, indtægtsføres først en eventuel afgift. Dette sker ved udstedelse af et såkaldt afgiftsmærke, der påklistres dokumentet. Da byretten ikke er afgiftsmyndighed, men alene registreringsmyndighed, foretages der ikke opkrævning af manglende betaling, jf. nedenfor.

Derefter føres dokumentet i dagbogen, der føres dagligt fra den ene dag klokken 12 middag til den næste dag klokken 12 middag. Dokumenter, der modtages samme dag, er, hvis de ikke selv anfører andet, sideordnede. I forbindelse hermed foretages der en foreløbig prøvelse - typisk af formalia, at dokumentet er indleveret til den rigtige byret, og at formkravene er opfyldt. Er dokumentet ikke umiddelbart i orden, afvises dette straks fra dagbogen og returneres til den, der står som anmelder af dokumentet. Uanset om dokumentet afvises eller antages, indføres dette i dagbogen.

Når dagens dokumenter er indført i dagbogen, finder tinglysningsmedarbejderen for hver ejendom, hvortil der er modtaget dokumenter, de aktmapper frem, der passer til disse. Det er sådan, at hver ejendom i retskredsen har sin aktmappe indeholdende kopier af alle dokumenter tinglyst vedrørende den pågældende ejendom. Disse aktmapper findes endnu ikke på edb (på landsplan er der tale om ca. 80 mio. A4-sider).

På grundlag af de indkomne dokumenter, de fremfundne aktmapper og ejendommens blad i tingbogen finder selve tinglysningen herefter sted.

I forbindelse med selve tinglysningsekspeditionen foretages en egentlig prøvelse af dokumentet. Det prøves således, om den, der har udstedt dokumentet, er berettiget til dette, og om dokumentet kan opnå den retsstilling, som det selv angiver. Denne prøvelse, der kan omfatte kontakt til andre myndigheder - f.eks. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen - og som kan være meget tidskrævende (fra nogle få minutter ved aflysning af et pantebrev til flere dage ved udstykning af en stor landbrugsejendom) fører enten til tinglysning eller afvisning fra tingbogen. Hvis dokumentet tinglyses, indføres dette i tingbogen, og der udskrives en påtegning til dokumentet. Påtegningen indeholder oplysning om, at dokumentet er tinglyst, hvornår dette er sket, samt oplysning om eventuelle rettigheder, der strider mod det i dokumentet anførte - uden at dette har været på så afgørende måde, at dokumentet skulle have været afvist. Dette kaldes anmærkninger. Dokumentet kan også - i enkelte tilfælde - lyses med frist til berigtigelse af fejl.

I forbindelse med tinglysningen påses også, at love og forskrifter, der regulerer omsætningen af fast ejendom - f.eks. udlændinges mulighed for at erhverve fast ejendom i Danmark - er overholdt.

Inden tinglysningsekspeditionen afsluttes, kontrolleres om en eventuel afgift er betalt korrekt. Er dette ikke tilfældet, anholdes dokumentet og fremsendes til Told- og Skatteregion Høje Tåstrup, der som afgiftsmyndighed foretager det videre fornødne.

Når selve tinglysningsekspeditionen er afsluttet, konfereres dokumentet med genparten, og genparten indsættes i aktmappen, der derefter sættes på plads i aktskabet. Herefter kan dokumentet returneres til anmelderen. Det noteres, hvornår dokumentet er returneret.

Såfremt en tinglysningssmedarbejder er under oplæring eller i øvrigt selv måtte ønske det, foretages der, inden der konfereres, revision af en mere erfaren medarbejder eller - ved enkelte byretter - af en jurist.

Når alle dagens dokumenter er afsendt, kvitteres/frigives dagen, og der sendes meddelelse til Tingbladet (en del af Statstidende) om alle ejendomsoverdragelser og pantsætninger mv.

Ved siden af arbejdet med dag- og tingbog ekspederer tinglysningsspersonalet tingbogsattester og udskrifter fra akten. Tingbogsattesterne udskrives automatisk af edb-systemet, mens udskrifter fra akten ekspederes ved fotokopiering.

Hertil kommer personlig betjening af de kunder, der møder op på tinglysningsskontoret for fra en af brugerterminalerne selv at se den elektroniske tingbog, for at se i akten eller for i øvrigt at få bistand.

Endelig forestår tinglysningsspersonalet telefonisk betjening af kontorets kunder, idet der dagligt i 2 eller 3 timer er åbent for telefoniske forespørgsler til tingbogen (oplæsning af tingbogens indhold).

Den helt overvejende del af opgaverne i tinglysningen varetages af administrative medarbejdere med særlig bemyndigelse.

Justitsministeriet nedsatte i 1996 et udvalg, der skulle komme med forslag til tinglysning på grundlag af elektronisk overførte oplysninger - "papirløs tinglysning". Udvalgets overvejelser er gengivet i betænkning nr. 1394/2000.

Et særligt landsdækkende tinglysningsskontor - Bil- og Personbogen - findes som nævnt ved retten i Århus. Her er arbejdet tilrettelagt ud fra de samme principper, som er gældende på de øvrige tinglysningsskontorer, bortset fra at man har afskaffet genpartskravet, således at der ikke findes aktmapper og -skabe.

3.3.6. Notarialvæsenet

Ifølge retsplejelovens § 14 henhører notarialforretninger til byretternes virkekreds. Notarens opgave er at bekræfte. Der kan være tale om bekræftelse af en underskrifts ægthed, at en person er tegningsberettiget for en forening eller et selskab og lignende. Men først og fremmest medvirker notaren ved oprettelse af testamentariske dispositioner, hvor notaren bekræfter, at testamentet er udtryk for testators vilje, at der ikke foreligger inhabilitet, og at testamentet stammer fra den angivne udsteder. Endvidere medvirker notaren ved trækning af lotterier, hvor notaren enten selv foretager lodtrækningen eller bekræfter, at denne er sket på en sådan måde, at retningslinierne for det pågældende lotteri er blevet overholdt.

Notarialforretninger foregår normalt på rettens kontor, hvor de, der ønsker notarens medvirken - efter forudgående aftale - indfinder sig. Notaren påser så, at den pågældende er den, som han udgiver sig for at være, samt at den pågældende underskriver dokumentet og bekræfter dette ved en påtegning på dokumentet. Udenlandske myndigheder kræver ofte, at dokumenter underskrives for notar (handelspapirer, adoptionspapirer og lignende).

Notarialforretninger kan også foregå uden for rettens kontor, hvilket kan være tilfældet ved oprettelse af testamenter, hvor den pågældende f.eks. er meget syg, men dog ved sin fornufts fulde brug, eller handicappet på en sådan måde, at den pågældende ikke kan komme til stede på kontoret.

Ved oprettelse af testamenter opbevarer notaren en kopi af testamentet på sit kontor. Samtidig foretager notaren indberetning til Det centrale Testamentsregister (der føres ved Københavns Byret). Der opnås herved sikkerhed for, at et testamente oprettet for notar altid vil komme frem i forbindelse med bobehandlingen, når den pågældende er død.

Andre notarialforretninger er vekselprotester, søprotester (der bevidner kaptajnens underskrift) og f.eks. medvirken ved åbning af bankboks.

Notarialopgaver udføres i betydeligt omfang af kontorfunktionærer med særlig bemyndigelse.

3.3.7. Andre opgaver

Udover de ovenfor anførte opgaver udfører byretternes personale en omfattende servicevirksomhed i forhold til borgere, der retter henvendelse til dommerkontorerne med henblik på vejledning eller bistand i forbindelse med

byretternes arbejdsområder.

Det juridiske personale, og herunder især de udnævnte dommere, er endvidere i ikke uvæsentlig grad beskæftiget med opgaver i råd og nævn (f.eks. fredningsnævn), hvor det efter krav fra lovgiver er besluttet, at et medlem eller formanden skal være en dommer. En lang række byretsdommere er således beskæftiget som medlemmer i børn- og unge-udvalgene i landets kommuner. Hver kommune skal nedsætte et sådant udvalg, og byretsdommeren er født medlem. Bortset fra børn- og unge-udvalgene er dommernes deltagelse i de nævnte råd og nævn dog principielt selve dommerarbejdet uvedkommende.

Endelig fører byretsdommeren tilsyn med retshjælpsydende advokater, idet disse for at kunne få udbetalt det offentliges andel af retshjælpsydelsen skal indsende et særligt skema med oplysning om den ydede retshjælp til den lokale byret. Når dommeren - eventuelt efter drøftelse med den retshjælpssøgende eller dennes repræsentant - har godkendt indberetningen, udbetaler byretten beløbet til den, der har ydet retshjælpen.

3.4. De administrative opgaver

Som det fremgår ovenfor, varierer de enkelte byretter meget i størrelse. Som følge heraf er der temmelig store forskelle på omfanget og karakteren af de administrative opgaver samt den administrative struktur ved de enkelte embeder.

3.4.1. Kasse- og regnskabsvæsen samt opgaver af budget- og bevillingsmæssig karakter

En meget væsentlig administrativ opgave ved et byretsembede er tilrettelæggelse af embedets kasse- og regnskabsvæsen. Det enkelte embede kan ikke frit tilrettelægge forretningsgangene vedrørende kasse- og regnskabsvæsenet, men er herved bundet af en institutionsinstruks, som fastsættes af Domstolsstyrelsen og er godkendt af Rigsrevisionen. Institutionsinstruksen beskriver nøje embedernes regnskabsmæssige opgaver vedrørende afgifter, kommissioner og nævn, sikkerhedsstillelser, kontante depoter, omkostninger tilkendt statskassen, udestående rets- og boafgifter, porto, poståbning, lønadministration mv., ind- og udbetalinger vedrørende drift, regler for ansvars- og kompetencefordeling og endelig regler om tilsyn og kontrol.

Til institutionsinstruksen knytter sig domstolens kontoplan. I denne er det fastsat, hvorledes indtægter og udgifter skal konteres, og der er for de enkelte konti fastsat dispositionsregler, hvoraf fremgår, om embedet frit kan disponere, eller om det skal indhente Domstolsstyrelsens tilladelse, før en udgift kan afholdes.

Det er som udgangspunkt Domstolsstyrelsen, der råder over bevillingerne. Med virkning fra den 1. januar 1998 er der imidlertid indført en selvforvaltningsordning for alle embeder. Ordningen indebærer, at store dele af bevillingen til øvrig drift er uddelegeret til de enkelte embeder. Selvforvaltningsordningen omfatter således bl.a. udgifter til reparation og vedligeholdelse af inventar og bygninger, til bogindkøb, til kursusdeltagelse, til indkøb af telefaxmaskine og til porto.

Embederne skal selv budgettere den uddelegerede bevilling. Budgettet fastlægges og justeres på grundlag af drøftelser i et forum - ved de større embeder typisk i et lokalt budgetudvalg - hvor de forskellige personalegrupper er repræsenteret. Den løbende styring af budgettet varetages af embedets chef - ved nogle embeder dog med større eller mindre bistand fra en retsassessor eller eventuelt en kontorleder eller kasserer.

Efter afslutningen af hvert kvartal indsender embederne til Domstolsstyrelsen en budget-opfølgning med angivelse af embedets forventninger til årets regnskab. Embederne har løbende mulighed for at ændre på budgettet inden for den tildelte ramme.

Ikke alle ansatte ved embedet er dispositionsberettigede. Kompetencen til at disponere kan dog i vidt omfang delegeres, men det er meget forskelligt fra embede til embede, i hvilket omfang delegation finder sted.

Udgangspunktet i institutionsinstruks og kontoplan er således, at kompetencen til at disponere og ansvaret for, at embedets kasse- og regnskabsvæsen afvikles i overensstemmelse med reglerne, ligger hos embedets chef. Denne kan i vidt omfang bemyndige andre til at disponere i sit sted. For at skabe klarhed for så vidt angår kompetence og ansvar er det i institutionsinstruksen bestemt, at alle bemyndigelser, som angår kasse- og regnskabsvæsen, skal være beskrevet i et særligt bilag til institutionsinstruksen.

Tilsynet med, at embedets kasse- og regnskabsforretninger afvikles hensigtsmæssigt og i overensstemmelse med de

givne regler, påhviler embedets chef.

Institutionsinstruksen fastslår, at der 4 gange årligt skal afholdes mindre uanmeldte kasseeftersyn. Denne opgave kan embedets chef delegeres til andre personalegrupper. Herudover skal der mindst en gang årligt afholdes et større uanmeldt kasseeftersyn af embedets chef personligt.

Den overordnede kontrol med, at det enkelte embede overholder institutionsinstruks og kontoplan, udøves af Domstolsstyrelsens kasseinspektører, som med mellemrum gennemfører uanmeldte kasseeftersyn ved de enkelte embeder.

3.4.2. Personaleadministration

En række personaleadministrative opgaver og beføjelser hører under de enkelte embeder, mens andre er henlagt til Domstolsstyrelsen.

Antallet af dommere er fastsat ved lov. Fordelingen af det øvrige personale til embederne foretages derimod af Domstolsstyrelsen. Antallet af jurister (retsassessorer og dommerfuldmægtige) ved det enkelte embede er fastsat ud fra et skøn over det pågældende embedes behov. For så vidt angår antallet af kontorfunktionærer foretager Domstolsstyrelsen en gang årligt en analyse over personaleforbruget sammenholdt med årets sagstal for det enkelte embede. Analysen indgår i beslutningsgrundlaget i situationer, hvor der skal tages stilling til embedets personalebehov.

Som et led i overvejelserne om den fremtidige ressourcestyring har Domstolsstyrelsen som et forsøg udarbejdet et "minivirksomhedsregnskab" for 1998 for hvert enkelt embede. Minivirksomhedsregnskabet bygger på samme systematik og definitioner, som er anvendt i det samlede virksomhedsregnskab for domstolene. Domstolsstyrelsen arbejder nu med at forbedre kvaliteten af de data, der anvendes ved udarbejdelsen af minivirksomhedsregnskabet, og forventer - stadig som et led i et forsøg - at kunne udsende minivirksomhedsregnskaber for 1999 og 2000 i foråret 2001.

Ansættelse og afskedigelse

Ved besættelse af dommerstillinger afgiver Dommerudnævnelsesrådet, der er et uafhængigt organ, indstilling til justitsministeren om stillingernes besættelse. Domstolsstyrelsen yder sekretariatsbistand til Dommerudnævnelsesrådet.

Retsassessorer ansættes som tjenestemænd. Domstolsstyrelsen træffer afgørelse om ansættelse af retsassessorer efter indstilling fra vedkommende embede. Opstår der ved et embede ledighed i en retsassessorstilling, opslås stillingen af Domstolsstyrelsen, og de indkomne ansøgninger forelægges til udtalelse for embedets chef, der efter afholdelse af samtale med en eller flere ansøgere, afgiver indstilling til Domstolsstyrelsen. Indstillingen fra embedet tillægges betydelig vægt ved besættelsen af stillingen.

Dommerfuldmægtige er overenskomstansatte. Ansættelse af dommerfuldmægtige foretages af Domstolsstyrelsen. Ved ledighed i en dommerfuldmægtigstilling er det Domstolsstyrelsen, der forestår stillingsopslag og træffer afgørelse ved besættelse af stillingen.

Kontorfunktionærerne ved domstolene er enten overenskomstansatte eller tjenestemandsansatte. Ved besættelse af ledige stillinger afhænger ansættelsesproceduren af stillingens charge. Domstolsstyrelsen forestår i alle tilfælde opslag af stillingen.

Ved stillinger som overenskomstlønnet assistent træffer embedets chef efter drøftelse med den lokale tillidsrepræsentant afgørelse om besættelse af stillingerne. For stillinger som tjenestemandsansat assistent afgives der efter drøftelse med den lokale tillidsrepræsentant indstilling til Domstolsstyrelsen om stillingernes besættelse.

Ved besættelsen af stillinger som overassistent eller højere afgiver embedets chef efter drøftelse med den lokale tillidsrepræsentant en indstilling til Domstolsstyrelsen om, hvilken ansøger der må anses for bedst kvalificeret til den ledige stilling. Det skal fremgå af indstillingen, om tillidsrepræsentanten er enig i indstillingen, og er dette ikke tilfældet, skal tillidsrepræsentanten have lejlighed til at medsende en udtalelse til Domstolsstyrelsen. Kan der ikke opnås enighed mellem embedets chef og den lokale tillidsrepræsentant, forelægges sagen for Forfremmelsesnævnet, der består af repræsentanter for Domstolsstyrelsen, Den Danske Dommerforening,

Politiforbundet i Danmark (PDT) og HK Landsklubben Dommerkontorerne. På baggrund af embedets og Forfremmelsesnævnets indstilling foretager Domstolsstyrelsen den endelige udnævnelse og ansættelse.

For alle stillinger gælder, at der ved embedet afholdes samtaler med en eller flere ansøgere, før der sker ansættelse eller gives indstilling til Domstolsstyrelsen.

Ved embederne beskæftiges en del kontorelever, der ansættes efter den ovenfor nævnte procedure for ansættelse af overenskomstansatte assistenter, men således at embedet også selv forestår opslag af stillingen.

Der er endvidere beskæftiget en del personer i jobtræning. Det enkelte embede har mulighed for uden forelæggelse for Domstolsstyrelsen i samarbejde med den lokale arbejdsformidling og kommunerne i embedets område at ansætte personer i jobtræning betalt af kommunale midler.

Retsassessorer og dommerfuldmægtige afskediges af Domstolsstyrelsen. Der henvises i den forbindelse til, at der som omtalt i afsnit 8.2.4. ved domstolsreformen er indført et ansættelsesværn for alle ikke-udnævnte dommere, jf. retsplejelovens § 54 og § 54 a, der betyder, at uansøgt afskedigelse kun kan ske under særlige kvalificerede omstændigheder. Sager om afsked indbringes af Domstolsstyrelsen for Den Særlige Klageret.

Tjenestemandsansatte kontorfunktionærer afskediges af Domstolsstyrelsen.

Afskedigelse af overenskomstansatte kontorfunktionærer foretages af embedets chef eventuelt efter samråd med Domstolsstyrelsen om fremgangsmåden. Personer i jobtræning og elever afskediges også af det enkelte embede.

Efteruddannelse

Domstolsstyrelsen afsætter efter forhandling med personaleorganisationerne ved domstolene midler i domstolenes budget til uddannelsesformål.

Den overordnede styring og tilrettelæggelse af domstolenes uddannelsesaktiviteter varetages af to uddannelsesudvalg for henholdsvis jurister og kontorfunktionærer. I udvalgene sidder repræsentanter for Domstolsstyrelsen og personaleorganisationerne, samt - i uddannelsesudvalget for jurister - en af landsretspræsidenterne.

Til hvert af uddannelsesudvalgene er der tilknyttet en uddannelseskonsulent, der forestår den praktiske tilrettelæggelse og afvikling af kurserne.

Der udsendes en oversigt over årets kursusudbud til alle embederne tillige med ansøgningsskemaer. For så vidt angår det ikke-juridiske personale skal ansøgninger om efteruddannelse indsendes samlet for det enkelte embede. Ansøgningerne skal prioriteres af embedet.

De enkelte embeder har således ikke eget uddannelsesbudget, men har mulighed for at afholde udgifter til eventuelle særlige uddannelsesønsker over selvforvaltningsordningen.

For dommerfuldmægtige under grunduddannelse påhviler det embedets chef at tilrettelægge det praktiske uddannelsesforløb i overensstemmelse med de retningslinier, der er fastsat af uddannelsesudvalget for jurister. Dette indebærer bl.a., at dommerfuldmægtigen i løbet af de første 3 år af sin ansættelse ved domstolene oplæres i alle sagsområder. Gennemførelsen af de enkelte dele af grunduddannelsen forudsættes at ske under den fornødne overvågning og vejledning af en dommer eller retsassessor.

For kontorelever ved domstolene er det det enkelte embede, der har ansvaret for elevuddannelsens tilrettelæggelse og for at udarbejde en uddannelsesplan for eleverne i overensstemmelse med retningslinier udarbejdet af uddannelsesudvalget for kontorfunktionærer og det eksisterende regelgrundlag. Den daglige oplæring forestås af kontorfunktionærer ved embedet.

For personalet som helhed er det embedets chef, der har ansvaret for, at der foregår den nødvendige praktiske efteruddannelse ved embedet, således at embedets behov for kvalificeret arbejdskraft inden for alle funktioner dækkes.

Personaleudvikling

Der skal en gang årligt afholdes personaleudviklingssamtaler med retsassessorer, dommerfuldmægtige og kontorpersonalet ved domstolene. Samtalerne med retsassessorer og dommerfuldmægtige bør som udgangspunkt altid afholdes af embedets chef. Samtalerne med kontorpersonalet afholdes af embedets chef, en retsassessor eller en kontorleder.

For dommerfuldmægtige under grunduddannelse afgiver embedets chef hvert år en udtalelse til Domstolsstyrelsen om fuldmægtigens egnethed til fortsat ansættelse ved domstolene. For de øvrige dommerfuldmægtige afgives en udtalelse ved skift af tjenestested.

Øvrige personaleadministrative opgaver

Udover de ovenfor nævnte opgaver varetager de enkelte embeder en række yderligere opgaver som lønadministration, ferieregnskab, sygelister mv.

Med virkning fra den 1. januar 1999 er der iværksat et forsøg med uddelegering af lønsummen ved bl.a. 5 byretter.

3.4.3. Arbejdets fordeling og tilrettelæggelse

Som administrativ leder af embedet er det embedets chef, som - i samarbejde med medarbejderne - fordeler arbejdsopgaverne blandt de ansatte. Embedets chef er endvidere ansvarlig for, at arbejdsgangene ved embedet er tilrettelagt således, at ressourcerne udnyttes bedst muligt samtidig med, at der opretholdes et passende højt serviceniveau i forhold til publikum.

Retspræsidenternes og de administrerende dommers beføjelser - herunder i relation til arbejdsfordeling og tilrettelæggelse - over for de øvrige dommere ved embedet er beskrevet nedenfor i kapitel 14 og omtales derfor ikke i det følgende.

For så vidt angår retsassessorer og dommerfuldmægtige er det embedets chef, der i overensstemmelse med de af Domstolsstyrelsen fastsatte retningslinier for dommerfuldmægtiges uddannelse bestemmer den enkelte medarbejders opgaver, herunder i hvilket omfang disse skal beklæde retten, jf. herved retsplejelovens § 17 a, stk. 1 og 2.

Udover det egentlige retsarbejde deltager mange retsassessorer og dommerfuldmægtige i et vist omfang i embedets administration, typisk som daglige ledere af skifteret, fogedret, tinglysning, og i et vist omfang tillægges der også denne personalegruppe administrative arbejdsopgaver i forbindelse med embedets kasse- og regnskabsvæsen. Ved de præsidentledede embeder bistår præsidenten ved varetagelsen af de ledelsesmæssige og administrative opgaver sædvanligvis af en retsassessor, der fungerer som juridisk sekretær. Ved de større embeder er det herudover sædvanligt, at der i hver afdeling er en kontorfunktionær, som er tillagt egentlige ledelsesbeføjelser i relation til de øvrige kontorfunktionærer i afdelingen.

For det ikke-juridiske personale gælder, at embedets chef som udgangspunkt frit kan fordele arbejdet inden for denne personalekategori.

I retsplejelovens § 17 a, stk. 3, er der hjemmel til, at embedets chef kan meddele kontorfunktionærer bemyndigelse til at udføre foged-, skifte-, notarial- og tinglysningsforretninger samt faderskabssager, såfremt der ikke skal træffes afgørelse i tvistigheder. Der kan endvidere meddeles disse medarbejdere bemyndigelse til at træffe visse foged- og civilretlige afgørelser.

Institutionsinstruksen sætter dog visse grænser for, hvorledes arbejdet kan fordeles mellem kontorfunktionærerne, idet medarbejdere, som beskæftiger sig med kasse- og regnskabsvæsen, ikke samtidig kan disponere over ind- og udbetalinger eller føre sagslister i sagskategorier, hvor der skal betales retsafgift. Dette er et særligt stort problem ved de små embeder.

Embedets chef kan i kraft af sin instruktionsbeføjelse som udgangspunkt fastlægge generelle retningslinier for den administrative sagsgang i alle typer af sager. I de egentlige retssager vil det som oftest være dommeren selv, som tilrettelægger sagsbehandlingsproceduren og står for den løbende revision af denne. I foged-, skifte- og tinglysningssager er det den daglige leder af afdelingen, som tager initiativet til fastlæggelse af arbejdsrutiner, men ved mere centrale beslutninger inddrages embedets chef.

3.4.4. Bygningsadministration

Domstolenes bygningsmasse ejes eller lejes af Domstolsstyrelsen, som centralt disponerer over anlægsbudgettet og væsentlige dele af vedligeholdelsesbudgettet.

Den bestående bygningsmasse vedligeholdes løbende. Dette sker ved, at styrelsens rådgivende arkitekt - eller for så vidt angår fredede bygninger den kongelige bygningsinspektør - mindst hvert andet år gennemfører et bygningssyn, hvor embedets bygning(er) gennemgås, og hvor eventuelle vedligeholdelsesarbejder drøftes.

Administrationen af domstolenes bygninger varetages normalt af embedets chef. Ved større embeder er opgaven dog ofte overdraget til en retsassessor eller kontorleder. Ved mindre embeder varetages den daglige bygningsadministration ofte af kassereren.

En del af bygningsvedligeholdelsen er sammen med driftsudgifterne vedrørende bygningerne uddelegeret til embederne under selvforvaltningsordningen.

Opstår der ved et embede behov for nye lokaler eller for mere omfattende ombygning eller istandsættelsesarbejder, udarbejder embedet en skriftlig indstilling til Domstolsstyrelsen. Såfremt styrelsen efter at have rådført sig med sit rådgivende arkitektfirma finder, at der bør arbejdes videre med embedets forslag, vil dette ske i form af et samarbejde mellem embedet, arkitekten og styrelsen. Iværksættes et større bygningsarbejde, styres byggeriet af den tilsynsførende arkitekt, men embedet og Domstolsstyrelsen er naturligvis løbende involveret i processen.

Anskaffelse af nye møbler, belysning, gardiner eller lignende sker som udgangspunkt over selvforvaltningsordningen. Ved ønske om større anskaffelser, der ikke kan afholdes inden for selvforvaltningsordningen, udfærdiger embedet en ansøgning herom til Domstolsstyrelsen.

3.4.5. Teknologi

Indførelse og udvikling af teknologi ved byretterne forestås centralt af Domstolsstyrelsen.

Der er gennemført eller taget initiativ til at gennemføre sagsbehandlingssystemer på edb på alle væsentlige sagsområder. For så vidt angår de administrative opgaver har alle byretter sagsbehandlingssystemet for kasse- og regnskab, og systemet for almindelige administrative opgaver (almindelig journal) er også installeret ved størstedelen af embederne.

Undervisningen i anvendelse af samtlige sagsbehandlingssystemer ved byretterne varetages af Domstolsstyrelsen.

Den løbende kontakt til Domstolsstyrelsen varetages ved de enkelte embeder sædvanligvis af en kontorfunktionær, der er udpeget som kontaktperson af embedet selv.

Af hensyn til den overordnede planlægning sker anskaffelser af edb-udstyr og software hertil via Domstolsstyrelsen. Embederne kan dog i et meget begrænset omfang for egne midler købe software i overensstemmelse med den af Domstolsstyrelsen udarbejdede sikkerhedsinstruks.

Der blev i foråret 2000 gennemført en analyse af retternes IT-strategier og IT-anvendelse. Analysen blev gennemført af et eksternt konsulentfirma, der foretog en gennemgang af de eksisterende sagsbehandlingssystemer ved byretterne og de overordnede retter. På baggrund af konsulentfirmaets anbefalinger er det besluttet, at der skal indføres nye fælles sagsbehandlingssystemer for byretterne og de overordnede retter med basis i en ny fælles IT-strategi. Domstolsstyrelsen forventer, at det i løbet af 3-5 år bliver muligt at indføre nye sagsbehandlingssystemer ved alle retter.

3.4.6. Andre administrative opgaver

Udover de ovenfor nævnte opgaver har de enkelte embeder andre administrative opgaver som f.eks. føring og indberetning af sagsstatistikker inden for alle sagsområder, fraværstatistik mv.

Ved dommerembeder med mere end 25 ansatte skal der oprettes et lokalt samarbejdsudvalg.

Ved alle embeder skal sikkerhedsarbejdet organiseres. Er der mindst 20 ansatte ved embedet, skal

sikkerhedsarbejdet planlægges og koordineres i et sikkerhedsudvalg. Ved mindre embeder skal der dannes en sikkerhedsgruppe, der varetager/deltager i sikkerhedsarbejdet ved embedet.

I lighed med hvad der gælder for andre statsinstitutioner, skal embedernes rengøringsopgaver med regelmæssige mellemrum udbydes i licitation. Embederne udarbejder udbudsmateriale, indhenter tilbud og afgiver indstilling til Domstolsstyrelsen.

Det beror i nogen grad på den administrative struktur ved det enkelte embede, hvem der varetager/deltager i disse andre administrative opgaver.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 4

Beskrivelse af landsretterne

4.1. Indledning

Efter kommissoriet skal kommissionen i forhold til landsretterne dels overveje behovet for at opretholde bitingsstederne rundt om i landet, dels gennemgå tilrettelæggelsen af de administrative opgaver ved landsretterne, vurdere ordningen med ansættelse af justitssekretærer og overveje behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse.

Endelig kan kommissionen efter kommissoriet overveje behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse.

Dette kapitel indeholder en beskrivelse af landsretternes struktur og arbejdsopgaver. Der gives først en indledende beskrivelse af de to landsretter (afsnit 4.2. og 4.3.) og derefter en kort beskrivelse af de juridiske opgaver i landsretterne (afsnit 4.4.).

Under hensyn til kommissoriets afgrænsning af kommissionens opgaver i forhold til landsretterne er hovedvægten i kapitlet imidlertid lagt på beskrivelsen af den administrative struktur (afsnit 4.5.), af de administrative opgaver og tilrettelæggelsen heraf (afsnit 4.6.) samt af landsretternes bitingssteder og anvendelsen heraf (afsnit 4.7.). Landsretskredsinddelingen fremgår af afsnit 4.2. og 4.3.

Kommissionens overvejelser vedrørende landsretterne er gengivet nedenfor i kapitel 13 og 14.

4.2. Østre Landsret

Under Østre Landsret, der ligger i København, hører Københavns og øernes amter samt Færøerne og Grønland.

Østre Landsret består af en retspræsident og 63 andre udnævnte landsdommere. Landsretten arbejder i 22 afdelinger.

Der er derudover et antal landsdommerstillinger til besættelse ved konstitution. Det bemærkes herved, at det med virkning fra den 1. juli 1999 som et lovmæssigt krav blev indføjet i retsplejeloven, at udnævnelse til byretsdommer, landsdommer og dommer i Sø- og Handelsretten i reglen kræver, at den pågældende har været konstitueret som dommer i en af landsretterne.

Af yderligere juridisk personale er der ansat en justitssekretær, en sekretariatschef og 4 dommerfuldmægtige.

Der er ansat ca. 75 kontorfunktionærer, heraf 13 sektionsledere og 14 stedfortrædere for sektionslederne.

Der er derudover ansat 2 pedeller, 1 varmemester, samt 5 kantinemedarbejdere. Landsrettens bibliotek ledes af en uddannet bibliotekar.

Landsrettens administrative personale er opdelt i 11 sektioner, der hver omfatter 2 retsafdelinger, 2 centrale sektioner, der varetager nogle centrale funktioner som bl.a. journal og kasse- og regnskab, samt en edb-sektion.

4.3. Vestre Landsret

Under Vestre Landsret, der ligger i Viborg, hører amterne i Jylland.

Vestre Landsret består af en retspræsident og 38 andre udnævnte landsdommere. Landsrettens dommere arbejder i

13 afdelinger, heraf 12 egentlige retsafdelinger og den såkaldte "K-afdeling" (kæremålsafdeling), der primært behandler civile kæremål og varetager forberedelsen af visse civile sager.

Der er derudover et antal landsdommerstillinger til besættelse ved konstitution.

Af yderligere juridisk personale er der ansat en justitssekretær, 2 retsassessorer og 5 dommerfuldmægtige.

Der er ansat ca. 50 kontorfunktionærer, heraf 8 sektionsledere og 8 stedfortrædere for sektionslederne. Endvidere er der ansat 1 pedel og 1 medhjælper.

Landsrettens administrative personale er opdelt i 6 retssektioner, der hver omfatter 2 retsafdelinger, en retssektion, der omfatter K-afdelingen og særlige ekstraordinære afdelinger, en central administrativ sektion, der varetager nogle centrale funktioner, som bl.a. journal, kasse- og regnskab og information, samt en edb-sektion.

4.4. De juridiske opgaver

Landsretterne fungerer både som 1. instans i en række sager og som appelinstant for byretternes afgørelser.

Civile sager begynder i byretten, medmindre andet er bestemt i loven. Sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og det private, begynder dog i landsretten som første instans. Byretten kan i en række tilfælde efter begæring af en part henvise en sag til behandling ved landsretten som første instans, herunder hvis sagen er af principiel karakter eller sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne eller har særlig indgribende betydning for en part. Hvis en sag har en økonomisk værdi over 1 mio. kr., skal byretten henvise sagen til behandling ved landsretten, hvis en af parterne begærer det. I sidstnævnte tilfælde kan sagen også anlægges direkte ved landsretten.

Som det fremgår nedenfor i afsnit 9.2.2., arbejder Retsplejerådet med et forslag om at gøre byretterne til den almindelige første instans i alle sager.

Med hensyn til straffesager, er det alene nævningsagerne, der behandles af landsretterne som 1. instans. Nævningsager er som udgangspunkt de sager, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, og hvor tiltalte nægter sig skyldig, og sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution eller dom til forvaring.

Som det fremgår nedenfor i afsnit 9.2.3., har et flertal i Retsplejerådet foreslået, at nævningsager fremover skal behandles ved byret i 1. instans.

Mere end 2/3 af de straffesager, hvor landsretterne fungerer som appelinstant for byretternes afgørelser, er domsmandssager. Som hovedregel medvirker domsmænd i de sager, hvori der også har medvirket domsmænd i byretten, og i de (andre) sager, hvor der i landsretten opstår spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Blandt de sager, hvor landsretten fungerer som appelinstant, er også kæresagerne (kæremål), der vedrører kendelser og beslutninger afsagt af en byret i både civile sager - herunder foded-, skifte- og tinglysningsager - og straffesager. Det kan f.eks. være kendelser om varetægtsfængsling, ransagning, sagsomkostninger mv. Kæremål behandles som altovervejende hovedregel på skriftligt grundlag. Kæresagerne udgør lidt over halvdelen af sagerne inden for straffesagsområdet og godt en tredjedel af de civile sager.

I afgørelsen af sager ved landsretten deltager, medmindre andet er bestemt, tre landsdommere. Uden for domsforhandlingen kan dog en enkelt dommer handle på rettens vegne.

I nævningsager deltager tre dommere og 12 nævninger i sagens behandling. I domsmandssager sammensættes retten af tre dommere og tre domsmænd. I visse sager tiltrædes retten af to sagkyndige, f.eks. i sager om tvangsfjernelse af børn.

Landsretterne arbejder i afdelinger bestående af 3 dommere. Som nævnt ovenfor er der i Østre Landsret 22 afdelinger, og i Vestre Landsret er der 12 afdelinger samt K-afdelingen.

I hver afdeling er beskikket 2 retsformænd - en ledende og en assisterende - hvoraf den ledende retsformand har den overordnede ledelse af afdelingen og er ansvarlig for dennes funktion. I øvrigt fordeles det arbejde, der efter retsplejeloven og praksis påhviler rettens formand, mellem de to retsformænd.

De dommerfuldmægtige, der er ansat i Østre Landsret, er ikke særligt tilknyttet enkelte afdelinger. Dommerfuldmægtigene forbereder og forelægger påkærede gældssanerings- og tinglysnings-sager. Derudover konstitueres de i betydeligt omfang som landsdommere i forfaldssituationer.

De dommerfuldmægtige, der er ansat i Vestre Landsret, er knyttet til afdelingerne således, at 4 fuldmægtige arbejder for hver 2 retsafdelinger og K-afdelingen, mens den 5. fuldmægtig arbejder for 4 retsafdelinger. Fuldmægtigene udfører juridiske opgaver for afdelingerne, herunder særligt forberedelse af kæremål og tvister under forberedelsen. De konstitueres i et vist omfang som landsdommere ved forfald.

De enkelte landsretsafdelinger behandler principielt alle sagstyper.

I Østre Landsret behandles visse sagstyper - f.eks. gældssanerings- og tinglysningskæremål, lejesager, ægteskabssager, sager vedrørende tvangsfjernelse af børn og patentsager - dog af enkelte afdelinger, der også behandler andre sager.

I Vestre Landsret behandler K-afdelingen primært visse kæremål, bl.a. alle gældssanerings- og tinglysningskæremål (afdelingen behandler i alt 40 % af landsrettens civile kæremål), og varetager forberedelsen af visse civile sager (for tiden alle landsrettens selskabstømmersager). Afdelingen kan dog også behandle alle andre typer af sager.

Der henvises i øvrigt til afsnit 4.6.2. om fordelingen af retssager mellem afdelingerne.

I det følgende omtales ganske kort nogle forhold vedrørende sagsgangen i civile sager og straffesager, der særligt knytter sig til den juridiske behandling af sagerne. Beskrivelsen omfatter ikke behandlingen af kæremål, der som nævnt ovenfor som altovervejende hovedregel sker på skriftligt grundlag, eller nævningesager, der behandles efter særlige regler.

De administrative procedurer og opgaver i forbindelse med de enkelte sagers behandling er beskrevet nedenfor i afsnit 4.6.

Forberedelsen af civile sager sker på skriftligt grundlag. I Østre Landsret varetages forberedelsen af de enkelte afdelinger og disses retssektioner. I Vestre Landsret varetages forberedelsen i den første periode af et Forberedelseskontor, der er fælles for alle afdelinger.

Stævningen/ankestævningen sendes til forkyndelse for sagsøgte/indstævnte med en frist - typisk på 4 uger - til afgivelse af svarskrift. Svarer sagsøgte i en 1. instanssag ikke, afsiges udeblivelsesdom. Svarer indstævnte i en ankesag ikke, anses indstævnte for at have påstået stadfæstelse. Svarer sagsøgte/indstævnte i sagen, fortsætter forberedelsen med eventuel yderligere skriftveksling, eventuelt syn og skøn mv.

Selvom forberedelsen af civile sager er skriftlig, kan der afholdes et retsmøde til behandling af tvister under forberedelsen, eller hvis der af anden grund er behov herfor. Sådanne forberedende retsmøder anvendes desuden til at skære sagerne til før domsforhandlingen. Navnlig i Østre Landsret er der tradition for afholdelse af forberedende retsmøder med dette formål, og det sker jævnligt, at der under sådanne møder mægles forlig mellem parterne. Et forberedende retsmøde kan afholdes efter begæring af en af parterne eller på rettens eget initiativ.

Tvister under forberedelsen afgøres i øvrigt som udgangspunkt på skriftligt grundlag.

Berømmelsen i civile sager sker i Østre Landsret som altovervejende hovedregel i et retsmøde, der samtidig indebærer forberedelsens afslutning. I Vestre Landsret sker berømmelsen i civile sager ved skriftlig meddelelse.

I straffesager er der som regel ikke på samme måde en egentlig forberedelsesfase, men der er altid en forberedelsestid, der betyder arbejde for afdelingernes medarbejdere, fordi sagerne ikke er klar til berømmelse, før det nødvendige materiale foreligger fra statsadvokaten. Statsadvokaten fremkommer med en angivelse af det skønnede tidsforbrug, og på baggrund af dette berammes sagen.

Varigheden af domsforhandlingen afhænger naturligvis af sagens karakter, men generelt kan man sige, at der i civile 1. instanssager normalt afsættes mindst en dag til domsforhandlingen. I gennemsnit afsættes der op mod 2 dage, og der er en del sager, hvor domsforhandlingen varer betydelig længere. Civile ankesager varer typisk fra et par timer til en hel retsdag. For straffesager kan man helt generelt sige, at ankesager, der kun omfatter byrettens strafudmåling, varer fra ca. 1 time og opefter, mens ankesager, der omfatter beviserne i sagen, sjældent varer under 1 1/2 time og ofte væsentligt mere - i nogle tilfælde mange retsdage. Nævningesager varer kun sjældent under to retsdage og ofte en del længere, jf. herved nedenfor i afsnit 9.2.3. Det sker ikke sjældent, at domsforhandlingen i en nævningesag varer flere uger.

Domsforhandlingen kan både i civile sager og straffesager opdeles i selve den mundtlige forhandling og dommernes votering.

Selve den mundtlige forhandling i retssalen omfatter forelæggelse af sagen, afhøring af parter (civile sager), tiltalte (straffesager), vidner, eventuelle sagkyndige, samt procedure. I civile sager forsøger retten, om det er muligt at forlige parterne.

Dommernes votering i sagen foregår normalt på den måde, at den yngste af dommerne mundtligt redegør for sagens faktiske og retlige omstændigheder, herunder - alt efter sagens karakter - hvilket faktum, der efter bevisførelsen må lægges til grund, fortolkningen af lovbestemmelser, eventuel relevant retspraksis og juridisk litteratur, samt for sin stillingtagen til, hvilket udfald sagen bør få. Herefter redegør hver af de øvrige medvirkende dommere for deres stilling til sagens afgørelse.

I civile sager er det almindeligt, at retten efter voteringen fremkommer med en mundtlig tilkendegivelse indeholdende en redegørelse for en eventuel doms præmisser og konklusion, og det sker ikke sjældent, at parterne forliger sagen på grundlag af tilkendegivelsen.

En af dommerne udarbejder udkast til dommen, der gennemgås og godkendes af de øvrige dommere. I straffesager og de fleste civile ankesager udarbejdes domsudkast i tilknytning til domsforhandlingen. Domsafsigelsen i straffesager sker normalt straks efter domsforhandlingen og skal efter retsplejeloven senest ske en uge efter sagens optagelse til dom. I civile sager, der behandles ved landsret, skal dommen afsiges senest 3 måneder efter sagens optagelse til dom.

Dommernes arbejde er generelt tilrettelagt således, at den enkelte dommer deltager i retsmøder 4 dage om ugen, hvor der dels er berammet domsforhandlinger og andre mundtlige forhandlinger, dels behandles sager, der afgøres på skriftligt grundlag. Den 5. arbejdsdag (den såkaldte "mellemdag") i hver uge er i almindelighed berammelsesfri og afsat til en del af de arbejdsopgaver, der ikke kræver samtidig tilstedeværelse af flere dommere, men kan udføres af den enkelte dommer alene. Af sådanne arbejdsopgaver kan nævnes dommernes forberedelse af domsforhandlingerne, udarbejdelse af udkast til domme og kendelser og udførelse af andet retsarbejde, som ikke er henlagt til retsdagene.

For landsretterne indebærer den pågældende form for arbejdstilrettelæggelse betydelige fordele. Ved at samle en afdelings retsarbejde på 4 af ugens 5 arbejdsdage opnås bl.a. en bedre ressourceanvendelse for de administrative medarbejdere, fordi mulighederne for en hensigtsmæssig arbejdstilrettelæggelse og for afspadsering mv. lettes ved, at den enkelte sektion 2 dage om ugen kun skal yde bistand til en afdeling i stedet for to. Det betyder endvidere, at der altid vil være dommere, som vil kunne tilkaldes, såfremt en af de dommere, der har retsarbejde den pågældende dag, måtte få forfald. Det er derfor muligt at undgå aflysning af sager på grund af sygdom blandt dommerne. For den enkelte dommer indebærer denne måde at tilrettelægge arbejdet på en betydelig fleksibilitet med hensyn til tilrettelæggelsen af de arbejdsopgaver, der er henlagt til den berammelsesfri dag.

4.5. Den administrative struktur

I dette afsnit beskrives den administrative struktur og de enkelte led heri. De administrative opgaver, der varetages på de forskellige niveauer i strukturen, berøres ganske kort i afsnittet, mens den nærmere beskrivelse af disse opgaver findes nedenfor i afsnit 4.6.

4.5.1. Landsretspræsidenten

Landsretspræsidenten er administrativ chef for embedet og varetager de overordnede administrative og ledelsesmæssige opgaver, der er forbundet hermed.

Landsretspræsidenten varetager endvidere en række funktioner, der er beskrevet i retsplejeloven - dels funktioner, der vedrører selve landsretten, dels funktioner i forhold til byretterne, herunder dommerne og andre ansatte, og til advokater i landsretskredsen.

Landsretspræsidenten bistår i disse opgaver af den øvrige administrative ledelse.

I Østre Landsret er der etableret et egentligt sekretariat, hvor der foruden sekretariatschefen er ansat to kontorfunktionærer. Sekretariatet bistår præsidenten i dennes varetagelse af den almindelige ledelsesfunktion samt i varetagelsen af de opgaver, der ifølge lov eller sædvane hører under præsidenten. Herudover indgår justitssekretæren og dennes sekretær i den administrative ledelse.

I Vestre Landsret er der ikke etableret et egentligt sekretariat, men præsidenten bistår i varetagelsen af den almindelige ledelsesfunktion samt i varetagelsen af de opgaver, der ifølge lov eller sædvane hører under præsidenten, af justitssekretæren, embedets to retsassessorer og to kontorfunktionærer.

4.5.2. Justitssekretæren

Justitssekretæren er tillagt beføjelser i retsplejeloven - vedrørende retsafgift, aktindsigt og arkivadministration - og chefbeføjelser i Institutionsinstruksen.

Justitssekretæren bistår præsidenten ved varetagelsen af en række af de ledelsesmæssige og administrative opgaver ved embedet, herunder opgaver af personalemæssig og budgetmæssig karakter. Justitssekretæren er personalechef for det ikke-juridiske personale. I Vestre Landsret hører også bygningsadministration mv. under justitssekretæren.

4.5.3. Sekretariatschef/retsassessorer

Sekretariatschefen i Østre Landsret og retsassessorerne i Vestre Landsret bistår præsidenterne ved varetagelsen af en række af disse ledelsesmæssige og administrative opgaver.

Sekretariatschefen/den ene af retsassessorerne har bl.a. ansvaret for planlægning og koordination af landsrettens informationsteknologi. Sekretariatschefen i Østre Landsret har endvidere ansvaret for bygningsadministration mv.

4.5.4. Kontorfunktionærerne i sekretariatet

I Østre Landsret er der som ovenfor anført ansat to kontorfunktionærer i sekretariatet. Den ene er sekretær for præsidenten og sekretariatschefen og varetager derudover andre opgaver som f.eks. statistik. Den anden varetager dels almindelige sekretariatsopgaver, dels opgaver i relation til administrationen af rejseudmålingen.

I Vestre Landsret er der to kontorfunktionærer tilknyttet den administrative ledelse. Den ene er sekretær for præsidenten og er samtidig sektionsleder i den centrale sektion. Den anden fungerer som sekretær for justitssekretæren og retsassessorerne og varetager derudover bl.a. opgaver med landsrettens statistik.

4.5.5. Edb-sektionen

Begge landsretter har en edb-sektion.

Edb-sektionen i Østre Landsret ledes af en systemkonsulent og har derudover 3 andre edb-medarbejdere.

I Vestre Landsret ledes edb-sektionen af en edb-medarbejder, og herudover er der ansat 2 medarbejdere.

Edb-sektionerne varetager drift og vedligeholdelse af edb-systemerne, udvikling af nye systemer, servicering og undervisning.

Landsretternes edb-sektioner samarbejder i væsentligt omfang med Højesteret og Sø- og Handelsretten om edb-spørgsmål.

4.5.6. Retssektionerne

Konsulentfirmaet Lisberg Management gennemførte i perioden 1991-93 en undersøgelse af domstolenes

administrative forhold. Konsulentfirmaet gennemførte herunder også en undersøgelse af landsretternes forhold - primært med det formål at vurdere mulighederne for at nedbringe berammelsestiderne.

Konsulentfirmaet anbefalede i den forbindelse, at der i landsretterne blev gennemført en ny administrativ struktur med sektionsopdeling således, at de administrative funktioner blev samlet i et antal sektioner, der hver skulle omfatte to retsafdelinger.

På denne baggrund gennemførtes i begge landsretter et forsøg med en sådan ordning. Da vurderingen af forsøget var positiv, blev den nye struktur i 1995 indført permanent i begge landsretter.

Med denne administrative struktur blev de administrative medarbejdere - kontorfunktionærer og vagtmestre - ansat som "enhedsfunktionærer". Dette indebærer, at hver enkelt medarbejder som udgangspunkt har ansvaret for den administrative behandling af bestemte sager under hele sagernes forløb i sektionen. Sagerne bliver fordelt mellem sektionernes medarbejdere efter tur og uden hensyn til sagstyper. Den administrative behandling af sagerne er nærmere beskrevet nedenfor under afsnit 4.6.8.

Med denne administrative struktur sikres, at der i sektionen altid vil kunne være administrative medarbejdere, som på tilfredsstillende måde kan behandle de enkelte typer af sager og dermed de administrative opgaver, som det aktuelt måtte dreje sig om at få udført. Dette betyder, at de enkelte sektioner stort set er selvafløsende og kun i helt særlige situationer har behov for assistance fra andre sektioner.

Sektionerne er typisk bemandede med 5-6 administrative medarbejdere, men dette varierer lidt. Der er en sektionsleder og en stedfortræder for denne i hver sektion.

Sektionslederen har det overordnede ansvar for tilrettelæggelsen og udførelsen af det administrative arbejde i sektionen og er herunder ansvarlig for, at hver enkelt medarbejder oplæres til at udføre alle de arbejdsfunktioner, som den pågældende skal kunne. Den pågældende gennemser og fordeler indgående post til sektionen og træffer - efter aftale med retsformændene - beslutning om, på hvilken måde arbejdet med at beramme sagerne nærmere skal foregå. Sektionslederen varetager endvidere personalemæssige funktioner i forhold til sektionens medarbejdere, jf. nærmere nedenfor i afsnit 4.6.5 Herudover deltager sektionslederen i sektionens øvrige funktioner.

Sektionslederen refererer i judicielle spørgsmål til de ledende retsformænd i afdelingerne og i personale spørgsmål til justitssekretæren. I spørgsmål vedrørende edb refereres i Østre Landsret til sekretariatschefen og i Vestre Landsret til den edb-ansvarlige retsassessor.

Stedfortræderen er i sektionslederens fravær ansvarlig for dennes arbejdsområder, og bistår i øvrigt sektionslederen i varetagelsen af dennes opgaver. Indholdet af stedfortræderens stilling afhænger herudover noget af, hvorledes arbejdet i sektionen i øvrigt tilrettelægges. Stedfortræderen deltager tillige i sektionens øvrige funktioner.

4.5.7. De centrale administrative sektioner

I begge landsretter er visse administrative funktioner, der mest hensigtsmæssigt udøves fælles for alle retsafdelinger, samlet i henholdsvis en (Vestre) og to (Østre) centrale sektioner.

Fordelingen af arbejdsopgaver mellem den centrale sektion og retssektionerne er dog ikke helt den samme i de to landsretter, jf. nærmere nedenfor under afsnit 4.6.8.

I Østre Landsret består de centrale administrative sektioner af Justitskontoret og Bogholderi- og kassererkontoret, der hver består af 4 medarbejdere.

Justitskontorets arbejdsopgaver er bl.a. gennemgang, registrering og journalisering af indkomne sager, beregning af retsafgift og fordeling af sager til afdelingerne.

Bogholderi- og kassererkontoret varetager bl.a. de daglige kasse- og bogføringsopgaver og udarbejder måneds- og kvartalsregnskaber. Sektionen ledes af en bogholder (sektionsleder).

Derudover varetager "Informationskontoret", der hører under en af retssektionerne, fælles administrative funktioner som fordeling af post, publikumsbetjening og ekspedition af stævninger, vidneindkaldelser mv. til forkyndelse.

Vestre Landsrets centrale sektion, der har 10 medarbejdere, varetager bl.a. administrative opgaver i forbindelse med fordeling af post og indkomne sager, journalisering og kasse- og regnskabsfunktioner. Under sektionen hører Forberedelseskontoret, der varetager den indledende skriftlige forberedelse i civile sager. Under sektionen hører endvidere opgaven med udlevering af retsbogsudskrifter og udskrifter af dokumenter mv. i landsrettens "Formidlingskontor".

Hver af de centrale sektioner har en sektionsleder og en stedfortræder, dog således at de to sektioner i Østre Landsret tilsammen har 3 stedfortrædere.

4.6. De administrative opgaver

4.6.1. Præsidentens opgaver vedrørende landsretskredsen

Ifølge retsplejelovens § 45 administreres rejsedommerordningen af landsretspræsidenterne, jf. herved ovenfor i afsnit 3.2.7.1. I den daglige administration af ordningen bistår landsretspræsidenterne af henholdsvis sekretariatschefen og den ene af retsassessorerne. Der er endvidere ansat en kontorfunktionær i hver af landsretterne som bistand i forbindelse med rejsedommerordningens administration og til afløsning af de øvrige kontorfunktionærer under ordningen i tilfælde af sygdom, ferie mv. I Østre Landsret er denne medarbejder placeret i sekretariatet og i Vestre Landsret i en af retssektionerne.

Efter retsplejelovens § 46 beskikker præsidenten sættemdommere for byretsdommere, der må vige sædet på grund af inhabilitet, jf. herved ovenfor i afsnit 3.2.7.2.

Præsidenten behandler klagesager og udøver disciplinærmyndighed i forhold til dommere og andre juridiske medarbejdere ved byretterne i landsretskredsen, bortset fra de dommere og øvrige jurister, der er ansat ved de præsidentledede embeder. Grundlaget herfor er retsplejelovens § 48, hvorefter der, hvis en dommer gør sig skyldig i forsømmelse i embedsførelsen eller andet utilbørligt forhold, kan gives dommeren en advarsel, jf. nærmere herom i afsnit 14.2.1. Præsidenterne bistår ved behandlingen af klagesager af sekretariatschefen/den ene af retsassessorerne.

Præsidenten er endvidere i medfør af retsplejelovens § 47 a og § 47 b tillagt særlige beføjelser i forhold til byretsdommernes oplysningspligt efter reglerne om indberetning om indtægtsgivende hverv ved siden af hovedstillingen. Disse bestemmelser er nærmere omtalt nedenfor i afsnit 14.2.1.

Præsidenten forestår hvert fjerde år - ved lodtrækning - udtagelse af nævninger og domsmænd ved landsretten og byretterne i landsretskredsen. Udtagelsen sker blandt de personer, der er optaget på de kommunale grundlister. Præsidenten træffer endvidere afgørelse om udelukkelse fra og fritagelse for hvervet som nævning eller domsmand. Reglerne herom fremgår af retsplejelovens kapitel 6-8. Præsidenterne bistår i denne opgave af sekretariatschefen/den ene af retsassessorerne.

Præsidenten beskikker efter retsplejelovens § 92 en række forskellige sagkyndige (f.eks. sø- og handelskyndige) til at deltage som sagkyndige dommere i de sager ved landsretten eller byretterne i landsretskredsen, hvor det er bestemt, at sådanne sagkyndige meddommere skal medvirke. Præsidenterne bistår i denne opgave af sekretariatschefen/den ene af retsassessorerne.

Under præsidenten hører endvidere sager om advokaters erhvervelse af møderet for landsret, sager, hvor en advokat med møderet for landsretten med henblik på opnåelse af møderet for Højesteret anmoder om en erklæring fra landsretten om, at han er øvet i procedure, samt sager om proceduretilladelse til advokater og advokatfuldmægtige, jf. herved retsplejelovens §§ 133, 134 og 136. Præsidenterne bistår i disse opgaver af sekretariatschefen/den ene af retsassessorerne.

Ved afslutningen af en konstitutionsperiode for en konstitueret dommer afgiver præsidenten en udtalelse til Domstolsstyrelsen om landsrettens vurdering af den pågældendes virksomhed under tjenesten i landsretten og egnethed som dommer. Udtalelsen gives på grundlag af erklæringer fra de landsretsafdelinger, hvor den konstituerede har virket.

Når der tiltræder en nyudnævnt embedschef ved en byret i landsretskredsen, påhviler det landsretspræsidenten at være til stede og bekræfte overdragelsen af embedet med tilhørende værdier, kassebeholdning mv. fra den afgangende embedschef.

Præsidenten afgiver udtalelse til Domstolsstyrelsen og Dommerudnævnelsesrådet i forbindelse med konstitution og udnævnelse i dommerstillinger i landsretskredsen.

4.6.2. Præsidentens opgaver vedrørende landsretten

Præsidenten er administrativ chef for landsretten. En væsentlig del af de herunder hørende funktioner vedrørende personale, bygningsadministration, teknologi, kasse- og regnskab mv. varetages i det daglige af justitssekretæren og sekretariatschefen/retsassessorerne.

Præsidenten bestemmer fordelingen af sagerne mellem landsrettens afdelinger efter forhandling med de øvrige dommere, jf. herved retsplejelovens § 6, stk. 1.

Fordelingen af sager til de enkelte afdelinger foretages af præsidenten på grundlag af en indstilling fra den centrale administrative sektion (i Østre Landsret Justitskontoret) efter nedennævnte retningslinier.

Sagerne fordeles med udgangspunkt i geografiske kriterier således, at sager fra bestemte retskredse eller områder registreres til bestemte afdelinger. Ved denne fordeling tilstræbes en ligelig tildeling af sager til den enkelte afdeling. For så vidt angår straffesager betyder dette, at bestemte afdelinger behandler sager på bestemte bitingsteder. Civile sager fordeles således, at de enkelte afdelinger som udgangspunkt tildeles lige mange henholdsvis 1. instans-, anke- og kæresager. Såfremt størrelsen af sagsbeholdningerne udvikler sig forskelligt på afdelingerne, således at der bliver væsentlig forskel på berammelsestiderne, foretages der en regulering af tildelingene, ligesom der løbende foretages en omfordeling af sager, der er klar til berømmelse således, at berammelsestiderne på de enkelte afdelinger ikke varierer for meget.

Præsidenten beskikker retsformændene for de enkelte afdelinger, jf. retsplejelovens § 7, og foretager placering af dommerne i de enkelte afdelinger.

Præsidenten behandler klagesager og udøver disciplinærmyndighed i forhold til dommere og andre medarbejdere ved landsretten. Grundlaget herfor er for så vidt angår det juridiske personale retsplejelovens § 48, hvorefter der, hvis en dommer gør sig skyldig i forsømmelse i embedsførelsen eller andet utilbørligt forhold, kan gives ham en advarsel.

Præsidenten er endvidere i medfør af retsplejelovens § 47 a og § 47 b tillagt særlige beføjelser i forhold til landsdommernes oplysningspligt efter reglerne om indberetning om indtægtsgivende hverv ved siden af hovedstillingen, jf. nærmere nedenfor i kapitel 14.

Præsidenten beskikker forsvarere for tiltalte i straffesager, jf. retsplejelovens § 735. Beskikkelsen sker på grundlag af ønsker fra de tiltalte og i øvrigt efter tur blandt de advokater, der er antaget til at kunne beskikkes som forsvarere.

Præsidenten udtaler sig på landsrettens vegne i høringssager fra ministerier om lovgivningsspørgsmål og andre retlige spørgsmål. Det er sædvanligt, at en af landsrettens dommere foretager en gennemgang af sagen, der herefter forelægges på et plenarmøde. Høringen besvares herefter på grundlag af den pågældendes indstilling og drøftelsen på plenarmødet.

Præsidenten leder forhandlingerne på plenarmøderne, der afholdes hver måned. På mødet drøftes blandt andet høringssager, udnævnelses- og konstitutionssager og spørgsmål af betydning for dommernes arbejde.

4.6.3. Justitssekretærens opgaver i medfør af retsplejeloven

Efter retsplejeloven hører ansvaret for embedets opkrævning af og regnskabsaflæggelse for retsafgifter under justitssekretærens ansvarsområde.

Også embedets arkivadministration og opbevaring af retsbøger og dokumenter samt udlevering af dokumenter eller afskrifter heraf hører efter retsplejeloven under justitssekretærens ansvarsområde. Disse opgaver udføres af de centrale administrative sektioner. Tvivlsspørgsmål forelægges for justitssekretæren.

4.6.4. Kasse- og regnskabsvæsen

Opgaverne og forretningsgangene vedrørende landsretternes kasse- og regnskabsvæsen er fastsat og beskrevet i institutionsinstruksen, der fastsættes af Domstolsstyrelsen og godkendes af Rigsrevisionen.

Opgaverne omfatter blandt andet daglige kasse- og bogføringsopgaver - herunder administration af kontantkasse, giro- og bankkonto - opkrævning af retsafgifter og sagsomkostninger, inddrivelse af omkostninger tilkendt statskassen, førelse af ferie- og sygelister, udbetaling til bl.a. stævningmænd og tolke, lønindberetning på visse områder, og udarbejdelse af måneds- og kvartalsregnskaber til Domstolsstyrelsen og til Rigsrevisionen.

Efter institutionsinstruksen er justitssekretæren tillagt chefbeføjelser og er således ansvarlig for, at embedets kasse- og regnskabsvæsen er i overensstemmelse med reglerne.

De daglige kasse- og bogføringsopgaver varetages af de centrale administrative sektioner (i Østre Landsret Bogholderi- og kassererkontoret).

Som et led i selvforvaltningsordningen skal landsretterne budgettere den uddelegerede bevilling til øvrig drift, ligesom der skal ske en løbende styring af budgettet. Opgaven med budgetlægning og budgetopfølgning under selvforvaltningsordningen hører under justitssekretæren.

Vestre Landsret deltager desuden i et pilotprojekt med uddelegering af lønsumsbevillingen, der blev iværksat i 1998.

4.6.5. Personaleadministration

En række personaleadministrative opgaver og beføjelser hører under landsretterne selv, mens andre er henlagt til Domstolsstyrelsen.

Blandt de personalemæssige opgaver, der varetages af landsretterne selv, er ansættelse og afskedigelse af overenskomstansat ikke-juridisk personale og afgivelse af indstilling til Domstolsstyrelsen herom for så vidt angår det tjenestemandsansatte ikke-juridiske personale, afgivelse af indstilling om udnævnelse i chargestillinger, oplæring/uddannelse samt tilrettelæggelse af arbejdet for det ikke-juridiske personale og dommerfuldmægtigene.

Justitssekretæren er personalechef for det ikke-juridiske personale og har i den forbindelse bl.a. ansvaret for de ovennævnte opgaver i forbindelse med ansættelse og afskedigelse.

Justitssekretæren er endvidere ansvarlig for den overordnede tilrettelæggelse af det ikke-juridiske personales arbejde og oplæring.

I forhold til embedets dommerfuldmægtige varetager justitssekretæren den overordnede planlægning af uddannelsesperioden i landsretten.

Sektionslederne - og i deres fravær stedfortræderne - varetager en række personalemæssige funktioner i forhold til de enkelte sektioners administrative medarbejdere og har i den forbindelse bl.a. til opgave at tilrettelægge ferie og afspadsering, at omfordele arbejdet ved sygdom, ferie og andet fravær, at deltage i ansættelse af nyt personale i sektionen, at tilrettelægge oplæringen af sektionens elever samt at deltage i løsningen af eventuelle personalemæssige problemer.

4.6.6. Bygningsadministration

Landsretternes bygninger ejes og lejes af Domstolsstyrelsen, der disponerer over anlægsbudgettet og væsentlige dele af vedligeholdelsesbudgettet. En del af bygningsvedligeholdelsen er dog sammen med driftsudgifterne vedrørende bygningerne uddelegeret til embederne under selvforvaltningsordningen.

Hvis der er behov for nye lokaler, mere omfattende ombygninger eller istandsættelsesarbejder, udarbejdes en indstilling herom til Domstolsstyrelsen. Hvis der kan arbejdes videre med forslaget, sker dette i et samarbejde mellem vedkommende landsret, Domstolsstyrelsens rådgivende arkitektfirma og styrelsen.

Anskaffelse af nye møbler, belysning, gardiner eller lignende sker som udgangspunkt over selvforvaltningsordningen.

Ansvar for administrationen af bevillingerne til bygningsvedligeholdelse og drift af bygningerne påhviler i Østre Landsret sekretariatschefen og i Vestre Landsret justitssekretæren.

4.6.7. Teknologi

Indførelsen af teknologi i Højesteret, landsretterne og Sø- og Handelsrettens retsafdeling varetages af en fælles teknologisektion, der organisatorisk hører under landsretspræsidenterne.

Sagsbehandlingssystemerne ved de overordnede retter er udarbejdet af disse retter efter interne drøftelser. Systemerne er ensartede, dog med de afvigelser som arbejdsmetoder og forskellen i arbejdsopgaver giver anledning til.

Der er i perioden 1987-94 udviklet journal/sagsbehandlingssystemer til civile sager og straffesager. Siden er der løbende sket forbedring/tilpasning af systemerne. Disse er i forskellig grad integreret med tekstbehandling og indeholder faciliteter, der understøtter en væsentlig del af de administrative/kontormæssige sagsbehandlingsopgaver, der forekommer i de overordnede retters - herunder landsretternes - retsafdelinger. Kasse- og regnskabssystemet svarer til byretternes system. Til systemerne er udviklet statistikmoduler.

Landsretterne anvender endvidere et antal administrative systemer, der understøtter funktioner som f.eks. lægdommerudvælgelse.

Sagsbehandlingssystemerne er udviklet således, at de er tilpasset de forskellige sagstyper og arbejdsgange i landsretterne.

Bibliotekerne i landsretterne har adgang til elektroniske udgaver af Ugeskrift for Retsvæsen, Retsinformation og Karnov.

Driften og vedligeholdelsen af edb-systemerne varetages af edb-sektionen, der også deltager i udviklingen af nye systemer samt foretager servicering og undervisning.

Ansvar for planlægning og koordination af landsrettens informationsteknologi påhviler i Østre Landsret sekretariatschefen og i Vestre Landsret den edb-ansvarlige retsassessor.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 3.4.5., har Domstolsstyrelsens bestyrelse besluttet, at der skal indføres nye fælles sagsbehandlingssystemer for byretterne og de overordnede retter med basis i en ny fælles IT-strategi.

4.6.8. Den administrative behandling af sagerne

I det følgende gennemgås kort en række af de administrative sagsskridt, der varetages i forbindelse med retssagernes behandling.

Nye sager gennemgås af den centrale sektion (i Østre Landsret Justitskontoret), der foretager registrering og journalisering samt fremkommer med indstilling til fordeling af sagerne til afdelingerne efter de generelle retningslinier for fordeling af sagerne, der er fastsat af præsidenten. I civile sager beregnes endvidere retsafgift.

I civile sager varetages den skriftlige forberedelse organisatorisk på to forskellige måder i de to landsretter.

I Østre Landsret varetages hele den skriftlige forberedelse i civile sager af de enkelte afdelinger, og dermed i de enkelte retssektioner. Den administrative medarbejder, der er sagsbehandler på sagen, varetager efter vedkommende retsformands bestemmelse som udgangspunkt selvstændigt de enkelte sagsbehandlingsskridt. Den pågældende vurderer bl.a. på egen hånd, om sagen kan udsættes med en ny frist til parterne, eller om den skal forelægges for retsformanden, påser om fremsendte processkrifter indeholder forhøjelser af påstande, udfærdiger udkast til retsbogstiførsler om udmeldelse af syn og skøn, sagsomkostningsafgørelser mv.

I Vestre Landsret registreres indleverede stævninger i civile sager straks til en bestemt afdeling, men efter registreringen varetages den indledende skriftlige forberedelse af sagen af et forberedelseskantor, der er fælles for alle afdelinger, men placeret i den centrale sektion. Modtages svarskrift eller replik ikke rettidigt, forelægges sagen for den pågældende afdeling til stillingtagen til sagens videre forløb, herunder spørgsmålet om afsigelse af udeblivelsesdom. Senest ved modtagelse af duplik overføres sagen til afdelingen til videre forberedelse. Når sagen

er overført til en afdeling og dermed dennes retssektion, fordeles den til en administrativ medarbejder, der herefter som sagsbehandler udarbejder indstillinger til afdelingens retsformænd om sagens videre behandling.

I straffesager varetager de administrative medarbejdere bl.a. opgaver vedrørende beskikkelse af forsvarer, indkaldelse af domsmænd og nævninger samt berammelse, herunder sikring af, at arrestantsager (fristforlængelser af arrestanter) berammes inden for kortest mulig tid.

I forbindelse med retsmøderne fungerer en administrativ medarbejder - så vidt muligt den hidtidige sagsbehandler - som protokolfører, hvilket bl.a. indebærer, at den pågældende udarbejder udkast til retsbog og - i straffesager - protokollerer i retten (i Vestre Landsret dog kun i nævningesager).

Forkyndelser af stævninger, vidneindkaldelser mv. ekspederes i Østre Landsret af "Informationskontoret", der hører under en af retssektionerne. I Vestre Landsret ekspederes forkyndelser af stævninger i civile sager af den centrale sektion (Forberedelses-kontoret), hvorimod forkyndelse af vidneindkaldelser ekspederes af den enkelte retssektion. Selve forkyndelsen sker ved stævningsmand eller som postforkyndelse.

4.6.9. Andre administrative opgaver

Landsretterne har derudover andre administrative opgaver, herunder bl.a. føring og indberetning af sagsstatistikker, fraværstatistik mv., beskikkelse af advokater for parter i civile sager og for forurettede i straffesager og afholdelse af kontaktudvalgsmøder med advokaterne.

Der er et lokalt samarbejdsudvalg og et sikkerhedsudvalg, hvor sikkerhedsarbejdet planlægges og koordineres.

4.7. Landsretternes bitingsteder

Efter retsplejelovens § 11 foregår domsforhandling af landsretssager, hvori der medvirker nævninger eller domsmænd, dels på det sted, hvor landsretten har sit sæde, dels på andre tingsteder i landsretskredsen (bitingstederne). Domstolsstyrelsen fastsætter, hvor disse andre tingsteder skal være, og hvilke dele af landsretskredsen, der skal henlægges til hvert af dem.

I medfør af denne bestemmelse er der i bekendtgørelse nr. 112 af 11. marts 1986 fastsat nærmere bestemmelser om tingstederne for landsretterne, herunder om hvilke byretskredse der hører til hvert af disse tingsteder.

Efter bekendtgørelsen er de to landsretskredse opdelt i et antal områder, der benævnes nævningekredse. I Østre landsretskreds er der 9 nævningekredse, og i Vestre landsretskreds er der 6 nævningekredse.

To af nævningekredsene i Østre landsretskreds - den københavnske og den nord- og østjællandske nævningekreds - har tingsted i København. Nævningesager og domsmandssager fra disse områder behandles således på Østre Landsrets hovedtingsted i København. Nævninge- og domsmandssager fra de øvrige nævningekredse i Østre landsretskreds behandles på landsrettens bitingsteder i henholdsvis Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense og Svendborg. Østre Landsret har derudover bitingsteder i Torshavn og Nuuk.

I Vestre landsretskreds har en af nævningekredsene - den vest- og mellemjyske kreds - tingsted på landsrettens hovedtingsted i Viborg. Nævninge- og domsmandssager fra de øvrige nævningekredse behandles på Vestre Landsrets bitingsteder i henholdsvis Århus, Ålborg, Kolding, Esbjerg og Sønderborg.

Nævningekredsene og bitingstederne samt angivelse af, hvilke byretskredse der hører til hver af disse, fremgår af kortet i bilag 10.

På bitingstederne behandles som altovervejende hovedregel kun domsforhandlinger i nævningesager og domsmandssager. Disse typer af sager udgør imidlertid ca. 70-75 % af det samlede antal straffesager i landsretterne.

Som udgangspunkt behandles alle straffesager, hvori der ikke medvirker lægdommere, på hovedtingstederne i henholdsvis København og Viborg, således at der skabes bedre muligheder for en hurtigere afvikling af de nævninge- og domsmandssager, der skal behandles på bitingstederne.

Der behandles kun enkelte civile sager - f.eks. ægteskabssager, visse lejesager og forberedende retsmøder - og dette

sker i givet fald kun i forbindelse med, at landsretten alligevel er på biringstedet for at behandle straffesager. I Østre Landsret behandles dog en del forberedende retsmøder i civile sager i forbindelse med landsrettens rejser til biringstederne.

De enkelte afdelinger behandler sager på bestemte biringsteder efter en forud fastlagt fordeling. Der er ofte flere afdelinger, der behandler sager på samme biringsted.

Rejseaktiviteten til biringstederne har et betydeligt omfang. Der er dog meget stor forskel på, hvor mange årlige rejsedage landsretterne har ved de enkelte biringsteder. Til illustration kan det nævnes, at den planlagte rejseaktivitet til hver af biringstederne i Århus, Odense og Ålborg i både 1999 og 2000 var på mere end 100 rejsedage årligt, hvorimod der var planlagt under 50 årlige rejsedage til hver af biringstederne i Holbæk, Svendborg, Nykøbing Falster, Næstved og Rønne.

I Vestre Landsret har hver afdeling normalt en månedlig rejseuge til biringstederne i 10 måneder om året svarende til ca. 40 rejsedage årligt. I Østre Landsret er den enkelte afdelings rejseaktivitet noget mindre (gennemsnitligt ca. 4 uger årligt pr. afdeling), idet en forholdsvis større del af det samlede antal straffesager kan behandles på hovedtingstedet.

De straffesager, der skal behandles på biringstederne, udgør i Østre Landsret ca. 1/3 og i Vestre Landsret ca. 3/4 af det samlede antal straffesager.

I rejserne til biringstederne deltager pågældende afdelings tre landsdommere og en eller to enhedsfunktionær(er).

Under Vestre Landsrets rejser til biringstederne behandler afdelingerne kun de berammede retssager samt nogle medbragte sager til skriftlig behandling, bl.a. for det tilfælde at nogle af de berammede retssager falder bort. Af praktiske grunde behandles der således ikke fængslingskæremål på rejserne. I Østre Landsret er udgangspunktet det samme, idet der dog i nogle tilfælde behandles kæremål, f.eks. i arrestantsager ved det pågældende biringsted. Som følge heraf behandler de af landsrettens afdelinger, der ikke er på rejse den pågældende uge, et forholdsvis større antal kæremål. Bl.a. af denne grund kan der berammes mere intensivt under landsretternes rejser til biringstederne, end når sagerne behandles på hovedtingstederne.

På hvert af biringstederne disponerer landsretten over et retslokale med tilhørende voteringsværelser og et kontor til enhedsfunktionæren. På nogle af biringstederne er der desuden indrettet et kontor for dommerne.

Der er i Vestre Landsret etableret edb-forbindelser fra hovedtingstedet til alle biringsteder. I Østre Landsret er der etableret edb-forbindelse til biringstedet i Odense.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 5

Domstolsstrukturen i andre lande.

Til brug for kommissionens arbejde er der indhentet oplysninger om domstolsstrukturen og organiseringen af de administrative opgaver ved de enkelte embeder fra Sverige, Norge, Island og Holland.

5.1. Sverige

5.1.1. Domstolsstrukturen

Domstolsorganisationen i Sverige er opdelt i almindelige domstole og forvaltningsdomstole. De almindelige domstole behandler de samme typer af sagsområder som de danske domstole bortset fra en række nærmere bestemte offentligretlige sager, der henhører under forvaltningsdomstolene. Dette gælder bl.a. skattesager og sager efter sociallovgivningen.

Til de almindelige domstole hører 96 tingsrætter, der varetager en række af de samme sagsområder som de danske byretter, 6 hovrætter, der svarer til landsretterne i Danmark, og Högsta domstolen, der svarer til den danske Højesteret.

Til forvaltningsdomstolene hører 23 lånsrætter, der er den almindelige første instans i forvaltningssager, 4 kammerrætter, der er 2. instans i sager fra länsrätterne og 1. instans i visse andre sager, og Regeringsrätten, der er øverste instans i forvaltningssager.

Den geografiske størrelse af tingsretterne varierer meget. Embederne ligger tæt i den sydlige del af landet, mens afstandene i den nordlige del af landet er betydeligt større.

Personalemæssigt er der ligeledes stor forskel på tingsretternes størrelse. Den største af tingsretterne, Stockholms tingsret, har ca. 450 ansatte, mens de mindste tingsretter har mindre end 10 ansatte.

Af de 96 tingsretter har 23 retter 1-2 dommere, 34 retter har 3-4 dommere, 12 retter har 5-6 dommere, 19 har 7-9 dommere og 5 har 10-14 dommere. De tre største tingsrætter i Stockholm, Göteborg og Malmö har henholdsvis ca. 100, ca. 35 og ca. 30 dommere.

Tingsretterne er organiseret i såkaldte rotlar, der sædvanligvis består af 1 dommer, 1 dommerfuldmægtig og 1 kontorfunktionær. Herudover vil der ved embedet typisk være ansat yderligere kontorfunktionærer og eventuelt dommerfuldmægtige til varetagelse af andre opgaver end de, der henhører direkte under de enkelte rotlar, som f.eks. tinglysning.

5.1.2. Organiseringen af de administrative opgaver ved embederne

For de enkelte instanser er der af regeringen udfærdiget instruktioner om en række organisatoriske og administrative spørgsmål.

Ifølge tingsrättsinstruktionen er domstolschefen administrativ chef for embedet. Han har ansvaret for embedets virksomhed, og skal bl.a. sørge for, at embedet drives effektivt.

Ved de mindre embeder, hvor der ikke er grundlag for at ansætte personer til særskilt varetagelse af administrative opgaver på ledelsesmæssigt plan, står embedets chef, typisk bistået af en af kontorfunktionærerne ved embedet, for varetagelsen af de administrative opgaver. Der er dog et eksempel på, at to mindre tingsretter har ansat en fælles IT-konsulent, og man regner ifølge det svenske justitsministerium med, at det i fremtiden bliver mere sædvanligt for mindre embeder, der geografisk ligger nær hinanden, at ansætte fælles nøglepersoner med ansvar for

administration, personale- og/eller edb-spørgsmål.

Først ved tingsretter af størrelsesordenen 6-10 rotlar (dvs. 6-10 dommere) er der ansat personer udelukkende til varetagelse af administrative opgaver på ledelsesmæssigt plan.

Ved de største embeder er der oprettet en egentlig administrativ enhed, der ledes af en chef, og ved disse embeder er der ansat personer med særlig kompetence inden for administration, f.eks. økonomer, personalekonsulenter og IT-konsulenter.

Om forholdet mellem embedets chef og embedets øvrige dommere fremgår det af tingsrättsinstruktionen, at dommeropgaverne fordeles på rotlar, og at hver dommer skal stå for en sådan rotel. Særlige typer af sager eller sager angående bestemte geografiske områder af retskredsen kan tildeles en eller flere bestemte rotlar. Det kan også besluttes, at embedet skal inddeles i afdelinger med bl.a. flere dommere.

Den nærmere fordeling af embedets sager sker på baggrund af en udfærdiget arbejdsorden. Er embedet opdelt i afdelinger, fordeles afdelingens sager af afdelingslederen til rotlarne i afdelingen efter samråd med rotel-lederne. Vedkommende rotel-leder har ansvaret for behandlingen af de sager, der er tildelt rotlen.

Administrative spørgsmål afgøres enten af domstolschefen, af retten i plenum eller af den enkelte afdeling. Vigtigere spørgsmål - f.eks. spørgsmål om rettens organisation eller arbejdsform og om udfærdigelse af arbejdsordenen - afgøres i plenum. Ved enkelte større embeder er der dog nedsat et særligt kollegium, der består af domstolschefen, 2 eller 3 dommere og chefen for den administrative enhed. Kollegiet træffer ved disse embeder de beslutninger, der ved andre embeder træffes i plenum.

5.1.3. Reformovervejelser

Der foregår større reformovervejelser i Sverige vedrørende domstolsstrukturen og domstolschefens rolle ved det enkelte embede.

I juni 1998 er der afgivet betænkning af Domstolskommittén (SOU 1998:88), der bl.a. indeholder forslag til etablering af et særligt forberedelsessekretariat ved retterne. Arbejdet i dette sekretariat skal efter forslaget primært forestås af dommerfuldmægtige/særlige forberedelsesjurister og kontorfunktionærer, således at de udnævnte dommere får mere tid til retsarbejde.

I april 2000 har den svenske regering afgivet en redegørelse for arbejdet med reformeringen af domstolvæsenet og planerne for det fortsatte arbejde ("Regeringens skrivelse 1999/2000:106").

Efter redegørelsen skal arbejdet med at reformere og udvikle domstolvæsenet fortsætte, særligt med henblik på at opfylde borgernes krav til domstolene om hurtig sagsbehandling, retssikkerhed og høj kvalitet. Som et led i bestræbelserne herpå skal dommernes arbejdstid i endnu højere grad anvendes til dømmende virksomhed. Arbejdet med etablering af forberedelsessekretariater skal derfor fortsættes, ligesom domstolene bør tilføres specialbistand på IT-området og til varetagelse af administrative opgaver. For at kunne bibeholde og forbedre kvaliteten i den dømmende virksomhed er det endvidere et mål, at der bliver større mulighed for specialisering.

For at nå de opstillede mål kræves det ifølge redegørelsen, at embederne er judicielt og administrativt bæredygtige, og embederne må derfor være af en vis størrelse. Det er på denne baggrund den svenske regerings opfattelse, at der skal etableres større retskredse end de nuværende. Samtidig skal strukturen dog tilgodese kravet om geografisk nærhed til domstolene. I redegørelsen peges på, at dette i de tyndt befolkede områder kan ske ved, at man gør retskredsene større, men opretholder flere tingsteder i den enkelte kreds.

I 1998 blev Kommittén om domstolschefens roll och utnämningen av högre domare nedsat. Kommitteén har bl.a. haft til opgave at overveje, hvilke krav der bør stilles til domstolschefen i relation til den administrative styring af embedet, og embedschefens beføjelser i forhold til de øvrige dommere ved embedet. Kommitteén har i december 2000 afgivet betænkningen "Domarutnämningar och domstolsledning". For så vidt angår spørgsmålet om domstolschefens rolle anføres bl.a. side 15:

"... Självständigheten medför en inskränkning i chefskapet när domaren befattar sig med ett enskilt mål. Över den rättsliga handläggningen och i avgörandet råder domaren självständigt. Intill gränsen för självständigheten i dömandet är emellertid domaren - liksom övriga anställda - underkastad lydnadsplikt i förhållande till

domstolschefen och domstolens ledning. Denne gräns är dock inte alltigenom klar.

En utgångspunkt för bedömningen av denna gränsdragning bör vara att området för domstolschefens möjligheter att agera och ingripa med hänsyn till domarnas självständighet i vart fall inte är mindre än motsvarande utrymme för Riksdagens ombudsman ... och Justitiekanslern ... Det är emellertid mycket viktigt att domstolschefen är medveten om gränsdragningsproblemet. En domstolschef som inte har känsla för och respekterar självständigheten i dömandet utgör ytterst en fara för den enskildes rättssäkerhet. Men även en passiv domstolschef som av rädsla för övertramp i oavhängighetsfrågan undviker att ta tag i problem med en domare utgör en sådan fara. Båda förhållningssätten är oacceptabla, inte minst ur ett medborgarperspektiv."

Vedrørende spørsmålet om sagsfordelingen anføres side 16:

"... dvs. att principerna för tildelning och omfördelning av mål bör ha sin utgångspunkt i bestämmelser i lag samt att huvudregeln bör vara ett system som bygger på slumpmässighet kombinerat med ett utrymme för specialdestinering enligt objektiva kriterier".

Det fremgår endvidere, at det er kommitteens opfattelse, at domstolschefen bør have en baggrund som dommer. Komiteen har overvejet, om der bør indføres tidsbegrænset lederskab, og anerkender, at der kan være fordele forbundet med en sådan ordning, men finder imidlertid, at det er tvivlsomt, om en sådan vil være forenelig med principperne om uafhængige domstole.

5.2. Norge

5.2.1. Domstolsstrukturen

Domstolsorganisationen i Norge omfatter 92 førsteinstansdomstole (fordelt på 87 retskredse), 6 lagmannsretter (landsretter) og Høyesterett, der dækker hele landet.

De norske førsteinstansdomstole varetager en række af de samme sagsområder, som de danske byretter. Ved 83 af de 92 embeder i første instans behandles alle typer af sager. I de 4 største byer - Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger - er sagsområderne derimod opdelt på flere embeder - i Oslo på 3 embeder og i de 3 øvrige byer på 2 embeder.

De 83 embeder, der behandler alle typer af sager, dækker mellem 3 og 13 kommuner. Antallet af indbyggere i retskredsene varierer fra ca. 9.500 personer til ca. 150.000 personer. I Oslo, der er delt i fire retter, er der ca. 500.000 indbyggere.

Embedernes størrelse varierer meget. De mindste embeder er bemandet med 1 dommer, 1 dommerfuldmægtig og 3 kontorfunktionærer, mens der ved det største embede - Oslo Byrett - er 150 ansatte.

Af de 83 embeder, der behandler alle sagstyper, er 39 enedommerembeder, mens 24 embeder har 2 dommere, og de resterende 20 embeder har 3 eller flere dommere. De i alt 9 embeder i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger har mellem 9 og 66 dommere.

5.2.2. Organiseringen af de administrative opgaver ved embederne

Varetagelsen af de administrative opgaver ved de enkelte embeder er organiseret forskelligt efter embedets størrelse. Embedets chef har altid det øverste administrative ansvar for embedet.

Ved de mindste embeder er embedets chef både faglig og administrativ leder for alle funktionerne ved embedet.

Ved de større embeder er der sket en formalisering af de administrative ledelsesfunktioner, idet der ved disse embeder er ansat en administrations- eller kontorchef, der har det administrative ansvar for fællesfunktioner som økonomi og personaleforvaltning. Administrations-/kontorchefen har typisk en administrativ eller økonomisk uddannelse.

Ved de største byretter, hvor der også er ansat administrations/kontorchefer, er der foretaget en inddeling i afdelinger, der normalt består af flere dommere og kontorfunktionærer. Afdelingerne ledes af en dommer og en afdelingskonsulent (kontorfunktionær). De dommere, der er afdelingsledere, indgår i embedets chefgruppe sammen

med embedschefen og administrations-/kontorchefen.

Om forholdet mellem embedets chef og de øvrige dommere ved embedet fremgår det af den norske domstolslovs § 19, at embedets chef fordeler forretninger/sager mellem de enkelte dommere ved embedet eller, hvis embedet er inddelt i afdelinger, mellem afdelingerne. I sidstnævnte tilfælde fordeler afdelingslederen sagerne mellem afdelingens enkelte dommere. Medmindre andet er bestemt, afgør embedschefen spørgsmål, der ikke gælder den enkelte retssag, jf. domstolslovens § 21. Herudover findes ikke lovgivning vedrørende embedschefens administrative kompetence over for embedets øvrige dommere.

5.2.3. Reformovervejelser

I maj 1999 har Strukturudvalget for herreds- og byretterne afgivet betænkningen "Domstolene i første instans - Førsteinstansdomstolenes arbejdsoppgaver og struktur" (NOU 1999:22).

Udvalgets flertal (alle medlemmer med undtagelse af ét medlem) finder, at det for at imødekomme de krav, som i fremtiden må stilles til førsteinstansdomstolenes faglige kompetence, er nødvendigt at gå bort fra enedommerembederne og i stedet etablere førsteinstansdomstole, som består af flere dommere. Flertallet lægger i den forbindelse vægt på, at man dermed vil kunne rekruttere dommere med forskellig erfaringsbaggrund, således at førsteinstansdomstolene kan oparbejde kompetence på flere retsområder. Fagmiljøet ved den enkelte domstol vil endvidere blive større. Efter flertallets opfattelse vil dette bidrage til rekrutteringen af gode dommere og til videre faglig udvikling. Der lægges endvidere vægt på behovet for at reducere sårbarheden ved sygdom, ferieafvikling mv., og på muligheden for at kunne udvikle gode og effektive sagsbehandlingsrutiner. Herudover lægges der vægt på behovet for i særlige tilfælde at kunne sætte retten med flere dommere. Alle embeder skal efter udvalgets opfattelse kunne varetage de samme opgaver.

For at kunne imødekomme de krav, der i fremtiden vil blive stillet til by- og herredsretterne, finder udvalgets flertal, at man ved fastlæggelsen af den fremtidige domstolsstruktur i Norge bør sigte mod at etablere embeder med mindst 5 dommere (inkl. dommerfuldmægtige). Som følge af bosætningsmønstre og geografiske forhold vil det imidlertid ikke være muligt alle steder at etablere retter af denne størrelse. Flertallet finder dog, at der bør kræves helt særlige grunde for at gå under 3 dommere ved et embede.

Efter forslaget reduceres antallet af retskredse fra 87 til 51 retskredse. Der er ikke foreslået oprettet egentlige afdelingskontorer, men der lægges op til, at sagerne kan behandles uden for det faste tingsted i visse tilfælde, hvor det er hensigtsmæssigt at behandle sagerne tæt på borgerne (særligt i visse straffesager).

5.3. Island

5.3.1. Domstolsstrukturen

Det islandske retsvæsen har kun to instanser: herredsretterne og Højesteret. Herredsretterne varetager en række af de samme opgaver som de danske byretter.

Herredsretterne, men ikke Højesteret, administreres af Domstolsrådet. Rådets medlemmer beskikkes af justitsministeren og består af 2 præsidenter og 2 dommere ved herredsretterne samt 1 medlem, der ikke er dommer, og som udpeges af justitsministeren. Domstolsrådet står for bl.a. administrationen af herredsretternes bevillinger, fastsættelse af antallet af dommere og andet personale ved embederne og andre personalemæssige forhold.

Landet er inddelt i 8 retskredse, og hver herredsret udgør én retskreds.

Ved den største herredsret, Herredsretten i Reykjavik, er der 21 dommere. Af de øvrige herredsretter er 4 retter enedommerembeder, 2 herredsretter har 3 dommere, og 1 herredsret har 7 dommere.

5.3.2. Organiseringen af de administrative opgaver ved embederne

Den islandske domstolslov af 25. marts 1998 indeholder bestemmelser om det ledelsesmæssige ansvar og embedschefens administrative kompetence i forhold til embedets øvrige dommere.

Hver herredsret ledes af en retspræsident, der ifølge domstolslovens § 16, stk. 1, udnævnes af justitsministeren for 5 år ad gangen. Udnævnelsen sker som udgangspunkt efter indstilling fra embedet, idet der dog i tilfælde, hvor

kun to dommere fungerer ved embedet, og hvor disse ikke kan blive enige, afgives indstilling af Domstolsrådet. Er der kun en dommer, skal denne udnævnes som retspræsident.

Ifølge domstolslovens § 16, stk. 5, varetager retspræsidenten ledelsen af og har ansvaret for driften af embedet. Herunder hører bl.a. ansættelse af andet personale end dommere, administration af de bevillinger, der er tildelt embedet, og fordeling af opgaver mellem dommerne og mellem andre ansatte.

Til retspræsidentens opgaver med hensyn til driften af embedet hører efter domstolslovens § 16, stk. 5, at han bør føre tilsyn med dommernes og de øvrige ansattes arbejde. Han har endvidere disciplinær myndighed over alle personalegrupper. For dommers vedkommende gælder det dog, at hvis der er tale om forhold af graverende karakter, hører disciplinærspørgsmålet under udvalget for dommerbeskæftigelse, jf. nærmere domstolslovens §§ 28-30.

Retspræsidenten beslutter, om en begæring fra en dommer om fritagelse for tildeling af opgaver begrundet med f.eks. travlhed eller ulighed i fordelingerne skal imødekommes, jf. domstolslovens § 18, stk. 4. Efter lovens § 18, stk. 5, kan retspræsidenten endvidere beslutte at tilbagekalde en tildelt sag, hvis vedkommende dommer ikke efterkommer et pålæg fra retspræsidenten om at færdigbehandle sagen inden for en passende frist, eller hvis sygdom eller andre lignende forhold forhindrer dommeren i at behandle sagen. Vedkommende dommer kan påklage en sådan beslutning til Domstolsrådet.

Det fremgår endvidere af domstolslovens § 24, stk. 2, 2. pkt., at en dommer bør efterkomme retspræsidentens påbud om andre gøremål end behandling og pådømmelse af retssager.

Ved de største embeder er der ansat en kontorchef, der efter retspræsidentens bemyndigelse varetager embedets daglige drift. Der er derimod ikke ved de enkelte herredsretter ansat medarbejdere med særlig administrativ uddannelse til varetagelse af de administrative opgaver på ledelsesmæssigt plan.

5.4. Holland

5.4.1. Domstolsstrukturen

Domstolsorganisationen i Holland omfatter 4 instanser: kantongerecht, arrondissementrechtbank, gerechtshof og Hoge Raad. En sag kan dog højst behandles i 3 instanser.

Der er 1 landsdækkende Hoge Raad og 5 gerechtshoven. Under de 5 gerechtshoven hører 19 arrondissementrechtbanken. Under hver arrondissementrechtbank hører et antal kantongerechten. Der er i alt 62 sådanne kantongerechten.

Kantongerecht behandler som første instans sager med en værdi på højst 10.000 gylden samt visse sagstyper (bl.a. lejesager og ansættelsesretlige sager) uanset sagsværdien. Kantongerechts afgørelser kan appelleres til arrondissementrechtbank i sager med en værdi på over 3.500 gylden. Sager for kantongerecht behandles af 1 dommer.

Arrondissementrechtbank behandler i første instans sager, der ikke hører under kantongerecht som første instans og er desuden ankeinstans for visse af kantongerechts afgørelser. Sager for arrondissementrechtbank behandles af 1 eller 3 dommere.

Gerechtshoven er ankeinstans for arrondissementrechtbank for så vidt angår sager, der behandles af arrondissementrechtbank som første instans. Sager for gerechtshoven behandles normalt af 3 dommere.

Hoge Raad behandler appelsager vedrørende retlige spørgsmål og fungerer udelukkende som kassationsdomstol, dvs. en domstol, der kan ophæve en afgørelse truffet af en lavere instans, fordi afgørelsen bygger på en urigtig retsopfattelse. Hoge Raad sættes normalt af 5 dommere.

Der er overvejelser om at integrere kantongerechten i arrondissementrechtbanken, dog således at der - for fortsat at bevare fordelene ved den hurtigere førsteinstansbehandling - påtænkes oprettet særlige sektioner i arrondissementrechtbank med henblik på behandling af de sager, der nu henhører under kantongerecht. Det er meningen, at en del af kantongerecht-bygningerne fortsat skal anvendes ved behandlingen af disse sager for at bevare nærheden til borgerne.

5.4.2. Organiseringen af de administrative opgaver ved embederne

Ved hver arrondissementsrechtbank er der en præsident, en administrativ enhed og en bestyrelse. Bestyrelsen består af præsidenten og chefen for den administrative enhed og ved nogle embeder tillige af lederne af embedets specialafdelinger (afdelinger for civilret, strafferet og forvaltningsret).

Lederen af den administrative enhed varetager administrationen af embedet, herunder bevillings- og personalemæssige forhold. Ledelsen af den administrative enhed sker efter samråd med embedschefen, og i praksis træffer chefen ikke væsentlige administrative beslutninger uden godkendelse fra embedschefen eller embedets bestyrelse.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 6

Tidligere strukturreformer og andre overvejelser, der vedrører strukturen

6.1. Indledning

I dette kapitel beskrives først retskredsreformerne i 1956 og 1972 samt indførelsen af ordningen med administrerede embeder (afsnit 6.2). Der er derudover gennem tiden løbende sket justeringer af enkelte kredse. Med undtagelse af de få ændringer, der er sket siden 1972, er det imidlertid ikke fundet nødvendigt at beskrive sådanne justeringer.

I afsnit 6.3. beskrives de senere års overvejelser om domstolenes organisation og opgaver, der kan have betydning for strukturen, og i afsnit 6.4. omtales Rigsrevisionens beretning om retternes produktivitet fra marts 2000. I afsnit 6.5. omtales den budgetanalyse af domstolsområdet, som konsulentfirmaet Deloitte Consulting i år 2000 har gennemført på vegne af Domstolsstyrelsen, Justitsministeriet og Finansministeriet.

I afsnit 6.6. er det forsøgt at give et indtryk af den debat om domstolsstrukturen, der har fundet udtryk dels i artikler, dels i en række henvendelser til kommissionen.

6.2. Tidligere reformer

Siden retsplejelovens vedtagelse i 1916 er der gennemført en række ændringer i retskredsinddelingen. Det er dog kun to gange - i 1956 og 1972 - at ændringerne har været af større omfang og haft karakter af egentlige reformer. Disse to reformer vil blive omtalt i afsnit 6.2.1. og 6.2.2., hvorimod de mindre justeringer ikke vil blive nærmere gennemgået. Foruden de to retskredsreformer beskrives nedenfor i afsnit 6.2.3. indførelsen af administrationsordningen, dvs. den ordning der tager sigte på embeder med flere dommere, og hvorefter en af embedets dommere udnævnes til administrerende dommer.

6.2.1. Retskredsreformen i 1956

Ved retsplejereformen af 1916 blev antallet af byretskredse uden for København fastsat til 88 med et samlet antal dommere på 99.

I de følgende årtier efter retsplejelovens vedtagelse blev der gennemført forandringer i antallet og inddelingen af retskredse, når der konkret var behov herfor. Pr. 1. januar 1954 var antallet af retskredse således 93.

Befolkningstallet og antallet af sager ved byretterne var imidlertid steget væsentligt siden retsplejelovens ikrafttræden, og dette havde medført, at det i stigende omfang havde været nødvendigt at meddele fast konstitution til dommerfuldmægtige. Hertil kom, at der fra flere sider var blevet udtrykt ønske om udarbejdelse af en samlet plan for retskredsinddelingen.

Der blev derfor i 1954 iværksat en undersøgelse til belysning af eventuelle ændringer i retskreds- og politikredsinddelingen. Undersøgelsen resulterede i lov nr. 56 af 21. marts 1956, hvori antallet af retskredse blev forøget til 106. Forøgelsen skyldtes bl.a., at to kredse i Københavnsområdet blev opdelt i i alt 8 kredse. Enkelte retskredse blev dog samtidig nedlagt, fordi de var for små.

I bemærkningerne til lovforslaget anførtes bl.a.:

"Ved forslaget har man i videst mulig omfang søgt at dele større retskredse i mindre frem for at ansætte flere dommere i de større kredse, idet det efter justitsministeriets opfattelse er den for befolkningen mest tilfredsstillende ordning, at samme dommer behandler alle retssager inden for et område, ligesom det af hensyn til dommerens stilling vil være af betydning, at en specialisering i arbejdet undgås".

I lovens ikrafttrædelsesbestemmelse fremgik, at

"Tidspunkterne for iværksættelsen af hver enkelt af de i nærværende lov omhandlede ændringer i rets- og politikredsinddelingen og for oprettelse og nedlæggelse af dommer- og politimesterembeder bestemmes ved kongelig anordning."

Det fremgik af bemærkningerne til lovforslaget, at de foreslåede ændringer ikke fandtes at kunne iværksættes straks eller til et i forvejen i loven bestemt tidspunkt. Der henvistes herved til, at ændringerne i en del tilfælde ville kræve bygningsmæssige foranstaltninger, der fandtes at måtte afvente det tidspunkt, hvor de økonomiske forudsætninger var til stede, samt at det i nogle tilfælde ville være naturligt at afvente en dommers eller politimesters afgang på grund af alder.

6.2.2. Retskredsreformen i 1972

Efter gennemførelsen af 1956-reformen blev der foretaget enkelte mindre justeringer i antallet af retskredse.

I 1970 gjorde kommunalreformen det imidlertid nødvendigt at foretage en egentlig revision af retskredsinddelingen, bl.a. fordi der var gennemført kommunesammenlægninger på tværs af retskredsene.

Dertil kom, at nogle af de daværende retskredse havde et indbyggertal, der lå under eller meget tæt på grænsen for, hvornår driften af et embede fandtes at kunne tilrettelægges tilstrækkeligt effektivt.

Ved arbejdet med at fastlægge en ny retskredsinddeling blev det bl.a. lagt til grund, at ingen kommune skulle deles mellem flere retskredse, samt at der - som det også var tilfældet ved 1956-reformen - burde tages udgangspunkt i, at en retskreds med kun een dommer burde have et indbyggertal mellem 25.000 og 50.000.

Med forslaget søgte man endvidere at samle større byområder i een kreds frem for at dele dem i flere kredse. Hvor der tidligere både var en byret og en herredsret, samlede man derfor med enkelte undtagelser, jf. nedenfor, disse til en by- og herredsret.

Ved lov nr. 225 af 7. juni 1972 blev antallet af retskredse reduceret til 84. Samtidig udvidedes antallet af dommere på grund af stigningen i antallet af retssager siden den sidste retskredsreform. Før reformen havde kun to embeder - Københavns Byret og retten i Århus - været præsidentledede embeder, men ved reformen, hvor antallet af dommere ved retten i Odense og retten i Ålborg blev forøget væsentligt, blev der også oprettet en præsidentstilling ved disse embeder.

Loven trådte i kraft den 1. juli 1972, jf. lovens § 8. I bestemmelsen blev dog - som det var tilfældet ved 1956-reformen - anført, at tidspunkterne for gennemførelse af hver enkelt af ændringerne i rets- og politikredsinddelingen og for ansættelse af yderligere dommere fastsattes af justitsministeren. Af bemærkningerne til bestemmelsen (forslagets § 5) fremgår, at man ikke på daværende tidspunkt fandt at kunne fastsætte de nøjagtige tidspunkter for gennemførelsen af kredsændringerne og ansættelsen af yderligere dommere ved en række embeder. Der henvistes herved til, at tidspunkterne bl.a. ville være afhængige af personaleforhold og af mulighederne for at tilvejebringe egnede lokaler. Ved lovens § 9 blev det bestemt, at dommere, der i disciplinær henseende hidtil havde været undergivet vedkommende landsretspræsident, men som nu blev ansat ved et af de præsidentledede embeder, hvor vedkommende præsident havde disciplinærbeføjelserne, i denne henseende fortsat skulle høre under landsretspræsidenten.

Ved lovens § 10 indførtes en bestemmelse, hvorefter dommerstillinger uden for København kunne holdes besat ved midlertidig beskikkelse indtil den 1. januar 1976. I bemærkningerne til § 10 (forslagets § 7) anførtes:

"Efter retsplejelovens § ... kan et embede som dommer ved underret ikke holdes besat ved midlertidig beskikkelse ud over et år. Ved § 3 i lov nr. 153 af 16. april 1971 blev der tilvejebragt hjemmel for, uanset den nævnte bestemmelse, at holde stillingerne besat ved konstitution indtil den 1. januar 1973. Da det er tvivlsomt, om alle led i nyordningen kan træde i kraft inden den 1. januar 1973, foreslås det, at der skabes hjemmel for at holde embeder som dommer ved underret uden for København besat ved konstitution indtil den 1. januar 1976."

Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udg. (ved Peter Germer), 1973, side 159 f., omtaler den nævnte bestemmelse i lovens § 10 som særdeles vidtgående ud fra betragtninger om, at dommerembeder som en refleksvirkning af

uafsættelighedsreglen i grundlovens § 64 almindeligvis skal besættes uden anden tidsbegrænsning, end den der følger af den generelle aldersgrænse.

I årene forud for omorganiseringen havde man - i lyset af kommunalreformen og de konsekvenser, som denne forventedes at få for retskredsinddelingen - besat ledige stillinger ved de retter, som kunne tænkes at blive nedlagt, ved at konstituere en dommer fra et naboembede til indtil videre at forestå embedet. Dette var sket ved 6 embeder, hvoraf dog kun 4 blev nedlagt. Ved de øvrige embeder, der skulle nedlægges, blev dommerne tilbudt stillinger i nærheden af det embede, hvor de tidligere havde gjort tjeneste. Ved de embeder, der skulle sammenlægges, blev de berørte dommere tilbudt stillinger ved det nye sammenlagte embede. Reformen blev for næsten alle berørte embeder gennemført allerede pr. 1. april 1973. Forholdene ved sammenlægningen af by- og herredsretten i Randers er særligt omtalt nedenfor i afsnit 6.2.3.

I Roskilde og Svendborg opretholdtes den hidtidige opdeling i by- og herredsretter. Disse embeder blev først sammenlagt i henholdsvis 1987 og 1989, hvorved man fik det nuværende antal - 82 - retskredse.

6.2.3. Indførelse af administrationsordning

Som det er beskrevet i afsnit 3.2.3., er der i dag i en række retskredse med 2-4 dommere indført en såkaldt administrationsordning, hvilket indebærer, at en af dommerne er udnævnt til administrerende dommer. Den administrerende dommer er embedets administrative chef og varetager de overordnede administrative og ledelsesmæssige opgaver ved embedet.

Indtil retskredsreformen i 1972 var det derimod sådan, at embeder med flere dommere, der ikke blev ledet af en præsident, var inddelt i afdelinger med en fast afgrænsning efter sagernes art. De enkelte dommere behandlede således kun nogle typer af sager.

Da man i forbindelse med 1972-reformen skulle sammenlægge by- og herredsretten i Randers og udvide antallet af dommere til i alt 4 dommere, fandtes et sådant embede at være for stort til en opdeling i afdelinger efter sagernes art, sådan som det var tilfældet med embeder med 2 eller 3 dommere. Omvendt fandtes embedet ikke at have en sådan størrelse, at der burde oprettes en præsidentstilling. Man indførte derfor i retsplejelovens § 16 a en administrationsordning, hvorefter en af rettens 4 dommere af justitsministeren blev beskikket til at varetage rettens administration og - efter forhandling med de øvrige dommere - sagernes fordeling.

I betænkning nr. 773/1976 om retternes kompetence og arbejdsform i borgerlige sager fremsatte Retsplejerådet bemærkninger - men ikke noget konkret lovudkast - vedrørende organisationen af to- og tredommerembederne. Retsplejerådet anførte således i betænkningen s. 43 f., at opdelingen af retterne i 2 eller 3 afdelinger med en fast afgrænsning efter sagernes art mellem de enkelte dommere ikke i alle henseender var en hensigtsmæssig organisation, og at det formentlig ville medføre betydelige - herunder organisatoriske - fordele, hvis alle dommere i samme retskreds havde kompetence til at behandle alle slags sager. Det anførtes videre, at administrationen af en smidig og hensigtsmæssig arbejdsfordeling mellem dommerne og de øvrige ansatte måtte forudsætte, at en af embedets dommere blev beskikket som administrativ leder eller udnævnt som præsident. I bemærkningerne til lovforslaget vedrørende retsplejelovens § 16 a tilsluttede Justitsministeriet sig Retsplejerådets bemærkninger.

Ved lov nr. 260 af 8. juni 1979 om ændring af retsplejeloven m.v. blev den ovennævnte ordning udvidet til også at gælde retten på Frederiksberg og retterne i Lyngby, Ballerup, Esbjerg, Horsens og Herning, der alle bestod af 3 dommere, således at en af dommerne ved hvert af disse embeder beskikkedes til at varetage rettens administration. Efter lovens ikrafttrædelsesbestemmelse trådte ændringen af retsplejelovens § 16 a først i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse.

Administrationsordningen blev i perioden fra 1984 til 1990 gennemført etapevis efter forhandlinger med de enkelte embeder. Ved retterne i Herning, Horsens og Esbjerg opnåedes der enighed blandt embedets dommere om at pege på en af dommerne som administrerende dommer, mens ordningen ved retten på Frederiksberg og retterne i Lyngby og Ballerup først blev iværksat i forbindelse med embedsledighed.

Ved bekendtgørelse nr. 429 af 19. juni 1987 indførtes administrationsordningen også for retterne i Roskilde og Tåstrup. I Roskilde skete det i forbindelse med sammenlægningen af retterne i Roskilde by og Roskilde herred. Retten i Roskilde er efterfølgende blevet et præsidentledet embede. Ved retten i Tåstrup blev administrationsordningen derimod indført som et forsøg med administrationsordning ved embeder med to

dommere.

Ved lov nr. 273 af 3. maj 1989 om ændring af retsplejeloven blev administrationsordningen ændret, således at der i stedet for beskikkelse skulle ske udnævnelse til administrerende dommer.

Samtidig blev der taget skridt til at få bragt opdelingen af retskredse i selvstændige civildommerembeder og kriminaldommerembeder - de såkaldte "delte embeder" - til ophør, således at disse embeder med tiden sammenlægges til administrerede embeder. Sådan sammenlægning sker i forbindelse med embedsledighed, jf. retsplejelovens § 17, stk. 3.

Pr. 1. december 2000 er der indført administrationsordning i i alt 22 retskredse, mens 7 retskredse stadigvæk er opdelt i henholdsvis en civilret og en kriminalret.

6.3. Andre overvejelser om domstolsstrukturen

Domstolenes organisation har været overvejet flere gange i tiden siden den sidste retskredsreform i 1972. Dette er navnlig sket i tilknytning til retternes bevillingsmæssige situation.

I 1989 blev der nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Justitsministeriet og Finansministeriet, der nærmere skulle redegøre for og vurdere retternes bevillingsmæssige situation og fremkomme med forslag til løsning af det budgetmæssige underskud for 1990 og de kommende år. I arbejdsgruppens beretning nævnes en række langsigtede tiltag med henblik på at reducere driftsudgifterne. Som et af disse tiltag nævnes overvejelser vedrørende omlægning af retternes struktur. Selvom arbejdsgruppen fandt, at en sammenlægning af de mindste retskredse med en større retskreds utvivlsomt ville medføre en vis personalemæssig besparelse i kraft af de større enheders muligheder for bedre ressourceudnyttelse, afstod den dog fra at stille forslag herom. Dette skyldtes, at en omlægning af retskredsstrukturen ville forudsætte en anlægsinvestering af et ikke ubetydeligt omfang, hvilket indebar, at en sådan omlægning ikke ville kunne gennemføres på kort sigt.

I 1991 fremkom en arbejdsgruppe under Den Danske Dommerforening med idéoplægget "Domstolenes opgaverstruktur m.v.", hvor man bl.a. overvejede den fremtidige domstolsstruktur. I idéoplægget, der forudsatte, at der ikke blev tale om at nedlægge retskredse, blev det foreslået at etablere et samarbejde under en eller anden form mellem retskredse inden for de givne bygningsmæssige rammer.

I foråret 1991 nedsatte Justitsministeriet en arbejdsgruppe vedrørende domstolenes forhold, der bl.a. skulle fremkomme med forslag til, hvordan en undersøgelse af domstolenes forhold mest hensigtsmæssigt kunne gennemføres. Formålet med en sådan undersøgelse var at tilvejebringe et mere samlet grundlag for at vurdere retsvæsenets opgaveløsning, arbejdsgange og ressourceudnyttelse. Undersøgelsen skulle herunder bl.a. belyse domstolsstrukturen og dens betydning for en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse.

Undersøgelsen blev gennemført af konsulentfirmaet Lisberg Management. Den del af undersøgelsen, der havde til formål at klarlægge, hvilken embedsstørrelse og retskredsstruktur, der giver det bedste udgangspunkt for velfungerende byretter, blev beskrevet i rapporten "Byretterne - embedsstørrelse og byretsstruktur" fra juni 1993.

Konsulentfirmaet fandt, at de små embeder klarede sig godt, bl.a. fordi byretterne generelt var velnormerede. Det blev endvidere anført, at de små embeder syntes at have nogle naturlige fortrin, herunder at de er lettere at overskue, samt at der lettere opstår en holdfølelse. Konsulentfirmaet konstaterede dog samtidig, at den omstændighed, at en stor del af disse embeder allerede befandt sig eller var tæt på minimumsgrænsen, betød, at det ikke eller kun i begrænset omfang var muligt at reducere antallet af medarbejdere, hvis der var behov herfor. Rapporten konkluderede derfor bl.a., at det ville være nødvendigt at ændre byretsstrukturen, hvis den fulde rationaliseringsgevinst ved de iværksatte og planlagte teknologiprojekter skulle realiseres, og hvis embederne skulle gives væsentlig større selvstændighed i personale- og bevillingsmæssige forhold.

Som en mulig løsning anbefalede konsulentfirmaet etableringen af byretsregioner, hvor de enkelte embeder i regionen organisatorisk skulle sammenlægges og have central sagsfordeling og personalefællesskab. Efter denne model ville de enkelte embeder blive en del af et større embede, og de embeder, der ikke kom til at udgøre centret i det nye større embede, ville i princippet blive til afdelingskontorer med egen dommer og behandling af alle sagsområder.

Arbejdsgruppen om domstolene afsluttede sit arbejde i august 1993 med bemærkning om, at det ved vurderingen

af, om der burde nedsættes et strukturudvalg, måtte tages i betragtning, at det på daværende tidspunkt næppe var muligt tilstrækkelig sikkert at forudsige de samlede rationaliseringsgevinster ved teknologiprojekter, ligesom også erfaringerne fra forsøget med uddelegering af bevillinger burde indgå i overvejelserne.

6.4. Rigsrevisionens undersøgelse om retternes produktivitet mv.

I marts 2000 har Rigsrevisionen afgivet "Beretning til statsrevisorerne om retternes produktivitet mv.". Beretningen er afgivet på baggrund af en undersøgelse baseret på bl.a. statistiske opgørelser, Virksomhedsregnskab for domstolene 1998 og interviews med udvalgte personer ved 8 byretter.

I beretningen anføres bl.a., at undersøgelsen har vist betydelige produktivitetsforskelle mellem byretterne, men at årsagen til disse forskelle ikke kan findes i størrelsmæssige eller geografiske forhold. Det fremgår endvidere, at undersøgelsen har vist, at det generelt er de mindre retter, der har de korteste sagsbehandlingstider, men at de mindre retter samtidig er mest følsomme over for særligt tyngende sager, stillingsskift og sygdom. Endelig anføres, at det kan konstateres, at der ikke synes at være produktivitsgevinster eller muligheder for forbedringer af sagsbehandlingstiderne ved at ændre retskredsstrukturen under forudsætning af, at alle byretter også fremover varetager alle sagsområder.

Beretningen indgår i kommissionens overvejelser nedenfor i afsnit 9.3.4.

6.5. Budgetanalysen af domstolsområdet

Som det fremgår ovenfor i afsnit 1.1., blev det i forbindelse med finanslovsforhandlingerne for år 2000 besluttet at gennemføre en bredere budgetanalyse af retterne.

Budgetanalysen er blevet gennemført af konsulentfirmaet Deloitte Consulting på vegne af Domstolsstyrelsen, Justitsministeriet og Finansministeriet og er offentliggjort den 5. december 2000.

Det overordnede formål med budgetanalysen har været at belyse og vurdere Domstolsstyrelsens og retternes aktiviteter og ressourceanvendelse, herunder muligheden for effektiviseringer og omprioriteringer.

Budgetanalysen har været tilrettelagt som en række delanalyser af udvalgte områder. Der er i den forbindelse gennemført en analyse af ressource- og kapacitetsstyringen i Domstolsstyrelsen, en analyse af kapacitetsudnyttelsen på bygningsområdet, en opgørelse af intern administration ved retterne, samt en analyse af arbejdstilrettelæggelsen ved byretterne.

I konsulentfirmaets samlede anbefaling, der er gengivet i Budgetanalysen, side 14-15, anføres:

"Samlet anbefaling

I budgetanalysen er der peget på behovet for at gennemføre en række delanalyser og udviklingsprojekter. Deloitte Consulting finder imidlertid, at analyserne ikke bør iværksættes som enkelttiltag, men at de bør ses i en sammenhæng, hvis vigtigste elementer er etablering af de nødvendige styringsindikatorer, opbygning af et bedre IT system, der understøtter sagsbehandlingen og genererer den nødvendige ledelsesinformation samt implementering af strukturkommissionens forslag til en ny struktur.

Arbejdet kan passende tilrettelægges i flere trin:

I første trin analyseres relevante styringsindikatorer. Der er allerede på nuværende tidspunkt fra Domstolsstyrelsen igangsat arbejde med at fastlægge styringsfaktorer som f.eks. beregning af sagstyngde. Dette arbejde bør udvides og færdiggøres. Analysen danner baggrund for en samlet ny styringsmodel.

Endvidere udarbejdes en kravspecifikation til et fremtidigt IT-sagsbehandlingssystem og der foretages en nærmere omkostningskalkule. Det skal i den sammenhæng sikres, at IT-systemet kan producere de relevante styringsindikatorer som ledelsesinformation samt at der er en hensigtsmæssig understøttelse af sagsgange og arbejdsprocesser.

Endelig foretages en revurdering af de nuværende retningslinier for indretning af retsbygninger med henblik på at sikre overensstemmelse med de forhold, der er gældende for kontorfaciliteter i staten som helhed og foretage en

kritisk gennemgang af arealbehovet for så vidt angår de særlige retsfaciliteter. I den sammenhæng bør der foretages en nærmere undersøgelse af hvorledes man i lande, hvis retspleje svarer til vores, f.eks. Sverige og Norge opgør arealbehovet til særlige retsfaciliteter. De reviderede retningslinier skal målrettes den fremtidige forventede retskredsstørrelse.

Første trin kan forventes at have en varighed af ca. 1 år.

I andet trin forberedes og gennemføres den reviderede retskredsinddeling på baggrund af strukturkommissionens arbejde.

I forbindelse hermed udvikles og implementeres en ny styringsmodel i overensstemmelse med analysen foretaget i trin et. Styringsmodellen konkretiseres bl.a. i en normeringsmodel, der baseres på udviklingen i forskellige inputfaktorer (herunder sagsantal, sagstygnde samt evt. yderligere forhold) samt en række nøgletal for det forventede ressourceforbrug for forskellige typer af sager. Der vil være behov for særskilt dataregistrering til dette formål. Som en del af implementeringen af den ny styringsmodel foretages en vurdering af, hvorledes de internt administrative funktioner ved byretterne kan tilrettelægges mest effektivt og rationelt.

Som grundlag for styringsmodellen udbydes, udvikles og implementeres et sagsbehandlingssystem med tilhørende ledelsesinformation, idet systemet i videst muligt omfang skal baseres på standardteknologi.

Som forberedelse til implementering af den ny retskredsinddeling foretages en analyse af det fremtidige bygningsbehov, der iværksættes så snart den ny retskredsinddeling foreligger kendt. De reviderede retningslinier for indretning af retsbygninger lægges til grund for analysen. Det fremtidige arealbehov sammenholdes med den nuværende bygningsmasse og på den baggrund lægges en langsigtet plan, der kan sikre en optimal udnyttelse af bygningsmassen i fremtiden.

Dette trin kan forventes at have en varighed af 3-4 år bl.a. pga. implementeringen af IT-system."

6.6. Debatten om domstolsstrukturen

Allerede forud for nedsættelsen af kommissionen var der en debat om behovet for en retskredsreform og om fremtidens byretter i forskellige artikler i Ugeskrift for Retsvæsen. Der kan herved henvises til artiklerne i UfR 1997 B, side 104 ff., side 226, side 405 ff. og side 549 ff. Disse artikler er i 1999 fulgt op af artikler i UfR 1999 B, side 181 ff. og side 301 ff.

I løbet af den tid, hvor kommissionen har arbejdet, har den modtaget en lang række henvendelser fra såvel brugerne og offentligheden som fra domstolene selv.

Disse henvendelser er indgået i grundlaget og har været til inspiration for kommissionens overvejelser og drøftelser vedrørende den fremtidige struktur.

En del af de henvendelser, som kommissionen har modtaget, har beskæftiget sig med spørgsmålene om, hvorvidt der er behov for at ændre den nuværende struktur, og hvordan byretterne bedst og mest hensigtsmæssigt vil kunne løse deres opgaver i fremtiden. Nogle af disse henvendelser er gengivet i uddrag eller omtalt nedenfor i forbindelse med kommissionens generelle overvejelser i kapitel 10 og 11.

Andre henvendelser har taget udgangspunkt i de lokale forhold og er derfor i højere grad indgået i overvejelserne om den konkrete udmøntning af det forslag, som kommissionen stiller nedenfor i afsnit 12.3. En del af disse henvendelser indgår derfor i grundlaget for de bemærkninger, som kommissionen i afsnit 12.3. har knyttet til de enkelte nye retskredse.

Udover de mange henvendelser, der er sendt direkte til kommissionen, har denne også fra Kommunernes Landsforening modtaget tilkendegivelser fra en stor del af landets kommuner i anledning af en høring, som Kommunernes Landsforening iværksatte i sommeren 2000 om den fremtidige rets- og politikredsstruktur. I høringsskrivelsen gav Kommunernes Landsforening oplysning om de forudsætninger, som kommissionen ville lægge til grund ved den fremtidige retskredsinddeling. Høringen omfattede ikke kommissionens udkast til en ny retskredsstruktur, men derimod det da foreliggende og offentliggjorte 1. udkast til en ny politikredsstruktur. Det fremgår, at en del af kommunerne ikke havde bemærkninger vedrørende retskredsstrukturen. Af de kommuner, der udtalte sig imod de generelle linier i forslaget, var det navnlig hensynet til, at der ikke sker en serviceforringelse for

borgerne samt risikoen for tab af lokale arbejdspladser, der var afgørende.

Amtsrådsforeningen har peget på, at byretterne har betydning som lokaliseringsfaktor for lokalsamfundene og dermed spiller en rolle for den regionale og lokale udvikling. Hvis byretten forsvinder fra et lokalområde, kan det umiddelbart være mindre attraktivt for advokatfirmaer at forblive eller etablere sig i området, og det kan igen påvirke bl.a. revisionsfirmaer og ejendomsmægleres interesse i lokalområdet.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 7

Statistiske oplysninger

I kommissoriet for kommissionens arbejde er det forudsat, at kommissionen inddrager foreliggende statistisk materiale om udviklingen i retternes sagstal gennem de seneste 10 år og andet materiale, der kan belyse domstolenes ressourceanvendelse generelt og ved det enkelte embede. Det er endvidere forudsat, at oplysninger om udviklingen i antallet af indbyggere og antallet af erhvervsvirksomheder i kredsene skal indgå i grundlaget for kommissionens arbejde.

7.1. Oplysninger vedrørende byretterne

Dette afsnit indeholder sammen med en række af bilagene til betænkningen statistiske oplysninger vedrørende de sager, der behandles ved byretterne, og byretternes personale, tidsforbrug mv.

Nogle af oplysningerne er gengivet for alle byretter, mens andre er gengivet samlet for byretterne som helhed.

Derudover er der nogle steder valgt den mellemløsning at gengive oplysninger for grupper af embeder opdelt efter størrelse. Hvor dette er tilfældet, er følgende "embedsgrupper" anvendt:

- Københavns Byret	1 embede
- Øvrige præsidentledede embeder	4 embeder
- Administrerede embeder med 3 eller 4 dommere	7 embeder
- Administrerede embeder med 2 dommere/delte embeder	22 embeder
- Enedommerembeder med 3 eller flere jurister	27 embeder
- Enedommerembeder med 2 jurister	27 embeder

7.1.1. Udviklingen i byretternes sagstal gennem 10 år

Oplysninger om hver enkelt af de 82 byretters sagstal fordelt på de enkelte sagsområder (civilret, strafferet, skifteret, fogedret, tvangsauktioner og tinglysning) i perioden 1989-1999 er indgået i grundlaget for kommissionens arbejde. Udviklingen inden for de enkelte sagsområder er for byretterne som helhed gengivet nedenfor i bilag 4. Derudover fremgår hvert enkelt embedes sagstal på de forskellige sagsområder i 1999 af bilag 3.

Som det fremgår af oversigten i bilag 4, har domstolene i perioden siden 1989 oplevet ganske betydelige ændringer i mængden af sager inden for de enkelte sagsområder. Der har været et stort fald i de civile sager og fogedsagerne, mens antallet af dokumenter, der anmeldes til tinglysning, omvendt er steget ganske betydeligt. I tallene for skiftesager og straffesager har der derimod ikke været særligt store udsving.

En stor del af ændringerne i sagsmængden og sagssammensætningen skyldes den økonomiske udvikling, men andre forhold som f.eks. ny eller ændret lovgivning har også haft betydning. Domstolene selv er derimod uden indflydelse på ændringer i sagsmængden og karakteren af sagerne.

Kommissionens overvejelser om de krav, som de nævnte ændringer i sagsmængden stiller til domstolsstrukturen, er gengivet nedenfor i afsnit 9.3.6.

7.1.2. Afgørelsestider

Bilag 5 indeholder en oversigt over byretternes afgørelsestider i straffesager og i almindelige civile sager afgjort ved dom eller forlig efter domsforhandling i 1998 og 1999.

Afgørelsestiden er den tid, der går fra modtagelsesdatoen til afgørelsesdatoen. Afgørelsestiden afhænger af en lang række forhold, herunder bl.a. den enkelte sags karakter, omfanget og karakteren af eventuelle forberedelsesskridt og det øvrige sagspres ved embedet.

I oversigten fremgår det for hver af de 6 embedsgrupper, hvor mange sager der procentvis er afgjort inden for henholdsvis 30 dage, 1-2 måneder, 2-6 måneder, 6-12 måneder og 1-1½ år. Endelig er der et lille antal sager, der har en afgørelsestid på over 1½ år.

Oversigten viser, at afgørelsestiderne gennemsnitligt er lidt kortere ved de små embeder. Det er dog vigtigt at understrege, at der inden for alle embedsgrupper er meget store udsving i de enkelte embeders afgørelsestider. Der er således både større og mindre embeder, der generelt har korte afgørelsestider, ligesom der både er større og mindre embeder, der generelt har noget længere afgørelsestider.

7.1.3. Antal domsforhandlinger i civile sager

Gennemsnitligt er det kun ca. 20 % af de civile sager, der gennemføres til domsforhandling. En stor del af de civile sager afgøres som udeblivelsesdomme eller ved, at sagsøgte umiddelbart erkender kravet. Derudover forliges eller hæves en del af de sager, hvor der er en egentlig tvist, før domsforhandlingen. Det er således kun en forholdsvis begrænset del af det samlede antal civile sager, der gennemføres til domsforhandling.

7.1.4. Antal ansatte i årsværk ved byretterne

En oversigt over det normerede antal dommere, retsassessorer, dommerfuldmægtige og kontorfunktionærer ved de nuværende byretter findes i bilag 6. Bilaget indeholder endvidere for fuldstændighedens skyld normeringen for Sø- og Handelsretten, landsretterne, Højesteret samt Grønlands Landsret og retten på Færøerne.

Udover de grupper af ansatte, der er medtaget i bilaget, er der ved domstolene ansat et antal vagtmestre, pedeller, retsbude, elever mv.

7.1.5. Fordeling af tidsforbruget ved byretterne

De seneste år er der ved byretterne gennemført undersøgelser af, hvordan det faktiske tidsforbrug fordeler sig på hovedformål. Undersøgelserne gennemføres på den måde, at hver enkelt medarbejder på et skema registrerer, hvordan arbejdstiden procentvis fordeler sig på de forskellige sagsområder. Der er således ikke tale om en egentlig tidsregistrering, men alene om en forholdsmæssig fordeling af arbejdstiden på de forskellige områder.

Resultatet af de undersøgelser, der er foretaget i 1998 og 1999, er gengivet i bilag 7. Af bilaget fremgår således, hvordan tidsforbruget for henholdsvis dommere, øvrige jurister og kontorphonale har fordelt sig i de pågældende år. Oplysningerne er opgjort efter embedsgrupper.

7.1.6. Fordeling af retsdage

Domstolsudvalget anførte i sin betænkning, at anvendelsen af ikke-udnævnte dommere ved byretterne bør begrænses til de tilfælde, hvor uddannelsesmæssige hensyn og hensynet til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler herfor. Baggrunden for Domstolsudvalgets anbefaling og de krav, som denne stiller til den fremtidige retskredsstruktur, er nærmere omtalt nedenfor i afsnit 9.2.5.

Indtil 1. juli 1999 var det efter retsplejeloven Justitsministeriet, der afgjorde, om og i hvilket omfang der kunne meddeles ikke-udnævnte dommere konstitution til behandling af egentlige retssager (civile sager og straffesager). Efter retsplejelovens § 17 a, stk. 1, er det nu den stedlige embedschef, der bestemmer, i hvilket omfang behandlingen af disse sager overdrages til retsassessorer og dommerfuldmægtige.

Der foretages ikke nogen samlet registrering af, i hvilket omfang retsassessorer og dommerfuldmægtige behandler retssager.

Til brug for Domstolsudvalgets arbejde blev der imidlertid i perioden 1. marts - 30. juni 1995 foretaget en

undersøgelse af omfanget af ikke-udnævnte dommers retsarbejde. Resultatet af undersøgelsen, der er gengivet i bilag 6 til udvalgets betænkning, viste, at i alt 68,6 % af retsdagene i den nævnte periode blev foretaget af udnævnte dommere, 21,8 % af retsassessorer og 9,6 % af dommerfuldmægtige. Undersøgelsen viste også, at ved de præsidentledede byretter blev det egentlige retsarbejde helt overvejende varetaget af udnævnte dommere, mens det ved de øvrige byretsembeder blev varetaget af dommerfuldmægtige og retsassessorer i ca. 40 % af de civile sager og straffesagerne.

Det bemærkes, at det fremgår af undersøgelsen, at den mindste tælleenhed var ½ retsdag, og at ganske kortvarige retsmøder derfor i nogle tilfælde er registreret som ½ retsdag. Undersøgelsens angivelse af det samlede omfang af retsarbejdet er derfor behæftet med væsentlig usikkerhed. Resultaterne af Domstolsudvalgets undersøgelse er i øvrigt nærmere omtalt nedenfor i afsnit 9.2.5.

7.1.7. Aldersfordelingen ved byretterne

Det følger af det forslag til en fremtidig retskredsinddeling, som kommissionen har opstillet nedenfor i afsnit 12.3., at der vil kunne ske en reduktion af det nuværende antal kontorfunktionærer og retsassessorer. Ved vurderingen af, hvordan den nævnte reduktion mest hensigtsmæssigt kan ske, indgår aldersfordelingen for disse grupper af ansatte som et væsentligt moment. Der er derfor til brug for kommissionens arbejde udarbejdet en opgørelse over aldersfordelingen for kontorfunktionærer og retsassessorer. Denne opgørelse findes i bilag 8. Kommissionens overvejelser vedrørende spørgsmålet om, hvordan den nævnte reduktion mest hensigtsmæssigt kan ske, er anført nedenfor i afsnit 12.2.

Som det fremgår af opgørelsen, er gennemsnitsalderen for retsassessorer ved byretterne ca. 45 år, mens gennemsnitsalderen for kontorfunktionærerne ved byretterne er 47 år.

Der er ikke foretaget nogen opgørelse over aldersfordelingen for de øvrige ansatte ved domstolene.

7.2. Oplysninger vedrørende samfundsudviklingen

Som nævnt er det i kommissoriet bl.a. forudsat, at oplysninger om udviklingen i antallet af indbyggere og antallet af erhvervsvirksomheder i kredsene skal indgå i grundlaget for kommissionens arbejde.

Udviklingen i indbyggertallene og antallet af erhvervsvirksomheder har naturligvis en vis betydning for de opgaver, som de enkelte embeder skal løse. Omfanget og karakteren af opgaverne ved de enkelte embeder afhænger dog også af en række andre forhold, som f.eks. befolkningssammensætningen og kriminalitetsbelastningen. Derfor afspejles omfanget og karakteren af de opgaver, som de enkelte embeder skal løse, langt mere præcist i de foreliggende oplysninger om retskredsenes sagstal og sagsammensætning.

Ved normeringen af de enkelte kredse i det forslag til en fremtidig retskredsinddeling, som stilles nedenfor i afsnit 12.3., har kommissionen da også først og fremmest taget udgangspunkt i sagstallene. Oplysningerne om udviklingen i indbyggertallene for de områder, der er omfattet af de enkelte nye retskredse, er dog anvendt som et supplement til sagstallene.

Udviklingen i de enkelte retskredsers indbyggertal i perioden siden den sidste store retskredsreform er vist i bilag 9.

Som det fremgår af bilag 9, er der i mange retskredse sket en ganske betydelig udvikling i indbyggertallet i tiden siden den sidste retskredsreform, der fandt sted i 1972. I nogle retskredse er indbyggertallet således væsentligt forøget, mens andre kredse har oplevet et fald i antallet af indbyggere. Mens det samlede indbyggertal i perioden er steget fra knap 5 mio. til omkring 5,3 mio., er det samlede dommertal ved byretterne i perioden steget fra 175 til 210 dommere, dvs. at det forholdsmæssigt er steget mere end indbyggertallet. Dette skal imidlertid ses i sammenhæng med udviklingen før 1972 og den udvikling, der har været i såvel samfundets som de enkelte sagers kompleksitet. Den stigende internationalisering - navnlig EU-retten - og en mere omfattende og kompliceret lovgivning er således blot nogle af de faktorer, der har gjort behandlingen af de enkelte sager mere kompliceret og dermed mere tidskrævende, jf. nedenfor i afsnit 9.2.4.

Udvidelsen af det samlede dommertal har ikke alle steder fordelt sig på samme måde som udviklingen i indbyggertallet. Dette skyldes, dels at omfanget og mængden af domstolens opgaver som nævnt afhænger af en række andre forhold end indbyggertallet, dels at det på grund af den nuværende struktur med mange enedommer- og todommerembeder ikke er muligt at tilføre disse embeder en ekstra dommer, selvom indbyggertallet stiger med

f.eks. 25 eller 30 %. Det sidstnævnte er en væsentlig årsag til det forholdsmæssigt høje forbrug af ikke-konstituerede dommere ved en række mindre embeder. Derudover er en forholdsvis stor del af de ekstra dommerstillinger tilført Københavns Byret, der behandler et stort antal tungere sager, og derfor i særlig grad er præget af de ovennævnte forhold vedrørende udviklingen i sagernes kompleksitet.

For så vidt angår erhvervsudviklingen har Danmarks Statistik oplyst, at statistikkerne vedrørende erhvervsbeskæftigelse er blevet ændret flere gange inden for de sidste 10 år. Det er derfor ikke muligt for en længere årrække at fremskaffe sammenlignelige tal til brug for en statistisk belysning af erhvervsudviklingen.

Af denne grund, og da kommissionen som ovenfor nævnt finder, at erhvervsudviklingens indflydelse på omfanget og karakteren af domstolens opgaver afspejles i sagstallene, har kommissionen fundet, at der ikke er behov for at iværksætte særskilte undersøgelser på dette punkt.

Det bemærkes, at det - som det fremgår nedenfor i afsnit 12.2. - efter kommissionens opfattelse vil være nødvendigt, at der sker en løbende revision af den skønnede normering. En sådan revision vil selvsagt også omfatte en eventuel udvikling i sagstallene, der måtte være en følge af en fremtidig udvikling i indbyggertal eller erhvervsudvikling.

7.3. Oplysninger vedrørende andre institutioner

Oplysninger om i hvilke retskredse, der er placeret fængsler og arresthuse, fremgår af bilag 3.

Med virkning fra den 1. juli 2001 træder lov nr. 432 af 31. maj 2000 om fuldbyrdelse af straf mv. i kraft. Loven indebærer, at visse endelige administrative afgørelser vedrørende straffuldbyrdelse kan kræves indbragt for retten af den dømte. Alle sager indbringes for byretten. Efter bemærkningerne til lovforslaget forventes denne ordning at medføre en merbelastning af by- og landsretterne, idet det skønnes, at der vil blive tale om domstolsprøvelse af ca. 600 sager om året, hvoraf et betydeligt antal vil blive køret til landsretten.

Straffuldbyrdelsesloven må således forventes at medføre en merbelastning for de retskredse, hvori kriminalforsorgens institutioner er beliggende.

7.4. Sammenfatning vedrørende de statistiske oplysninger

I overensstemmelse med forudsætningerne i kommissoriet er ovenfor gengivet en række statistiske oplysninger, der direkte eller indirekte belyser byretternes opgaver og opgavevaretagelse.

Som det fremgår nedenfor i kapitel 9, 10 og 11, har kommissionen ved vurderingen af behovet for ændringer i byretsstrukturen taget udgangspunkt i de opgaver, som domstolene skal løse i fremtiden.

Oplysningerne i dette kapitel har været en vigtig del af grundlaget for kommissionens vurdering af de opgaver, som byretterne skal løse i fremtiden, og vurderingen af hvilken måde dette bedst vil kunne gøres på.

Oplysningerne - herunder oplysningerne om udviklingen i indbygger- og sagstal, om afgørelsestider og fordelingen af tidsforbruget - siger imidlertid ikke i sig selv noget om, hvilken embedsstørrelse eller embedstype, der vil være mest hensigtsmæssig i en fremtidig byretsstruktur. På nogle områder kan der ganske vist konstateres mindre forskelle i de gennemsnitlige tal for grupperne af mindre embeder og grupperne af større embeder, men disse gennemsnitstal dækker mange steder over store afvigelser inden for de enkelte embedsgrupper, f.eks. finder man både en del mindre og en del større embeder med henholdsvis korte og lange sagsbehandlingstider.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 8

Statsretlige og ansættelsesretlige aspekter ved en ændring af domstolsstrukturen

8.1. Indledning

En eventuel ændring af domstolsstrukturen vil uundgåeligt betyde forandringer for de ansatte ved domstolene. Omfanget og karakteren af sådanne forandringer vil dog naturligvis afhænge af det nærmere indhold af en strukturreform.

I dette kapitel foretages en mere generel gennemgang af de statsretlige og ansættelsesretlige regler og aspekter, som vil kunne få betydning i forbindelse med en ændring af domstolsstrukturen. I gennemgangen er hovedvægten lagt på en beskrivelse af de juridiske begreber og en gengivelse af de juridiske overvejelser vedrørende de relevante bestemmelser i grundloven og tjenestemandsløven, der gennem årene er kommet til udtryk i forarbejderne og den juridiske litteratur.

I afsnit 8.2. gennemgås først det retsgrundlag, der er relevant ved vurderingen af de statsretlige og ansættelsesretlige aspekter ved en ændring af domstolsstrukturen. Det drejer sig navnlig om grundlovens § 64 og § 27, tjenestemandsløvens § 12 og § 32, retsplejelovens regler om ansættelsesværn, overenskomstgrundlaget for dommerfuldmægtige og de overenskomstansatte kontorfunktionærer samt visse ansættelsesretlige grundsætninger.

I afsnit 8.3. - 8.5. beskrives dernæst de statsretlige og/eller ansættelsesretlige aspekter, der ved en ændring af domstolsstrukturen vil kunne gøre sig gældende for de enkelte grupper af ansatte ved domstolene.

De statsretlige og ansættelsesretlige konsekvenser af det konkrete forslag, som kommissionen i afsnit 11.3. og 12.3. stiller til udformningen af fremtidens byret og den fremtidige retskredsstruktur, er beskrevet nedenfor i afsnit 12.4. I afsnit 12.4. gennemgås for henholdsvis dommere, retsassessorer, dommerfuldmægtige, kontorfunktionærer og de øvrige ansatte ved byretterne de statsretlige og/eller ansættelsesretlige konsekvenser af kommissionens forslag.

8.2. Retsgrundlaget

8.2.1. Grundlovens § 64

Grundlovens § 64 har følgende ordlyd:

"§ 64. Dommerne har i deres kald alene at rette sig efter loven. De kan ikke afsættes uden ved dom, ejheller forflyttes mod deres ønske, uden for de tilfælde, hvor en omordning af domstolene finder sted. Dog kan den dommer, der har fyldt sit 65. år, afskediges, men uden tab af indtægter indtil det tidspunkt, til hvilket han skulle være afskediget på grund af alder."

Grundlovens § 64, 1. pkt., vedrører den funktionelle uafhængighed og beskytter mod indgreb i den dømmende virksomhed, mens bestemmelsens 2. pkt. værner den personlige uafhængighed og giver dommerne en særlig beskyttelse mod afsættelse og forflyttelse. Det er bestemmelsen i grundlovens § 64, 2. pkt., der særligt vil blive behandlet nedenfor.

Beskyttelsen af den personlige uafhængighed skal sikre mod, at der ved trussel om afsked eller forflyttelse kan lægges pres på dommeren. Grundlovsbeskyttelsen tager navnlig sigte på indgreb fra regeringens og Folketingets side, men beskytter også mod tvungen forflyttelse, der måtte blive besluttet af landsrets- og byretspræsidenterne, af en administrerende dommer eller af andre inden for domstolene, jf. herved Retsplejerådets betænkning nr. 1299/1995 om rejsedommerordningen, side 20.

Beskyttelsen efter grundlovens § 64, 2. pkt., rækker videre end beskyttelsen efter grundlovens § 27, stk. 3, der

omtales nedenfor i afsnit 8.2.2., idet § 64, 2. pkt., giver en dommer ret til at modsætte sig forflyttelse i den forstand, at han som udgangspunkt kan kræve at forblive i sin hidtidige stilling, mens andre tjenestemænd efter § 27, stk. 3, må affinde sig med at blive afskediget med pension, hvis de ikke vil lade sig forflytte.

Beskyttelsen i § 64, 2. pkt., medfører for det første, at en dommer som udgangspunkt kun kan afskediges ved dom. Spørgsmålet om afskedigelse er henlagt til Den Særlige Klageret, dog således at Klagerettens dom kan indbringes for Højesteret, jf. herved retsplejelovens § 49. Hovedreglen om, at dommere kun kan afskediges ved dom, modificeres dog på to punkter, idet en dommer kan afskediges administrativt, hvis det sker i forbindelse med en omordning af domstolene, jf. grundlovens § 64, 2. pkt., eller hvis pågældende er fyldt 65 år, jf. § 64, 3. pkt. En forudsætning for administrativ afskedigelse efter § 64, 3. pkt., er dog, at der ydes dommeren fuld løn, indtil pågældende skulle være afskediget på grund af alder - hvilket efter tjenestemandslovens § 29 vil sige indtil udgangen af den måned, hvor man fylder 70 år.

For det andet medfører beskyttelsen i § 64, 2. pkt., at en dommer ikke kan forflyttes mod sin vilje, medmindre der er tale om en omordning af domstolene.

Ved vurderingen af, hvilken betydning beskyttelsen i grundlovens § 64, 2. pkt., vil få i forbindelse med en retskredsreform, må det således vurderes, om der konkret må antages at foreligge "forflyttelse" i forhold til grundlovens § 64, 2. pkt., og om der i bekræftende fald må antages at være tale om "en omordning af domstolene".

Der er ikke - som i afskedigelsessituationen - fastsat en særlig domstolskompetence vedrørende forflyttelse af dommere. Reglen indeholder en materiel beskyttelse mod forflyttelse, men når forflyttelse kan finde sted - dvs. hvor der er tale om en omordning af domstolene - er det Folketinget, der ved lov træffer bestemmelse herom. En sådan lovs grundlovsmæssighed kan dog prøves af domstolene.

Grundlovens § 64 går tilbage til den første grundlov af 1849 (denne lovs § 71). Bestemmelsens forarbejder er imidlertid hovedsageligt koncentreret omkring den funktionelle uafhængighed og spørgsmålet om afskedigelse på grund af alder, dvs. bestemmelsens 1. og 3. pkt. Udkastet til bestemmelsens 2. pkt. indeholdt oprindeligt ikke en modifikation om afskedigelse og forflyttelse i tilfælde af omordning af domstolene, men en sådan blev foreslået indført af Grundlovskomiteen og senere vedtaget. Om bestemmelsens 2. pkt. udtalte Grundlovskomiteen:

"Det er en Selvfølge, at Udvalget er enig i, at Dommeren ej vilkaarligt skal kunne afsættes eller forflyttes; forsaavidt tiltræder man altsaa Udkastet. Dog har man troet, at Forsigtighed paabød et Tillæg om, at Udkastets Regel ikke kunne være til Hinder for saadanne Forflyttelser eller Afskedigelser, som bleve en Følge af en ad Lovgivningsvejen foretaget Omordning af Domstolene."

Ved grundloven af 1953 fik bestemmelsen sit nuværende paragrafnummer, og der blev foretaget en ændring i bestemmelsens 3. pkt., således at det udtrykkeligt blev fastslået, at en dommer, der afskediges administrativt, dvs. efter det fyldte 65. år, alene oppebærer fuld løn indtil den almindelige aldersgrænse. Der blev ikke herudover foretaget ændringer i bestemmelsen, og forarbejderne til denne ændring indeholder hverken bidrag til fortolkningen af begrebet "forflyttelse" eller begrebet "en omordning af domstolene".

Forflyttelse

Om begrebet "forflyttelse" i grundlovens § 64, 2. pkt., anfører Poul Andersen i Dansk Statsforfatningsret, 1954, side 582, følgende:

"Det gør ikke efter Grl. § 64, 2. Pkt. nogen Forskel, om Forflyttelsen er til et bedre eller ringere, højere eller lavere Embede, om den er til et Dommerembede eller til et Embede indenfor Forvaltningen. Dommeren afgør i alle Tilfælde selv, bl.a. under Hensyn til sine individuelle Forhold, om han vil overtage et nyt Embede.

En Ændring af de under et Dommerembede hørende Tjenesteforretninger, herunder en Forøgelse af Retskredsens Omraade, kan være saa væsentlig, at den maa sidestilles med Forflyttelse. En saa vidtgående Ændring, der ingenlunde altid kan anses for en Omordning af Domstolene, kan derfor ikke indføres mod Dommerens Ønske. Hvis Dommeren ved Ansættelsen er gaaet ind paa, at en bestemt angiven Ændring senere kan indføres, kan han formentlig ikke senere modsætte sig Ændringen; thi Forflyttelse er kun udelukket, naar den er mod Dommerens Ønske; men et almindeligt Forbehold ved Ansættelsen om, at Dommeren skal være forpligtet til at finde sig i Ændringer, er ikke tilstrækkeligt."

Max Sørensen udtaler i Statsforfatningsret, 2. udg. (ved Peter Germer), 1973, side 164 f., følgende om forflyttelsesbegrebet:

"Begrebet forflyttelse må ... forstås på samme måde som i relation til andre tjenestemænd. Det defineres i almindelighed som udnævnelse til en ny tjenestestilling, hvorved tjenestemanden stiltiende afskediges fra sin hidtidige stilling. Om der herved sker en ændring af tjenestestedet, er ikke i sig selv afgørende...

Ligestillet med forflyttelse er en ændring af tjenestepligternes omfang og beskaffenhed, der er så væsentlig, at stillingen må siges at være blevet en anden. Også i denne henseende afgøres det for dommerens vedkommende efter samme principielle synspunkter som for andre tjenestemænds vedkommende, om ændringer i stillingens indhold må ligestilles med forflyttelse. Hvis der ved lov sker generelle ændringer i de til dommerembederne henlagte forretninger, må der kræves større ændringer for at anse det for forflyttelse, end hvis det kun er et enkelt eller nogle få dommeres embeder, der berøres."

Alf Ross anfører i Dansk Statsforfatningsret, 3. udg. (ved Ole Espersen), 1980, side 553:

"Det afgørende for, om der foreligger en forflyttelse er ikke (alene) ændring af tjenestested, men også sådanne ændringer i stillingens beskaffenhed, at der i realiteten er tale om en anden stilling."

I Statsforfatningsret, 2. udg., 1995, side 168, anfører Peter Germer:

"Reglen i grundlovens § 64, 2. pkt, om, at dommere ikke kan forflyttes mod deres ønske, indeholder en materiel beskyttelse, der rækker videre end den beskyttelse mod forflyttelse, der gælder for enhver kongeligt udnævnt tjenestemand i henhold til grundlovens § 27, stk. 3, idet en dommer kan kræve at beholde sin hidtidige stilling. Bestemmelsen i § 64, 2. pkt., beskytter ikke blot dommeren mod stedlig forflyttelse, men yder også beskyttelse mod ændringer af arbejdsopgaverne, som er så omfattende, at der i realiteten er tale om en anden stilling. Omfanget af beskyttelsen må bestemmes ud fra en formålsfortolkning af grundlovens § 64."

Henrik Zahle, udtaler i Dansk Forfatningsret, 2. udg., 1996, bind 2, side 110 f.:

"Forflyttelse foreligger ikke blot, hvor dommeren flyttes fra et tjenestested til et andet, f.eks. fra Byretten i Skive til Byretten i Rønne, men også hvor stillingen ændres på en sådan måde, at der reelt bliver tale om en ny stilling, f.eks. overgang fra stilling som civildommer til kriminaldommer... ."

I Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, redigeret af Henrik Zahle, 1999, hedder det side 308-309 og side 310 i kommentaren til § 64, der er skrevet af Eva Smith:

"Begrebet forflyttelse må forstås på samme måde som i relation til andre tjenestemænd. Det defineres i almindelighed som udnævnelse til en ny tjenestestilling, hvorved tjenestemanden stiltiende afskediges fra sin hidtidige stilling. Om der herved sker en ændring af tjenestestedet, er ikke i sig selv afgørende. Ligestillet med forflyttelse er en ændring af tjenestepligternes omfang og beskaffenhed, der er så væsentlig, at stillingen må siges at være blevet en anden. Også i denne henseende afgøres det for dommerens vedkommende efter samme principielle synspunkter som for andre tjenestemænds vedkommende, om ændringer i stillingens indhold må ligestilles med forflyttelse.

...

Hvis der ved lov sker generelle ændringer i visse dommerembeder med henlagte forretninger, må der kræves større ændringer for at anse det for forflyttelse, end hvis det kun er et enkelt eller nogle få dommeres embeder, der berøres ..."

Der foreligger kun en enkelt dom, der har taget stilling til forflyttelsesbegrebet efter grundlovens § 64, 2. pkt. Dommen er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1923, s. 821 H, og vedrørte § 71 i 1849-grundloven, der svarer til § 64 i 1953-grundloven.

Sagen drejede sig om, i hvilket omfang en dommer ved Frederiksberg ret havde pligt til at tåle, at der blev gennemført en ændring af sagernes fordeling mellem de tre dommere ved retten. Højesteret gav vedkommende dommer medhold i, "at det efter Grundlovens § 71 maa være udelukket at dømme ham til at taale, at de Strafferetsplejen vedrørende Forretninger henlægges til hans Embede, idet en saadan Henlæggelse vilde gøre

Embedet til et væsentligt andet og byrdefuldere, og det selv om Embedet samtidig fritoges for Foged- og Auktionsvæsnet og Notarialforretninger." Som det fremgår, fandt Højesteret dermed, at omfordelingen af straffesagerne til vedkommende dommers afdeling ville være ensbetydende med en forflyttelse i grundlovens forstand. Højesteret gav derimod Justitsministeriet medhold i, at dommeren havde pligt til at affinde sig med, at skiftesagerne henlagdes til hans afdeling, mod at afdelingen samtidig blev fritaget for foged- og auktionssagerne og notarialforretningerne, idet en sådan ombytning ikke ville medføre en væsentlig forøget arbejdsbyrde, og idet de pågældende forretningsgrupper i det hele fandtes at kunne sidestilles.

Derudover kan forflyttelsesbegrebet i henholdsvis grundlovens § 27, stk. 3, og tjenestemandsløven tjene som fortolkningsbidrag ved forståelsen af dette begreb i § 64, 2. pkt. Disse bestemmelser er omtalt nedenfor i afsnit 8.2.2. og afsnit 8.2.3.

En omordning af domstolene

Vedrørende begrebet "en omordning af domstolene" kan bl.a. henvises til Max Sørensen, Statsforfatningsret, 1973 (ved Peter Germer), side 165, hvor det anføres:

"Begrebet må ... f.eks. omfatte en omlægning af underretskredsene i en bestemt landsdel, hvorved et eller flere dommerembeder nedlægges eller afløses af en kollegial ret... I praksis er der dog en tendens til selv i sådanne tilfælde ikke at forflytte eller afskedige dommere, men at lade ændringerne afvente embedsledighed".

Alf Ross anfører i Dansk Statsforfatningsret, 3. udg. (ved Ole Espersen), 1980, side 552:

"Administrativ afskedigelse kan finde sted i tilfælde, hvor en omordning af domstolene finder sted... Omordningen behøver ikke at være almindelig men kan også angå blot nedlægning af en eller flere domstole."

I Statsforfatningsret, 2. udg., 1995, side 169, anfører Peter Germer:

"En omordning af domstolene foreligger, når der ud fra almene, saglige hensyn foretages indgribende ændringer i forhold, der vedrører domstolene. Ændringerne må være mere omfattende end dem, der var på tale i U 1923.821."

Henrik Zahle, Dansk Forfatningsret, 2. udg., 1996, (bind 2), side 110, udtaler følgende:

"Omordning: ... Hertil kan henføres ikke blot den almindelige omorganisering omfattende samtlige domstole, men også en omordning, der kun angår enkelte domstole. Går ændringen blot ud på nedlæggelse af en enkelt domstol, kan bestemmelsen næppe anvendes, anderledes formentlig A. Ross, 1980, s. 552."

I Danmarks Riges Grundlov med kommentarer anføres følgende side 310 i kommentaren til § 64 (Eva Smith):

"Omordning i grundlovens forstand kunne f.eks. omfatte en omlægning af byretskredsene i en bestemt landsdel, hvorved et eller flere dommerembeder nedlægges eller afløses af en kollegial ret. Man kunne vel også forestille sig, at forretningerne generelt bliver lagt om, f.eks. med en højere grad af specialisering i den enkelte dommers sager.

... I praksis er der en tendens til ikke at forflytte eller afskedige dommere, men at lade ændringerne afvente embedsledighed."

Herudover kan henvises til Retsplejerådets bemærkninger i betænkning nr. 1299/1995 om rejsedommerordningen, side 22 f., hvor det anføres:

"Forarbejderne til grundloven viser, at man har været opmærksom på, at beskyttelse af dommerne mod forflyttelse kunne give anledning til utilsigtede vanskeligheder for lovgivningsmagten.

...

Hverken den begrænsning af grundlovsbeskyttelsen mod afskedigelse og forflyttelse, der på baggrund heraf blev gennemført i tilfælde af omordning af domstolene, eller den almindelige adgang for lovgivningsmagten efter grundlovens § 61, 1. pkt. [:"Den dømmende magts udøvelse kan kun ordnes ved lov"], til at regulere domstolenes forhold kan imidlertid antages at indebære en fuldstændig frihed til at fastlægge domstolsorganisationen.

Det er således et spørgsmål, om grundlovens regel om beskyttelse af dommere mod forflyttelse må antages at bygge på en forudsætning om, at domstolsorganisationen i et vist omfang skal have en geografisk opdeling. I hvert

fald synes grundlovsbestemmelsen at måtte være til hinder for, at domstolene organiseres i en eller flere store retskredse, men med pligt for de enkelte dommere til efter nærmere bestemmelse at gøre tjeneste ved geografisk afgrænsede dele af retskredsen.

I modsat fald ville man ved ændringer af domstolenes geografiske organisering ved lov kunne skabe en situation, hvor grundlovens beskyttelse af dommerne mod stedlig forflyttelse reelt ville miste sin praktiske betydning.

Fastlæggelsen af rækkevidden af en sådan begrænsning, der ikke ses at være omtalt i den juridiske litteratur eller at have givet anledning til lovgivningsmæssige overvejelser eller retssager, er dog forbundet med betydelig tvivl."

Det fremgår forudsætningsvis af den ovenfor nævnte højesteretsdom gengivet i UfR. 1923, s. 821 H, at Højesteret ikke fandt, at den i sagen omhandlede omfordeling af arbejdsopgaverne havde karakter af en omordning af domstolene. Der foreligger ikke i øvrigt retspraksis på området.

Spørgsmålet om, hvorvidt der i forbindelse med de tidligere retskredsreformer i 1956 og 1972 og ved indførelsen af administrationsordningen var tale om "en omordning af domstolene", ses ikke berørt i forarbejderne til disse reformer. Det må dog antages, at reformerne i 1956 og 1972 havde karakter af en omordning af domstolene. For så vidt angår indførelse af administrationsordning ved de delte embeder er dette som nævnt i afsnit 6.2.3. sket ved ledighed. Det fremgår imidlertid ikke af forarbejderne, om dette skyldes, at man har fundet, at indførelsen af denne ordning ikke havde karakter af "en omordning af domstolene", eller om man blot har fundet det rigtigst at lade gennemførelsen afvente embedsledighed, selvom der var tale om en omordning.

Bestemmelsen i grundlovens § 64, 2. pkt., gælder kun for udnævnte dommere. Ikke-udnævnte dommere er dog beskyttet mod afskedigelse og forflyttelse efter retsplejelovens regler om ansættelsesværn, jf. nedenfor i afsnit 8.2.4.

8.2.2. Grundlovens § 27

Grundlovens § 27, stk. 2 og 3, har følgende ordlyd:

"§ 27. ...
Stk. 2. Om afskedigelse, forflyttelse og pensionering af tjenestemænd fastsættes regler ved lov, jf. dog herved § 64
Stk. 3. Uden deres samtykke kan de af kongen udnævnte tjenestemænd kun forflyttes, når de ikke derved lider tab i de med tjenestemandsstillingen forbundne indtægter, og der gives dem valget mellem sådan forflyttelse og afsked med pension efter de almindelige regler."

De nærmere bestemmelser om afskedigelse, forflyttelse og pensionering af tjenestemænd, der efter § 27, stk. 2, fastsættes ved lov, fremgår af bl.a. tjenestemandsløven.

Efter bestemmelsen i grundlovens § 27, stk. 3, kan kongeligt udnævnte tjenestemænd kun forflyttes mod deres vilje, såfremt de ikke lider indtægtstab, og forudsat at der gives dem mulighed for i stedet at vælge at lade sig pensionere.

Forflyttelsesbegrebet i grundlovens § 27, stk. 3, er beskrevet af Bent Christensen i Responsum vedrørende reglerne om statstjenestemænds forflyttelse, optrykt i betænkning 320/1962, side 101 ff., hvor der s. 106 ff. gives en oversigt over de faktorer, som efter grundlovens § 27 indgår i eller påvirker vurderingen af, om der i det enkelte tilfælde foreligger forflyttelse. Som et af momenterne ved denne vurdering nævnes tjenestens faktiske indhold før og efter ændringen, herunder tjenestemandsstatus, titelændring, vederlag, arbejdets omfang og art, arbejdsmiljø, udsigter til advancement, prestige og stedlige ændringer. Andre momenter er stillingsbeskrivelsen, forudseelige ændringer, generelle ændringer og administrativ praksis. Om stedlige ændringer anføres det side 110:

"Stedlig ændring er den traditionelle forflyttelsessituation. Udgangspunktet er her, at enhver væsentlig ændring i tjenestested må betragtes som forflyttelse.

Forholdene er klare i den traditionelle lokale statsforvaltning, hvor tjenestemandens forretninger er stedlig afgrænset og præget af de lokale forhold. Ændringer i stillingen, som både fører til et andet embedsdistrikt og et andet tjenestested, er givetvis forflyttelse, selv om arbejdets art - bortset fra det lokale præg - er uændret. Formentlig vil væsentlige ændringer i embedsdistriktet også være forflyttelse, selv om tjenestestedet er det samme. Hvor tjenestestedet ændres uden ændring i embedsdistriktet, foreligger givetvis ikke forflyttelse, så længe tjenestestedet forbliver på samme "plads". Hvis tjenestestedet flyttes til en anden plads indenfor distriktet, må

resultatet afhænge af, hvor dybtgående flytningen vil gribe ind i tjenestemandens livsførelse...

Mere tvivlsomme er forholdene, når stillingen vel har en klar stedlig tilknytning, men forretningernes indhold i ringere grad er lokalt betonet, f.eks. for lærere, læger m.v. Når ændring i tjenestestedet nødvendigvis fører til ændring i bopæl, foreligger givetvis forflyttelse. Hvor bopælsskifte ikke er nødvendigt, må udgangspunktet være, at der ikke foreligger forflyttelse."

Der kan endvidere henvises til Jørgen Mathiassen, Forvaltningspersonellet, 2. udgave, 2000, side 117 ff.:

"Grundloven indeholder ingen definition af forflyttelse, men i den grundlovgivende rigsforsamling havde man navnlig stedlige ændringer for øje. Ved fastlæggelsen af forflyttelsesbegrebet har domstolenes udgangspunkt da også været, at enhver væsentlig ændring i tjenestested (og tjenestegren) måtte betragtes som forflyttelse. Men i dag er dette udgangspunkt ... ikke længere fastholdt.

Forflyttelsen defineres i almindelighed som udnævnelse til en ny tjenestestilling, hvorved tjenestemanden stiltiende afskediges fra sin hidtidige stilling. Forandringer i de til en tjenestemandsstilling henlagte forretningers omfang og beskaffenhed kan være så betydelige, at de må sidestilles med en forflyttelse.

Der er hermed kun givet en retningslinje. Når begrebet forflyttelse bruges som grænse for de ændringer i en tjenestemandsstillingens omfang og beskaffenhed, som tjenestemanden skal finde sig i, har det karakter af en retlig standard eller en vag, elastisk lovbestemmelse. Ved en generel beskrivelse af, hvornår der foreligger forflyttelse, må udgangspunktet derfor tages i en række momenter, der i den konkrete situation skal afvejes mod hinanden. Kernen i denne afvejning er en sammenligning mellem stillingen før og efter den foretagne ændring, hvor vægten især må lægges på karakteren og graden af den skete ændring i arbejdets omfang og dets vilkår. Blandt momenter, der herudover kan indgå i afvejningen, er f.eks., om ændringerne griber ind i det traditionelle avancementskema, og om ændringerne berører stillingens prestige og arbejdsmiljøet. Endvidere er det af stor betydning, hvilke ændringer en tjenestemand burde have forudset, f.eks. fordi de er udslag af en almindelig samfundsmæssig udvikling. Hertil kommer, at domstolene er mere tilbageholdende med at statuere forflyttelse, når en ændring ikke er konkret, men gennemføres som led i en generel nyordning.

...

Selv om fastlæggelsen af forflyttelsesgrænsen beror på en afvejning, er det muligt at pege på enkelte momenter, som i sig selv vil tale afgørende for, at der foreligger forflyttelse. Det er momenter som ophævelse af tjenestemandsstatus, overflødiggørelse af en hidtil adækvat uddannelse og begrænsning af lederfunktioner.

...

Tjenestemandstloven af 1969 ændrede især på et enkelt punkt forflyttelsesstandarderne afgørende. Tjenestestedet tillægges ikke længere afgørende betydning ved fastlæggelsen af grænsen for de ændringer, som en tjenestemand må finde sig i.

Dette brud med det klassiske forflyttelsesbegreb er en konsekvens af den udvidelse af forvaltningens adgang til at foretage stillingsændringer, som blev gennemført ved tjenestemandstloven i 1969,

...

Det må antages, at grænsen for de stillingsændringer, som en tjenestemand skal finde sig i efter tjenestemandstloven af 1969, svarer til forflyttelsesgrænsen i grundloven. ... "

Herudover kan henvises til Danmarks Riges Grundlov med kommentarer redigeret af Henrik Zahle, 1999, hvor det side 155 i kommentaren til § 27 (Mette Hartlev) anføres:

"Forflyttelse defineres almindeligvis som stillingsændringer, tjenestemanden ikke er forpligtet til at finde sig i. Forflyttelsesbegrebet har karakter af en retlig standard, og det beror på en konkret vurdering, om der er tale om stillingsændringer af en sådan karakter, at det vil kunne betegnes som forflyttelse. Den endelige afgørelse heraf ligger hos domstolene, som efter praksis foretager en udtømmende prøvelse. På baggrund af retspraksis kan der peges på en række momenter, som tillægges betydning for vurderingen.

...Ændringer i vederlag og karakteren og omfanget af arbejdsforpligtelsen, herunder ændringer i ledelsesmæssige beføjelser, tillægges betydning... Det samme gælder stedlige ændringer... Ophævelse af tjenestemandsstatus betragtes som en væsentlig ændring... Et vigtigt moment er endvidere, hvilke ændringer i arbejdet, tjenestemanden burde kunne forudse, enten på baggrund af stillingsopslag og stillingsbeskrivelse eller i kraft af samfundsudviklingen... Det antages endvidere normalt, at der ved generelle ændringer, f.eks. som følge af større

omstruktureringer, stilles større krav til intensiteten i stillingsændringen, for at statuere forflyttelse..."

Grundlovens § 27, stk. 3, gælder kun for kongeligt udnævnte tjenestemænd, jf. bl.a. Forfatningskommissionens betænkning fra 1953, side 32.

8.2.3. Tjenestemandsløven

Tjenestemandsløvens § 12, stk. 1 og 2, har følgende ordlyd:

"§ 12. Inden for sit ansættelsesområde har en tjenestemand pligt til at underkaste sig sådanne forandringer i sine tjenesteforretningers omfang og beskaffenhed, der ikke ændrer tjenestens karakter, og som ikke medfører, at stillingen ikke længere kan anses for passende for ham. I samme omfang kan det pålægges ham at overtage en anden stilling. Stk. 2. Såfremt ændringer i forvaltningens organisation eller arbejdsform gør det nødvendigt, kan det med tilslutning af det i § 13 omhandlede nævn [et nævn nedsat af finansministeren sammensat af repræsentanter for bestemte centralorganisationer og et tilsvarende antal administrationsrepræsentanter] pålægges en tjenestemand at overtage en stilling uden for sit hidtidige ansættelsesområde, i hvilken tjenesten efter sin karakter svarer til hans hidtidige stilling, og som må anses for passende for ham."

Det følger af bestemmelsen, at en tjenestemand inden for sit ansættelsesområde har pligt til at affinde sig med stillingsforandringer eller til at overtage en anden stilling, hvis forandringen ikke ændrer tjenestens karakter, og hvis stillingen kan anses for passende for den pågældende. Hvis disse betingelser ikke er opfyldt, og ændringen således ligger uden for, hvad tjenestemanden skal tåle, siges der at foreligge forflyttelse. Dette indebærer, at tjenestemanden kan kræve sig afskediget med pension og eventuelt - under nærmere bestemte betingelser - tillige kan have krav på rådighedsløn, jf. nedenfor om § 32.

Spørgsmålet om, i hvilket omfang en tjenestemand kan pålægges at overtage en stilling uden for sit hidtidige ansættelsesområde, er reguleret i tjenestemandsløvens § 12, stk. 2.

Efter tjenestemandsløvens § 34, stk. 2, gælder § 12 ikke for dommere, og efter § 34, stk. 3, gælder § 12, stk. 2, ikke for retsassessorer og justitssekretærer, der derimod er omfattet af forpligtelsen i § 12, stk. 1.

Det følger af tjenestemandsløvens § 59, stk. 2, at tjenestemænd udnævnt i deres nuværende stilling før lovens ikrafttræden den 1. juli 1969 ikke er omfattet af lovens § 12, men derimod er undergivet de tidligere gældende regler. Spørgsmålet om disse tjenestemænds stilling ved stillingsforandringer er således reguleret i § 4 i lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner mv. til statens tjenestemænd. Bestemmelsens anvendelsesområde og forflyttelsesbegreb er beskrevet i Tjenestemandskommissionens betænkning nr. 483/1969, hvorfra der er citeret nedenfor.

Begrebet "forflyttelse" i tjenestemandsløvens § 12 er nærmere beskrevet i betænkning nr. 483/1969 om tjenestemandsløven, side 22 ff., hvor det anføres:

"Efter gældende ret har staten som arbejdsgiver adgang til også imod tjenestemandens ønske at ændre vedkommende tjenestemandstillings omfang og beskaffenhed. Adgangen til ensidigt at ændre tjenestemandstillingen er dog ikke ubegrænset.

Hvis ændringen antager karakter af forflyttelse, kan tjenestemanden reagere ved at kræve sig afskediget med pension i stedet for at blive i den ændrede stilling. Denne retstilstand beror for de kongeligt udnævnte tjenestemænds vedkommende på grundlovens § 27, stk. 3, og lønnings- og pensionslovens § 4 og 59, stk. 2, og for de ikke kongeligt ansatte tjenestemænds vedkommende på de to sidstnævnte bestemmelser i forbindelse med grundlovens § 73.

Det er ikke muligt præcist og med virkning for alle tjenestemandstillinger at fastlægge, hvornår en ændring må anses for forflyttelse. Når begrebet forflyttelse anvendes som en begrænsning i arbejdsgiverens adgang til at ændre en tjenestemandstilling, antager det karakter af en såkaldt standard. Heri ligger, at anvendelsen af reglen i det enkelte tilfælde indeholder et vist skøn. Ved en generel beskrivelse af, hvornår der foreligger forflyttelse, må udgangspunktet derfor tages i en række momenter, der i den konkrete situation skønsmæssigt må afvejes mod hinanden. Kernen i de relevante momenter er sammenligning mellem stillingen før og efter den foretagne ændring, hvor vægten især må lægges på karakteren af og graden af den skete ændring i arbejdets omfang og dets vilkår, herunder det sted, hvor arbejdet udøves. Også andre momenter må imidlertid tages med i betragtning. Den formelle

beskrivelse af stillingen spiller således en rolle, og det er af stor betydning, hvilke ændringer en tjenestemand burde have forudset, enten fordi disse er udslag af en almindelig samfundsmæssig udvikling, eller fordi beskrivelse af stillingen i lovregler, opslag eller ansættelsesbrev har gjort det klart for vedkommende, at han måtte forudse visse slags ændringer.

Det forhold, at der ved afgørelsen af, hvornår forflyttelse foreligger, ikke blot skal tages hensyn til ændringens karakter og grad, men også til stillingsbetegnelser og til, hvilke ændringer der måtte forudses, har medført, at der i praksis er ret stor forskel fra tjenestemandsområde til tjenestemandsområde på, hvornår en ændring har karakter af forflyttelse. Medens således væsentlige ændringer vedrørende tjenestestedet normalt betragtes som forflyttelse, gælder dette ikke for militære tjenestemænd, for en lang række tjenestemænd i etaterne og for udenrigstjenestens personale.

...

Grundlaget for den gængs retsstilling blev skabt allerede ved grundloven af 1849. Hensigten har været at beskytte tjenestemændene først og fremmest imod personligt og politisk pres og dernæst mod alt for indgribende ændringer i deres vilkår

Det er efter tjenestemandskommissionens opfattelse værdifuldt, at retssystemet er således indrettet, at tjenestemændenes selvstændighed beskyttes. På den anden side må det erkendes, at den gældende forflyttelsesregel på en række områder meget kraftigt har understreget stivheden i tjenestemandssystemet. Den har f.eks. vanskeliggjort selvfølgerige og nødvendige sammenlægninger på folkeskolens område ... I det hele kan det vistnok fastslås, at forflyttelsesreglerne har besværliggjort de ændringer i administrationens opbygning, som dennes vækst og ændrede funktioner åbenbart kræver, i et videre omfang end nødvendigt af hensyn til tjenestemændenes beskyttelse.

Kommissionen har derfor set det som sin opgave at finde en løsning, der såvidt muligt skaber balance mellem på den ene side statens krav på i en hastigt skiftende udvikling at kunne tilpasse og effektivisere den offentlige administration og på den anden side beskyttelsen af tjenestemændenes selvstændighed mod uberettiget politisk og personligt pres og den enkelte tjenestemand mod alt for voldsomme ændringer i hans personlige forhold.

Karakteristisk for den nyordning, som kommissionen foreslår som resultat af denne afvejning, er følgende træk:

...

2) Såvel af hensyn til tjenesten som til den enkelte tjenestemand bør det ved fremtidige ansættelser gøres så klart som muligt, hvilke ændringer en tjenestemand bør forudse, således at han kan indrette sig derefter.

For at opnå dette resultat foreslås, at der i opslag og ansættelsesbreve angives fire momenter, som er af afgørende betydning for tjenestemandsstillingens art og beskaffenhed. To af disse momenter tillægges vægt som grænse for de ændringer, som en tjenestemand må finde sig i; to andre har derimod ingen betydning i denne forbindelse. De to førstnævnte momenter er ansættelsesområde og stillingsbetegnelse. ... Som udtryk for bestræbelser på at skabe et smidigere tjenestemandssystem må man ... forudse, at ansættelsesområderne udvides ... Stillingsbetegnelsen angiver arten af den virksomhed, som vedkommende udfører inden for ansættelsesområdet ... De to momenter, som i denne forbindelse er uden betydning for, om der foreligger ændringer, er løngrad og tjenestested.

Resultatet bliver herefter, at en tjenestemand som hovedregel må tåle ændringer, som ikke forandrer hans ansættelsesområde, og som ligger inden for stillingsbetegnelsen, således som denne må forstås efter traditionel sprogbrug eller efter sin ordlyd. Tjenestemanden må således tåle ændringer, som er en følge af den tekniske udvikling eller udviklingen i de samfundsmæssige vilkår, ligesom han må tåle ændringer i tjenestestedets placering samt ændringer som følge af administrative reformer, når blot disse ændringer ikke går ud over den grænse, som ligger i ansættelsesområde og stillingsbetegnelse.

Af hensyn til tjenestemanden selv har man imidlertid fundet, at der burde fastsættes endnu en yderligere begrænsning. Den har man søgt at udtrykke ved ordet "passende". En tjenestemand behøver herefter ikke at tåle ændringer, selv om de holder sig inden for ansættelsesområdet og stillingsbetegnelsen, når han efter en bedømmelse på grundlag af sådanne momenter som uddannelse, alder, helbredstilstand eller den sædvanlige opfattelse af status m.v. ikke kan siges at få en passende stilling."

Om forholdet mellem forflyttelsesbegrebet i henholdsvis grundlovens § 27, stk. 3, og tjenestemandsløven § 12 anføres i betænkningen side 25:

"Da det ... er således, at grundlovens forflytelsesstandard på den ene side akcepterer statens adgang til at ændre tjenestemandstillingerne og på den anden side beskytter tjenstemandens selvstændighed og hans almindelige vilkår mod urimelige ændringer, og da samme art af afvejning ligger bag den foreslåede nyordning [der blev vedtaget ved tjenestemandsløven af 1969], må man forestille sig, at indholdet af den foreslåede ordning og forflytelsesgrænsen i henhold til § 27, stk. 3, efterhånden vil smelte sammen."

I Jørgen Mathiasen, Forvaltningspersonellet, 2. udgave, 2000, anføres side 120 ff.:

"Den centrale bestemmelse om stillingsændringer er TL § 12, stk. 1. Bestemmelsen hjemler forvaltningen en skønsmæssig beføjelse til at ændre en tjenestemandstillings omfang og beskaffenhed. I skønnet kan inddrages både hensyn til forvaltningens forhold og den ansattes forhold. Samtidig sætter bestemmelsen grænser for de stillingsændringer, der kan blive tale om. ...

...

Efter TL § 12, stk. 1 og 2 går tjenestemandens pligt til at finde sig i stillingsændringer aldrig videre end til overtagelse af en ny stilling, der efter sin karakter svarer til hans hidtidige stilling, og som må anses for passende for ham.

...

Ifølge Tjenestemandskommissionen af 1965 skulle fire momenter være af afgørende betydning for tjenestemandstillings art og beskaffenhed, nemlig: Ansættelsesområde, stillingsbetegnelse, løngrad og tjenestested. Men kun de to førstnævnte momenter skulle tillægges vægt som grænse for de ændringer, som en tjenestemand må finde sig i.

Herved flyttedes vægten ikke blot fra tjenestested til ansættelsesområde, men Tjenestemandskommissionen forudsatte også, at de hidtidige små ansættelsesområder som f.eks. ... blev afløst af større.

...

Retspraksis er udtryk for, at tjenestemændene i vidt omfang må underkaste sig de forandringer, der måtte blive bestemt.

...

Efter overgangen til større ansættelsesområder er det helt almindeligt, at tjenestemænd må finde sig i stedlige ændringer. ...

Selv om en tjenestemand ikke efter § 12, stk. 1, skal finde sig i en konkret beslutning om stillingsændring, der forringer hans hidtidige position som leder, ... kan han være pligtig at underkaste sig en sådan ændring, hvis den gennemføres som led i en generel omordning ... "

Spørgsmålet om vurderingen af stillingsforandringer i forbindelse med strukturomlægninger har været behandlet i en række tilfælde i retspraksis. Der kan i den forbindelse navnlig henvises til dommene gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1972.550 H, 1980.13 H, 1997.1621 H og 1983.655 Ø, samt til Folketingets Ombudsmands udtalelser i FOB 1978.99. og 1972.124.

Det fremgår bl.a. af den nævnte praksis, at det ved vurderingen af, om grænsen efter § 12 er overskredet, tillægges betydelig vægt, om ændringerne er et led i en større generel omstrukturering.

Efter tjenestemandsløvens § 32, stk. 1, bevarer en tjenestemand, der afskediges, fordi ændringer i forvaltningens organisation eller arbejdsform medfører, at stillingen nedlægges, sin hidtidige løn i 3 år, jf. dog stk. 3-5. Efter stk. 4 er der bl.a. ikke krav på rådighedsløn, hvis tjenestemanden ansættes i eller får anvist en anden stilling, som den pågældende har pligt til at overtage efter lovens § 12 og 13. Hvis tjenestemanden er udnævnt i sin nuværende stilling før 1. juli 1969, er vedkommende i stedet omfattet af reglerne om ventepenge, jf. tjenestemandsløvens § 59, stk. 2, og § 32, stk. 6.

Ændringer i en tjenestemandstillings omfang og beskaffenhed kan være så betydelige, at forholdet må sidestilles med stillingens nedlæggelse, jf. herved bl.a. Bent Christensen, betænkning nr. 320/1962, side 104. Generelt stilles der dog større krav til stillingsændringens intensitet for at anse en stilling for nedlagt end for at statuere forflyttelse, jf. herved Folketingets Ombudsmands udtalelse i FOB 1975.393 (side 408) og Gammeltoft-Hansen m.fl. i Forvaltningsret, 1994, side 155, hvor det anføres, at domstolene forekommer at være restriktive med hensyn til at statuere stillingsnedlæggelse.

8.2.4. Retsplejelovens regler om ansættelsesværn

Som anført ovenfor i afsnit 8.2.1., gælder grundlovens § 64, 2. pkt., der værner dommerens personlige uafhængighed og giver denne en særlig beskyttelse mod afsættelse og forflyttelse, kun for udnævnte dommere. Bestemmelsen gælder således hverken justitssekretærer, retsassessorer eller dommerfuldmægtige.

Med henblik på at sikre at der ikke hersker tvivl om disse grupper af ansattes uafhængighed, når de fungerer som dommere, er der som et led i domstolsreformen ved lov nr. 402 af 26. juni 1998 gennemført regler i retsplejeloven om uansøgt afskedigelse og uansøgt ændring af tjenestested (det såkaldte ansættelsesværn).

Retsplejelovens § 54 har således følgende ordlyd:

"§ 54. Justitssekretærer og fuldmægtige kan afskediges på grund af uegnethed eller sygdom.

Stk. 2. Afskedigelse kan endvidere ske i de tilfælde, hvor en omordning af domstolene finder sted. En justitssekretær eller fuldmægtig, der er fyldt 65 år, kan ligeledes afskediges, men uden tab af indtægter indtil det tidspunkt, til hvilket denne skulle være afskediget på grund af alder, hvis den pågældende havde været dommer.

Stk. 3. Uansøgt ændring af tjenestested kan ske, såfremt ændringen er begrundet i uddannelsesmæssige hensyn eller i hensynet til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse inden for domstolene.

Stk. 4. Uansøgt ændring af tjenestested kan endvidere ske i tilfælde, der er omfattet af stk. 1 og stk. 2, 1. pkt."

Som det fremgår af bestemmelsens stk. 4, jf. stk. 2, 1. pkt., hindrer ansættelsesværnet ikke en ændring af tjenestestedet i tilfælde, hvor der er tale om en omordning af domstolene.

Det bemærkes, at betegnelsen fuldmægtige i retsplejeloven også omfatter retsassessorer.

Det fremgår af de generelle bemærkninger til lovforslaget, der i det væsentlige bygger på Domstolsudvalgets forslag i betænkning nr. 1319/1996, at den stedlige dommers adgang til som leder af embedet at flytte en retsassessor eller en fuldmægtig internt ved embedet ikke berøres af den foreslåede ordning, idet en sådan beskyttelse ikke ses nødvendiggjort af kravene til uafhængige domstole.

Efter retsplejelovens § 54 a, stk. 1, der ligeledes blev indført i forbindelse med domstolsreformen, tager Den Særlige Klageret stilling til sager om afsked uden ansøgning af en retsassessor eller en dommerfuldmægtig. Afskedigelse uden ansøgning kan dog ske administrativt, hvis pågældende er fyldt 65 år, jf. om denne afskedigelsesgrund i § 54, stk. 2, 2. pkt. Hvis vedkommende retsassessor eller dommerfuldmægtig anmoder om det, kan klageretten endvidere tage stilling til sager om uansøgt ændring af tjenestested, jf. stk. 2. Indsigelse mod en varslet ændring af tjenestested skal fremsættes over for Domstolsstyrelsen inden 14 dage efter, at den pågældende har fået varsel om det nye tjenestested. Det fremgår af de generelle bemærkninger til lovforslaget, at indbringelsen for klageretten medfører, at tjenestestedsændringen ikke kan gennemføres, så længe sagen behandles af klageretten.

Ved lovændringen i 1998 blev ansættelsesområdet for justitssekretærer, retsassessorer eller dommerfuldmægtige endvidere ændret fra "Justitsministeriet med tilhørende institutioner" til alene at være "domstolene", jf. retsplejelovens § 52.

Samtidig indførtes en bestemmelse i tjenestemandlovens § 34, stk. 1, hvorefter ansættelse af retsassessorer kun kan ske som varig ansættelse, samt den ovenfor i afsnit 8.2.3. nævnte bestemmelse i § 34, stk. 3, hvorefter lovens § 12, stk. 2, ikke gælder for retsassessorer og justitssekretærer. Disse er derimod fortsat omfattet af bestemmelsen i § 12, stk. 1.

8.2.5. Overenskomstgrundlaget og ansættelsesretlige grundsætninger

De overenskomstansatte kontorfunktionærers ansættelsesforhold reguleres af fællesoverenskomst indgået mellem Finansministeriet og Statsansattes Kartel (StK-fællesoverenskomsten) og organisationsaftalen for kontorfunktionærer i statens tjeneste indgået mellem Finansministeriet og HK/Stat. Den for tiden gældende fællesoverenskomst er indgået den 25. juni 1999 og organisationsaftalen er indgået den 29. juni 1999.

De overenskomstansatte kontorfunktionærer er endvidere omfattet af funktionærloven.

Dommerfuldmægtigene er - med en enkelt undtagelse - overenskomstansatte, og deres ansættelsesforhold reguleres af overenskomst for akademikere i staten indgået mellem Finansministeriet og en række organisationer under Akademikernes Centralorganisation. Den for tiden gældende overenskomst er indgået den 4. maj 2000.

Dommerfuldmægtigene er ikke direkte omfattet af funktionærlovens område, men flere af overenskomstens bestemmelser henviser til regler i denne lov.

Spørgsmålet om fastlæggelsen af generelle grænser for, i hvilket omfang de overenskomstansatte ved byretterne - dommerfuldmægtige og overenskomstansatte kontorfunktionærer - kan pålægges stillingsforandringer, er ikke reguleret i overenskomsterne eller organisationsaftalen og fremgår heller ikke direkte af funktionærloven.

Vedrørende dette spørgsmål kan henvises til Bent Christensen, Forvaltningsret, Opgaver, Hjemmel, Organisation, 1997, side 312, hvor det anføres:

"Overenskomstansatte ... har en ringere retlig beskyttelse mod ændringer i deres stillinger end tjenestemændene. Udgangspunktet er et almindeligt forudsætningssynspunkt. Går ændringen ud over det, der ligger inden for den kollektive overenskomsts ... forudsætninger, og vil den ansatte ikke acceptere ændringen, har han krav på varsel ved afskedigelse i den anledning. Der kan, hvis afskedigelsen ikke er rimeligt begrundet i den ansattes eller styrelsens forhold, også blive tale om erstatning, jfr. funktionærlovens 2b og beslægtede regler i mange af overenskomsterne. Reglerne sætter således meget beskedne skranker for organisationsmagtens udøvelse.

Den store forskel i reglerne om tjenestemænd og overenskomstansatte er udtryk for forskellige tiders og forskellige gruppers opfattelse. Tjenestemændene har traditionelt søgt beskyttelse via retsregler. De, som er ansat på grundlag af kollektive overenskomster, søger beskyttelse via deres fagforeningers faktiske magt."

Fra den arbejdsretlige litteratur kan henvises til Jens Kristiansen, Arbejdsretlig lærebog, 1999, side 311 f.:

"Ansættelsesretten følger det almindelige kontraktsretlige udgangspunkt, idet arbejdsgiver normalt må foretage ændringer i ansættelsesforholdet efter reglerne om opsigelse af ansættelsesforholdet. Det indebærer, at arbejdsgiveren må varsle ændringer med opsigelsesvarslets længde, og at lønmodtageren kan vælge at anse sig som afskediget med de retsvirkninger, der knytter sig hertil. Der er juridisk set tale om en opsigelse kombineret med et tilbud om ansættelse på nye vilkår. Der foreligger misligholdelse af ansættelsesforholdet, hvis arbejdsgiveren ikke overholder den særlige varslingsprocedure i forbindelse med vilkårsændringer. Lønmodtageren vil være berettiget til at hæve ansættelsesforholdet og kræve erstatning, hvis misligholdelsen er væsentlig.

For arbejdsgiveren knytter der sig en betydelig interesse til at kunne foretage ændringer af arbejdsforholdene uden at skulle iagttage den særlige opsigelsesprocedure. En sådan ret indfortolkes i kraft af ledelsesretten i ansættelsesaftalen for så vidt angår mindre væsentlige ændringer. Grænsen mellem væsentlige og mindre væsentlige ændringer er ikke særlig skarp, men lønmæssig nedgang vil altid være en væsentlig ændring. I øvrigt lægges i nogle tilfælde vægt på, om ændringen er sket med et passende varsel."

Der kan endvidere henvises til Ole Hasselbalch, Ansættelsesretten, 1997, side 450 ff.:

"Arbejdsgiveren har efter kontraktens natur en vis frihed til at disponere løbende over arbejdskraften, herunder f.eks. til at fastlægge arbejdsopgaver, arbejdssted m.v. ... Går arbejdsgiveren ikke videre i sine krav til den ansatte, end ledelsesretten berettiger ham til, opstår altså intet problem om ændring af forholdet. ... Går arbejdsgiveren derimod ud over ledelsesrettens grænser, sætter han sig principielt i hævebegrundende misligholdelse over for lønmodtageren - eller denne kan uden risiko for at blive lovligt bortvist vægre sig ved at gøre det forlangte.

I konsekvens heraf er det nødvendigt at klarlægge, hvad arbejdsforholdets forudsætninger er med henblik på de forandringer, arbejdsgiveren uden videre kan påføre den ansatte.

...

Typeforudsætninger

... Generelt gælder, at et ansættelsesforhold forudsætningvis må anses for knyttet til den overordnede retlige ramme, under hvilken det er indgået. Er arbejdsaftalen således placeret inden for en kollektiv overenskomsts eller f.eks. funktionærlovens ... område, vil der heri normalt ligge en bindende forudsætning med hensyn til arten af det arbejde, der kan pålægges den ansatte.

Herudover gælder, at en lønmodtager normalt har til forudsætning, at vederlagets størrelse og udbetaling står fast. Ændringer af mellemværendet, som får negative konsekvenser for betalingen ..., kan derfor som udgangspunkt ikke

påføres ham med hjemmel i ledelsesretten. ...

Arbejdstageren har endvidere en kendelig forudsætning om, at arbejdet ikke bliver væsentligt mere byrdefuldt eller intensivt. Arbejdsgiverens ledelsesret rækker heller ikke til at pålægge lønmodtageren arbejde af en helt anden art eller væsen end det, hvortil pågældende oprindeligt er blevet antaget.

Fremdeles kan der være knyttet kendelige, sociale kvalifikationer til stillingen. Konsekvensen heraf vil være, at arbejdsgiveren ikke kan forandre den på en sådan måde, at det virker diskvalificerende for den ansatte.

Som oftest vil der også knytte sig kendelige forudsætninger til arbejdsstedets geografiske beliggenhed i kraft af de med transporten til arbejdet forbundne udgifter og tidsforbrug, ligesom lønmodtageren ofte vil knytte kendelige forudsætninger til arbejdstidens placering.

....

Der består altså en grænse, ud over hvilken arbejdsgiveren ikke kan ændre arbejdsvilkårene i henhold til den ham tilkommende ledelsesret. Gør han det alligevel uden lønmodtagerens indforståelse, kommer han i en misligholdelse, der e.o. berettiger arbejdstageren til at vægre sig ved at efterkomme det forlangte eller endog at hæve kontrakten og kræve erstatning.

Såfremt forholdene nødvendiggør forandringer ud over det oprindeligt forudsatte, må arbejdsgiveren ... som minimum tilpasse sin fremgangsmåde og yde sådan compensation, at der ikke opstår en misligholdelse, der berettiger lønmodtageren til at reagere på denne måde. Det vil imidlertid ofte være usikkert, hvad der i så henseende er nødvendigt. Den sikre fremgangsmåde til ændring af lønmodtagerens forhold er derfor at gennemføre den normale fratrædelsesprocedure og dernæst lade arbejdsforholdets fortsættelse bero på, at lønmodtageren accepterer de udkrævede ændringer. Denne vej ... kan ikke benyttes til at berøve den ansatte ufravigelige lov- eller overenskomstgoder. ...

Den løsning, der ligger i at omkrænse arbejdsgiverens disposition med sådanne tiltag, at der ikke aktualiseres en misligholdelse, kan vælges f.eks. ved flytning af arbejdsstedet, idet der her kan kompenseres for ekstra transporttid og transportomkostninger. ... Ved en omlægning af arbejdet, som i og for sig ville føre til indtægtsnedgang, kan der også ydes økonomisk compensation for denne."

Herudover kan henvises til Personaleadministrativ Vejledning, kapitel 37, s. 9 f., hvor det vedrørende funktionærer anføres:

"Den enkelte institution har som udgangspunkt ret til at tilrettelægge og omlægge en funktionærs arbejde efter behov.

Ændringer i arbejdsforholdene, herunder i arbejdets indhold, arbejdsstedets placering, arbejdstidens tilrettelæggelse m.v. kan normalt ske uden varsel. Mere indgribende forandringer forudsætter dog et vist varsel, eventuelt opsigelsesvarslet.

Institutionen kan ikke uden videre foretage ændringer, der medfører en forringelse af funktionærens arbejdsvilkår, f.eks. ved at sætte den ansatte til arbejde, som pågældende ikke er ansat til at udføre, eller som ikke sædvanligvis hører under arbejdsområdet for den type stilling, den pågældende er ansat i. Sådanne stillingsforandringer vil kun kunne ske med funktionærens opsigelsesvarsel."

Om andre ansatte anføres det i kapitel 37, side 10:

"Også for andre ansatte end funktionærer er der adgang til at foretage visse ændringer af stillingsindhold mv. Det er dog ikke muligt generelt at angive de mere præcise grænser, idet hensyn bl.a. må tages til de enkelte overenskomsters faglige og geografiske dækningsområde samt til den enkelte ansattes ansættelsesvilkår, jf. ansættelsesbrevet."

Herudover kan henvises til Henrik Karl Nielsen, Funktionærloven, 1997, side 74 ff.

Særligt vedrørende stedlige ændringer kan henvises til Ole Hasselbalch, Arbejdsret, 1999, side 131, hvor det anføres:

"Arbejdsgiverens muligheder for at flytte selve arbejdsstedet har været berørt i flere sager. I sådanne tilfælde har

man generelt anset lønmodtagerens forudsætninger som knyttet til størrelsen af de (transport)udgifter og den tidsmæssige belastning, som hvervets bestridelse indebærer. Dette medfører, at arbejdsgiveren kan kompensere for en øjeblikkelig flytning af arbejdsstedet ved at dække eventuelle transportomkostninger og modregne ydet transporttid i arbejdstiden i et tidsrum svarende til opsigelsesvarslets længde."

Der kan endvidere henvises til Jens Paulsen, Afskedigelse, 1997, side 583, hvor det anføres:

"Ved arbejdsgiverens flytning af arbejdssted opstår ofte spørgsmålet, om medarbejderen har pligt til enten løbende eller i opsigelsesperioden at udføre arbejdet fra det nye arbejdssted. Udgangspunktet er, at nødvendiggør flytningen valg af andet/andre transportmidler end hidtil benyttet, eller bevirker flytningen en blot nogen længere rejsetid, antages det at være så væsentlige ændringer, at lønmodtageren kan anse ansættelsesforholdet som ophævet, medmindre ændringerne varsles med det for den enkelte gældende individuelle opsigelsesvarsel."

Fra retspraksis kan navnlig henvises til dommene gengivet i UfR 1976.920 H, 1981.302 V, 1992.321 SH og 1992.937 V.

Som det er fremgået, har arbejdsgiveren som udgangspunkt en almindelig adgang til at ændre arbejdsaftalen.

Hvis ændringen ligger inden for ansættelsesaftalens individuelle og generelle forudsætninger, kan ændringen uden videre sættes i værk.

Ligger ændringen derimod uden for ansættelsesaftalens forudsætninger, skal arbejdsgiveren varsle ændringen over for den ansatte. Længden af dette varsel afhænger af, hvor væsentlig ændringen er, men skal dog højst være af samme længde som den ansattes opsigelsesvarsel. Konsekvensen af, at arbejdsgiveren ikke opfylder et sådant krav om varsling, vil være, at der foreligger misligholdelse af ansættelsesaftalen. Hvis misligholdelsen konkret er væsentlig, vil den ansatte være berettiget til at hæve ansættelsesaftalen.

Accepteres en varslet ændring af den ansatte, fortsætter ansættelsesforholdet med det ændrede indhold efter udløbet af varslet.

Hvis en ændring, der er varslet med den ansattes opsigelsesvarsel, ikke accepteres af den ansatte, anses ansættelsesaftalen for opsagt af arbejdsgiveren. I et sådant tilfælde finder reglerne om fratrædelsesgodtgørelse anvendelse. Sættes ændringen først i værk efter varslets udløb, har den ansatte pligt til at arbejde og har ret til løn i perioden indtil varslets udløb. Sættes ændringen derimod i værk inden varslets udløb, vil der typisk kun være pligt til at udføre arbejdet under de ændrede arbejdsforhold i opsigelsesperioden, hvis den ansatte ydes kompensation for de ændrede forhold, f.eks. øgede transportudgifter. Om der består en sådan pligt med eller uden kompensation, vil dog afhænge af de konkrete omstændigheder.

8.3. Dommere

Der er i dag i alt 210 dommere i byretterne. Dommere udnævnes med det enkelte embede som ansættelsesområde.

Ved vurderingen af de statsretlige og ansættelsesretlige regler og aspekter, som vil kunne få betydning for dommernes stilling ved en eventuel strukturændring, må der navnlig tages udgangspunkt i grundlovens § 64, 2. pkt., og § 27, stk. 3. Begge bestemmelser er omtalt ovenfor.

I relation til beskyttelsen i grundlovens § 64 må det således vurderes, om de tiltag, der vil komme på tale i forbindelse med en given strukturændring, vil indebære forflyttelse, og i bekræftende fald må det vurderes, om der vil foreligge "en omordning af domstolene", jf. nærmere om disse begreber ovenfor i afsnit 8.2.1.

Den konkrete vurdering af disse spørgsmål i forhold til det forslag, som kommissionen nedenfor i afsnit 11.3. og 12.3. stiller til udformningen af fremtidens byret og den fremtidige retskredsstruktur, er beskrevet i afsnit 12.4.

Det følger af reglerne i § 64, 2. pkt., sammenholdt med § 27, stk. 3, at såfremt der er tale om en omordning af domstolene, kan dommeren ikke kræve at forblive i sin hidtidige stilling, men pågældende kan i stedet for forflyttelsen vælge at blive afskediget med pension efter de almindelige regler, dvs. efter reglerne om aktuel egenpension i tjenestemandspensionslovens § 2, stk. 1. Der henvises herved til Personaleadministrativ Vejledning, kapitel 37, side 4, hvor det anføres, at "ved stillingsændringer, der har karakter af forflyttelse, vil tjenestemanden kunne kræve sig afskediget med pension, jf. tjenestemandspensionslovens § 2, stk. 1 (afsked af anden utilregnelig

årsag end alder og helbredsbetinget utjenstedygtighed)."

Dommeren har derimod ikke krav på løn i perioden indtil det fyldte 70. år. Dette må også gælde, selvom dommeren på afskedigelsestidspunktet er fyldt 65 år. Det kan således ikke antages, at en dommer over 65 år, der ikke ønsker at lade sig forflytte, kan vælge i stedet at blive afskediget efter bestemmelsen i § 64, 3. pkt., med den konsekvens, at pågældende har krav på fuld løn indtil det fyldte 70. år. I modsat fald ville der i forbindelse med administrativ afskedigelse som led i en omordning af domstolene være et misforhold mellem retsstillingen for dommere henholdsvis under og over 65 år, idet de sidstnævnte ville få en væsentlig bedre retsstilling end de yngre dommere, der ikke måtte ønske at lade sig forflytte.

Efter tjenestemandslovens § 34, stk. 2, der opregner en række regler i loven, der ikke gælder for dommere, er bestemmelsen i lovens § 32 om rådighedsløn ikke undtaget. Derimod gælder lovens §§ 12 og 13 ifølge denne bestemmelse ikke for dommere.

For så vidt angår anvendelsen af bestemmelsen i tjenestemandslovens § 32 i forbindelse med administrativ afskedigelse af dommere, anføres det af Max Sørensen i Statsforfatningsret, 2 udg. (ved Peter Germer) 1973, side 162, og i Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, side 309 (Eva Smith), at "retsstillingen for en dommer, der afskediges i forbindelse med en omordning af domstolene, vil være den samme som for en administrativ tjenestemand i en tilsvarende situation, og det vil sige, at tjenestemandslovens regler om ventepenge og pension finder anvendelse". Det bemærkes, at det citerede afsnit hos begge forfattere er anført i forbindelse med omtalen af egentlig afskedigelse i forbindelse med en omordning af domstolene - dvs. ved stillingsnedlæggelser - og at det anførte ikke gentages ved omtalen af dommerens retsstilling ved afskedigelse på grund af den pågældendes vægning ved at lade sig forflytte.

Det følger af grundlovens § 27, stk. 3, at det vil være en forudsætning for forflyttelse i forbindelse med en omordning af domstolene, at de berørte dommere ikke lider indtægtstab. Det må således også antages, at de tillæg, som de berørte dommere har oppebåret i deres hidtidige stillinger, ikke fortabes ved forflyttelse til et andet embede, selvom de funktioner, som tillægget er knyttet til, ikke bibeholdes.

8.4. Justitssekretærer, retsassessorer og dommerfuldmægtige

Antallet af retsassessorer og dommerfuldmægtige ved byretterne er pr. 1. oktober 2000 normeret til 114 retsassessorer og 127 dommerfuldmægtige.

Generelt er hovedindholdet i en stilling som retsassessor, at pågældende har den daglige ledelse af en eller flere af embedets specialafdelinger og deltager i retsarbejdet. Retsassessorernes arbejdsopgaver og funktioner kan dog variere, bl.a. afhængig af embedets størrelse. Der henvises i den forbindelse til beskrivelsen ovenfor i afsnit 3.2.

Dommerfuldmægtige varetager fortrinsvis juridiske opgaver i specialafdelingerne og deltager derudover som regel - afhængig af den enkeltes erfaring og embedets størrelse - i retsarbejdet. Dommerfuldmægtigene gennemgår et særskilt tilrettelagt uddannelsesforløb, hvori indgår, at de skal gøre tjeneste ved flere embeder.

Retsassessorer er kongeligt udnævnte tjenestemænd, mens dommerfuldmægtigene er ansat i henhold til kollektiv overenskomst, jf. ovenfor i afsnit 8.2.5. En enkelt dommerfuldmægtig er dog tjenestemandsansat.

Begge grupper af ansatte er ansat med domstolene som ansættelsesområde.

Tjenestestedet er det embede, hvor assessoren eller fuldmægtigen gør tjeneste. I forbindelse med ansættelsen og senere skift af tjenestested tilkendes det skriftligt, at den pågældende "indtil videre" skal gøre tjeneste ved et bestemt embede.

I relation til afskedigelse og uansøgt ændring af tjenestested gælder det både for retsassessorer og dommerfuldmægtige, at retsstillingen i første række reguleres af ansættelsesværet i retsplejelovens § 54, der er omtalt ovenfor i afsnit 8.2.4. Efter § 54 kan der dog i tilfælde af en omordning af domstolene ske afskedigelse og uansøgt ændring af tjenestested.

I tilfælde af en omordning af domstolene, kan retsstillingen imidlertid være forskellig for henholdsvis retsassessorer og dommerfuldmægtige.

Retsassessorerne er som kongeligt udnævnte tjenestemænd omfattet af grundlovens § 27, stk. 3. Såfremt der konkret måtte foreligge forflyttelse efter denne bestemmelse, har den enkelte retsassessor derfor valget mellem forflyttelse eller afsked med pension. I tilfælde af forflyttelse er det endvidere en forudsætning, at retsassessorerne ikke lider indtægtstab.

Retsassessorerne er endvidere omfattet af tjenestemandslovens § 12, stk. 1.

Ved vurderingen af, om der foreligger forflyttelse i forhold til disse bestemmelser, må det som anført i afsnit 8.2.2. og 8.2.3. indgå, at retsassessorerne - i modsætning til dommerne - er udnævnt med domstolene som ansættelsesområde, samt at det grundlæggende indhold i stillingen som retsassessor ligger nogenlunde fast.

Dommerfuldmægtigene er som overenskomstansatte ikke omfattet af sådanne eller lignende rettigheder. Som det fremgår ovenfor i afsnit 8.2.5., vil der dog efter praksis være krav om, at der sker behørig varsling, såfremt der måtte blive tale om stillingsændringer, der ligger uden for ansættelsesforholdets individuelle og generelle forudsætninger.

Ved Københavns Byret er der ansat en justitssekretær, jf. ovenfor i afsnit 3.2.1. Derudover er der ansat justitssekretærer ved de to landsretter, i Sø- og Handelsretten samt i Højesteret, jf. kapitel 13 og 15. Justitssekretærenes ansættelsesforhold reguleres efter de ovenfor nævnte regler, der gælder for retsassessorerne, idet de dog er udnævnt som justitssekretær ved det enkelte embede og således har dette som ansættelsesområde.

8.5. Det administrative personale ved domstolene

Der er pr. 1. juni 2000 ansat knap 1.400 kontorfunktionærer ved byretterne. Ca. 30 % er ansat i stillinger som kontorfuldmægtig og højere.

Kontorfunktionærerne ved domstolene er enten ansat som tjenestemænd, jf. nedenfor i afsnit 8.5.1. eller som overenskomstansatte, jf. nedenfor i afsnit 8.5.2.

Kontorfunktionærernes arbejdsopgaver, der falder inden for alle sagsområder, indgår i beskrivelsen af de enkelte opgaver ovenfor i kapitel 3.

8.5.1. Tjenestemandsansatte kontorfunktionærer

Af de i alt knap 1.400 kontorfunktionærer, der er ansat ved byretterne, er ca. en fjerdedel ansat som tjenestemænd.

Da ansættelsesområdet for retsassessorer og dommerfuldmægtige med domstolsreformen ændredes fra "Justitsministeriet med tilhørende institutioner" til "domstolene", fandtes det rigtigst, at også det ikke-juridiske personale alene fik domstolene som ansættelsesområde. Ansættelsesområdet for kontorphonale, der ansættes som tjenestemænd den 1. december 1999 eller senere, er derfor alene domstolene. Tjenestemænd ansat før dette tidspunkt har fået mulighed for at vælge at overgå til alene at have domstolene som ansættelsesområde. Med undtagelse af nogle ganske få medarbejdere, der ikke har ønsket at ændre ansættelsesområde, er ansættelsesområdet for de tjenestemandsansatte kontorfunktionærer derfor nu "domstolene".

Stillingsbetegnelsen for tjenestemandsansatte kontorfunktionærer er enten assistent, overassistent, kontorfuldmægtig eller kontorleder (herunder administrative kontorledere).

Tjenestestedet er det embede, hvor den ansatte gør tjeneste. I forbindelse med ansættelsen tilkendes det skriftligt den pågældende, at vedkommende "indtil videre" skal gøre tjeneste ved et bestemt embede.

De tjenestemandsansatte kontorfunktionærers retsstilling ved stillingsforandringer skal i første række vurderes efter tjenestemandslovens § 12, der er omtalt ovenfor i afsnit 8.2.3.

De tjenestemandsansatte kontorfunktionærer er ikke kongeligt udnævnte, og bestemmelsen i grundlovens § 27, stk. 3, finder derfor ikke anvendelse for denne gruppe af ansatte. Efter tjenestemandslovens og tjenestemandspensionslovens regler om løntillæg og pension har de dog i realiteten samme retsstilling som kongeligt udnævnte tjenestemænd.

8.5.2. Overenskomstansatte kontorfunktionærer

Ca. 3/4 af de knap 1.400 kontorfunktionærer ved byretterne er overenskomstansatte.

Ansættelsesområdet for det overenskomstansatte kontorphonale er alene det embede, ved hvilket den pågældende er ansat.

Stillingsbetegnelsen for de overenskomstansatte kontorfunktionærer er assistent, overassistent, kontorfuldmægtig samt afdelingsleder I (herunder p.t. en administrativ kontorleder) og afdelingsleder II.

Tjenestestedet er det embede, hvor den enkelte kontorfunktionær gør tjeneste.

Vurderingen af de overenskomstansatte kontorfunktionærers stilling i forbindelse med stillingsændringer skal ske efter de retningslinier, der er beskrevet ovenfor i afsnit 8.2.5.

8.5.3. Andre ansatte ved domstolene

Udover kontorfunktionærerne og det juridiske personale ved domstolene er der ved byretterne ansat et antal medarbejdere som retsbude, servicemedarbejdere og rengøringspersonale. Disse medarbejdere er ansat i henhold til StK-fællesoverenskomsten og vedkommende organisationsaftaler. Disse ansatte vil være omfattet af de retningslinier, der er skitseret ovenfor i afsnit 8.2.5.

Endvidere er der i Københavns Byret ansat et antal vagtmestre, der er tjenestemænd. For denne gruppe af ansatte kan der henvises til afsnit 8.2.3.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 9

Kravene til fremtidens byret

9.1. Indledning

Domstolenes opgaver, herunder de fremtidige opgaver, har igennem de sidste år været - og er fortsat - genstand for overvejelser og drøftelser i forskellige sammenhænge. Domstolsudvalget har i betænkning nr. 1319/1996 peget på en række forhold, der stiller nye og ændrede krav til domstolene og dommernes kvalifikationer. Retsplejerådet er fremkommet med forslag vedrørende behandlingen af nævningsager og har i 1998 påbegyndt en generel gennemgang af den civile retspleje. Også andre - f.eks. Småsagsudvalget - behandler eller har behandlet spørgsmål, der vedrører domstolenes opgaver og opgavevaretagelse.

Mens disse andre udvalg mv. bl.a. behandler - eller har behandlet - spørgsmål, der relaterer sig til, hvordan domstolenes opgaver skal løses, er Strukturkommissionens opgave at gennemgå og vurdere de strukturmæssige forhold. De drøftelser vedrørende domstolenes opgavevaretagelse, der foregår i andre udvalg mv., har imidlertid afgørende betydning for Strukturkommissionens arbejde.

De krav, som de fremtidige - juridiske og administrative - opgaver ved domstolene vil stille til de enkelte embeder og dermed til domstolsstrukturen, kan opdeles i to hovedgrupper:

1. Krav, der vedrører sagernes behandling. Disse krav vil i vidt omfang blive - eller er allerede blevet - stillet af andre end kommissionen selv, herunder navnlig Retsplejerådet og Domstolsudvalget.
2. Krav, der navnlig vedrører andet end sagernes behandling.

I afsnit 9.2. og 9.3. gennemgås disse krav, mens afsnit 9.4. indeholder en kort sammenfatning vedrørende kravene til fremtidens byret og disses betydning for overvejelserne om den fremtidige byretsstruktur.

9.2. Krav, der vedrører sagernes behandling

9.2.1. Retssikkerhed

Det overordnede mål for domstolenes virksomhed er at varetage borgernes retssikkerhed.

I "Handlingsplan for domstolene" side 35 formuleres denne målsætning således:

"Domstolenes hovedmålsætning er at sikre, at der inden for rimelig tid træffes rigtige afgørelser på grundlag af en grundig og lødig sagsbehandling, hvor alle relevante oplysninger inddrages i beslutningsgrundlaget.

Retssikkerhed er således andet og mere end at træffe rigtige afgørelser og har mange facetter. Det er f.eks. ikke nok, at afgørelsen er "rigtig" og kan accepteres af alle involverede - også af den der har "tabt". Går der for lang tid, eller virker domstolsbehandlingen "støvet" og utidssvarende, forsvinder tilliden".

Det overordnede mål for domstolenes virksomhed stiller således både krav til dommernes og de øvrige medarbejders kvalifikationer og til embedernes muligheder for at kunne tilrettelægge en sagsbehandling, der er både grundig og effektiv.

9.2.2. Byretterne skal være den almindelige 1. instans i civile sager

Retsplejerådet påbegyndte i 1998 en gennemgang og generel reform af den civile retspleje. Som led i dette arbejde meddelte Retsplejerådet i en henvendelse af 30. november 1998 til Strukturkommissionen, at rådet principielt går

ind for, at byretten bliver den almindelige førsteinstans i alle sager. For at skabe de nødvendige forudsætninger for en sådan ordning fremsatte Retsplejerådet i henvendelsen nogle ønsker til den fremtidige domstolsstruktur, jf. nedenfor i afsnit 9.2.2.1 - 9.2.2.3.

9.2.2.1. Mulighed for kollegial behandling af civile sager

I Retsplejerådets henvendelse af 30. november 1998 til Strukturkommissionen anføres:

"Retsplejerådet finder, at hvis byretten gøres til første instans i alle sager (eller næsten alle sager), må det nødvendigvis forudsætte, at der efter nærmere angivne kriterier er mulighed for, at der deltager flere juridiske dommere i sagens behandling ved byretten".

Retsplejerådet har derfor over for kommissionen fremsat det ønske til domstosstrukturen, at byretterne indrettes på en sådan måde, at der er mulighed for kollegial behandling af civile sager ved byretterne.

I et notat af 22. juni 1999 har Retsplejerådet på Strukturkommissionens anmodning uddybet den ovennævnte henvendelse og besvaret en række spørgsmål vedrørende rådets forslag om kollegial behandling i byretterne. På kommissionens spørgsmål om, hvor mange sager en gennemførelse af forslaget må forventes at flytte fra landsretten til byretten, den geografiske fordeling af disse samt om, hvor mange af sagerne der kan forventes undergivet kollegial behandling, har rådet svaret følgende:

"Udgangspunktet for svaret må tages i antallet af borgerlige førsteinstanssager ved landsretterne. Dette tal er omtrent 900 sager årligt for Østre Landsret og omtrent 600 sager årligt for Vestre Landsret. Det bemærkes, at der i disse tal ikke er medregnet den ekstraordinære forøgelse af sagsmængden, som landsretterne har oplevet i 1997 og 1998 som følge af selskabstømmersagerne.

En gennemførelse af Retsplejerådets forslag betyder, at de nuværende landsretssager som udgangspunkt vil skulle behandles ved byretten i første instans. Rejser sagen et principielt spørgsmål, vil den dog efter anmodning fra en part kunne henvises til landsretten til behandling i første instans. Det er ikke muligt at angive præcist, hvor stor en del af de nævnte nuværende landsretssager der vil blive henvist efter denne regel.

I øjeblikket henvises der omtrent 100 sager årligt til Østre Landsret og omtrent 40 sager årligt til Vestre Landsret efter retsplejelovens § 226. Disse tal er imidlertid ikke noget direkte udtryk for, hvor mange sager der fremover vil kunne forventes henvist til landsretten. På den ene side er Retsplejerådets forslag til henvisningsregel snævrere end den gældende § 226 i retsplejeloven. På den anden side vil der også blandt de sager, der i dag anlægges ved landsretten i første instans efter retsplejelovens §§ 225 og 227, være principielle sager, som fremover vil kunne henvises til landsretten.

Samlet set må det dog antages, at under forudsætning af en uændret samlet sagsmængde vil antallet af sager, som flyttes fra landsretten til byretten som følge af Retsplejerådets forslag, ligge i størrelsesordenen 700-800 for Østre Landsret og 500 for Vestre Landsret.

Med hensyn til, hvor mange af disse i alt 1200-1300 sager der kan forventes undergivet kollegial behandling i byretten, går Retsplejerådets forslag foreløbig ud på, at kollegial behandling skal kunne finde sted, når sagen er af principiel karakter, når sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne, eller når sagen i øvrigt frembyder særlig omfattende eller vanskelige retlige eller bevismæssige spørgsmål.

Sager, som opfylder det første kriterium, vil efter anmodning fra en part i stedet kunne henvises til landsretten til behandling i første instans. Sager, som opfylder det andet kriterium, er i dag omfattet af muligheden for henvisning til landsretten efter retsplejelovens § 226, og som nævnt er det samlede antal henvisninger efter alle led i § 226 i dag ca. 140 sager årligt. Med hensyn til det tredje kriterium er det hensigten, at kollegial behandling efter denne bestemmelse kun skal finde sted i særlige tilfælde.

Retsplejerådet vil overveje nærmere, om disse kriterier også er dækkende for sager om prøvelse af en afgørelse truffet af en forvaltningsmyndighed, herunder navnlig de sager om afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, som i dag er omfattet af retsplejelovens § 225. Sådanne sager udgør en stigende andel af landsretternes førsteinstanssager, i øjeblikket op mod halvdelen. De grunde, som i sin tid var afgørende for retsplejelovens § 225, taler for, at en relativt stor andel af disse sager undergives kollegial behandling.

Det samlede antal sager, som fremover vil blive undergivet kollegial behandling i byretten, kan på den baggrund løseligt anslås til i størrelsesordenen 750-800 i alt, svarende til halvdelen af de sager, der flyttes fra landsretten til byretten, plus måske 150 af de nuværende byretssager (dvs. en procent af de nuværende ca. 15.000 tvistige byretssager)."

På kommissionens spørgsmål om, hvor mange dommere der skal medvirke, og om kun udnævnte dommere kan medvirke i kollegial behandling af en sag, har Retsplejerådet svaret:

"Retsplejerådet foreslår, at kollegial behandling betyder, at to eller tre dommere deltager i sagens afgørelse. ("Dommer" bruges her som overbegræbet for udnævnte dommere, retsassessorer og dommerfuldmægtige, jf. om denne problemstilling nedenfor). Retsplejerådet har endnu ikke taget stilling til, om udgangspunktet bør være, at der deltager tre dommere, men med mulighed for, at der i særlige tilfælde deltager to dommere, eller om udgangspunktet omvendt bør være, at der deltager to dommere, men med mulighed for, at der i særlige tilfælde deltager tre dommere.

Retsplejerådet foreslår under alle omstændigheder, at en sag, der behandles med tre dommere, kan fortsætte med to dommere, hvis en af dommerne får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at domsforhandlingen er begyndt.

Det er ved domstolsreformen forudsat, at en større andel af retsarbejdet skal varetages af udnævnte dommere, og at der derfor skal konverteres et antal retsassessorstillinger til faste dommerstillinger. For landsretternes vedkommende indeholder bemærkningerne til lovforslag L 32 af 26. marts 1998 følgende udtalelse:

"Forfatningsretlige hensyn taler for, at landsretterne normeres således, at der altid kan deltage mindst 2 faste dommere i sagernes afgørelser. I en række sager, herunder sager af mere principiel eller indgribende karakter eller af særlig politisk interesse, bør retten beklædes af 3 faste dommere."

Retsplejerådet finder på den baggrund, at ved kollegial behandling ved byretten bør højst én af dommerne være ikke-udnævnt dommer. Retsplejerådet finder på den anden side, at både uddannelsesmæssige hensyn og hensynet til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler for, at en retsassessor eller en dommerfuldmægtig med en vis erfaring kan fungere som én af tre dommere i en kollegial byret, eller som én af to dommere i de tilfælde, hvor en tredje dommer har måttet fratræde, efter at domsforhandlingen er begyndt."

Til brug for kommissionens arbejde er der foretaget en undersøgelse af, hvordan de civile 1. instanssager anlagt ved eller henvist til landsretterne i perioden 1. januar 1997 - 18. maj 1999 geografisk ville være blevet fordelt på byretskredse, hvis byretten havde været 1. instans. Undersøgelsen viser, at der ved alle retskredse ville være blevet anlagt sådanne sager i perioden. I nogle af de mindste retskredse ville der kun være blevet anlagt få sager om året, men ved en række embeder med en eller to dommere ville der være blevet anlagt mellem 10-20 - og ved nogle væsentligt flere - sager om året.

Som anført af Retsplejerådet var antallet af civile 1. instanssager ved landsretterne i 1997 og 1998 (henholdsvis 1819 sager i 1997 og 1864 sager i 1998) som følge af selskabstømmersagerne højere end det tal på omtrent 1500 sager årligt, som Retsplejerådet har lagt til grund. Selvom der ved vurderingen af den ovennævnte undersøgelse må tages højde for dette, er det dog efter kommissionens opfattelse samtidig vigtigt, at den fremtidige struktur også udformes således, at den kan klare sådanne udsving i sagsmængden, jf. nedenfor under afsnit 9.3.6.

Det skal endvidere tages i betragtning, at nogle af disse civile 1. instanssager efter Retsplejerådets forslag må forventes at blive henvist til landsretsbehandling. Som det fremgår ovenfor, har Retsplejerådet skønnet, at det vil kunne dreje sig om en mindre del af sagerne, således at rådet under forudsætning af en uændret samlet sagsmængde antager, at antallet af sager, som årligt flyttes fra landsretten til byretten, som følge af Retsplejerådets forslag vil ligge i størrelsesordenen 1200-1300 sager.

Lægges det - som anført af Retsplejerådet - til grund, at ca. halvdelen af de civile 1. instanssager, der flyttes til byretterne, vil skulle undergives kollegial behandling, viser undersøgelsen af den geografiske fordeling, at det må påregnes, at alle embeder vil skulle varetage kollegial behandling af civile sager. Det kan endvidere anslås, at der ved en række embeder med en eller to dommere, vil blive anlagt årligt mindst 5-10 civile sager, hvor der - hvis de gennemføres - vil skulle ske kollegial behandling.

Dertil kommer de ca. 150 nuværende byretssager, der ifølge Retsplejerådets skøn årligt vil skulle undergives

kollegial behandling.

Det må naturligvis tages i betragtning, at mange af de sager, der vil skulle undergives kollegial behandling, vil blive hævet eller forligt før domsforhandlingen, men i det omfang dette først sker efter berømmelsen - og dermed efter "tilrettelæggelsen" af den kollegiale behandling - vil det efter kommissionens opfattelse kun i begrænset omfang påvirke vurderingen af det beredskab, som de enkelte embeder vil skulle have til kollegial behandling. Til illustration kan oplyses, at ca. 30 % af de civile 1. instanssager, der blev afsluttet i Vestre Landsret i årene 1996-1999, blev sluttet før berømmelsen. Derudover blev ca. 20 % af sagerne sluttet efter berømmelsen, men før domsforhandlingen. Sidstnævnte gruppe af sager afsluttes erfaringsmæssigt meget tæt på - oftest inden for en uge før - domsforhandlingen.

De civile 1. instanssager hører generelt til blandt de mest ressourcekrævende sager. I almindelighed afsættes der i landsretterne mindst en dag til domsforhandlingen. I gennemsnit afsættes der op mod 2 dage, og der er en del sager, hvor domsforhandlingen varer betydelig længere. Til de anførte tider skal lægges den tid, der medgår til sagens forberedelse, votering og domsskrivning.

Særligt vedrørende forvaltningssagerne, dvs. sager om prøvelse af en afgørelse truffet af en forvaltningsmyndighed, bemærkes, at der er tale om en sagstype, der har øget betydning, og som udgør en stigende andel af landsretternes førsteinstanssager. Efter retsplejeloven anlægges sådanne sager på det sted, hvor sagsøger - dvs. borgeren - har hjemting. Denne ordning er fastholdt ved den fordeling af retssagerne, der er foretaget i den ovennævnte undersøgelse.

Det bemærkes, at spørgsmålet om domstolens saglige kompetence, herunder om oprettelse af forvaltningsdomstole, efter kommissoriet falder uden for kommissionens opgaver. Spørgsmålet om behandlingen af forvaltningssager er derimod behandlet af Retsplejerådet. Ifølge det for kommissionen oplyste stiller Retsplejerådet imidlertid ikke forslag om oprettelse af selvstændige forvaltningsdomstole. Kommissionen har derfor lagt til grund, at der heller ikke findes forvaltningsdomstole i fremtidens domstolsstruktur.

9.2.2.2. Mulighed for en vis specialisering

Retsplejerådet har i sin henvendelse af 30. november 1998 til Strukturkommissionen, jf. ovenfor i afsnit 9.2.2., anført, at rådet vil overveje, om en vis specialisering i domstols-organisationen vil være hensigtsmæssig. I henvendelsen anføres videre:

"En sådan specialisering kan gennemføres på flere niveauer, hvoraf ingen udelukker hinanden.

For det første og mest radikalt kan nærmere angivne sagstyper henlægges til bestemte byretter. Dette princip kendes fra Retsplejerådets forslag i betænkning 1352/1998 om behandling af nævningesager. For de civile sagers vedkommende vil skattesager være et nærliggende eksempel på en sagstype, der vil kunne henlægges til bestemte byretter.

For det andet vil der inden for den enkelte domstol kunne ske en vis specialisering, således at en vis sagstype henlægges til en bestemt afdeling eller bestemte dommere. Det skal præciseres, at dette ikke betyder, at den pågældende afdeling eller de pågældende dommere udelukkende eller næsten udelukkende behandler en særlig type sager. Retsplejerådet finder det vigtigt, at dommere fortsat er generalister, men at generalistfunktionen kan kombineres med, at en bestemt afdeling eller bestemte dommere samtidig opnår et vist specialkendskab til et bestemt område ved at behandle en vis mængde sager inden for det pågældende område. Som eksempler på særlige sagsområder kan igen nævnes skattesagerne. Et andet eksempel er patentsager.

For det tredje vil der i forbindelse med en styrkelse af retternes sekretariater, herunder med jurister, kunne ske en specialisering på den måde, at forskellige sagstyper fordeles mellem forskellige sekretariatsmedarbejdere, uden at dette behøver at udelukke, at også sekretariatsmedarbejderne i et ikke ringe omfang samtidig fungerer som generalister.

Den måde, specialiseringen nærmere gennemføres på, vil blandt andet afhænge af domstolsstrukturen. Med den nuværende domstolsstruktur med mange mindre byretter vil der være større grund til en specialisering af byretterne, end hvis domstolsstrukturen indrettes med færre byretter end i dag. Med større byretter vil specialiseringen snarere kunne ske inden for den enkelte byret.

Sammenfattende er Retsplejerådets ønsker til domstolsstrukturen ..., og at der landet over findes et antal byretter med en sådan størrelse, at specialisering som skitseret ovenfor er mulig."

Retsplejerådets ønsker om en vis specialisering stiller således det krav til domstols-strukturen, at den enten indrettes sådan, at der kan ske en specialisering mellem de enkelte byretter, eller at den indrettes sådan, at der kan ske en vis specialisering inden for den enkelte byret.

9.2.2.3. Styrkelse af sekretariatsfunktionerne

Retsplejerådet har i sin henvendelse af 30. november 1998 til Strukturkommissionen, jf. ovenfor i afsnit 9.2.2., fremsat ønske om, at domstolene indrettes således, at sekretariatsfunktionerne kan styrkes betydeligt, herunder med jurister. I Retsplejerådets henvendelse anføres følgende:

"Retsplejerådet finder endvidere, at der vil kunne opnås en bedre, hurtigere og mere effektiv sagsbehandling ved en styrkelse af byretternes sekretariater, herunder med jurister, der kan bistå dommerne. Sekretariatet bør kunne varetage en stor del af sagsforberedelsen og i øvrigt assistere dommerne ved forberedelsen af domsforhandlingen og skrivningen af dommen. Dommernes hovedopgave er domforhandlingen og at træffe afgørelsen i sagen, mens mere administrative og praktiske opgaver med fordel varetages af sekretariatet".

I tilknytning til det anførte om, at sekretariatet bør kunne assistere dommerne ved skrivning af dom, har kommissionen lagt til grund, at der alene vil blive tale om at skrive et udkast til dom, og at det fortsat vil være dommeren, der er ansvarlig for dommens indhold, underskriver og afsiger denne.

Retsplejerådet har i et notat af 22. juni 1999 uddybet forslaget om en styrkelse af byretternes sekretariater sådan:

"Retsplejerådets overvejelser med hensyn til forberedelsen af civile tvistige sager går i retning af, at den almindelige sagsgang bliver, at der indleveres et svarskrift uden afholdelse af retsmøde, hvorefter der to-tre uger senere afholdes et særligt forberedende retsmøde.

Formålet med dette særlige forberedende retsmøde er, at der i højere grad og på et tidligere tidspunkt end i dag fra rettens side sker en aktiv styring af sagens forberedelse. Retten vil således på grundlag af stævning og svarskrift fastsætte en dagsorden for det forberedende møde ud fra, hvilke ting der i den konkrete sag er anledning til at tage stilling til med hensyn til forberedelsen.

På det særlige forberedende møde skal der for det første foretages en tilskæring af sagen, dvs. det skal afklares, hvad det præcis er, parterne ønsker, at retten skal tage stilling til. For det andet skal den videre forberedelse tilrettelægges blandt andet med hensyn til eventuel yderligere skriftveksling og eventuel afholdelse af syn og skøn eller indhentelse af sagkyndige erklæringer. Tilrettelæggelsen af den videre forberedelse munder ud i en samlet tidsplan for sagen, som i videst muligt omfang også omfatter tidspunktet for og varigheden af domsforhandlingen. Endelig skal der på det forberedende møde tages stilling til, om der skal ske kollegial behandling, eventuelt under medvirken af sagkyndige dommere.

Efter det forberedende møde sker den videre forberedelse som udgangspunkt på skriftligt grundlag, men møder, herunder telefonmøder, kan afholdes, hvis der er behov herfor. Også i denne fase skal retten aktivt følge forberedelsen og navnlig kontrollere, at tidsplanen holdes, og hurtigt gribe korrigerende ind, hvis der opstår problemer.

Retsplejerådets forslag bygger på, at der senest ved indleveringen af svarskriftet er en jurist, som sætter sig ind i sagen, således at der kan tages stilling til, om der - som det vil være udgangspunktet - straks skal indkaldes til et forberedende møde, eller om udgangspunktet skal fraviges. Forslaget bygger endvidere på, at juristen på grundlag af stævning og svarskrift forbereder det forberedende møde ved at fastsætte dagsordenen for mødet ud fra de juridiske og bevismæssige spørgsmål, som sagen rejser.

Den løbende opfølgning fra rettens side efter det forberedende møde vil som udgangspunkt kunne varetages af kontorfunktionærerne, men en aktiv styring af forberedelsen fra rettens side forudsætter, at der er en jurist, som kender sagen, der hurtigt kan tage stilling til de spørgsmål, som løbende måtte opstå, eksempelvis med hensyn til syn og skøn. Endvidere indgår det i Retsplejerådets forslag, at rettens udøvelse af materiel procesledelse i medfør af retsplejelovens § 339, stk. 1-3, også vil kunne ske i forhold til de processkrifter, der eventuelt udveksles efter det forberedende møde. I praksis vil det typisk forudsætte, at der er en jurist, der gennemlæser processkrifterne,

efterhånden som de modtages.

Retsplejerådet forestiller sig, at en sådan styrket forberedelse vil forudsætte, at rettens sekretariatsfunktion styrkes, herunder med jurister. Baggrunden herfor er, at Retsplejerådets forslag med hensyn til instansordningen indebærer, at byretterne får tilført en række sager fra landsretterne, herunder en del tungere sager, ligesom der bliver mulighed for, at der deltager flere dommere i en sags afgørelse. En gennemførelse af dette forslag uden en væsentlig forøgelse af antallet af faste dommere ved byretterne vil formentlig forudsætte, at de faste dommers arbejde koncentrerer omkring domsforhandlingen.

Retsplejerådet peger derfor på muligheden af, at den styrkede forberedelse i mange sager varetages på fuldmægtigniveau, men naturligvis under fornøden overordnet styring og ledelse fra de faste dommers side. Det skal understreges, at der ikke lægges op til, at der skal gælde meget faste regler om arbejdsfordelingen mellem faste dommere og fuldmægtige. Eksempelvis vil det i særligt vanskelige sager kunne være hensigtsmæssigt, at det forberedende møde og efter omstændighederne også andre dele af forberedelsen forestås af en fast dommer eller en erfaren retsassessor.

I store og vanskelige sager bør der endvidere være mulighed for, at dommeren bistås af en fuldmægtig, der eksempelvis vil kunne skrive et notat til dommeren om, hvad sagen går ud på, og hvad der skal tages stilling til på det forberedende møde. Fuldmægtigen vil også kunne bistå dommeren under forberedelsen af domsforhandlingen og herunder indsamle materiale til dommeren.

Det bemærkes, at Retsplejerådet forestiller sig, at dommerfuldmægtigenes arbejde med forberedelsen af civile sager vil kunne indgå som et naturligt led i deres uddannelses- og udviklingsforløb.

En sådan styrket sekretariatsfunktion vil til en vis grad kunne sammenlignes med de sekretariater, som bistår Forbrugerklagenævnet og de godkendte private klagenævn, og også med de administrative klageorganers sekretariater. Der er dog den forskel, at de fleste af disse nævn - dog ikke Forbrugerklagenævnet - er højt specialiserede, således at sekretariaterne blandt andet af den grund kan opbygge en meget ensartet og effektiv sagsbehandling. I modsætning hertil behandler domstolene alle sager - private, erhvervsmæssige og offentligtretlige, og fra alle retsområder. Den styrkede sekretariatsfunktion vil derfor også kunne sammenlignes med Procesbevillingsnævnets sekretariat, som netop behandler alle sager. Procesbevillingsnævnets sekretariat indsamler materiale og skriver et oplæg om sagen til nævnet.

Der er endvidere den forskel, at nævnene i vidt omfang afgør sagerne på skriftligt grundlag, således at sekretariaterne skriver udkast til afgørelsernes sagsfremstilling og i nogle nævn tillige udkast til præmisser og konklusion. Retsplejerådet vil imidlertid overveje, om byretterne også skal kunne tilbyde, at en sag afgøres på rent skriftligt grundlag, men allerede på grund af grundlovens bestemmelse om mundtlighed i retsplejen kan det aldrig blive i større omfang, at sager i 1. instans afgøres udelukkende på skriftligt grundlag.

Retsplejerådet vil overveje nærmere, om byretternes sekretariater endvidere bør udvide deres vejledning både om tvistløsning ved domstolene og om andre muligheder for tvistløsning, eksempelvis klage- og ankenævn, samt om mulighederne for retshjælp og fri proces. I den forbindelse vil det også blive overvejet, om byretternes sekretariater skal yde bistand til selvmødere, eventuelt begrænset til selve sagsanlægget."

Som det fremgår, ønsker Retsplejerådet at tilføre retssekretariaterne nye opgaver, herunder især opgaver af juridisk karakter.

Det er derimod ikke tanken med Retsplejerådets forslag at flytte de opgaver, der i dag varetages af de kontoruddannede medarbejdere til de juridiske medarbejdere. Det bemærkes i den forbindelse, at der igennem en årrække har været en udvikling i retning af en stadig mere selvstændig opgavevaretagelse for de kontoruddannede medarbejdere ved domstolene. Denne udvikling har været begrundet i hensynet til en effektiv og rationel anvendelse af de samlede personaleressourcer ved domstolene samt i hensynet til at kunne fastholde/udvikle attraktive arbejdspladser for de kontoruddannede medarbejdere.

Småsagsudvalget har i betænkning nr. 1341/97 bl.a. foreslået, at der indføres en enstrenget inkassoproses, der i ét sagsforløb omfatter det civilprocessuelle element (tilvejebringelse af dom) og det fagedprocessuelle element (tvangsfuldbyrdelse ved foretagelse af udlæg). Udvalget har i den forbindelse anført, at et væsentligt led i sammensmeltningen af domssager og fogsager til en enstrenget inkassoproses vil være oprettelsen af et

sekretariat, der skal være fælles administrativ enhed for civil- og fagedprocessuel sagsbehandling.

Forslaget vil indgå i de overvejelser vedrørende en revision af det fagedretlige system, som Retsplejerådet skal foretage som et led i arbejdet med en generel reform af den civile retspleje.

9.2.3. Nævningesager skal kunne behandles ved byret i 1. instans

Et flertal i Retsplejerådet (9 medlemmer) har i betænkning nr. 1352/1998 om behandling af nævningesager foreslået, at nævningesager skal behandles ved byret i 1. instans. Om baggrunden for forslaget udtaler flertallet bl.a. følgende i betænkningen side 45:

"Den gældende nævningeordning indebærer, at bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld kun prøves i én instans. For tiltalte gælder ganske vist den særlige retssikkerheds garanti, at dommerne efter retsplejelovens § 904 kan tilsidesætte en fældende nævningeerklæring og beslutte, at en ny domsforhandling skal finde sted. Det er imidlertid stærkt utilfredsstillende, at der ikke i de alvorligste straffesager er adgang til samme fuldstændige prøvelse i to instanser som i de mindre alvorlige straffesager, der er behandlet under medvirken af domsmænd.

Den manglende toinstansprøvelse af skyldsspørgsmålet strider endvidere mod bestemmelsen i artikel 14, stk. 5, i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, hvorfor Danmark bl.a. på grund af nævningesagerne har måttet tage forbehold over for denne bestemmelse. Uanset at Den Europæiske Menneskerettighedskommission ... i to sager har afvist, at manglende adgang til anke af skyldsspørgsmålet i nævningesager skulle være en krænkelse af den europæiske menneskerettighedskonvention, vil det klart være i tråd med tendenserne i kommissionens og domstolens afgørelser, at der også i disse sager indføres mulighed for en fuldstændig ankebehandling."

Retsplejerådets flertal konkluderer side 55, at man på grund af den alvorlige kritik, der kan rettes mod den gældende nævningeordning, finder, at der også i nævningesager bør indføres en egentlig toinstansordning med deraf følgende mulighed for at anke afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Det anføres samtidig, at det er en forudsætning for, at skyldsspørgsmålet i nævningesager kan behandles i to instanser, at disse sager i 1. instans behandles i byretten.

Om nævningesagernes behandling i byretterne anfører flertallet bl.a. følgende i betænkningen side 57 ff.:

"Flertallet har overvejet, om alle byretter bør kunne behandle nævningesager, således at sagen behandles ved den samme byret, som skulle have behandlet sagen, hvis den var behandlet som domsmandssag, dvs. normalt byretten på det sted, hvor lovovertrædelsen er begået. Flertallet finder imidlertid, at det i hvert fald under den gældende byretsstruktur er vigtigt, at der ved de byretter, der skal behandle nævningesagerne, opbygges en erfaring i behandlingen af disse sager.

...

Af de 90 nævningesager, der blev behandlet i 1996, blev således 47 behandlet i København, hvis geografiske område for så vidt angår nævningesagerne dækker både København og Nord- og Østsjælland, mens 13 sager blev behandlet i Århus og 7 i Odense. Ved 4 af landsretternes 14 tingsteder, blev der i 1996 kun behandlet en enkelt sag, og ved ét tingsted (Slagelse) var der i 1996 ingen sager.

Hvis nævningesagerne behandles ved den byret, som skulle have behandlet sagen, hvis den skulle behandles som domsmandssag, må det således antages, at der ved mange byretter vil gå adskillige år imellem, at der ved byretten skal behandles en nævningesag. Dommeren eller dommerne - og det øvrige personale - ved disse byretter vil således ikke have mulighed for at opbygge en erfaring i behandlingen af disse sager. Det må endvidere forudses, at den lokale dommer ikke sjældent vil være inhabil på grund af afgørelser, der er truffet under sagens efterforskning, navnlig om varetægtsfængsling, jf. herved retsplejelovens § 60, stk. 2, således at retten under nævningesagen vil skulle beklædes af sættemøder. De fleste byretter råder endvidere ikke over lokaler, der er egnede til behandling af nævningesager.

Flertallet finder på denne baggrund, at behandlingen af nævningesagerne i 1. instans bør samles ved visse større byretter. Det vil her være nærliggende at vælge byretterne i de byer, hvor landsretten i dag har tingsteder, og hvor nævningesagerne således i dag behandles, idet der herved sikres den fornødne geografiske spredning, og idet der her inden for de eksisterende bygningsmæssige rammer lettere vil kunne skaffes tilstrækkelig lokalemæssig kapacitet til at behandle sagerne.

Efter bekendtgørelse nr. 112 af 11. marts 1986 om tingstederne for landsretterne er landet inddelt i 15 nævningekredse med hvert sit tingsted. København er dog tingsted for både den københavnske og den nord- og østsjællandske nævningekreds. Landsretterne behandler således efter de gældende regler nævningesager i København, Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense, Svendborg, Ålborg, Viborg, Århus, Esbjerg, Kolding og Sønderborg.

Flertallet finder, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis en del af de sager, der hører til den nuværende nord- og østsjællandske nævningekreds, der omfatter 19 byretskredse, behandles ved retten i Roskilde i stedet for ved Københavns Byret. Dette ville betyde en aflastning af Københavns Byret, der ellers ville skulle behandle ca. 50 nævningesager årligt. Dette spørgsmål, herunder hvilket område der i givet fald skal høre til retten i Roskilde, bør efter Retsplejerådets opfattelse afgøres af Justitsministeriet efter forhandling med de berørte retter og organisationer.

Flertallet foreslår derfor, at nævningesagerne i 1. instans behandles ved byretterne i de byer, hvor landsretterne i dag har tingsteder, samt eventuelt ved retten i Roskilde. Sagerne skal således behandles ved byretten, hvor der er tingsted for den nævningekreds, der er værning for sagen efter retsplejelovens regler herom, dvs. som hovedregel der, hvor lovovertrædelsen er begået.

...

Justitsministeren har for nylig besluttet at nedsætte Domstolens Strukturkommission, der bl.a. skal behandle en række spørgsmål vedrørende domstolsstrukturen. Kommissionen skal bl.a. overveje fordelene ved større embeder, hvor der vil være bedre muligheder for at lade flere dommere medvirke i store eller langvarige sager. Ved den foreslåede løsning har Retsplejerådet på den ene side ikke på nogen måde ønsket at foruddiskontere udfaldet af Strukturkommissionens arbejde, men har på den anden side heller ikke fundet, at en løsning, hvorefter ikke alle byretter får mulighed for at behandle nævningesager, bør afvente udfaldet af drøftelserne i Strukturkommissionen."

De byretter, hvor nævningesager foreslås behandlet i 1. instans, benævnes af Retsplejerådet nævningebyretter. Sagerne foreslås i byretten behandlet af 2 dommere og 6 nævninger. Om de juridiske dommere anfører Retsplejerådets flertal på side 60:

"Flertallet har overvejet, om den ene eller om muligt begge de to dommere, der behandler nævningesagerne i byretten, bør være dommere ved den byret, som skulle have behandlet sagen, hvis den ikke var en nævningesag, således at denne dommer "flytter med" sagen til nævningebyretten. Dette ville imidlertid stride mod det fornævnte hensyn til, at de dommere, der skal behandle nævningesagerne, skal have mulighed for at opbygge en særlig erfaring i disse sager. Hertil kommer, at en sådan ordning vil medføre tilsvarende mere praktisk betonedede problemer som nævningebehandling ved alle byretter, jf. ... Disse problemer vil medføre en øget belastning af rejse- og sættemerordningen. Det vil f.eks. kunne være vanskeligt for en dommer ved et enedommerembede at skulle være væk fra sit embede i en periode for at behandle en nævningesag ved en anden byret. Endvidere vil den dommer, under hvis retskreds sagen hører, og som derfor skulle have behandlet sagen, hvis den ikke var nævningesag, i en del sager være inhabil, fordi den pågældende har varetægtsfængslet den tiltalte under efterforskningen efter retsplejelovens § 762, stk. 2, om fængsling af hensyn til retshåndhævelsen.

Flertallet finder derfor, at nævningesagerne så vidt muligt bør behandles af to dommere ved nævningebyretten. To af de byretter, der efter forslaget skal behandle nævningesager, er imidlertid enedommerembeder (Rønne og Nykøbing Falster). Hertil kommer byretterne ... [nu kun retterne i Holbæk], der er delt i en kriminalret og en civilret, og hvor der derfor i dag også kun er én dommer, der behandler straffesager. Ved disse retter vil det derfor være nødvendigt at tilkalde en rejsedommer eller eventuelt en anden dommer."

Der blev i årene 1997, 1998 og 1999 berammet henholdsvis 71, 86 og 67 nævningesager til domsforhandling.

Til brug for kommissionens arbejde er der foretaget en opgørelse over den gennemsnitlige tid afsat til domsforhandling og den geografiske fordeling af nævningesager berammet til domsforhandling i perioden 1. januar 1997 - 18. maj 1999. I gennemsnit var der i Østre Landsret afsat 4,35 dage til domsforhandling pr. nævningesag og i Vestre Landsret ca. 5 dage (30 retssalstimer) pr. nævningesag. Såfremt de nævningesager, der blev berammet til domsforhandling i den nævnte periode, skulle have været behandlet i overensstemmelse med Retsplejerådets forslag, dvs. ved særlige nævningebyretter, ville en stor del af sagerne skulle have været berammet ved Københavns Byret (evt. Roskilde). De øvrige sager ville have fordelt sig noget ujævnt i forhold til embedernes

størrelse, idet de mindre embeder i nogle tilfælde ville have haft ligeså mange sager som de større embeder. Således ville enedommerembedet i Nykøbing Falster i perioden have haft i alt 6 nævningesager, og todommerembederne i Slagelse, Sønderborg og Viborg have haft henholdsvis 7, 10 og 13 nævningesager, mens retterne i Odense og Ålborg kun ville have haft henholdsvis 5 og 12 nævningesager.

Opgørelsen viser endvidere, at hvis man i perioden havde haft en ordning, hvor alle byretter kunne behandle nævningesager, ville det samlede antal sager have fordelt sig på et stort antal byretter. Også her ville fordelingen i nogle tilfælde have været ujævn i forhold til embedernes størrelse.

Som det fremgår ovenfor, anfører Retsplejerådet med udgangspunkt i den nuværende byretsstruktur, at en ordning, hvor alle byretter kan behandle nævningesager, vil betyde, at man ved mange byretter ikke vil have mulighed for at opbygge erfaring i behandlingen af disse sager, samt at det må forudses, at der ikke sjældent vil foreligge inhabilitet på grund af afgørelser truffet under sagens efterforskning, således at retten vil skulle beklædes af en sættematter. På denne baggrund - samt af lokalemæssige hensyn - har Retsplejerådets flertal foreslået, at behandlingen af nævningesager i 1. instans samles ved visse større byretter.

På grundlag af Retsplejerådets overvejelser kan der således opstilles det krav, at der ved de enkelte embeder skal kunne opbygges erfaring i behandlingen af nævningesager, samt at det så vidt muligt skal undgås, at retten skal beklædes af en sættematter.

9.2.4. Fagligt miljø ved de enkelte embeder

Domstolsudvalget pegede i betænkning nr. 1319/1996, side 171 ff. på, at en række udviklingstendenser - herunder udviklingen i sagernes kompleksitet, den stigende internationalisering, omfanget af og kompleksiteten i ny lovgivning og den forøgede hastighed i retsudviklingen - stiller nye krav til dommernes juridiske kvalifikationer og løbende professionelle udvikling, ligesom udviklingen bidrager til en ændring i domstolens rolle henimod, at domstolene i højere grad end hidtil skal udøve en selvstændig retsskabende funktion.

Domstolsudvalget anførte i den forbindelse side 172 følgende:

"For straffesagernes vedkommende er kerneområdet sager om overtrædelse af straffeloven. Navnlig i de senere år har dog sager om overtrædelse af særlovgivningen fået stigende betydning. Som eksempler kan nævnes sager om overtrædelse af miljø- og planlægningslovgivningen samt skatte- og afgiftsstraffesager. Disse sager rejser ofte spørgsmål af kompliceret retlig og faktisk karakter, der stiller betydelige krav til dommernes kendskab til det pågældende retsområde og til samspillet mellem særlovgivningen og almindelige regler, herunder ikke mindst de generelle forvaltningsretlige regler.

...

Det er karakteristisk, at de større civile sager - formentlig i forbindelse med den økonomiske koncentration i erhvervslivet - i dag ofte vedrører væsentligt større værdier end tidligere. En række civile tvister om store beløb, navnlig vedrørende kommercielle forhold, afgøres ganske vist ved voldgift, men det er fortsat domstolene, som er det centrale forum for afgørelse af tvister, dels på grund af antallet af sager, dels - og navnlig - fordi det er en meget væsentlig opgave for domstolene gennem principielle afgørelser at forme og præge retsudviklingen inden for civilrettens mange forskellige områder."

Videre anføres side 173 ff.:

"Ikke mindst efter, at Danmark har inkorporeret Den Europæiske Menneskerettighedskonvention i dansk ret, har sager, hvor det gøres gældende, at der foreligger en krænkelse af menneskerettighederne, fået stigende betydning.

Beskyttelse af menneskerettighederne bygger i høj grad på kriterier, som har karakter af retlige standarder. Dette gælder bl.a. inden for retsplejen, hvor beskyttelsen er udmøntet i et krav om retfærdig rettergang (fair trial), en standard, hvis forhold til dansk retsplejelovgivning og danske retsplejebegreber stiller domstolene over for vanskelige og til dels nye opgaver.

...

Et andet nyt og vigtigt område er EU-retten. Efterhånden som stadig flere retsområder inddrages under EU-rettens

regulering, vil også dette rets område få større og større vægt. Kendskab til EU-retten vil derfor være af væsentlig betydning for dommerne. Her gælder det, at opgaverne skal løses i et snævert samarbejde mellem de nationale domstole og EF-domstolen, et samarbejde, som ikke alene stiller krav til en betydelig konkret viden, men også om indlevelse i og forståelse for de principper, som har udviklet sig gennem EF-domstolens praksis.

Også uden for de områder, der har berøring med menneskerettighederne og EU-retten, er den øgede retliggørelse af samfundet et generelt udviklingstræk. Det viser sig ved, at lovgivningsmagten på visse områder i betydelig grad intensiverer reguleringen af samfundsforholdene, hvilket har betydet, at lovgivningen er blevet mere omfattende og også mere kompliceret at arbejde med. Som eksempel på denne udvikling kan nævnes miljølovgivningen.

Samtidig har der i de senere års lovgivning både på det offentlige og det civile område været en tendens til, at lovgivningsmagten anvender rammelovgivning, der angiver målsætninger og generelle retningslinier og ikke foretager en udførlig og detaljeret retlig regulering af enkeltområder. ... Udfyldningen af disse rammer overlades til domstolene.

Et andet generelt udviklingstræk er den i forhold til tidligere generationer betydeligt forøgede hastighed, hvormed retsudviklingen, herunder også ændringer på traditionelle retsområder, er foregået i de senere år. Domstolene - og dommerne - må selvsagt følge med i denne fornyelse og udvikling, hvilket stiller øgede krav til løbende professionel udvikling, teoretisk såvel som gennem domstolsarbejdet i praksis.

De nævnte udviklingstendenser - EU-retten, inkorporeringen af Menneskerettighedskonventionen i dansk ret og de nævnte træk ved den danske lovgivning - knytter sig til domstolenes judicielle funktion og kan derfor siges at stille nye krav til dommernes juridiske kvalifikationer. Herudover bidrager udviklingen til en ændring i domstolenes rolle - en rolle hvorefter domstolene i højere grad end hidtil skal udøve en selvstændig retsskabende funktion. Dommerne må således forventes at skulle arbejde med en bredere fortolkningsstil og en retskildelære, der i et vist omfang går ud over og derved til dels adskiller sig fra den nuværende."

Som det fremgår, stiller retsudviklingen i disse år en række nye faglige krav og udfordringer til domstolene. Samtidig bliver det stadig mere krævende for den enkelte domstolsjurist at følge med i retsudviklingen - også inden for retsområder af mere generel karakter.

For at domstolene fuldt ud skal kunne opfylde de faglige krav og udfordringer, der stilles, finder kommissionen det derfor vigtigt, at den juridisk faglige kompetence ved embederne styrkes mest muligt.

Et af midlerne hertil er at sikre, at der ved de enkelte embeder er - eller kan etableres - et juridisk miljø, hvor domstolsjuristerne løbende har mulighed for at drøfte juridiske problemer, ny lovgivning, udvikling i retspraksis mv. og i den forbindelse drage nytte af hinandens erfaringer og viden inden for forskellige retsområder.

Det må endvidere antages, at tilstedeværelsen af et sådant juridisk miljø ofte vil kunne være en fordel i forbindelse med den af Retsplejerådet foreslåede kollegiale behandling af civile sager og nævningesager.

Også for kontorfunktionærerne ved domstolene stilles i disse år en række nye faglige krav.

Der er allerede sket betydelige ændringer i den enkelte medarbejders arbejdsfunktioner og arbejdsindhold. Indførelsen af ny teknologi og dermed nye arbejdsgange på de forskellige sagsområder har stillet og stiller fortsat krav til den enkelte medarbejder. Ny lovgivning - f.eks. dødsboskiftereformen - har betydet nye eller ændrede opgaver og dermed nye faglige udfordringer. Også på en række andre områder stilles der - bl.a. som følge af den stigende opmærksomhed omkring domstolenes arbejde - øgede krav til det administrative personale ved domstolene.

Med henblik på at øge den enkelte byrets fleksibilitet bl.a. over for ændringer i sagstal, sygdom mv. er det et led i domstolenes personalepolitik, at samtlige kontorfunktionærer skal kunne varetage mindst 2 arbejdsområder, f.eks. fogedret og tinglysning. Denne målsætning stiller naturligvis også faglige krav til den enkelte medarbejder.

Mulighederne for fuldt ud at opfylde de faglige krav, der stilles, afhænger naturligvis af en række forhold, herunder de faglige kurser, der udbydes på enkelte områder.

En vigtig faktor vil imidlertid ofte være, at der ved det enkelte embede er et sådant fagligt miljø, at det - såvel blandt kontorfunktionærerne indbyrdes som mellem kontorfunktionærer og jurister - er både muligt og naturligt

løbende at drøfte og bistå hinanden ved løsningen af faglige problemer og spørgsmål inden for de enkelte sagsområder.

9.2.5. Retsarbejdet skal som udgangspunkt varetages af udnævnte dommere

Domstolsudvalget stillede i sin betænkning side 296-305 en række forslag, der skal sikre, at de krav til dommers uafhængighed, som følger af art. 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, opfyldes. Udvalgets forslag, herunder forslaget om at indføre et såkaldt ansættelsesværn, dvs. en beskyttelse af ikke-udnævnte dommere mod uansøgt afskedigelse og forflyttelse, er - som et led i domstolsreformen - gennemført ved lov nr. 402 af 26. juni 1998.

Domstolsudvalget anførte herudover side 307 følgende:

"Udvalget finder imidlertid, at de hensyn, som ligger bag grundlovens § 3 og § 64, klart taler for, at de dømmende funktioner i højere grad, end det er tilfældet i dag, udøves af personer, som nyder den grundlovssikrede beskyttelse af deres uafhængighed ... Efter udvalgets mening bør anvendelse af ikke-udnævnte dommere ved byretterne derfor begrænses til de tilfælde, hvor ... uddannelsesmæssige hensyn og hensyn til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler for, at retsarbejdet varetages af ikke-udnævnte dommere."

Kommissionen har på baggrund af Domstolsudvalgets anbefalinger lagt til grund, at retsarbejdet ved byretterne i fremtiden som udgangspunkt skal varetages af udnævnte dommere, og at retsassessorer og dommerfuldmægtige kun bør beklæde retten i de tilfælde, hvor de nævnte uddannelsesmæssige hensyn og hensyn til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler herfor.

Til brug for Domstolsudvalgets arbejde blev der i perioden 1. marts - 30. juni 1995 iværksat en undersøgelse af, i hvilket omfang den egentlige retssagsbehandling (civile sager og straffesager) varetages af retsassessorer og dommerfuldmægtige. Resultatet af undersøgelsen, der er gengivet i bilag 6 til udvalgets betænkning, viste, at i alt 68,6 % af retsdagene i den nævnte periode blev foretaget af udnævnte dommere, 21,8 % af retsassessorer og 9,6 % af dommerfuldmægtige. Undersøgelsen viste også, at anvendelsen af ikke-udnævnte dommere fordelte sig sådan, at ved de præsidentledede byretter blev retten helt overvejende beklædt af udnævnte dommere, mens retten ved de øvrige byretsembeder blev beklædt af dommerfuldmægtige og retsassessorer i ca. 40 % af de civile sager og straffesagerne.

Det bemærkes, at det fremgår af undersøgelsen, at den mindste tælleenhed var ½ retsdag, og at ganske kortvarige retsmøder derfor i nogle tilfælde er registreret som ½ retsdag. Undersøgelsens angivelse af det samlede omfang af retsarbejdet er derfor behæftet med væsentlig usikkerhed.

At de ikke-udnævnte dommers andel af retsarbejdet ifølge undersøgelsen er så stort, som tilfældet er, ved de ikke-præsidentledede embeder, må ifølge Domstolsudvalget bl.a. ses i sammenhæng med, at retskredsstrukturen er præget af mange mindre enheder. Dette medfører, at varetagelsen af de opgaver, som påhviler byretterne, kræver betydelig fleksibilitet, hvis man skal sikre en hensigtsmæssig udnyttelse af arbejdskraften. Denne fleksibilitet opnås ved, at udnyttelsen af den juridiske arbejdskraft kan tilpasses den - ofte skiftende - arbejdsmængde ved embederne. Ulempen ved denne ordning er, at et ganske stort antal retssager behandles af ikke-udnævnte dommere.

Det kan efter kommissionens opfattelse også antages, at det stadigt stigende omfang af de administrative forpligtelser for de udnævnte dommere kan have en vis betydning for omfanget af de ikke-udnævnte dommers retsarbejde ved de mindre embeder.

Endvidere har forhold som befolknings- og erhvervsudviklingen mv. i nogle retskredse i sig selv betydet en forøgelse af omfanget af retsarbejdet - uden at embedet er blevet tilført flere udnævnte dommere.

Det nærmere omfang af de situationer, hvor hensynet til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler for anvendelsen af ikke-udnævnte dommere, må således antages at have sammenhæng med embedets størrelse og karakter samt sagsfordeling.

Domstolsudvalget har ikke nærmere præciseret, i hvilket omfang ikke-udnævnte dommere bør kunne varetage egentligt retsarbejde, og det vil da heller ikke efter kommissionens opfattelse være hensigtsmæssigt eller rigtigt at opstille en fast grænse herfor. En ikke-udnævnt dommers adgang til egentligt retsarbejde må således ses i sammenhæng med den pågældendes uddannelse og erfaring, med sagens karakter og med en hensigtsmæssig

udnyttelse af de juridiske medarbejdere ved embedet. Det betyder bl.a., at yngre dommerfuldmægtiges retsarbejde i særlig grad skal kunne begrundes i uddannelsesmæssige hensyn, mens ældre og mere erfarne fuldmægtiges retsarbejde i videre omfang vil kunne være begrundet i hensynet til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse og derfor være af væsentligt større omfang.

Samlet må man imidlertid kunne lægge til grund, at Domstolsudvalgets forudsætning om begrænsning af ikke-udnævnte dommers retsarbejde til de tilfælde, hvor uddannelsesmæssige hensyn og hensyn til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler herfor, vil være opfyldt, såfremt domstolsstrukturen og normeringen af det enkelte embede søges fastlagt således, at det vil give mulighed for, at ikke-udnævnte dommers retsarbejde i almindelighed ikke overstiger et niveau svarende til ca. 50 hele retsdage om året.

En omlægning af praksis således, at flere retssager behandles af udnævnte dommere, vil isoleret set skabe behov for flere dommerstillinger og færre stillinger som dommerfuldmægtig eller retsassessor. I kommissionens kommissorium er det da også - med henvisning til Domstolsudvalgets betænkning - forudsat, at kommissionen foretager en undersøgelse af byretsembederne for at klarlægge behovet for yderligere dommerstillinger med henblik på at begrænse anvendelsen af konstituerede dommere under den nuværende struktur. I lyset af kommissionens generelle overvejelser, jf. herved nedenfor i kapitel 10 og 11, er denne undersøgelse ikke foretaget som en gennemgang af de enkelte embeder i den nuværende struktur, men indgår derimod i vurderingen af dommerbehovet i den fremtidige retskredsstruktur, jf. nedenfor i kapitel 12.

Med virkning fra den 1. juli 1999 er gennemført et andet forslag fra Domstolsudvalget, idet den tidligere gældende bestemmelse i retsplejelovens § 17 a, hvorefter det var Justitsministeriet, som afgjorde, om der kunne meddeles ikke-udnævnte dommere konstitution til behandling af egentlige retssager, er ændret, således at dommerfuldmægtige og retsassessorer nu tillægges kompetence til at behandle disse sager i kraft af deres ansættelse. Det beror herefter på den stedlige embedschef, i hvilket omfang behandlingen af disse sager overdrages fuldmægtige og retsassessorer. Dette svarer til den hidtil gældende ordning for så vidt angår foged- og skiftesager mv. Herved ophævedes den hidtidige sondring mellem foged- og skiftesager mv. og andre dele af de egentlige dommerforretninger.

I forbindelse med forslaget udtalte Domstolsudvalget side 310:

"... at det må være sagens sværhedsgrad, som afgør, om retten, herunder skifteretten eller fogedretten, skal beklædes af en udnævnt dommer, en retsassessor eller en yngre dommerfuldmægtig. Denne vurdering kan alene foretages lokalt, og ved at ophæve den eksisterende sondring mellem de forskellige sagstyper ønsker udvalget at fremhæve, at det er den stedlige embedschefs ansvar, at en sag, som indbringes for domstolene, altid behandles af en jurist, som er i besiddelse af de fornødne faglige kvalifikationer og den nødvendige erfaring, ligesom det selvsagt må være embedschefens ansvar, at arbejdsbyrden fordeles rimeligt mellem embedets jurister."

9.3. Krav, der navnlig vedrører andet end sagernes behandling

9.3.1. God og effektiv service

I "Handlingsplan for domstolene" anføres side 40 f. følgende:

"Det er vigtigt at holde sig for øje, at retsvæsenet også er et serviceorgan, hvis opgave bl.a. er at stå til rådighed for borgerne. Domstolene lægger megen vægt herpå og bør støttes i sine bestræbelser på at opnå denne målsætning.

...

Den daglige kontakt mellem domstole og borgere kan altid blive bedre. Dette kan bl.a. ske ved, at åbningstiderne ændres i forhold til brugernes ønsker og behov. Også imødekomme brugernes ønsker om større adgang til at indhente oplysninger, f.eks. via internettet og homepage, samt om vejledning og information vil styrke og forbedre retternes service."

Det må betragtes som en selvfølge, at også en fremtidig domstolsstruktur skal kunne leve op til kravet om at yde brugerne en god og effektiv service. Der skal således ydes brugerne og borgerne i øvrigt en service, der er både venlig, kompetent og hurtig.

Kravet om god og effektiv service gælder både ved behandlingen af de enkelte sager og forespørgsler, men også

mere generelt i forhold til de faste brugere og i forholdet til omverdenen, f.eks. i forbindelse med information om afgørelser og andre forhold, der har offentlighedens interesse.

9.3.2. Opgaverne skal fortsat kunne løses tæt på borgerne

Under den nuværende domstolsstruktur har retskredsene - med enkelte undtagelser - en sådan størrelse, at der generelt kun er kort afstand fra borgernes bopæl til retten. Selvom der med de geografiske forhold i Danmark under alle omstændigheder vil være tale om relativt begrænsede afstande, er det kommissionens opfattelse, at nærheden er en så væsentlig faktor, at domstolenes opgaver også i en fremtidig domstolsstruktur bør kunne løses så tæt på borgerne, som det er foreneligt med de øvrige hensyn og krav til fremtidens byret.

Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i civile sager og 1. instans i nævningsager sigter da også mod en betydelig styrkelse af de lokale byretter. Dette sker dels ved, at de lokale byretter i endnu højere grad kommer til at behandle de juridisk vanskelige og mere "tunge" sager, dels ved at en række civile sager, der i dag behandles centralt i de to landsretter, fremover skal behandles ved den byret, hvor sagsøgte bor. En gennemførelse af disse forslag vil derfor betyde, at byretterne vil blive den helt centrale 1. instans for behandlingen af alle typer af sager.

I forhold til den fremtidige retskredsstruktur indebærer kravet om, at opgaverne bør kunne løses tæt på borgerne, for det første, at retskredsene - og dermed de enkelte embeder - i en fremtidig domstolsstruktur ikke bør være større, end de øvrige hensyn tilsiger.

For det andet indebærer dette krav, at man - i det omfang fremtidens krav gør det nødvendigt, at byretterne er større end i dag - bør overveje hensynet til borgernes geografiske nærhed til retten særskilt for de enkelte sagstyper, idet de fleste af kravene til fremtidens byret i højere grad knytter sig til nogle af domstolenes opgaver end til andre. Det bør således overvejes, i hvilket omfang det både vil være hensigtsmæssigt og i overensstemmelse med de øvrige krav, som byretterne skal kunne opfylde, at foretage nogle opgaver tættere på borgerne end andre opgaver, jf. nedenfor i afsnit 11.1. og 11.3.8.

En sådan løsning, hvor ikke alle opgaver behandles samme sted i retskredsen, må dog i hvert enkelt tilfælde afvejes overfor de fordele, der er forbundet med, at et embede er placeret samlet på en adresse. Der henvises i den forbindelse til "Handlingsplan for domstolene" side 76, hvor der anføres følgende:

"Det er Justitsministeriets politik, at en ret så vidt muligt skal placeres samlet på én adresse. Der er store servicemæssige fordele forbundet herved, idet brugerne af retsvæsenet ikke nødsages til at skulle henvende sig flere steder, men kan betjenes samme sted. Der er tillige personale- og ressourcemæssige fordele forbundet med en samling af retten på et sted. Udveksling af personale mellem flere funktioner kan foregå på en mere smidig måde. Forskelligt maskinel kan have en større kreds af brugere."

Det bør endvidere indgå i overvejelserne, at den moderne teknologi indebærer en række muligheder, der vil kunne mindske behovet for den geografiske nærhed mellem retten og dens brugere. Informationsteknologien giver bl.a. mulighed for, at brugerne og de øvrige borgere på en række områder vil kunne indhente oplysninger fra og i øvrigt kommunikere med domstolene ad elektronisk vej. Derudover kan bl.a. henvises til, at benyttelse af videokonferencer og telefonmøder indgår i Retsplejerådets overvejelser vedrørende en reform af den civile retspleje.

9.3.3. Dommerne som generalister

Med den eksisterende - og i retsplejeloven forudsatte - ordning, hvorefter dommerne er generalister, sikres, at den enkelte dommer bevarer en bred juridisk viden og juridisk metode. Men generalistrollen er også en nødvendig forudsætning for, at dommeren kan have den fornødne brede juridiske tilgangsvinkel til de enkelte sager og sagsområder.

Kommissionen finder derfor, at dommerne også i en fremtidig struktur som det klare udgangspunkt skal være generalister.

Strukturen bør dog samtidig indrettes sådan, at der kan ske en vis specialisering som anført af Retsplejerådet, jf. ovenfor i afsnit 9.2.2.2. Kommissionen er i den forbindelse enig med Retsplejerådet i, at det er vigtigt, at de dommere, der måtte blive specialiserede inden for et særligt sagsområde, som f.eks. skatteret, ikke kun behandler

den pågældende type sager, men at de samtidig behandler mange andre typer af sager, så de bevarer generalistrollen.

9.3.4. Effektiv ressourceanvendelse

Det er efter kommissionens opfattelse en selvfølge, at domstolsstrukturen skal være indrettet på en sådan måde, at den giver de bedst mulige rammer for en effektiv ressourceanvendelse.

I "Handlingsplan for domstolene" anføres side 36-37 følgende:

"Domstolene skal med udgangspunkt i de økonomiske og personalemæssige ressourcer medvirke til at sikre en så effektiv løsning som mulig af de pålagte opgaver.

Tildelingen af ressourcer til domstolene bliver i stadig stigende grad diskuteret såvel ved domstolene som udenfor. Overalt i samfundet stilles der krav om yderligere effektivisering."

Videre anføres det side 40:

"Domstolsstrukturen og den organisatoriske opbygning af embederne skal være egnet til at skabe rammerne om et effektivt retsvæsen, hvor ressourcerne udnyttes optimalt.

Rationaliseringsgevinsten, der ofte følger med en øget anvendelse af teknologi, kan være vanskelig at udmønte ved små embeder.

De mange administrative opgaver, der skal varetages i forhold til personale og domstolsadministrationen, den øgede lokale bevillingsstyring og resultatopfølgning stiller krav om viden på en række områder, en viden det kan være svært at tilvejebringe og holde ved lige med kun få ansatte.

Omvendt kan et embede blive så stort, at det kan være vanskeligt at motivere medarbejderne til en samlet fælles indsats. Det er vigtigt, at den enkelte føler sig som en del af helheden. Resultatet af en ekstra indsats kan være svært at konstatere umiddelbart. Dette kan have noget at gøre med de organisatoriske forhold ved embedet og med kommunikation."

I kommissoriet for Strukturkommissionens arbejde er det nævnt, at kommissionen skal redegøre for, hvorvidt en ændret arbejdstilrettelæggelse ved embederne kan resultere i effektivitetsforbedringer. Efter beslutningen om at iværksætte en bredere budgetanalyse af domstolenes bevillingsmæssige forhold er kommissoriet - som det fremgår ovenfor i afsnit 1.1. - blevet ændret på dette punkt, således at denne opgave i stedet er foretaget som et led i budgetanalysen. Budgetanalysen er omtalt ovenfor i afsnit 6.5.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 6.4., har Rigsrevisionen foretaget en undersøgelse af retternes produktivitet mv. og har i marts 2000 afgivet en beretning herom til statsrevisorerne. Undersøgelsen viser betydelige produktivitetsforskelle mellem byretterne, men ifølge beretningen kan årsagen til disse forskelle ikke findes i størrelsesmæssige eller geografiske forhold. Det fremgår endvidere, at undersøgelsen har vist, at det generelt er de mindre retter, der har de korteste sagsbehandlingstider, men at de mindre retter samtidig er mest følsomme over for særligt tyngende sager, stillingskift og sygdom. Endelig anføres, at det kan konstateres, at der ikke synes at være produktivitsgevinster eller muligheder for forbedringer af sagsbehandlingstiderne ved at ændre retskredsstrukturen under forudsætning af, at alle byretter også fremover varetager alle sagsområder.

Rigsrevisionens undersøgelse og konklusioner vedrører i sagens natur de nuværende byretters behandling af de nuværende opgaver.

Som det fremgår, vil der imidlertid i fremtiden blive stillet en række nye krav til byretterne. Kommissionen har vurderet den nuværende struktur i forhold til disse fremtidige krav og opgaver, idet det ikke på forhånd er givet, at byretterne med den nuværende struktur vil kunne løse fremtidens opgaver på tilfredsstillende måde. Selv om en strukturændring efter Rigsrevisionens opfattelse ikke synes at ville give større produktivitet og hurtigere behandling af byretternes nuværende opgaver, vil en ændring af retskredsstrukturen således godt kunne have betydning for effektiviteten og produktiviteten i forbindelse med løsningen af de fremtidige opgaver.

I den forbindelse finder kommissionen anledning til at bemærke, at såvel dommerne som andre medarbejdere i de

enkelte retskredse med den nuværende struktur hver for sig anvender en relativ stor del af deres tid på varetagelsen af administrative og ledelsesmæssige opgaver, der i vidt omfang er de samme ved alle embeder, jf. herved nedenfor i afsnit 9.3.7. En ændring af retskredsstrukturen - i retning af færre retskredse - vil derfor efter kommissionens opfattelse kunne få betydning for anvendelsen af de samlede ressourcer ved domstolene og dermed for byretternes produktivitet og sagsbehandlingstider.

Det er kommissionens krav til den fremtidige byretsstruktur, at denne indrettes sådan, at den til stadighed giver de bedst mulige rammer for et effektivt retsvæsen, hvor ressourcerne udnyttes optimalt.

En sådan effektiv anvendelse af domstolenes ressourcer ved løsningen af fremtidens opgaver vil kunne afhænge både af forhold, der henhører under de enkelte embeder og embedschefer, som f.eks. spørgsmålet om arbejdets fordeling og tilrettelæggelse, og af andre forhold, som f.eks. de lovgivningsmæssige rammer, IT-anvendelsen og bygningsmæssige forhold.

9.3.5. Mindre sårbarhed

Efter kommissionens opfattelse skal de enkelte embeder i det væsentlige selv kunne klare spidsbelastningssituationer, store og langvarige sager, inhabilitetssituationer samt vakancer på grund af sygdom mv.

Med den nuværende domstolsstruktur med mange mindre embeder er de enkelte embeder sårbare over for situationer som de ovennævnte.

Bl.a. med henblik på at afhjælpe dette er der gennem de senere år på forskellig måde etableret ordninger med henblik på at yde de enkelte embeder bistand "udefra".

Rejsedommerordningen består af 4 rejsedommere og 6 kontorfunktionærer, der yder assistance til et byretsembede, når dette er belastet af en eller flere store sager, har lange sagsbehandlingstider, eller hvor andre særlige ressourcemæssige forhold gør sig gældende. Ordningen er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 3.2.7.1.

Retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde yder sættestemmerbistand, dvs. bistand til embeder, hvor der foreligger dommerinhabilitet, jf. ovenfor i afsnit 3.2.7.2. Som nævnt i dette afsnit viser en opgørelse over antallet af sættestemmersager, at ordningen i perioden 1. januar 1993 til 31. december 1997 blev benyttet ved behandlingen af i alt ca. 1300 sager.

Ambulanceholdet består af 10 tinglysningssamarbejdere, der yder assistance til tinglysningsskontorer over hele landet. Ordningen er beskrevet ovenfor i afsnit 3.2.7.4.

Derudover formidler Domstolsstyrelsen i et ikke ubetydeligt omfang bistand mellem de enkelte embeder navnlig i tilfælde af sygdom og andre vakancer, men også i andre tilfælde.

De nævnte "hjælpeordninger" løser således i en række tilfælde ressourcemæssige problemer ved de enkelte embeder på en fleksibel måde.

Som det fremgår nedenfor, indebærer ordningerne imidlertid også visse uhensigtsmæssigheder og betænkeligheder.

For så vidt angår sættestemmerordningen fremgår det af ovennævnte opgørelse over sættestemmersager i perioden 1. januar 1993 - 31. december 1997, at ved retterne i Århus, Roskilde og Ålborg blev kun henholdsvis 36,4, 33,9 og 27,5 % af det samlede antal timer, der blev anvendt på sættestemmersager, anvendt i retten. For retten i Odense er der ikke oplyst tal om fordelingen af tidsforbruget. Noget af den resterende tid er naturligvis anvendt til forberedelse, domsskrivning mv., men derudover medgår der ved sættestemmersager generelt ganske meget tid til rejser mellem retskredsene. Til illustration heraf henvises til, at retten i Århus har oplyst, at sættestemmerne gennemsnitligt har kørt 274 km. pr. sættestemmersag.

Endvidere er såvel rejsedommerordningen som ambulanceholdet forbundet med en del administration for henholdsvis landsretspræsidenterne og Domstolsstyrelsen.

Endelig henvises til Retsplejerådets betænkning nr. 1299/1995 om en rejsedommerordning, hvor spørgsmålet om ordningens forenelighed med forbuddet mod at forflytte dommere i grundlovens § 64 behandles side 20 ff. På side 23 anføres følgende:

"Efter Retsplejerådets forslag vil rejsedommerordningen alene omfatte et meget begrænset antal dommere, der alle ansættes ved en af de præsidentledede retter ...

Ordnningen tilsigter bl.a. at modvirke, at der som følge af en midlertidig merbelastning af en byret i rimelig geografisk nærhed sker en væsentlig forhøjelse af sagsbehandlingstiden. Ordningens formål er således ikke at udhule en geografisk opdeling af byretterne, men tværtimod at understøtte denne gennem en midlertidig ressourcemæssig styrkelse.

Hertil kommer, at administrationen af ordningen efter forslaget ligger hos domstolene selv. Bl.a. af denne årsag frembyder ordningen ikke misbrugsmuligheder.

Under henvisning til det anførte finder Retsplejerådet ikke, at der er grundlovmæssige betænkeligheder ved den ordning, der er foreslået ovenfor ..."

Uanset hvordan byretsstrukturen udformes, må det imidlertid antages, at der fortsat vil kunne opstå situationer, hvor de enkelte embeder får behov for assistance udefra. Kommissionen finder dog af de ovenfor anførte grunde, at det ved etableringen af den fremtidige byretsstruktur bør tilstræbes, at behovet for at anvende de ovennævnte eller andre former for "ad hoc-løsninger" mindskes.

9.3.6. Flexibilitet

Kommissionen lægger vægt på, at de enkelte embeder skal være indrettet sådan, at de er fleksible i forhold til fremtidige ændringer i sagsmængde og arbejdsopgaver.

Både domstolene som helhed og de enkelte embeder oplever gennem tiden - ofte betydelige og uforudsigelige - ændringer i sagsmængden og arbejdsopgaverne inden for de forskellige sagsområder.

Som eksempler kan nævnes, at det samlede antal civile sager ved byretterne faldt fra 187.611 sager i 1989 til 117.876 sager i 1999. Omvendt steg antallet af dokumenter, der anmeldtes til tinglysning fra 1.598.255 i 1989 til 3.288.621 i 1999.

Ændringerne i sagsmængde og arbejdsopgaver kan skyldes ny eller ændret lovgivning, de økonomiske konjunkturer i samfundet eller den almindelige samfundsudvikling, der medfører nye typer af sager, stigninger og fald i bestemte sagstyper osv.

Domstolene er selv uden indflydelse på disse ændringer i sagsmængden og karakteren af sagerne.

I "Budgetanalyse af domstolsområdet" anføres side 88:

"Målet for retterne må være, at deres samlede kapacitet modsvarer antallet af sager, og at de inden for de vilkår, de er underlagt, kan håndtere det givne sagsantal, type, og tyngde. Det stiller krav om en løbende kapacitetstilpasning.

.....

Analysen viser således efter Deloitte Consultings vurdering, at der ikke i tilstrækkeligt omfang foregår kapacitetstilpasning internt i retterne eller retterne imellem.

Større flexibilitet vil efter Deloitte Consultings vurdering alt andet lige kræve større enheder, idet det vil give grundlag for i højere grad at kunne foretage en intern ressourceomfordeling. Hvor store enheder, der skal til, kan imidlertid ikke fastslås på det foreliggende grundlag. Konkret viden herom forudsætter en nærmere analyse."

Ved udformningen af den fremtidige domstolsstruktur finder kommissionen det derfor vigtigt, at der tages højde for, at der i perioder af kortere eller længere varighed vil kunne forekomme sådanne ikke uvæsentlige ændringer i både sagsmængden og arbejdsopgaverne.

9.3.7. Administrativ bæredygtighed

De administrative opgaver ved domstolene er i de senere år blevet mere omfattende og har fået en mere kompleks karakter. Det skyldes ikke mindst en række nye opgaver som selvforvaltning, mål- og resultatstyring,

personaleudvikling mv.

Allerede varetagelsen af de administrative opgaver, der på nuværende tidspunkt ligger hos de enkelte embeder, kræver derfor en betydelig administrativ viden og erfaring.

Varetagelsen af disse opgaver er endvidere tidsmæssigt krævende. Således viser de ovenfor i afsnit 7.1.5. nævnte undersøgelser af det faktiske tidsforbrugs fordeling på hovedformål i 1998 og 1999, at dommerne i de retskredse, hvor der alene er en eller to dommere, gennemsnitligt hver bruger mellem 17 % og 24 % af deres tid på generel ledelse og administration.

Det må forventes, at de administrative opgaver og dermed de krav, som disse stiller til embederne, ikke vil blive mindre i fremtiden.

Tværtimod er der ved domstolene et generelt ønske om øget indflydelse på egne forhold og dermed øget decentralisering af de administrative opgaver. Ønsket om at give domstolene øget indflydelse på egne forhold var da også et af hovedsigterne med gennemførelsen af domstolsreformen.

Senest er der i 1998 iværksat et pilotprojekt med uddelegering af lønsum til bl.a. 5 byretter.

Decentraliseringsprocessen vanskeliggøres imidlertid med den nuværende struktur, idet der med de mange små embeder ofte vil være et meget begrænset økonomisk råderum inden for de uddelegerede bevillinger. Endvidere vil det på grund af de små embeders relativt begrænsede bevillinger kunne være ret tilfældigt, i hvilket omfang det enkelte embede i de enkelte år får udbytte af decentraliseringen.

Derudover stiller en opdeling af den centrale bevilling til mange mindre enheder øgede krav til størrelsen af de økonomiske reserver, som centralt må forbeholdes til ekstraordinære formål. Dette kan i sig selv virke begrænsende for decentraliseringsprocessen.

Udviklingen i de administrative opgaver stiller således ganske betydelige krav til de enkelte embeder og til den fremtidige domstolsstruktur.

9.3.8. Attraktive arbejdspladser

Det skal ved de enkelte embeder være muligt at indrette arbejdspladserne sådan, at de er attraktive på alle niveauer - også i tider, hvor tilgangen til arbejdsmarkedet er mindre.

Mange forskellige faktorer har indflydelse på, om og i hvilket omfang en arbejdsplads virker attraktiv for medarbejderne. En stor del af de faktorer, der kan have betydning for, om en arbejdsplads virker attraktiv - f.eks. fordeling af arbejdsopgaver og områder, den daglige arbejdstilrettelæggelse mv. - henhører under den stedlige embedschefs kompetence. Andre faktorer - som f.eks. mulighederne for teoretisk efteruddannelse - henhører under Domstolsstyrelsens kompetence.

Kommissionen finder det imidlertid vigtigt, at den fremtidige domstolsstruktur indrettes sådan, at den ikke danner barrierer, men tværtimod fremmer mulighederne for, at arbejdspladserne ved de enkelte embeder kan indrettes sådan, at de virker attraktive for alle personalegrupper.

Det er i den forbindelse vigtigt, at den fremtidige domstolsstruktur giver de bedst mulige betingelser for de enkelte medarbejders - både juristers og kontorfunktionærers - faglige og personlige udvikling, samt for at den enkelte medarbejder har et varieret og meningsfyldt arbejde. Det er endvidere vigtigt, at domstolsstrukturen giver de bedst mulige betingelser for de enkelte medarbejders daglige trivsel på arbejdspladsen.

Det bør tillige indgå i overvejelserne om den fremtidige struktur, at kravet om attraktive arbejdspladser allerede stiller og også i fremtiden vil stille en række nye krav til varetagelsen af de ledelsesmæssige opgaver ved de enkelte embeder. Der vil således blive øget fokus på medarbejdernes kompetenceudvikling, organisationsudvikling mv., men også på ledelsens egen rolle og synlighed.

Muligheden for ved de enkelte embeder at kunne indrette attraktive arbejdspladser har naturligvis ikke kun betydning for de nuværende medarbejdere, men er i høj grad også af betydning for den fremtidige rekruttering til domstolene.

9.4. Sammenfatning vedrørende kravene til fremtidens byret

Som det fremgår, vil der blive stillet en lang række krav til fremtidens byretter. En del af disse er krav, der allerede i dag stilles til byretterne, men der vil også være en række nye krav.

Nogle af kravene kan umiddelbart opfyldes af de nuværende byretter.

Andre krav vil derimod kun kunne opfyldes, hvis der i et eller andet omfang sker ændringer vedrørende byretterne. Dette gælder ubetinget Retsplejerådets ønske om at skabe mulighed for kollegial behandling af civile sager, for en vis specialisering og for en styrkelse af retssekretariatene, herunder med jurister. For at kunne gennemføre rådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i civile sager og dermed decentralisere behandlingen af disse sager er det således nødvendigt, at der må ske ændringer i byretterne.

Det samme gælder Domstolsudvalgets krav om, at flere retssager skal varetages af udnævnte dommere. Men også en række af de andre krav vil kun kunne opfyldes eller opfyldes fuldt ud, hvis der i et eller andet omfang sker ændringer i byretterne.

Byretternes muligheder for at opfylde de fremtidige krav, og spørgsmålet om, hvilke ændringer der i givet fald vil være nødvendige og hensigtsmæssige, vurderes nærmere nedenfor i kapitel 10 og 11.

I kapitel 10 overvejes og vurderes mulighederne for at opfylde fremtidens krav med udgangspunkt i den nuværende byretsstruktur, mens kapitel 11 indeholder kommissionens overvejelser vedrørende en løsning med større - og dermed færre - byretter.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 10

Kommissionens overvejelser vedrørende mulighederne for at opfylde fremtidens krav til byretterne med udgangspunkt i den nuværende struktur

10.1. Kommissionens generelle overvejelser

Som det bl.a. er fremhævet i kommissionens kommissorium, har den nuværende byretsstruktur på flere punkter betydelige kvaliteter.

På denne baggrund har kommissionen fundet det naturligt først at overveje, i hvilket omfang den nuværende byretsstruktur vil kunne leve op til de krav, som vil blive stillet til fremtidens byretter.

Byretsstrukturen er navnlig karakteriseret ved to ting. Den ene er, at der er tale om mange - også administrativt - selvstændige enheder. Den anden er, at alle byretter selv kan behandle alle sagstyper - med undtagelse af nogle helt særlige sagsområder.

I nogle tilfælde får de enkelte embeder ganske vist assistance "udefra" i form af rejsedommerbistand mv., men denne bistand er ikke knyttet til varetagelsen af særlige sagstyper, men ydes derimod typisk i situationer, hvor særlige ressourcemæssige forhold i en periode gør sig gældende ved det enkelte embede.

En struktur med mange enheder betyder bl.a., at de fleste borgere bor forholdsvis tæt på den lokale ret, og at man i mange lokalsamfund derfor har sit eget dommerkontor, hvilket kan være af væsentlig betydning for borgernes oplevelse af et stærkt og sammenhængende nærmiljø og for lokalområdets oplevelse af identitet og fællesskab.

Men en struktur med mange enheder betyder også, at en meget stor del af enhederne er forholdsvis små enheder med kun en eller to udnævnte dommere og et mindre antal juridiske og administrative medarbejdere.

Det betyder, at de fremtidige krav til byretterne ikke vil kunne opfyldes ved en stor del af de nuværende byretter, hvis begge de to grundlæggende træk ved den nuværende struktur skal opretholdes fuldt ud. Dette gælder både med hensyn til kravene til sagernes behandling og med hensyn til de krav, der knytter sig til varetagelsen af de mere administrative opgaver. F.eks. er det åbenbart, at de mange mindre embeder ikke selv - dvs. ved anvendelse af embedets egne jurister - vil kunne opfylde Retsplejerådets ønsker om mulighed for kollegial behandling med deltagelse af 2-3 dommere.

Kommissionen har i den forbindelse overvejet, om det - stadig med opretholdelse af de gældende grundlæggende træk med hensyn til et stort antal administrativt selvstændige embeder med ens kompetence - ville være muligt at opfylde kravene til fremtidens byretter ved øget anvendelse af rejsedommerordningen eller en lignende ordning. En sådan løsning ville imidlertid kræve en så betydelig forøgelse af antallet af rejsedommere og en sådan udvidelse af ordningens formål, at det må antages, at det ud fra en forfatningsretlig synsvinkel kunne være betænkeligt, jf. den ovenfor i afsnit 9.3.5. citerede udtalelse fra Retsplejerådet. Med den udvidelse af ordningen, der i givet fald ville være nødvendig, må det endvidere antages, at det ville være vanskeligt at rekruttere et tilstrækkeligt antal egnede dommere til disse stillinger. Endelig ville en sådan udvidet rejsedommerordning være forbundet med en meget omfattende administration.

Kommissionen har derfor lagt til grund, at de fremtidige krav til byretterne kun vil kunne opfyldes, hvis man giver afkald på eller i al fald modificerer et af de to grundlæggende træk ved den gældende byretsstruktur. Dvs. at man enten må give afkald på at have de små embeder og i stedet etablere nogle større enheder eller give afkald på eller modificere det grundlæggende princip om, at enhver byret selv kan varetage alle opgaver.

Hvis man ikke ønsker at give afkald på at have de små byretter og samtidig skal leve op til fremtidens krav til byretterne, må det derfor indebære, at man må give afkald på eller modificere det grundlæggende princip om, at enhver byret selv kan varetage alle opgaver. Vælger man dette, kan der overordnet opstilles to forskellige muligheder:

1. At byretternes opgaver - eller i al fald nogle af disse - fordeles mellem embederne, således at nogle sagstyper kun behandles ved visse embeder (forskellig kompetence), eller
2. At alle opgaver i princippet skal kunne løses ved enhver byret, men dog således at nogle opgaver ikke løses af byretten selv, men løses i samarbejde med andre.

Afsnit 10.2. indeholder kommissionens overvejelser vedrørende en ordning med forskellig kompetence, mens afsnit 10.3. indeholder kommissionens overvejelser vedrørende en samarbejdsmodel.

10.2. Kommissionens overvejelser vedrørende en ordning med forskellig kompetence.

Den førstnævnte løsning med en opdeling af byretterne i embeder med forskellig kompetence ville være særligt nærliggende - og i forhold til de mindre embeder nødvendig - med hensyn til sager, der kræver kollegial behandling. I praksis ville dette formentlig betyde, at kun embeder med 3 eller flere dommere overhovedet ville kunne påtage sig behandlingen af sådanne sager.

Det er kommissionens opfattelse, at de nuværende byretter i meget høj grad nyder borgernes tillid, og at dette ikke mindst skyldes opfattelsen af, at den enkelte byret i dag kan løse enhver opgave på fuldt kvalificeret vis - og mindst lige så godt som alle andre byretter. Det er endvidere kommissionens opfattelse, at denne generelle tillid til byretterne er af væsentlig betydning for ønsket om at bevare en lokal byret.

Ved vurderingen af en ordning, hvorefter sager, der kræver kollegial behandling, skal behandles af særlige byretter, må det tages i betragtning, at de sager, der efter de foreliggende oplysninger fra Retsplejerådet vil skulle undergives sådan behandling, vil være de mere principielle og juridisk vanskeligste sager.

En ordning, hvorefter de mere principielle og juridisk vanskeligste sager skal behandles af udvalgte byretter, vil selvsagt kun kunne styrke tilliden til de retter, der skal kunne behandle disse sagstyper. En sådan ordning vil imidlertid efter kommissionens opfattelse også kunne få betydning for borgernes opfattelse af de retter, der ikke skal behandle disse sagstyper.

Det er efter kommissionens opfattelse nærliggende at antage, at borgernes tillid til, at man vil kunne få en lige så kvalificeret juridisk behandling af sin sag ved en byret, der ikke kan behandle de mere principielle og vanskelige juridiske sager, vil svækkes. En sådan mere generel svækkelse af tilliden til rettens juridiske kvalifikationer vil uundgåeligt påvirke brugernes vurdering af behandlingen af de sager, der stadig vil skulle behandles ved de mindre embeder.

Samtidig vil det efter kommissionens opfattelse ret hurtigt være åbenbart, at det fagligt vil være mindre attraktivt og mindre udviklende at være dommer ved de embeder, der ikke kan forestå kollegial behandling og dermed behandlingen af de mere principielle og juridisk vanskeligste sager. Det er kommissionens vurdering, at dette vil betyde, at højt kvalificerede ansøgere til dommerstillinger ikke i samme omfang vil søge dommerstillingerne ved disse embeder. Det er endvidere åbenbart, at mulighederne for som dommerfuldmægtig at godtgøre sine kvalifikationer til en senere dommerstilling vil være bedre ved de større embeder, og at dette vil få betydning for rekrutteringen også af denne gruppe af domstolsjurister til de små embeder.

De to ovennævnte forhold - risikoen for en svækket tillid til retten og rekrutteringsvanskelighederne - må endvidere antages gensidigt at ville forstærke hinanden. Vanskeligheder med at rekruttere dygtige kandidater til dommerstillingerne vil således forstærke risikoen for, at de mindre embeder også betragtes som mindre kvalificerede, ligesom den mindre faglige prestige, der vil være forbundet med at være dommer ved et embede, der ikke kan behandle alle sager, må antages i sig selv at ville påvirke rekrutteringen.

På denne baggrund kan kommissionen ikke anbefale, at der indføres en ordning, der mere grundlæggende bygger på, at nogle sagstyper kun behandles ved visse embeder.

10.3. Kommissionens overvejelser vedrørende en samarbejdsmodel

Kommissionen har herefter koncentreret sine overvejelser vedrørende mulighederne for at opfylde fremtidens krav med udgangspunkt i den nuværende byretsstruktur om en samarbejdsmodel. Dvs. en løsning, der indebærer, at alle opgaver i princippet skal kunne løses ved enhver byret, men dog således at nogle opgaver ikke løses af byretten selv, men løses i et samarbejde mellem flere embeder.

En løsning med samarbejde mellem selvstændige embeder kan udformes på flere måder. F.eks. er dommer Ulf Andersen, retten i Vordingborg, i en henvendelse af 18. april 2000 til kommissionen fremkommet med et forslag til en samarbejdsordning, som har fået tilslutning i henvendelser fra andre dommere. I sin henvendelse har dommer Ulf Andersen bl.a. anført:

"Resultatet af mine overvejelser er ... at der oprettes en eller anden form for fælles ret for en bestemt region. Ved en sådan ret skulle behandles de sager, hvor kollegial behandling navnlig efter den forventede reform af instansfølgen i civile og kriminelle sager er nødvendig eller ønskelig, ligesom denne ret skulle kunne bistå i spidsbelastningssituationer. Alle dommere i regionen skulle være pligtige at deltage som dommere i den fælles ret, og en bestemt dommer skulle udnævnes som administrator. Jeg forestiller mig, at en region skulle have en betydelig størrelse, således at f.eks. ovennævnte tre amter [Roskilde, Storstrøms og Vestsjællands amter] kunne danne en region med præsidenten i Roskilde som administrator. Domsforhandling skulle finde sted, hvor det i det enkelte tilfælde er mest praktisk. Retten i Rønne kunne lægges til en region bestående af de øvrige sjællandske amter.

Som supplement til den fælles ret skal jeg endvidere foreslå, at den enkelte dommer får ret til at virke overalt i regionen, altså ikke er "låst" til én retskreds... Jeg skal i den forbindelse også henvise til den tilkaldeordning, der gælder i Norge, jfr. Peter Garde i Ufr. 1998 p. 220 B. Jeg forestiller mig, at den praktiske "nabohjælp", der allerede praktiseres mange steder, legaliseres, således at det ikke er nødvendigt at søge om konstitution.

Etablering af en fælles ret vil efter min opfattelse kunne klare de nye opgaver, der måtte blive overført til domstolene, og sammen med en fri adgang til at yde "nabohjælp" afbøde de ulemper, der er ved den nuværende decentrale domstolsstruktur m.h.t. sårbarhed i tilfælde af sygdom, inhabilitet og spidsbelastning. En fælles ret vil give mulighed for et større kollegialt samvær end med den nuværende struktur og ikke skabe skel mellem byretsdommere, som hvis man etablerede nogle specialretter med udelukkende faste dommere. Etablering af en fælles ret vil ikke nødvendiggøre bygningsmæssige ændringer. Den største fordel vil dog være, at der ikke vil ske nogen forringelse af betjeningen af de områder, der efter udkastet skal miste deres lokale domstol."

I en henvendelse af 23. juli 2000 til kommissionen har dommer Ulf Andersen supplerende anført:

"Ved brev af 18. april 2000 foreslog jeg bl.a., at der regionsvis blev oprettet en eller anden form for fælles domstol. Jeg er klar over, at forslaget, selvom det bliver udbygget med udvidet adgang til samarbejde mellem de enkelte retter, ikke vil løse alle problemer i tilfælde af sygdom hos dommere og personale eller spidsbelastningssituationer som følge af særlig store sager. Forslaget løser heller ikke problemet for de mindre byretter med den stigende administrationsbyrde, navnlig hvis der indføres selvforvaltning på lønområdet. Endvidere vil det være ønskeligt at servicere embederne bedre end nu på det teknologiske område.

Jeg skal derfor foreslå følgende supplement:

1. Regionshovedsædet normeres med en vis overkapacitet af personale og dommere til hjælp for navnlig de mindre embeder i tilfælde af spidsbelastningssituationer eller sygdom af mindst 7-14 dages varighed.
2. I regionen ansættes en højt kvalificeret medarbejder med særlig administrativ og økonomisk uddannelse. Medarbejderen skal servicere de enkelte embeder med løsning af administrative problemer og implementering af nye administrative og økonomiske regler og være selvstændig ansvarlig for, at dette finder sted. Medarbejderen skal også have det overordnede ansvar for embedernes kasse- og regnskabsvæsen og således kunne foretage kasseeftersyn. Den daglige kontrol af og ansvaret for kasse- og regnskabsvæsenet skal dog fortsat ligge hos det enkelte embedes chef, og denne skal som hidtil lede og fordele arbejdet ved embedet og stå for ansættelse og afskedigelse af personale.
3. På tilsvarende måde skal der i regionen ansættes en særlig EDB uddannet medarbejder til servicering af embederne med løsning af teknologiske problemer og implementering af ny teknologi og for teknologisk at sikre det bedst mulige samarbejde mellem de enkelte embeder og regionshovedsædet samt mellem de enkelte embeder

indbyrdes.

En indførelse af en sådan ordning vil efter min opfattelse frigøre meget tid for dommerne til fordel for retsarbejdet og sikre en professionel administrativ ledelse af embederne og en tilfredsstillende udnyttelse af den ny teknologi."

I debatten er der også fremkommet forslag om en form for samarbejde, hvor alle dommere fra de retskredse, der er med i ordningen, indgår i en "vagtordning" på f.eks. 14 dage til den enkelte dommer. Sager, der skal undergives kollegial behandling, sendes til et fælles retssekretariat, der er placeret ved et af embederne, til registrering og tildeles den vagthavende dommer. Denne er ansvarlig for forberedelsen, træffer eventuelle afgørelser inden domsforhandlingen, berammer sagen og fungerer selv som retsformand under domsforhandlingen. Den anden af de dommere, der skal medvirke ved domsforhandlingen, vil efter forslaget være den dommer, der er vagthavende, når sagen domsforhandles.

Et væsentligt fælles træk ved overvejelserne om samarbejdsordninger er, at de bygger på den forudsætning, at der vil være tale om et samarbejde mellem byretterne, som vi kender dem i dag. Det vil sige et samarbejde mellem byretter med egen dommer(e), egne øvrige jurister, egne administrative medarbejdere samt egen administration af eget personale, budget osv. Dette gælder også den model, der er foreslået af dommer Ulf Andersen, selvom der i denne er indarbejdet en yderligere byret i hver region (en fælles ret) med egen administrator til behandlingen af de sager, hvor kollegial behandling er nødvendig eller ønskelig, til spidsbelastningssituationer samt til servicering af de enkelte embeder ved løsningen af administrative og teknologiske spørgsmål.

Kommissionen har nøje overvejet, om de nuværende byretter gennem et samarbejde vil kunne opfylde de krav, som kommissionen i kapitel 9 har opstillet til fremtidens byretter, og hvad der i givet fald skal til for, at et samarbejde vil kunne fungere tilfredsstillende og effektivt.

Kommissionen har i den forbindelse nedenfor i afsnit 10.3.1. opstillet og drøftet en række forudsætninger, der vil skulle være opfyldt, hvis de fremtidige opgaver skal løses i samarbejde mellem embederne.

Afsnit 10.3.2. indeholder kommissionens konklusioner vedrørende muligheden for at opfylde fremtidens krav ved et samarbejde mellem de nuværende byretter.

10.3.1. Forudsætninger for, at en samarbejdsmodel kan fungere tilfredsstillende og effektivt

I det følgende skitseres nogle af de forudsætninger, der efter kommissionens opfattelse skal opfyldes for, at en samarbejdsmodel kan fungere tilfredsstillende og effektivt, samt nogle af de spørgsmål, der vil skulle tages stilling til.

Det bemærkes indledningsvis, at etableringen af en samarbejdsmodel må bygge på den selvfølgelig forudsætning, at det i praksis vil være muligt at få et samarbejde til at fungere mellem de enkelte embeder - også omkring mere praktisk prægede spørgsmål - og at de enkelte embeder til enhver tid vil være positivt indstillede over for at yde hjælp til andre embeder, der af den ene eller anden grund må have behov for det.

10.3.1.1. Faste samarbejdsrelationer mellem bestemte embeder

Af praktiske grunde - herunder af hensyn til den relativt omfattende kontakt, der i det daglige må antages at være behov for mellem de enkelte embeder - vil det efter kommissionens opfattelse være nødvendigt med faste samarbejdsrelationer mellem bestemte embeder, f.eks. sådan at de enkelte embeder inden for et bestemt område (region) samarbejder fast om løsningen af de opgaver, der skal varetages i fællesskab. Størrelsen af de enkelte regioner vil bl.a. kunne afhænge af de geografiske afstande, de enkelte embeders størrelse, befolkningsgrundlaget mv., men de enkelte regioner må selvfølgelig have en sådan størrelse, at man i fællesskab løbende vil kunne opfylde de krav, der stilles til domstolene. Det bemærkes i den forbindelse, at mange af de byretsregioner, der blev skitseret i den rapport udarbejdet af Lisberg Management, der er omtalt ovenfor i afsnit 6.3., må antages at være for små til at kunne opfylde disse krav.

10.3.1.2. Samarbejdet vil skulle omfatte en meget stor del af domstolenes opgaver

Hvis alle de ovenfor i kapitel 9 nævnte krav til fremtidens byretter skal kunne opfyldes med udgangspunkt i den nuværende struktur, skal embedernes samarbejde - i hvert fald for så vidt angår de 70 retskredse, hvor der kun er en eller to dommere - omfatte en række af domstolenes opgaver.

Samarbejdet vil således ikke kun skulle omfatte de sager, der skal behandles af flere dommere, men også en række andre domstolsopgaver og administrative opgaver, jf. nærmere nedenfor.

10.3.1.2.1. Samarbejde om sager, der skal behandles kollegialt

Indførelsen af kollegial behandling i civile sager vil naturligvis forudsætte, at de mindre embeder samarbejder med andre embeder om behandlingen af denne type sager.

Dette vil både betyde, at de enkelte retskredse skal have bistand til behandlingen af deres egne sager, men også at embederne skal yde bistand til andre embeder i denne type sager.

Kommissionen har endvidere lagt til grund, at embederne skal kunne varetage kollegial behandling samtidig med, at der i øvrigt skal være ressourcer til at varetage de øvrige opgaver ved de enkelte embeder. Det vil således også være praktisk vanskeligt for to-dommerembederne selv at varetage kollegialt behandlede sager - der ofte vil skulle domsforhandles over flere dage - selvom en retsassessor måtte kunne medvirke som tredje dommer.

Som anført ovenfor i afsnit 10.2. kan kommissionen ikke anbefale, at der indføres en ordning, der mere grundlæggende bygger på, at nogle sagstyper kun behandles ved visse embeder. Det betyder, at også nævningesager skal kunne behandles ved alle byretter. Selvom de fleste nævningesager må forventes foretaget ved de større embeder, vil en sådan ordning under den nuværende struktur forudsætte hjælp udefra ved de embeder, hvor der kun er en dommer. Det samme vil ofte være tilfældet ved de embeder, hvor der er to dommere, f.eks. i tilfælde hvor en dommer er inhabil på grund af tidligere varetægtsfængslinger i sagen. Også her skal behovet for samarbejde ses i lyset af, at det efter kommissionens opfattelse må kunne kræves, at embederne kan behandle nævningesager samtidig med, at der i øvrigt skal være ressourcer til at varetage de øvrige opgaver ved embedet.

10.3.1.2.2. Samarbejde om en række andre opgaver

Også i forbindelse med en række andre opgaver vil det være nødvendigt med et samarbejde mellem de enkelte embeder.

Et samarbejde vil således være nødvendigt for, at embederne kan efterkomme Domstolsudvalgets anbefaling af, at det egentlige retsarbejde i højere grad skal varetages af udnævnte dommere, således at ikke-udnævnte dommere i almindelighed kun beklæder retten i tilfælde, der kan begrundes i uddannelses- og ressourcemæssige hensyn. Som det fremgår ovenfor i afsnit 9.2.5., viste en undersøgelse, som Domstolsudvalget foretog i perioden 1. marts - 30. juni 1995, at ca. 40 % af retsarbejdet ved de ikke-præsidentledede embeder blev varetaget af retsassessorer og dommerfuldmægtige.

Særligt ved embeder med en eller to dommere, hvor en forholdsvis stor andel af retsarbejdet varetages af ikke-udnævnte dommere, vil det mange steder allerede i dag være vanskeligt at opfylde kravet om, at retssagerne i højere grad skal varetages af de udnævnte dommere.

Samtidig vil Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i civile sager betyde, at der samlet tilføres byretterne et større antal yderligere retssager, der som udgangspunkt skal behandles af mindst en udnævnt dommer.

En gennemførelse af de nævnte forslag fra Retsplejerådet og Domstolsudvalget medfører således et øget behov for dommerressourcer til det egentlige retsarbejde. Det kan imidlertid ikke lægges til grund, at dette behov vil blive imødekommet blot ved en udvidelse af antallet af dommere i byretten. Hvis man skal kunne imødekomme behovet for yderligere dommerressourcer uden at udvide antallet af dommere betydeligt, er det derfor nødvendigt at overveje, om man i højere grad kan koncentrere dommernes arbejde om det egentlige retsarbejde og nedbringe den tid, som de generelt bruger på andre opgaver.

Retsplejerådet er i sine overvejelser opmærksom på denne problemstilling og foreslår i den forbindelse en juridisk styrkelse af de sagsforberedende sekretariater, således at en række af de forberedende opgaver ikke længere skal udføres af dommerne selv, jf. herved ovenfor i afsnit 9.2.2.3. Denne styrkelse af sekretariaterne kan gennemføres uden yderligere juristansættelser, fordi Domstolsudvalgets forslag om, at flere sager skal afgøres af udnævnte dommere, frigør dommerfuldmægtigene til andre arbejdsopgaver.

Det er kommissionens opfattelse, at man herudover vil kunne tilføre byretsdommerne en betydelig tid til egentligt retsarbejde, hvis man samlet kunne frigøre dem for mest muligt af det meget betydelige administrative arbejde, der i dag udføres ved hver enkelt af de 82 byretter. Som det fremgår ovenfor i afsnit 9.3.7., anvender dommerne i de mindre retskredse hver for sig gennemsnitligt omkring 20 % af deres tid på varetagelsen af - i vidt omfang samme type - ledelsesmæssige og administrative opgaver. Ved så vidt muligt at samle varetagelsen af disse opgaver hos færre personer, end det er tilfældet i dag, vil de øvrige dommere kunne få frigjort en meget stor del af den tid, som de i dag bruger på ledelse og administration.

Det bemærkes, at en ordning, hvorefter der i hver region ansættes en medarbejder med administrativ-økonomisk baggrund til servicering af de enkelte embeder ved løsningen af administrative problemer, efter kommissionens opfattelse ikke i sig selv ville indebære en tilstrækkelig ressourcemæssig lettelse for den enkelte embedschef i dennes varetagelse af de daglige ledelsesmæssige og administrative opgaver. En sådan løsning ville derfor ikke i tilstrækkelig grad kunne frigøre dommere til det egentlige retsarbejde.

Hvis opfyldelsen af Retsplejerådets og Domstolsudvalgets krav ikke skal blive for dyr - dvs. kræve for mange nye dommerstillinger - må en samarbejdsmodel derfor også omfatte et samarbejde om de juridiske sekretariater og de administrative opgaver.

For så vidt angår de juridiske sekretariater bemærkes, at dette krav efter kommissionens opfattelse ikke vil kunne opfyldes ved, at de enkelte embeder hver for sig sætter flere af embedets juristressourcer af til at styrke behandlingen i retssekretariaterne. Ved alle de mindre embeder, hvor der foruden dommeren kun er en eller to øvrige jurister, vil det ikke være praktisk muligt at opnå den styrkelse af forberedelsen og effektivisering af dommerens tid, som er ønsket af Retsplejerådet. Det vil endvidere ikke være muligt at opnå en vis specialisering blandt de juridiske medarbejdere i sekretariaterne. Kravet om en styrkelse af retssekretariaterne vil derfor efter kommissionens opfattelse forudsætte, at der oprettes et fælles retssekretariat for de embeder, der er omfattet af den enkelte samarbejdsordning. Da et fælles retssekretariat af praktiske grunde formentlig vil skulle placeres ved et af embederne i regionen, vil en sådan ordning imidlertid typisk være forbundet med en del praktiske vanskeligheder for de øvrige embeder, f.eks. frem- og tilbagesendelse af sager. Hertil kommer, at den effektivitetsforbedring, der gerne skulle opnås med et sådant styrket sekretariat, må antages at være nært forbundet med muligheden for løbende at drøfte og arbejde sammen om sagerne. Et sådant miljø vil kun vanskeligt kunne etableres ved et retssekretariat, der geografisk er placeret i en anden by end de dommere, der har ansvaret for sagerne.

For så vidt angår et samarbejde om de administrative opgaver bemærkes, at et sådant samarbejde ikke blot vil være nødvendigt for at frigøre dommertid til det egentlige retsarbejde. Et egentligt samarbejde om de administrative opgaver vil i vidt omfang også være en forudsætning for en bedre udnyttelse af de muligheder, som ligger i decentraliseringen af de administrative opgaver. Ikke mindst på det økonomiske område er det nærliggende, at jo større budgettet er, desto større økonomisk råderum vil man kunne opnå ved embederne. Hvis man skal opnå større økonomisk råderum også for de mindre embeder, vil det således forudsætte, at der tillige etableres et egentligt samarbejde på det budgetmæssige område.

Selvom behovet for yderligere dommerressourcer til retsarbejdet måtte blive imødekommet ved at udvide dommerantallet tilsvarende, ville omfanget af retsarbejdet ved mange af de mindre embeder ikke være stort nok til, at der kunne oprettes en yderligere dommerstilling ved det enkelte embede.

Derimod ville det samlede omfang af de ikke-udnævnte dommers retsarbejde ved flere mindre embeder formentlig ofte være så stort, at det tilsammen kunne danne grundlag for at oprette en yderligere dommerstilling. En sådan yderligere dommer ville imidlertid skulle udnævnes ved et af embederne, og det ville derfor i givet fald være nødvendigt, at den pågældende eller dommerne ved det pågældende embede løbende bistod med retsarbejdet ved de øvrige embeder. Der ville altså være behov for, at i al fald en række af landets dommere løbende bistod andre embeder.

Såfremt bstanden til retsarbejdet ved de øvrige embeder først og fremmest skulle ydes af de dommere, der var ansat i nye yderligere stillinger, ville en sådan ordning reelt indebære en udvidelse af rejsedommerordningen med de vanskeligheder, som en sådan udvidelse ville medføre, jf. nærmere ovenfor i afsnit 10.1. En sådan ordning ville således kunne være forfatningsretlig betænkelig. Det må endvidere antages at ville være vanskeligt at rekruttere egnede dommere til disse stillinger. Under alle omstændigheder ville der blive tale om en omfattende administration. Kommissionen finder derfor, at der ville være store vanskeligheder forbundet med en sådan ordning, hvor der inden for de enkelte samarbejdsregioner var en eller flere dommere, der skulle "deles mellem

embederne".

Også kravet om, at embederne skal være i stand til i det væsentlige selv at klare spidsbelastningssituationer, vakancer mv., vil - i al fald i perioder - gøre det nødvendigt, at man inden for de enkelte samarbejdsordninger yder hinanden bistand til behandlingen af retssager og til opgaverne i fogedret, skifteret og tinglysning. Det bemærkes, at det efter kommissionens opfattelse ikke vil være økonomisk forsvarligt at foreslå en ordning, hvorefter det største embede i hver samarbejdsordning normeres med en overkapacitet af såvel dommere som øvrigt personale til hjælp i tilfælde af spidsbelastningssituationer, sygdom mv.

På samme måde vil det i perioder kunne være nødvendigt, at man samarbejder om løsningen af opgaverne for at kunne klare ændringer i sagsmængden og arbejdsopgaverne - enten ved et af embederne eller mere generelt.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 9.2.2., har Retsplejerådet også ønsket, at der skabes mulighed for en vis specialisering. Skal der ske en sådan specialisering i en samarbejdsmodel, vil det på grund af de nuværende embeders størrelse kun kunne ske ved at skabe mulighed for, at "de specialiserede dommere" kan virke overalt i regionen. En sådan løsning vil efter kommissionens opfattelse umiddelbart ikke være betænkelig i samme grad som en ordning med dommere, der mere generelt behandler sager i hele regionen, jf. ovenfor, men den vil indebære, at man reelt får embeder med forskellig kompetence, hvilket kommissionen som ovenfor anført ikke finder at kunne anbefale. Endvidere vil en sådan ordning indebære en vis ekstra administration.

Endelig finder kommissionen, at der for at tilgodese kravet om et fagligt - herunder et juridisk - miljø ved de mindre embeder under en samarbejdsordning, må arrangeres jævnlige møder mellem jurister og eventuelt også kontorfunktionærer fra flere embeder eller på anden måde tages skridt til tiltag, der kan fremme et fælles fagligt miljø. Selvom sådanne møder vil kunne medvirke til at skabe mulighed for faglige drøftelser og erfaringsudvekslinger, finder kommissionen, at det generelt vil være vanskeligt på denne måde at skabe det samme faglige miljø, som man vil kunne skabe ved større embeder.

10.3.1.3. Alle embeder vil skulle yde bistand til andre embeder

Da de mindre embeder udgør langt størstedelen af alle embeder, forudsætter kommissionen, at alle typer embeder vil skulle yde bistand til andre embeder. Endvidere forudsætter kommissionen, at bistand til behandlingen af de egentlige retssager som udgangspunkt vil skulle ydes af udnævnte dommere, jf. ovenfor i afsnit 9.2.5. om Domstolsudvalgets anbefaling af, at det egentlige retsarbejde i højere grad skal varetages af udnævnte dommere.

Det bemærkes, at en løsning, hvorefter bistand til andre embeder kun eller fortrinsvis skal ydes af dommere fra de store embeder - der så i givet fald vil skulle tilføres yderligere dommere - efter kommissionens opfattelse hverken kan betragtes som hensigtsmæssig eller særlig realistisk. For det første må bistanden til andre embeder antages at ville få et sådant omfang, at der i realiteten ville være tale om en udvidelse af rejseordningen med de betænkeligheder - herunder de rekrutteringsvanskeligheder - som dette ville give anledning til, jf. ovenfor i afsnit 10.1. For det andet ville en sådan løsning næppe medvirke til den mest rationelle og fleksible udnyttelse af domstolens samlede ressourcer, idet den ekstra kapacitet, der måtte være ved alle de øvrige embeder, ikke ville blive udnyttet i fuldt omfang.

10.3.1.4. En af dommerne i ordningen skal have administrative chefbeføjelser

Der er i kommissionen enighed om, at det i givet fald vil være nødvendigt, at der er en person, der har kompetence til - også i forhold til dommere ved andre embeder - at træffe de endelige beslutninger om, hvem der skal deltage i behandlingen af de enkelte sager, herunder om fordeling af specialer, samt om sagernes prioritering.

Et samarbejde om retssagsbehandlingen vil indebære, at der i forbindelse med berammelser skal foretages en prioritering mellem de enkelte embeders sager, idet behandlingen af en sag ofte vil kunne kollidere med andre embeders sager. Tilsvarende vil det ved vurderingen af, hvem der kan deltage i den enkelte sag, være nødvendigt at foretage en helhedsvurdering af forholdene - herunder navnlig den aktuelle arbejdsmæssige belastning - ved de enkelte embeder i samarbejdsordningen.

Kommissionen finder derfor, at det vil være af afgørende betydning for effektiviteten af en sådan samarbejdsordning, at den person, der tillægges kompetence til at træffe beslutninger om sagernes foretagelse, får egentlige administrative chefbeføjelser også i forhold til dommere ved andre embeder i samarbejdsordningen, således at den pågældende selvstændigt kan træffe de nævnte beslutninger om, hvem der skal deltage i

behandlingen af den enkelte sag og om sagernes prioritering.

Også med hensyn til et samarbejde om administrative opgaver - herunder opgaver af budgetmæssig og personalemæssig karakter - er det kommissionens opfattelse, at der i givet fald bør være een person, der har kompetence til at træffe de endelige beslutninger, f.eks. vedrørende et fælles budget eller det administrative personales fordeling.

Det er kommissionens opfattelse, at de ovennævnte beføjelser i givet fald bør tillægges en embedschef fra et af embederne i samarbejdsordningen, selvom det formentlig i nogle tilfælde vil kunne indebære en risiko for, at embederne inden for den enkelte samarbejdsordning får - eller føler at de får - en forskellig status.

Det må antages, at alene samarbejdet om retssagsbehandlingen vil være forbundet med en ikke ubetydelig administration for den person, der er tillagt de nævnte "chefbeføjelser". Det vil derfor være et naturligt udgangspunkt, at disse beføjelser bliver tillagt den af ordningens embedschefer, der har de bedste administrative evner. Det vil kunne være embedschefen ved det største embede i regionen, men det behøver ikke at være tilfældet. Der vil i givet fald skulle tages stilling til, hvordan det - i tilfælde af, at kompetencen ikke automatisk tillægges embedschefen ved det største embede - skal besluttes, hvem der skal tillægges denne kompetence. Kommissionen finder ikke, at dette bør ske ved at etablere en ordning, hvor den pågældende person vælges af dommerne i samarbejdsordningen, eller hvor opgaverne "går på omgang".

Det bemærkes i den forbindelse, at det på grund af omfanget af de opgaver, der ved de mindre embeder vil skulle løses i et samarbejde, formentlig vil være nødvendigt, at der etableres en form for fælles administrativ enhed, der skal bistå den af embedscheferne, der er tillagt de administrative chefbeføjelser. Som ovenfor anført bør det efter kommissionens opfattelse være sådan, at chefbeføjelserne knyttes til den af dommerne, der har de bedste administrative evner, frem for til et af embederne. Dette betyder imidlertid, at disse beføjelser vil kunne skifte mellem embederne i det enkelte samarbejde, hvilket kan gøre det vanskeligt at fastholde den administrative ekspertise, der opbygges i den administrative enhed.

10.3.1.5. Regler for samarbejdet

Under hensyn til dels at der vil være tale om et samarbejde mellem selvstændige retskredse, dels at en samarbejdsmodel vil omfatte en stor del af domstolens opgaver og påvirke varetagelsen af såvel de daglige som de mere overordnede opgaver, vil det efter kommissionens opfattelse være nødvendigt, at der - bl.a. for at sikre en vis ensartethed - udarbejdes regler for samarbejdet på en række områder. På grund af samarbejdets omfang vil en sådan regulering formentlig blive temmelig omfattende.

Det vil imidlertid ikke blot være nødvendigt med generelle og mere overordnede regler, men det vil formentlig også være nødvendigt, at disse i de enkelte samarbejdende regioner suppleres med lokalt aftalte regler for samarbejdet.

10.3.2. Kommissionens konklusioner vedrørende muligheden for at opfylde fremtidens krav ved et samarbejde mellem de nuværende byretter

Kommissionen har nøje overvejet, om de nuværende byretter vil kunne opfylde fremtidens krav, hvis man etablerer en ordning, hvor alle opgaver i princippet fortsat skal kunne løses ved enhver byret, men hvor nogle opgaver dog må løses i et samarbejde med andre byretter.

Som det fremgår, kan en sådan samarbejdsordning udformes på forskellige måder. Fælles for de forskellige muligheder for samarbejdsordninger, som har været overvejet, er imidlertid, at de bygger på den forudsætning, at i princippet alle de nuværende byretter opretholdes som selvstændige embeder. Dvs. at embederne fortsat skal have egne dommere og egne administrative medarbejdere samt en betydelig selvbestemmelse med hensyn til embedets forhold.

Det er som anført kommissionens opfattelse, at en samarbejdsordning, som skulle kunne opfylde i al fald hovedparten af fremtidens krav til byretterne, i givet fald måtte omfatte ganske mange af byretternes opgaver. Det er endvidere kommissionens opfattelse, at samarbejdet både måtte omfatte opgaver af juridisk og administrativ karakter.

Et samarbejde kunne således ikke begrænses til at omfatte de sager, hvor der efter Retsplejerådets forslag bliver tale om kollegial behandling ved byretterne. Et samarbejde måtte også omfatte såvel forberedelse som

domsforhandling af en række af de øvrige sager, fordi det ellers ville blive umuligt for byretterne at leve op til kravet om, at retssager i højere grad skal afgøres af udnævnte dommere.

Et samarbejde måtte også omfatte en række administrative spørgsmål vedrørende bl.a. budgetter og personale. Dette ville være nødvendigt for at frigøre dommerressourcer til det egentlige retsarbejde og for at skabe mulighed for at give domstolene større indflydelse på egne administrative forhold.

Det er endvidere kommissionens opfattelse, at en afgørende forudsætning for en samarbejdsordning måtte være, at der i ordningen var een person, der havde administrative chefbeføjelser på de mange områder, der skulle samarbejdes om. Dette ville nødvendigvis indebære, at en række væsentlige beslutninger vedrørende tilrettelæggelsen af det enkelte embedes sagsafvikling og administration ikke længere ville skulle træffes af embedets egen (administrerende) dommer. I stedet ville sådanne afgørelser skulle træffes af den dommer, der fik tillagt de administrative chefbeføjelser for hele samarbejdsordningen.

Sammenfattende finder kommissionen, at man ikke vil kunne opfylde fremtidens krav ved hjælp af et samarbejde mellem de nuværende byretter. Dette skyldes, at et sådant samarbejde for at kunne opfylde fremtidens krav ville blive så omfattende og få en sådan karakter, at der reelt ikke ville være tale om et samarbejde mellem selvstændige byretter, som disse kendes i dag. Byretterne ville således ikke længere på samme måde være selvstændige enheder med egne dommere og egne administrative medarbejdere og med en betydelig selvbestemmelse med hensyn til embedets sagsafvikling og administrative forhold.

Af denne grund og da en sådan samarbejdsordning, som det fremgår ovenfor, samtidig ville være forbundet med en del ulemper - bl.a. en ret betydelig ekstra administration - kan kommissionen ikke anbefale, at kravene til fremtidens byretter søges opfyldt ved løsninger, der bygger på et samarbejde mellem de nuværende byretter.

10.4. Kommissionens sammenfattende konklusioner vedrørende muligheden for at opfylde fremtidens krav med udgangspunkt i den nuværende byretsstruktur

Som det bl.a. er fremhævet i kommissionens kommissorium og i debatten om den fremtidige byretsstruktur, har den nuværende byretsstruktur på flere punkter betydelige kvaliteter. Kommissionen har derfor fundet det naturligt først at overveje, i hvilket omfang den nuværende byretsstruktur vil kunne leve op til de krav, der vil blive stillet til fremtidens byretter.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 10.1., ville der under den nuværende byretsstruktur med mange små byretter, overordnet kun være to muligheder for at leve op til de krav, som domstolenes opgaver stiller i fremtiden.

Den ene mulighed ville være at etablere en ordning, der mere grundlæggende bygger på, at nogle sagstyper kun behandles ved visse embeder. Som det fremgår, kan kommissionen imidlertid ikke anbefale, at der indføres en sådan ordning.

Den anden mulighed ville være at etablere en ordning, der bygger på, at nogle af byretternes opgaver løses i et samarbejde mellem de nuværende byretter. Som det fremgår ovenfor, kan kommissionen heller ikke anbefale, at der indføres en sådan ordning.

Kommissionen må således lægge til grund, at det ikke er muligt at opfylde kravene til fremtidens byretter med udgangspunkt i den nuværende byretsstruktur.

Kommissionen har derfor koncentreret sine videre overvejelser om at opstille en model for en - større - byret, der selvstændigt kan opfylde de opstillede krav. I det videre arbejde med en sådan model har det været vigtigt for kommissionen, at fremtidens byret ikke bliver større end nødvendigt. Det har endvidere været vigtigt, at de fordele, der på en række punkter er forbundet med den nuværende byretsstruktur, herunder at man kan løse en række opgaver meget tæt på brugerne, så vidt muligt fastholdes også i fremtidens byretsstruktur.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 11

Kommissionens overvejelser vedrørende en model for en byret, der selvstændigt kan opfylde de opstillede krav

Hvis man ønsker at fastholde det nuværende princip, hvor det enkelte embede selv - dvs. ved hjælp af egne ressourcer - kan varetage alle opgaver, vil det som anført i kapitel 10 være nødvendigt, at de enkelte embeder er større end langt størstedelen af de embeder, som vi kender i dag.

Etableringen af en domstolsstruktur, hvor de enkelte embeder er større end langt størstedelen af de nuværende embeder, vil nødvendigvis forudsætte, at der sker betydelige ændringer i den nuværende retskredsstruktur.

Nedenfor beskrives i afsnit 11.1. kommissionens mere overordnede overvejelser om, hvordan en ordning med større embeder mest hensigtsmæssigt vil kunne etableres. I tilknytning hertil behandles i afsnit 11.2. spørgsmålet om, hvorvidt der - i en ny struktur med større embeder - er opgaver, som mere hensigtsmæssigt vil kunne behandles ved et eller flere embeder.

I afsnit 11.3. beskrives kommissionens forslag til en model for en byret, der selvstændigt kan opfylde de krav, der vil blive stillet i fremtiden.

11.1. Hvordan kan en retskredsstruktur med større embeder etableres ?

Etablering af en domstolsstruktur, hvor de enkelte embeder er større end langt størstedelen af de nuværende embeder, kan enten ske ved, at det/de mindre embede(r) i det område, der skal udgøre den nye retskreds, lægges ind under det største embede eller et af de andre embeder, eller ved at alle (de nuværende) embeder i området indgår på lige fod i det nye og større embede, således at dette kan etableres som en helt ny fælles enhed.

Efter kommissionens opfattelse vil der generelt være tale om så store ændringer, at det i langt de fleste tilfælde vil være naturligt at anvende den sidstnævnte model, dvs. at det nye og større embede etableres som en helt ny fælles enhed. Den førstnævnte model vil dog være mere naturlig og hensigtsmæssig i de få nye retskredse, hvor et præsidentledet embede sammenlægges med mindre embeder, jf. nærmere nedenfor i afsnit 11.3.2.1.

Under en ordning med en række større embeder, der hver for sig selv kan varetage alle opgaver, kan man grundlæggende forestille sig to forskellige modeller for, hvordan den enkelte byret vil kunne se ud.

For det første kan man forestille sig en model, hvor man samler varetagelsen af alle embedets opgaver og dermed hele personalet på et sted i retskredsen. Derved vil det enkelte embede kunne få optimale muligheder for at opfylde en række af de i kapitel 9 nævnte krav, herunder for at kunne varetage kollegial behandling, styrke retssekretariatet, have et fagligt miljø, selv kunne klare spidsbelastninger mv. samt at kunne løse de krav, som de administrative opgaver stiller. En sådan model lever også op til det ovenfor i afsnit 9.3.2. anførte citat fra Handlingsplan for domstolene, hvorefter en ret så vidt muligt skal placeres samlet på en adresse. Denne udtalelse skal dog ses på baggrund af den nuværende struktur med mange mindre embeder.

En domstolsstruktur med større embeder, der hver for sig selv kan varetage alle de opgaver, der skal varetages af byretterne, vil nødvendigvis forudsætte, at også den geografiske udstrækning af de enkelte retskredse bliver større. En løsning, hvor alle opgaver er samlet på et sted i en sådan større retskreds, vil derfor indebære, at man generelt vil få en større geografisk afstand i forhold til en del af retskredsens borgere.

Samtidig vil en ordning, hvor alle opgaver samles på et sted i retskredsen, forudsætte ganske væsentlige bygningsmæssige udvidelser ved næsten alle de fremtidige embeder, og det må derfor efter kommissionens

opfattelse betragtes som meget tvivlsomt, om en sådan model overhovedet vil kunne betragtes som en økonomisk realistisk mulighed.

På denne baggrund er det kommissionens opfattelse, at det hverken vil være hensigtsmæssigt eller vil kunne betragtes som særligt realistisk at foreslå en model for den fremtidige byret, der generelt bygger på, at alle opgaver og alt personale skal samles på et sted i retskredsen.

Kommissionen foreslår derfor nedenfor i afsnit 11.3. en anden model for en fremtidig - større - byret, der selv kan varetage alle opgaver, og som kan opfylde samtlige de ovenfor i kapitel 9 nævnte krav - herunder kravet om geografisk nærhed - uden at forudsætte alle de ovennævnte ganske væsentlige bygningsmæssige udvidelser.

Ved denne model vil det enkelte embede kunne opdeles i et hovedtingsted, hvor størstedelen af embedets opgaver - herunder de administrative opgaver - varetages, samt i et eller flere afdelingskontorer.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 9.3.2., finder kommissionen, at opgaverne i den fremtidige domstolsstruktur bør kunne løses så tæt på borgerne, som det er foreneligt med de øvrige hensyn og krav, der stilles til domstolene. Da de fleste af kravene til fremtidens byret i højere grad knytter sig til nogle af domstolenes opgaver end til andre, har kommissionen for de enkelte sagstyper overvejet, om det vil være muligt og hensigtsmæssigt at varetage den pågældende sagstype i et afdelingskontor.

Nogle af kravene til fremtidens byret vedrører i lige høj grad alle sagstyper. Det gælder f.eks. kravene om retssikkerhed, service, effektiv ressourceudnyttelse, mindre sårbarhed og større fleksibilitet i forhold til fremtidige ændringer i sagsmængde mv.

Bortset fra sådanne krav og fra spørgsmålet om de administrative opgaver slår de opstillede krav til fremtidens byret særligt stærkt igennem inden for de dele af domstolenes virksomhed, der vedrører tvistløsning. Det gælder navnlig kravet om, at retsarbejdet i højere grad skal varetages af udnævnte dommere, behovet for et juridisk miljø, muligheden for specialisering, muligheden for at styrke sekretariatsfunktionerne, samt kravet om at byretterne skal kunne varetage kollegial behandling. Derfor er det efter kommissionens opfattelse naturligt og mest hensigtsmæssigt, at de dele af domstolenes virksomhed, der vedrører tvistløsning, som det klare udgangspunkt placeres på hovedtingstedet.

I den forbindelse kan det nævnes, at en mindre andel af disse sager vil være sager, der efter den gældende ordning skal behandles ved de to landsretter, men som efter Retsplejerådets forslag fremover vil skulle behandles ved byretterne. Rådets forslag indebærer således, at disse sager generelt vil blive behandlet tættere på de berørte borgere end under den nuværende ordning.

For nogle af domstolenes opgaver bliver der kun tale om egentlig tvistløsning i en begrænset del af sagerne. Dette gælder opgaver som fogedret, dødsboskifteret, gældssaneringsager, notarialvæsen og tinglysning.

Dette er samtidig de sagsområder, hvor domstolene i det daglige er i berøring med flest borgere.

For områder som dødsboskifteret og notarialvæsenet er det ganske vist for de fleste borgeres vedkommende sådan, at de kun få gange i livet har behov for at komme i kontakt med retten. På den anden side vil der ofte være tale om ældre og måske mindre mobile borgere, og dette forhold sammenholdt med disse sagsområders mere serviceprægede karakter vil kunne tale for, at det vil være hensigtsmæssigt, at disse sager fortsat kan behandles forholdsvis tæt på borgerne.

Fogedretten er derimod kendetegnet ved, dels at de borgere, der kommer i fogedretten som skyldnere, ofte møder modvilligt, dels at der ofte er tale om personer, der - i al fald i en periode - jævnligt indkaldes til at give møde i fogedretten. Hertil kommer, at det enkelte møde i fogedretten ofte vil være ganske kortvarigt. Det må derfor antages, at der vil være en risiko for, at det vil blive vanskeligere at få fogedprocessen til at fungere, hvis afstanden til retten forøges væsentligt. Det bør i den forbindelse tages i betragtning, at "det næste retsskridt" over for en skyldner, der ikke giver møde, typisk vil være fremstilling ved politiets foranstaltning eller en udkørende fogedforretning, hvilket i begge tilfælde vil forøge de samlede omkostninger ved sagens behandling.

Tinglysningen er det sagsområde, hvor domstolene er i berøring med flest brugere, herunder flest private borgere, men det er samtidig karakteristisk, at den enkelte borgers kontakt med tinglysningen som oftest sker gennem professionelle brugere som advokater, penge- og realkreditinstitutter mv. På grund af muligheden for at indhente

oplysninger fra tingbogen ad elektronisk vej - herunder ved de på dommerkontorerne eller eventuelt andetsteds opstillede brugerskærme - er nødvendigheden af tinglysning i lokalsamfundet imidlertid næppe længere så afgørende som tidligere.

Også inden for nogle områder af den egentlige tvistløsning vil der kunne være et behov for, at retten ligger relativt tæt på borgerne. Dette vil navnlig kunne gøre sig gældende for så vidt angår de mindre "kapitel 81-sager" (straffesager), jf. ovenfor i afsnit 3.3.2.

I langt størstedelen af de sager, der indeholder en egentlig tvistløsning, vil det derimod være mindre påkrævet, at sagen behandles tæt på de implicerede borgers bopæl. Ikke mindst fordi en stor del af befolkningen aldrig eller kun ganske få gange i livet vil komme ud for at skulle møde i retten i denne type sager. Til illustration kan det nævnes, at en undersøgelse af de sager, der blev behandlet ved retten i Århus i 1998, har vist, at det kun var 0,22 % af retskredsens borgere, der som privatperson måtte give møde i retten som sagsøgt i en civil sag. Heraf måtte 9 personer møde i 2 sager og 2 personer møde i 3 sager. Der er ikke foretaget nogen opgørelse vedrørende straffesagerne. Undersøgelsen viste endvidere, at 1,17 % af borgerne i retskredsen samme år måtte møde som privatperson i fogedretten, mens 0,94 % af borgerne blev tilsagt som privatperson til at give møde i skifteretten.

Sammenfattende finder kommissionen, at det vil kunne være hensigtsmæssigt, at en væsentlig del af de opgaver, hvor der typisk kun bliver tale om egentlig tvistløsning i et begrænset omfang, også kan foretages andre steder - og dermed tættere på de berørte borgere - end på hovedtingstedet.

Den nærmere vurdering af, hvorvidt - og i givet fald i hvilket omfang - det ved de enkelte embeder vil kunne være hensigtsmæssigt at varetage opgaver ved et afdelingskontor eller et andet sted i retskredsen, vil afhænge af en række forhold, herunder bl.a. de geografiske afstande og transportforhold sammenholdt med befolkningsgrundlaget og embedets bygningsmæssige forhold. De fordele, der generelt er forbundet med, at et embede er placeret samlet på en adresse, må naturligvis også indgå i vurderingen, jf. ovenfor i afsnit 9.3.2.

Vedrørende afdelingskontorerne - herunder antallet af afdelingskontorer samt disses bemanning og opgaver - henvises i øvrigt til afsnit 11.3.8.

11.2. Er der opgaver, som mere hensigtsmæssigt vil kunne behandles af et enkelt eller nogle få embeder ?

Ifølge kommissoriet bør kommissionen overveje, om der er nogle af de opgaver, der - navnlig på skifte-, foged- og tinglysningsområdet samt inden for notarialvæsenet - ikke hører under den judicielle virksomhed, som under en ændret retskredsstruktur mere hensigtsmæssigt vil kunne behandles på en anden måde end i dag, f.eks. ved at blive varetaget af en enkelt eller nogle få retter.

Tinglysningen nævnes i den forbindelse som et sagsområde, hvor sådanne overvejelser vil kunne være særligt aktuelle.

Kommissionen har derfor særskilt overvejet dette spørgsmål.

Tinglysningsområdet udgør en ganske væsentlig del af domstolenes samlede opgaver. Det fremgår således af de ovenfor i afsnit 7.1.5. nævnte undersøgelser af det faktiske tidsforbrugs fordeling på hovedformål i 1998 og 1999, at op mod 25 % af den samlede tid anvendtes på tinglysningsområdet. Ifølge undersøgelsen blev godt 30 % af kontorfunktionærernes samlede arbejdstid anvendt på tinglysningsområdet.

I 1999 blev der tinglyst i alt 3.288.621 dokumenter, heraf 420.197 dokumenter ved Bil- og Personbogen.

Arbejdsopgaverne i tinglysningen er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 3.3.5.

Tinglysning foregår i dag ved alle 82 embeder, dog således at tinglysningen vedrørende køretøjer og personer for hele landet er samlet ved Bil- og Personbogen ved retten i Århus.

Under hensyn til at der som ovenfor nævnt stilles forslag om betydelige ændringer i retskredsstrukturen i retning af større og dermed færre embeder, må spørgsmålet efter kommissionens opfattelse i givet fald være, om tinglysningen skal varetages ved hvert af disse nye embeder, eller om tinglysningen skal varetages væsentligt mere centralt, dvs. samlet et eller nogle ganske få steder i landet. Som det fremgår nedenfor, knytter de fordele, der anføres til støtte for en centralisering, sig dog navnlig til centralisering på et sted, og disse vil således ikke slå fuldt

igennem, hvis tinglysningen f.eks. samles ved tre embeder. Kommissionen har derfor koncentreret sine overvejelser vedrørende en eventuel centralisering om en løsning, hvor tinglysningen samles et sted i landet.

Som anført ovenfor i afsnit 11.1. betyder muligheden for at indhente oplysninger fra tingbogen ad elektronisk vej, at nødvendigheden af tinglysning i lokalsamfundet ikke længere er så afgørende som tidligere.

Ved overvejelserne om, hvorvidt det ville være hensigtsmæssigt at samle tinglysningen et sted i landet, må det vurderes, om en sådan centralisering dels må forventes at resultere i et klart bedre produkt - herunder en mere ensartet og hurtigere sagsbehandling - dels må forventes at være ressourcemæssigt mere hensigtsmæssig.

Ved at etablere et centralt tinglysningskontor vil det være muligt at sikre en mere ensartet sagsbehandling, herunder i forhold til de krav, der stilles til anmeldere af dokumenter og til selve dokumenterne, og i forhold til sagsbehandlingstiden.

Det vil desuden være muligt at oparbejde en betydelig ekspertise hos en række tinglysningsmedarbejdere på de mere sjældent forekommende og komplicerede områder inden for tinglysningen, hvis alle sager samles på et sted. Samtidig kunne man forestille sig, at en centraliseret tinglysning i højere grad vil kunne tiltrække juridiske medarbejdere med særlig interesse for sagsområdet.

Endvidere vil et centralt tinglysningskontor i højere grad end mange mindre tinglysninger muliggøre yderligere og mere effektiv anvendelse af moderne teknologiske hjælpemidler, ligesom nye tiltag på dette område lettere vil kunne implementeres.

Der har - bl.a. som følge af de store udsving i antallet af dokumenter, der anmeldes til tinglysning, jf. herved afsnit 7.1.1. - været perioder, hvor ekspeditionstiderne i tinglysningen ikke har været tilfredsstillende. Som ovenfor anført ville der ved en centraliseret tinglysning være mulighed for at oparbejde en særlig ekspertise på særlige områder og optimere anvendelsen af teknologiske hjælpemidler. Det må formentlig antages, at en centraliseret tinglysning på denne baggrund ville have mulighed for hurtigere at foretage i al fald nogle af de mere sjældent forekommende og komplicerede ekspeditioner.

Endelig vil en centraliseret tinglysning forenkle samarbejdet med såvel de store landsdækkende brugere af tinglysningssystemet som andre myndigheder.

Ved overvejelserne af om det ressourcemæssigt ville være hensigtsmæssigt at foretage en centralisering af tinglysningsvæsenet, må det naturligvis vurderes, om en centraliseret tinglysning vil kunne give grundlag for personalemæssige besparelser.

Normeringen for kontorpersonalet i tinglysningen ved de enkelte embeder fastlægges på baggrund af et måltal for antallet af tinglysningsekspeditioner pr. årsværk. Måltallet er pr. 1. januar 2000 fastsat til 10.000 ekspeditioner pr. årsværk. Det må derfor som udgangspunkt antages, at det samlede antal tinglysningsmedarbejdere på baggrund af dette måltal vil skulle være nogenlunde det samme ved henholdsvis en central og decentral tinglysning. Den ekspertise på særlige områder, som det som ovenfor nævnt vil være muligt at opbygge ved en centraliseret tinglysning, må dog antages at indebære en mulighed for en vis effektivisering. På den anden side har tinglysningsmedarbejderne ved de enkelte embeder generelt en så betydelig viden og erfaring i varetagelsen af alle de mere sædvanligt forekommende tinglysningsekspeditioner - og tillige i en del af de ekspeditioner, der forekommer mere sjældent - at det må anses som mere tvivlsomt, om en centralisering vil kunne medføre en personalebesparelse inden for disse ekspeditioner, der udgør langt størstedelen af tinglysningernes opgaver.

Over for de hensyn, der kan anføres til støtte for en centralisering af tinglysningen, står bl.a., at personalet ved byretterne rundt omkring i hele landet har opbygget en ganske betydelig ekspertise og viden på tinglysningsområdet, som i al fald delvist ville gå tabt, hvis tinglysningen centraliseres, idet det generelt næppe kan forventes, at de nuværende tinglysningsmedarbejdere vil være til rådighed for en centraliseret tinglysning, i det omfang dette vil indebære skift af bopæl. Det ville således kræve ikke ubetydelige ressourcer at opbygge den samme kompetence ved en central tinglysningsenhed.

Det bør endvidere tages i betragtning, at etableringen af en centraliseret tinglysning vil medføre betydelige udgifter til teknologi og anskaffelse af egnede lokaler. Der er anslået ca. 30 mio. A4-sider opbevaret i aktsystemet, og alene de arkivskabe, som disse sider opbevares i, fylder tilsammen et areal på over 1.000 m², hvortil kommer de arealer, der gør det muligt at komme til akterne. Omvendt ville det, hvis tinglysningen forbliver ved de enkelte embeder, i

forbindelse med gennemførelsen af den nedenfor skitserede strukturændring være muligt at udnytte ledige lokaler, f.eks. til en ny samlet tinglysningsskifteafdeling i forbindelse med et afdelingskontor, hvor dette måtte være hensigtsmæssigt.

Et andet væsentligt forhold er, at en ordning, hvor tinglysningen er placeret ved de enkelte embeder, gør det muligt at opretholde en personalemæssig fleksibilitet i forhold til de store udsving i antallet af dokumenter, der sker såvel gennem årene som i de enkelte år. Det er således både hurtigt og enkelt at tilføre tinglysningen ressourcer fra de andre afdelinger, hvis der er behov herfor. Ved en centraliseret tinglysning, hvor samtlige ansatte er tinglysningsskiftedydere, ville det ikke på samme måde være muligt løbende at justere antallet af medarbejdere til det aktuelle behov.

Det bemærkes i den forbindelse, at etableringen af en retskredsstruktur med større retskredse efter kommissionens opfattelse vil give grundlag for at afhjælpe den sårbarhed over for udsving i sagsmængden, som findes under den nuværende retskredsstruktur med mange små embeder, der ofte kun har meget få medarbejdere at flytte rundt på.

Endelig taler et mere generelt hensyn til de medarbejdere, der er beskæftiget med tinglysning, for at bevare tinglysningen ved de enkelte embeder. Det er således en vigtig forudsætning for fortsat at kunne tilbyde attraktive arbejdspladser, at den nuværende opfattelse af domstolene som meget alsidige arbejdspladser med mange forskellige arbejdsfunktioner og udviklingsmuligheder kan fastholdes. Det ville selvsagt ikke være muligt at tilbyde den samme alsidighed og faglige udvikling ved en centraliseret tinglysning, hvilket ville kunne vanskeliggøre rekrutteringen af dygtige medarbejdere.

Herefter og da de ovennævnte hensyn, der taler for en centraliseret tinglysning, i betydeligt omfang vil kunne imødekommes ved etableringen af en ny struktur med større embeder, finder kommissionen sammenfattende, at tinglysningen fortsat skal varetages ved de enkelte embeder. Dette vil i øvrigt også være bedst stemmende med kommissionens hovedsynspunkt om, at alle byretter fortsat skal kunne behandle alle sagstyper med undtagelse af nogle helt særlige sagsområder, jf. herved ovenfor i afsnit 10.2.

Der er efter kommissionens opfattelse heller ikke grundlag for at overveje en centralisering på nogle få steder i landet.

For så vidt angår faged- og skifteret samt notarialvæsenet er der, som det fremgår ovenfor i afsnit 11.1., efter kommissionens opfattelse flere forhold, der taler for, at det vil være hensigtsmæssigt, at en række opgaver inden for disse sagsområder fortsat kan behandles forholdsvis tæt på borgerne. Allerede af denne grund finder kommissionen heller ikke grundlag for at stille forslag om, at opgaver inden for disse sagsområder skal behandles af en enkelt eller nogle få retter.

For så vidt angår skifteretten bemærkes herved, at efter den gældende ordning behandles insolvensskiftesager i det storkøbenhavnske område ikke ved de enkelte byretter, men ved Sø- og Handelsretten. Eventuelle overvejelser vedrørende denne ordning må efter kommissionens opfattelse ske i sammenhæng med spørgsmålet om Sø- og Handelsrettens samlede opgaver og placering i retssystemet. Dette spørgsmål behandles for tiden i Retsplejerådet. Kommissionen finder derfor, at den gældende ordning vedrørende behandling af insolvensskiftesager i københavnsområdet må tages op til selvstændig vurdering, når der foreligger en afklaring af Sø- og Handelsrettens fremtid.

11.3. Kommissionens forslag til en model for en byret, der selvstændigt kan opfylde de opstillede krav

11.3.1. Indledning

Nedenfor skitseres en model for, hvordan fremtidens byret efter kommissionens opfattelse bør se ud, hvis den skal have optimale muligheder for selvstændigt at opfylde alle de ovenfor i kapitel 9 nævnte krav.

Udarbejdelsen af modellen er sket med det udgangspunkt, at det enkelte embede fortsat skal varetage alle de sagsområder og opgaver, der i dag varetages af byretterne, jf. ovenfor i afsnit 3.3. og 3.4., herunder alle typer retssager, fagedforretninger, skiftesager, tinglysning, notarialforretninger og administrative opgaver. Det bemærkes i den forbindelse, at spørgsmålet om domstolenes saglige kompetence ifølge kommissoriet ikke er omfattet af kommissionens opgaver.

Modellen er tænkt som et forsøg på at opstille en "idealmode" for en fremtidens byret, der selv kan opfylde alle de

stillede krav.

I overvejelserne om hvilken størrelse "idealmodellen" for fremtidens byret bør have, har kommissionen lagt til grund, at det vil være vanskeligt at opfylde de fremtidige krav til domstolene fuldt ud, medmindre der er ansat mindst 6-8 dommere ved de enkelte embeder, jf. nedenfor i afsnit 11.3.3.

Kommissionen har derfor ved udarbejdelsen af modellen forudsat, at det enkelte embede skal have en størrelse svarende til mindst 6-8 udnævnte dommere. Både geografiske hensyn og andre hensyn kan imidlertid føre til, at modellens embedsstørrelse vil kunne fraviges både i opad- og nedadgående retning.

Efter modellen skal embedet ledes af en domstolschef, der har ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved embedet, jf. nedenfor i afsnit 11.3.2.1.

Der etableres en egentlig administrativ enhed, der bistår domstolschefen ved varetagelsen af den daglige ledelse og administration af embedet, jf. nedenfor i afsnit 11.3.2.2.

Modellen for den fremtidige byret er - på samme måde som de nuværende byretter - organisatorisk opbygget sådan, at den er opdelt i afdelinger (retssekretariat til behandlingen af civile sager og straffesager, fogedret, skifteret og tinglysning). Kommissionen har herved lagt vægt på, at de enkelte afdelinger beskæftiger sig med forskellige opgaver og fagområder, samt at arbejdet inden for de enkelte områder indebærer en række specialiserede funktioner, der forudsætter en betydelig indsigt i det pågældende sagsområde.

Det må understreges, at en vigtig forudsætning for, at embedet har optimale muligheder for at opfylde de i kapitel 9 nævnte krav, vil være, at de enkelte afdelinger i den praktiske hverdag ikke kommer til at fungere som mere eller mindre isolerede enheder.

Kommissionen forudsætter derfor, at grænserne mellem de enkelte afdelinger i praksis vil være mere flydende, således at embedet er fleksibelt i forhold til ændringer i sagsmængder og arbejdsopgaver, og således at det tilstræbes, at medarbejderne løbende kan udvikle sig og føler ansvar også for andre sagsområder end det, som de aktuelt er beskæftiget med.

Interne rokeringsordninger, intern information, fælles geografisk placering mv. vil naturligvis også kunne medvirke til at fremme fleksibiliteten og følelsen af fælles ansvar for embedet.

Disse forhold har efter kommissionens opfattelse endvidere særlig betydning i forhold til kravet om attraktive arbejdspladser.

Det fremhæves ofte som et vigtigt kendetegn ved den nuværende domstolsstruktur, at den enkelte medarbejder har varierede arbejdsopgaver og føler sig som en del af en helhed. Selvom udgangspunktet for en fremtidig domstolsstruktur må være domstolenes mulighed for på bedste måde at kunne løse de opgaver, der stilles, lægger kommissionen stor vægt på, at både de nævnte og andre forhold, der i dag gør domstolene til attraktive arbejdspladser, efter kommissionens opfattelse kan bevares og styrkes i den foreslåede model for den fremtidige byret.

Kommissionens forslag til en model for fremtidens byret kan illustreres som vist i figur 1.

Figur 1

De følgende afsnit indeholder en nærmere beskrivelse af de enkelte led i modellen.

11.3.2. De ledelsesmæssige og administrative opgaver

Domstolschef

11.3.2.1. Domstolschefen

Ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved embedet skal efter kommissionens opfattelse samles hos domstolschefen.

Administration

De generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver omfatter dels opgaver, der allerede i dag varetages af cheferne ved de enkelte embeder, men derudover får udviklingen som anført ovenfor i afsnit 9.3.7. og 9.3.8. i retning af, at de enkelte embeder får flere administrative opgaver, samt at opgaverne får en mere kompleks karakter.

Mindst 6-8 dommere til tvistløsning

Som beskrevet ovenfor i afsnit 9.2.1. er det overordnede mål for domstolens virksomhed at varetage borgernes retssikkerhed. Væsentlige mål i den forbindelse er at sikre en høj faglig kvalitet i alle afgørelser og al sagsbehandling, afgørelser inden for rimelig tid samt åbenhed. Væsentlige administrative mål er endvidere at sikre en god service og en effektiv ressourceudnyttelse.

Retssekretariat

Fogedret

Skifteret

Tinglysning

Det vil - som det er tilfældet i dag - være domstolschefens opgave og ansvar, at de administrative opgaver ved embedet tilrettelægges og gennemføres på en sådan måde, at disse mål kan opfyldes ved den enkelte byret. Domstolschefen vil i den forbindelse både have det overordnede ansvar for de egentlige administrative opgaver, som f.eks. økonomi- og personaleadministration, og det overordnede ansvar for embedets sagsafvikling og sagsfordeling.

Spørgsmålet om domstolschefens administrative kompetence, herunder i forhold de øvrige dommere, og behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse er i øvrigt nærmere behandlet nedenfor i kapitel 14.

Under domstolschefens ansvarsområder hører bl.a.:

- at opstille mål for embedet og de enkelte afdelinger samt løbende at følge op på, at målene nås,
- at forestå sagsfordelingen, herunder om retten skal beklædes af en udnævnt dommer, en retsassessor eller en dommerfuldmægtig,
- at koordinere sagsbehandlingen i de enkelte afdelinger, så disse - også i forhold til brugerne - fungerer som dele af en enhed,
- at sikre en effektiv ressourceanvendelse,
- at sikre embedernes integritet og mulighed for høj faglig kvalitet,
- at fastlægge organisationsplaner og følge op på disse,
- at fastlægge retningslinier for og træffe beslutninger om den administrative tilrettelæggelse af arbejdet,
- information og kommunikation - både internt og eksternt, herunder varetage kontakten til samarbejdspartnere og til pressen og offentligheden i øvrigt,
- kasse- og regnskabsvæsen samt budget- og bevillingsmæssige opgaver, herunder fastlæggelse af og opfølgning på budget,
- personaleadministration og personaleudvikling,
- bygningsadministration,
- IT-anvendelsen ved embedet.

De ledelsesmæssige og administrative opgaver er således omfattende og vil stille betydelige krav til domstolschefen. Det er derfor nødvendigt, at domstolschefen - i lighed med de krav der stilles til andre ledere inden for såvel det offentlige som det private - kan imødekomme kravene om moderne og professionel ledelse. Dette indebærer bl.a., at domstolschefen skal kunne involvere og motivere medarbejderne, udvikle medarbejdernes faglige og personlige egenskaber og kunne håndtere konflikter. Pågældende skal være samarbejdsorienteret og udvise åbenhed både i forhold til brugere og medarbejdere.

Domstolschefen skal endvidere være resultatorienteret, fleksibel og lydhør over for behov for forandringer.

Der stilles således mange krav til fremtidens domstolschefer, og der vil formentlig stadig komme flere til. Med henblik på at styrke de enkelte domstolscheferes forudsætninger og muligheder for at varetage deres opgaver bedst muligt, er det derfor efter kommissionens opfattelse vigtigt, at lederudvikling prioriteres højt - både af den enkelte domstolschef og mere generelt som et led i personalepolitikken for domstolene.

Stillingen som domstolschef bør efter kommissionens opfattelse besættes med en dommer. Som det klare udgangspunkt bør det være en person, der allerede forud for udnævnelsen til domstolschef er udnævnt til dommer. Dette udgangspunkt bør imidlertid ikke udelukke, at der i særlige tilfælde kan udnævnes en domstolschef, der ikke i forvejen er dommer, men som opfylder betingelserne for at blive udnævnt til dommer.

Ved forslaget om, at domstolschefen skal være dommer, lægger kommissionen vægt på, at en række af domstolschefens beføjelser vil være rettet mod embedets øvrige dommere, jf. herved nedenfor i kapitel 14, og at det både i den forbindelse, men også i øvrigt på grund af stillingens og opgavernes karakter, er væsentligt, at domstolschefen har et indgående kendskab til arbejdet ved domstolene og arbejdet som dommer. Dertil kommer, at det ofte vil være vanskeligt at adskille de administrative funktioner fra de judicielle.

Også ud fra ressourcemæssige betragtninger bør stillingen som domstolschef besættes med en dommer. Ved embeder af den her forudsatte størrelse - svarende til 6-8 dommere - må det antages, at der vil være perioder, hvor de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ikke lægger fuldt beslag på domstolschefens arbejdstid. Det er derfor også ud fra den mest hensigtsmæssige udnyttelse af embedets samlede ressourcer væsentligt, at domstolschefen tillige kan virke som dommer.

Som anført i afsnit 11.1. må det ved etableringen af en ny retskredsstruktur med større embeder i langt de fleste tilfælde antages at være nødvendigt, at de embeder, der indgår i den nye enhed, indgår på lige fod, således at det enkelte nye og større embede etableres som en helt ny fælles enhed. Som følge heraf vil stillingerne som domstolschef også være helt nye stillinger. Dette indebærer, at disse stillinger skal besættes efter opslag, og at også andre end embedschefer fra de embeder, der er blevet sammenlagt, således kan komme i betragtning. Dette stemmer da også med, at de nye embeder vil være noget større end de nuværende embeder, der indgår i dette, og at de krav, der kan stilles til indehaverne af de nye domstolschefstillinger, dermed på mange områder er af en anden karakter, end de krav, der har kunnet stilles ved besættelsen af stillingerne som embedschef ved de embeder, der indgår i de nye enheder.

Som det også er anført ovenfor i afsnit 11.1, bør denne fremgangsmåde efter kommissionens opfattelse ikke anvendes i de få nye retskredse, hvor et af de nuværende 5 præsidentledede embeder sammenlægges med mindre embeder. Selvom de nye embeder vil få en anden geografisk udstrækning, vil embederne - bl.a. fordi de som anført i afsnit 12.2. ikke fremover skal have særlige rejse- og sættemerstillinger - enten ikke få eller kun få nogle få flere dommerstillinger end de nuværende præsidentledede embeder, ligesom de nye embeder heller ikke på anden måde vil adskille sig væsentligt fra disse embeder. De krav, der kan stilles til indehaverne af de nye domstolschefstillinger, vil derfor på mange områder svare til de krav, der allerede er blevet stillet ved besættelsen af de nuværende præsidentstillinger. For disse stillingers vedkommende vil et nyopslag således - i modsætning til hvad der vil gælde for de andre domstolschefstillinger, der alle adskiller sig fra de nuværende stillinger som administrerende dommer eller enedommer - i meget høj grad fremtræde som en løsning, hvorefter de pågældende byretspræsidenter skulle søge deres egen stilling. Da der er tale om dommerstillinger, ville dette ikke være acceptabelt. Kommissionen foreslår derfor, at stillingen som embedschef ved de pågældende 5 nye embeder umiddelbart besættes med vedkommende byretspræsident, og at der således ikke sker nyopslag.

Det skal understreges, at kommissionen finder, at det på grund af de ganske betydelige ledelsesmæssige og administrative opgaver, der vil skulle varetages af domstolschefen, vil være af afgørende betydning, at der sikres mulighed for at rekruttere de personer, der har de bedste ledelsesmæssige og administrative forudsætninger for at bestride disse stillinger.

Kommissionen har overvejet, om der burde være mulighed for at besætte stillingerne som domstolschef i byretterne på åremål. For en sådan ordning taler først og fremmest det behov for løbende fornyelse og udvikling, der findes i enhver organisation.

En ordning med åremålsansættelse af domstolschefer - der samtidig er udnævnte dommere - er imidlertid vanskeligt forenelig med dommernes grundlovssikrede uafhængighed. Det følger af grundlovens beskyttelse mod forflyttelse af dommere, der er omtalt ovenfor i afsnit 8.2.1., at en domstolschef efter åremålsansættelsens udløb ikke blot ville have krav på at kunne træde tilbage i en dommerstilling, men at den pågældende i givet fald på forhånd måtte have krav på at kunne overtage en bestemt dommerstilling. En sådan ordning ville således forudsætte, at der ved udnævnelsen af en domstolschef på åremål var taget stilling til, ved hvilket embede den pågældende skulle gøre tjeneste efter åremålets udløb, og at der til den tid rent faktisk også var en dommerstilling til rådighed ved dette embede. Det ville derfor i praksis være forbundet med store vanskeligheder at indføre mulighed for åremålsansættelse. Det må i forbindelse med spørgsmålet om mulighederne for genplacering tages i betragtning, at der med den forudsatte embedsstørrelse - i al fald i perioder - må forventes kun at være en relativ beskeden udskiftning blandt dommerne ved de enkelte embeder.

Kommissionen finder derfor allerede af denne grund ikke grundlag for at fremsætte forslag om, at der bør være

mulighed for at besætte stillingerne som domstolschef i byretterne på åremål.

Som det fremgår ovenfor, er domstolschefen i kommissionens forslag tiltænkt en central og meget væsentlig rolle ikke blot for byretternes ledelse og interne arbejdstilrettelæggelse, men også for byretternes kontakt til samarbejdspartnere og til pressen og offentligheden i øvrigt.

Kommissionen finder det derfor vigtigt, at der etableres en ordening, der skaber klarhed med hensyn til, hvem der afløser domstolschefen, når denne har ferie eller af andre grunde ikke er til stede ved embedet i kortere eller længere tid. Spørgsmålet har især betydning ved "planlagt" fravær eller kortere sygdomsperioder, idet et mere langvarigt forfald typisk vil give anledning til en egentlig konstitution i stillingen, jf. herved retsplejelovens § 44 a, hvorefter Domstolsstyrelsen kan meddele midlertidig beskikkelse bl.a. ved en fast dommers forfald.

Efter de gældende regler er det for så vidt angår Højesteret og landsretterne i retsplejelovens § 2, stk. 1, 3. pkt., og § 4, stk. 3, bestemt, at den efter embedsalder ældste af rettens tilstedeværende dommere i fornødent fald træder i præsidentens sted i tilfælde af dennes forfald. Bestemmelserne sikrer klarhed med hensyn til, hvem der skal fungere som afløser, men bestemmelserne sikrer ikke nødvendigvis, at den dommer, der har denne funktion, har interesse for de administrative opgaver eller er den bedst egnede som afløser med hensyn til sådanne opgaver.

For så vidt angår byretterne indeholder retsplejeloven ikke bestemmelser, der nærmere regulerer afløserfunktionen ved feriefrafravær og andet kortvarigt fravær. Det antages derfor at følge af embedschefens almindelige kompetence til at træffe bestemmelse om embedets forretninger, at pågældende kan træffe nærmere bestemmelse om, hvem der skal lede embedet i sådanne kortvarige fraværperioder. Ved de større embeder anvendes i praksis ofte den samme ordening som i Højesteret og landsretterne.

Kommissionen finder - af de samme grunde som nævnt ovenfor vedrørende domstolschefen - at det er nødvendigt, at også domstolschefens afløser er en dommer. Selvom mange af de opgaver, som afløseren skal løse, er af administrativ karakter, finder kommissionen således ikke grundlag for at foreslå, at f.eks. domstolschefens juridiske sekretær forestår funktionen som domstolschefens afløser.

Med henblik på at sikre den fornødne klarhed over, hvem der i de enkelte tilfælde afløser domstolschefen og for samtidig at sikre, at afløseren både har den fornødne interesse i at forestå denne funktion og den fornødne opbakning hertil blandt de andre dommere, finder kommissionen, at det ville være hensigtsmæssigt at indføre en regel, hvorefter det pålægges domstolschefen efter forhandling med embedets øvrige dommere nærmere at fastlægge, hvem der i givet fald skal forestå afløserfunktionen.

Afløseren vil i princippet kunne komme til at udføre alle de funktioner, der påhviler domstolschefen. Det må imidlertid tages i betragtning, at afløserfunktionen som nævnt ovenfor sigter mod normalt kortvarige og oftest planlagte fraværperioder, således at den pågældende i praksis ofte blot vil skulle udføre de funktioner, der ikke kan eller bør afvente, at domstolschefen på ny kommer til stede ved embedet.

Kommissionen forudsætter, at afløseren - med støtte fra det styrkede administrative sekretariat, jf. nedenfor - vil kunne varetage sin afløserfunktion, uden at have behov for at deltage i det daglige administrative arbejde eller blive holdt tæt orienteret om embedets administrative forhold. Herved undgås også en ressourceanvendelse, der efter kommissionens opfattelse ikke ville stå i et passende forhold til den omstændighed, at der trods alt er tale om embeder af en begrænset størrelse. Endvidere ville afløseren, hvis denne skulle inddrages tættere i det løbende administrative arbejde, let kunne få karakter af en slags vicedomstolschef, og en sådan funktion ville hverken være nødvendig, hensigtsmæssig eller ressourcemæssigt forsvarlig.

Kommissionen foreslår, at domstolscheferne ved de nye og større embeder benævnes præsidenter.

På grund af antallet af domstolschefer under den fremtidige ordening, som kommissionen foreslår, vil det være nødvendigt at overveje Præsidentrådets opgaver og sammensætning. Sådanne overvejelser falder imidlertid udenfor kommissionens kommissorium.

11.3.2.2. Det administrative sekretariat

Under hensyn til omfanget og karakteren af de administrative opgaver, der vil skulle varetages ved de enkelte embeder, finder kommissionen, at der bør være en egentlig administrativ enhed (et administrativt sekretariat) knyttet til domstolschefen.

Det administrative sekretariat vil især skulle bistå domstolschefen med den daglige ledelse af embedet for så vidt angår kasse- og regnskabsvæsen, herunder opgaver af bevillings- og budgetmæssig karakter, personale- og lønadministration, bygningsadministration, teknologianvendelse og den administrative tilrettelæggelse af forhold vedrørende embedets sagsafvikling. Inden for de nævnte områder vil især budgetlægning og budgetopfølgning med hensyn til embedets driftsbevilling og lønsumsadministration samt teknologianvendelsen være opgaver, der vil få stigende betydning i takt med en gennemførelse af ønsket om yderligere decentralisering af domstolsadministrationen.

Det administrative sekretariat vil endvidere skulle bistå domstolschefen i opgaven med at sikre, at der til stadighed ydes brugerne så god og effektiv service som muligt. Der vil kunne være tale om opgaver af mere overordnet og koordinerende karakter, f.eks. vedrørende åbningstider, telefonbetjening o.l., men det vil også kunne være hensigtsmæssigt, at opgaver som information og vejledning af borgere, hvis sager ikke i øvrigt hører til i en af rettens øvrige afdelinger, borgere der ikke kan finde rette afdeling/lokale osv., varetages af sekretariatet. Det administrative sekretariat vil også kunne bistå domstolschefen ved varetagelsen af informationsopgaver i forhold til borgerne og offentligheden i øvrigt, herunder udarbejdelse af vejledninger mv.

Det administrative sekretariat ved fremtidens byretter skal således både kunne varetage opgaver, der allerede varetages af nutidens byretter, og nye opgaver af en karakter, der er uvant for de nuværende byretter. Som følge heraf finder kommissionen, at det - ikke mindst i lyset af de fremtidige embeders størrelse - generelt vil være hensigtsmæssigt, at de administrative sekretariater sammensættes således, at de repræsenterer en bredere uddannelsesmæssig baggrund end den, der kendes ved de nuværende byretter. De administrative sekretariater bør således kunne omfatte ikke blot medarbejdere med henholdsvis en juridisk baggrund og en kontorfaglig baggrund, men også medarbejdere med en økonomisk/regnskabsmæssig baggrund og en IT-baggrund.

Ved en medarbejder med juridisk baggrund sigtes til en dommerfuldmægtig eller retsassessor, der efter kommissionens opfattelse i almindelighed bør være en person, der er i et karriereløb sigtende mod en dommerstilling. Med henblik på at sikre det uddannelsesmæssige udbytte af funktionen som juridisk sekretær samt af hensyn til en effektiv arbejdstilrettelæggelse for så vidt angår de administrative opgaver af juridisk karakter finder kommissionen, at det i almindelighed bør være den samme jurist, som i en periode indgår i arbejdet i det administrative sekretariat. For at sikre tilstrækkelige muligheder for administrativ uddannelse af domstolsjurister og for at skabe fornyelse i administrationen forudsættes det dog, at der skal være en vis udskiftning i stillingen, f.eks. med 3-4 års mellemrum. Dette vil kunne ske i forbindelse med, at den pågældende ansættes ved et andet embede eller ved intern rotering ved samme embede.

Arbejdsopgaverne for den juridiske medarbejder i det administrative sekretariat vil kunne variere over tid, men vil - på grundlag af embedernes størrelse - næppe i almindelighed optage vedkommende jurists fulde arbejdstid. Kommissionen forudsætter derfor, at den pågældende jurist normalt også er beskæftiget med andre af embedets opgaver, og eventuelt tillige fungerer som daglig leder af retssekretariatet eller en af specialafdelingerne.

For så vidt angår kommissionens overvejelser om justitssekretærordningen og ordningen med juridiske sekretærer ved de største byretter henvises til afsnit 11.3.2.3.

Ved medarbejdere med kontorfaglig baggrund sigtes til de kontoruddannede medarbejdere ved domstolene, som ved byretterne i dag varetager en række af de administrative funktioner, der også fremover skal varetages inden for løn- og personaleadministration, kasse- og regnskabsvæsen, journal, postekspedition, kontorhold, statistikopgaver mv., jf. ovenfor i afsnit 3.4. De opgaver, der varetages af det kontoruddannede personale, vil typisk udgøre størstedelen af de samlede daglige opgaver, der vil skulle varetages i det administrative sekretariat.

Det forudsættes, at der skal være en administrativ kontorleder, der forestår den daglige ledelse af de mere kontorfaglige opgaver i sekretariatet. Den administrative kontorleders opgaver vil således bl.a. kunne omfatte fordelingen af de daglige kontorfaglige arbejdsopgaver, opgaver af personaleadministrativ karakter i forhold til det administrative personale - herunder opgaver i forbindelse med stillingsbesættelser, ferietilrettelæggelse og føring af syge- og fraværslister mv. - dagligt tilsyn med embedets kasser og statistikføring.

De nye og øgede krav, der stilles og fortsat vil blive stillet i forbindelse med varetagelsen af de administrative opgaver ved byretterne, stiller naturligvis også øgede krav til de administrative kontorlederes faglige og ledelsesmæssige kompetencer, og det er derfor væsentligt, at det f.eks. gennem efteruddannelse løbende sikres, at

de administrative kontorledere gives de nødvendige muligheder for at leve op til disse øgede krav.

Medarbejdere med økonomisk/regnskabsmæssig baggrund vil f.eks. kunne være personer med en uddannelse fra den finansielle sektor, den kommunale sektor eller fra et revisionskontor. Der vil også kunne være tale om administrative medarbejdere ved domstolene med en særlig økonomisk/regnskabsmæssig efteruddannelse. Derimod vil der efter kommissionens opfattelse næppe være grundlag for rekruttering af medarbejdere med en akademisk uddannelse inden for økonomi mv. ved embeder af denne relativt begrænsede størrelse.

Inddragelsen af medarbejdere med en økonomisk/regnskabsmæssig baggrund vil for langt de fleste byretter være en nyskabelse, der særligt skal ses i lyset af de forventede øgede krav til budgetlægning og budgetopfølgning ved de enkelte embeder.

Ansættelse af medarbejdere med en IT-baggrund vil kunne give de enkelte byretter mulighed for en større selvbestemmelse på IT-området og dermed Domstolsstyrelsen et forsvarligt grundlag for en eventuel gennemførelse af en mere decentral administration af dette område.

Kommissionen har drøftet den ledelsesmæssige opbygning af det administrative sekretariat, herunder spørgsmålet om fordelingen af arbejdsopgaverne.

Kommissionen har i den forbindelse lagt til grund, at det er domstolschefen, der er sekretariatets egentlige chef og som sådan forestår den overordnede ledelse og fordeling af sekretariatets arbejde. Domstolschefens nærmeste medarbejdere i sekretariatet vil normalt være den juridiske medarbejder og den administrative kontorleder. Den nærmere arbejdsfordeling mellem disse to medarbejdere forudsættes fastlagt af domstolschefen på grundlag af opgavernes karakter og domstolschefens kendskab til de pågældende medarbejdere. Som det fremgår ovenfor, bør det daglige ansvar for de mere kontorfaglige opgaver overlades til den administrative kontorleder, og det vil derfor på disse områder være naturligt, at kontorlederen refererer direkte til domstolschefen. Tilsvarende vil det være naturligt, at ansvaret for mere juridisk prægede opgaver lægges hos den juridiske medarbejder, der ligeledes naturligt kan få ansvaret for sekretariatets gennemførelse af nye administrative tiltag begrundet i ny lovgivning.

Domstolschefen vil naturligvis i kraft af sine beføjelser som embedets administrative chef kunne udpege en enkelt medarbejder til at forestå den daglige ledelse af sekretariatet. Vælger domstolschefen denne mulighed, følger det efter kommissionens opfattelse af sekretariatets samlede opgaver, at den daglige leder i så fald må være den juridiske medarbejder.

Kommissionen finder ikke, at der henset til den størrelse, som de fremtidige embeder efter kommissionens forslag typisk vil få, og karakteren af de daglige administrative opgaver ved de enkelte embeder vil være hverken grundlag eller behov for ud over de ovennævnte medarbejdere at ansætte en egentlig administrationschef ved de enkelte embeder.

11.3.2.3. Justitssekretærordningen

Ifølge kommissoriet skal kommissionen bl.a. vurdere hensigtsmæssigheden af ansættelse af justitssekretærer eller sekretærer med juridisk uddannelse ved de største byretter.

Den eneste byret, der i dag har en justitssekretær, er Københavns Byret. Justitssekretæren bistår præsidenten i administrationen af embedet. En del af justitssekretærens ansvarsområde er fastlagt i retsplejeloven, hvorefter justitssekretæren har ansvaret for opkrævning og regnskabsaflæggelse for retsafgifter, for arkivadministration og opbevaring af retsbøger, samt for udlevering af dokumenter eller afskrifter heraf, jf. retsplejelovens § 16, stk. 1, jf. lovens kapitel 3.

De opgaver, som er tillagt justitssekretæren efter retsplejeloven, udgør imidlertid kun en meget lille del af dennes samlede opgaver. Justitssekretæren ved Københavns Byret er således personalechef for det ikke-juridiske personale og foretager ansættelse og afskedigelse af overenskomstansat ikke-juridisk personale ved byretten. Lønadministration, administration af embedets bygninger samt teknologianvendelsen hører også under justitssekretærens område. Endvidere har justitssekretæren ifølge institutionsinstruksen ansvar for, at embedets kasse- og regnskabsvæsen er i overensstemmelse med reglerne.

Udover stillingen som justitssekretær i Københavns Byret findes der justitssekretærer ved landsretterne, Sø- og Handelsretten og i Højesteret. Kommissionens overvejelser vedrørende justitssekretærordningen i henholdsvis

landsretterne og SØ- og Handelsretten findes i afsnit 13.5. og 15.2. Kommissionen har derimod ikke foretaget overvejelser vedrørende justitssekretærordningen i Højesteret, idet sådanne overvejelser falder uden for kommissoriet.

Ved de embeder, hvor der ikke er en justitssekretær, varetages de ovennævnte opgaver af de øvrige medarbejdere. Ved de øvrige præsidentledede embeder fungerer en af embedets retsassessorer sædvanligvis som juridisk sekretær for præsidenten, jf. afsnit 3.2.2. De juridiske sekretærer varetager såvel selvstændigt som i samarbejde med præsidenten en række administrative opgaver.

Efter kommissionens opfattelse vil de opgaver, som justitssekretæren er tillagt i retsplejeloven, kunne varetages af embedets øvrige medarbejdere, sådan som det i dag er tilfældet ved alle de embeder, der i dag ikke har nogen justitssekretær.

Kommissionen finder derfor ikke, at der er behov for at opretholde eller udvide den særlige justitssekretærordning i den fremtidige byretsstruktur. Efter kommissionens opfattelse vil det tværtimod være mest hensigtsmæssigt, at bistanden til domstolschefen i dennes varetagelse af de administrative og ledelsesmæssige opgaver samles i det administrative sekretariat.

Ved de største af de fremtidige byretter - dvs. de embeder, der bliver væsentligt større end det ovenfor skitserede "idealembede" - må de administrative opgaver forventes at få et sådant omfang og en sådan karakter, at der efter kommissionens opfattelse må antages at blive behov for, at sekretariatet ledes af en sekretariatschef, der er beskæftiget på fuld tid i sekretariatet.

Som det fremgår flere steder ovenfor, bliver de administrative og ledelsesmæssige opgaver stadig mere forskelligartede og komplekse. Der vil derfor som anført ovenfor i afsnit 11.3.2.2. generelt være hensigtsmæssigt, at de administrative sekretariater sammensættes sådan, at de repræsenterer en bredere uddannelsesmæssig baggrund end den, der kendes ved de nuværende byretter. Dette gælder naturligvis i endnu højere grad de største af byretterne.

Kommissionen har derfor overvejet, om en sådan sekretariatschef skal være jurist, eller om det mere hensigtsmæssigt kunne være en person med en anden akademisk uddannelse.

En betydelig del af de administrative opgaver, der vil skulle varetages i sekretariatet, vil imidlertid fortsat være af juridisk karakter. Dette gælder bl.a. opgaven med at yde præsidenten bistand ved varetagelsen af de administrative opgaver ved embedet.

På denne baggrund og da de fornødne kompetencer inden for økonomi, teknologi mv. efter kommissionens opfattelse vil kunne sikres ved at ansætte medarbejdere med en relevant baggrund i sekretariatet, finder kommissionen det mest hensigtsmæssigt, at sådanne stillinger som sekretariatschef besættes med en jurist, der i almindelighed bør være en person, der er i et karriereforløb sigtende mod en dommerstilling.

Kommissionen finder dog samtidig, at stillingen - såfremt vedkommende domstolschef måtte ønske det - kan besættes med en person med en anden akademisk uddannelse. Dette kan i givet fald ske som åremålsansættelse for at sikre den fornødne udskiftning i stillingen.

Det anførte svarer til den ordning, som kommissionen nedenfor i afsnit 13.4. har foreslået med hensyn til besættelsen af stillingerne som sekretariatschef i landsretterne.

11.3.3. Dommere - til tvistløsning

I forbindelse med Retsplejerådets forslag om dels kollegial behandling i byretterne, dels en nævningereform må det efter kommissionens opfattelse kræves, at der skal kunne foretages kollegial behandling af mindst en og formentlig flere større sager (civile sager og/eller nævningesager) samtidig med, at der i øvrigt skal være ressourcer ved embedet til at varetage de øvrige opgaver, herunder navnlig andre retssager og akutte retsskridt så som grundlovsforhør.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 9.2.2.1. og 9.2.3., vil der efter Retsplejerådets forslag om kollegial behandling i byretterne og gennemførelsen af en nævningereform skulle medvirke 2 eller 3 juridiske dommere i kollegialt behandlede civile sager og 2 juridiske dommere i nævningesager.

Det kan derfor lægges til grund, at alene varetagelsen af sådan én større sag sideløbende med, at der skal være en dommer til varetagelsen af embedets øvrige sager, vil lægge beslag på mindst 3-4 dommere på samme tid.

Det samlede antal civile sager, som fremover forventes at skulle undergives kollegial behandling, er af Retsplejerådet løseligt anslået til i størrelsesordenen 750-800 sager i alt pr. år, jf. ovenfor i afsnit 9.2.2.1. Antallet af nævningesager lå i 1997, 1998 og 1999 på i alt henholdsvis 71, 86 og 67 sager, jf. ovenfor i afsnit 9.2.3.

For at kunne fungere på en hensigtsmæssig måde - herunder for at kunne opretholde tilfredsstillende sagsbehandlingstider - må det derfor efter kommissionens opfattelse i almindelighed kræves, at der skal være kapacitet ved det enkelte embede til at kunne foretage sådanne flere større sager samtidig.

Kommissionen har lagt til grund, at det vil være vanskeligt at opfylde disse forudsætninger fuldt ud, medmindre der er ansat mindst 6-8 dommere ved embedet.

Det er herved forudsat, at retssagerne i almindelighed skal afgøres af udnævnte dommere, jf. ovenfor i afsnit 9.2.5. og den deri nævnte udtalelse fra Domstolsudvalget, hvorefter anvendelse af ikke-udnævnte dommere ved byretterne bør begrænses til de tilfælde, hvor uddannelsesmæssige hensyn og hensyn til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler for, at retsarbejdet varetages af ikke-udnævnte dommere.

For at sikre en effektiv sagsafvikling og den mest hensigtsmæssige anvendelse af de samlede personalemæssige ressourcer, er det efter kommissionens opfattelse afgørende, at dommernes tid i størst mulig omfang anvendes til tvistløsning.

Kommissionen finder det derfor væsentligt, at den interne struktur opbygges sådan, at de enkelte dommere skal anvende mindst mulig tid på generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver samt på mere rutinemæssige sagsforberedelsesskridt.

For så vidt angår de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver fremgår det af opgørelser over det faktiske tidsforbrugs fordeling på hovedformål i 1998 og 1999, at enedommere og dommere ved "2-dommerembeder" i disse år gennemsnitligt har anvendt mellem 17 og 24 % af deres tid på generel ledelse og administration.

Som nævnt ovenfor i afsnit 11.3.2. finder kommissionen, at de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved embedet skal varetages af domstolschefen og den dertil knyttede administrative enhed.

For så vidt angår sagsforberedelsen, vil denne kunne tilrettelægges sådan, at den enkelte sag fordeles til en dommer, når den modtages. Ansvar for sagens forberedelse påhviler den pågældende dommer, men det forudsættes, at de juridiske medarbejdere, der er ansat i det fælles retssekretariat, i væsentligt omfang medvirker ved sagsforberedelsen, jf. nærmere nedenfor i afsnit 11.3.4.

Med et antal dommere i den nævnte størrelsesorden finder kommissionen endvidere, at der vil være grundlag for at imødekomme ønsket om at skabe mulighed for en vis specialisering, jf. ovenfor i afsnit 9.2.2.2. Behovet for specialisering vil - under hensyn til den af kommissionen opstillede forudsætning om, at dommere fortsat skal være generalister - formentlig fortrinsvis ligge inden for sagstyper, der kræver en særlig indsigt, er relativt sjældent forekommende eller kun kan forventes at forekomme i en kortere periode.

Det vil formentlig ofte kunne være hensigtsmæssigt, at der foruden den pågældende dommer med specielt kendskab til sagsområdet er en yderligere dommer eller en dommerfuldmægtig fra retssekretariatet - jf. nedenfor - der tillige har/får specialkendskab til det pågældende område, således at den pågældende kan fungere som sparringspartner for dommeren i denne særlige sagstype og - såfremt der er tale om en dommerfuldmægtig - kan medvirke ved forberedelsen. En yderligere dommer på området vil endvidere mindske den sårbarhed, f.eks. i tilfælde af sygdom, som en specialiseringsordning ellers vil kunne indebære.

Vedrørende dommernes opgaver i specialafdelingerne henvises til afsnit 11.3.5. - 11.3.7.

11.3.4. Retssekretariatet

Bl.a. på baggrund af Retsplejerådets ønsker om en styrkelse af sekretariatsfunktionerne, jf. ovenfor i afsnit 9.2.2.3.,

bør retssekretariatene styrkes såvel opgavemæssigt som personalemæssigt i forhold til de retssekretariater, der findes i dag.

Retssekretariatet skal fortsat varetage de opgaver, som også i dag varetages af retssekretariatene, herunder skriftlig forberedelse i civile sager, berammelser, forkyndelser, indkaldelser af vidner og parter, protokollering i retten, skrivning af domme mv. Disse opgaver varetages i det væsentlige af kontorfunktionærer.

Retssekretariatet skal derudover varetage en række opgaver af juridisk karakter, jf. ovenfor under afsnit 9.2.2.3. vedrørende Retsplejerådets forslag om styrkede sekretariater. Retssekretariatets jurister forudsættes således - efter nærmere aftale med den dommer, der er ansvarlig for sagen - i væsentligt omfang at medvirke ved sagsforberedelsen, herunder at afholde eller deltage i visse forberedende retsmøder samt at tage stilling til visse tvister under forberedelsen, spørgsmål om syn og skøn, om sagen er klar til berømmelse mv.

Som foreslået af Retsplejerådet vil retssekretariatets jurister i visse - typisk store og vanskelige - sager også kunne bistå dommerne ved forberedelse af selve domsforhandlingen og skrivning af udkast til dom.

Der vil endvidere være mulighed for en vis specialisering, hvor forskellige - særlige - sagstyper behandles af forskellige sekretariatsmedarbejdere.

Sekretariatet vil også komme til at fungere som sekretariat for fogedretten i sager omfattet af inkassoprocessen, såfremt denne gennemføres. Sekretariat vil således kunne varetage nogle af de opgaver, som i dag varetages af fogedretten og kunne beramme sager i fogedretten som foreslået af Småsagsudvalget.

Endelig vil et sådant styrket retssekretariat kunne være til gavn for den service, herunder den vejledning, som ydes rettens brugere.

Den daglige ledelse af retssekretariatet vil kunne varetages af en retsassessor. Det forudsættes, at de administrative ledelsesfunktioner, der er knyttet til selve retssekretariatet - som det er tilfældet i dag - varetages i samarbejde med den kontorfunktionær, der fungerer som afdelingsleder i den pågældende afdeling.

På grund af den størrelse, som retssekretariatet personalemæssigt må forventes at få, vil det eventuelt kunne være hensigtsmæssigt, at det arbejder i sektioner.

11.3.5. Fogedretten

Kommissionen har lagt til grund, at fogedretten som udgangspunkt varetager de samme opgaver som i dag, jf. ovenfor i afsnit 3.3.3.

Det bemærkes herved, at spørgsmålet om domstolenes saglige kompetence ifølge kommissoriet ikke er omfattet af kommissionens opgaver.

Hvis forslaget om inkassoprocessen gennemføres, vil nogle af de opgaver, som i dag varetages i fogedretten, dog blive varetaget i et fælles retssekretariat.

I Domstolsudvalgets betænkning side 310, anførte udvalget følgende:

"I de senere år har der endvidere været en tendens til, at også sager, der rummer komplicerede bevis- og retsspørgsmål, henlægges til navnlig fogedretterne. Som et eksempel på et regelsæt, hvor der i fogedretligt regi behandles komplicerede spørgsmål, kan reglerne om forbud fremhæves. I betænkning nr. 1107/1987 om arrest og forbud side 92-93 peger Retsplejerådet på, at det i disse sager ofte vil være nærliggende at lade en udnævnt dommer beklæde fogedretten.

Domstolsudvalget kan tilslutte sig dette synspunkt og finder i det hele, at det må være sagens sværhedsgrad, som afgør, om retten, herunder skifteretten eller fogedretten, skal beklædes af en udnævnt dommer, en retsassessor, eller en yngre dommerfuldmægtig. Denne vurdering kan alene foretages lokalt, og ved at ophæve den eksisterende sondring mellem de forskellige sagstyper ønsker udvalget at fremhæve, at det er den stedlige embedschefs ansvar, at en sag, som indbringes for domstolene, altid behandles af en jurist, som er i besiddelse af de fornødne faglige kvalifikationer og den nødvendige erfaring, ligesom det selvsagt må være embedschefens ansvar, at arbejdsbyrden fordeles rimeligt mellem embedets jurister."

En arbejdstilrettelæggelse, der som ovenfor skitseret sikrer, at den enkelte sag fordeles i overensstemmelse med dens sværhedsgrad, vil kunne tilrettelægges på flere måder. En mulighed er, at den indre struktur indrettes sådan, at de sager i specialafdelingerne, der bør behandles af en udnævnt dommer, fordeles til de udnævnte dommere i lighed med de egentlige retssager. Man kan eventuelt også forestille sig, at det kunne være hensigtsmæssigt, at det overordnede ansvar for fordelingen af sagerne i specialafdelingerne varetages af en af dommerne i stedet for embedschefen.

Det vil bero på den indre struktur ved det enkelte embede, hvordan man sikrer den rette fordeling af sagerne, og det vil således i vidt omfang være nødvendigt og rigtigt at overlade dette spørgsmål til den enkelte embedschef.

En retsassessor eller en erfaren dommerfuldmægtig vil kunne fungere som daglig leder af fogedretten. De administrative ledelsesfunktioner, der er knyttet til selve fogedretten, varetages - som det er tilfældet i dag - i samarbejde med den kontorfunktionær, der fungerer som afdelingsleder i den pågældende afdeling.

11.3.6. Skifteretten

Kommissionen har lagt til grund, at skifteretten varetager de samme opgaver som i dag, jf. ovenfor i afsnit 3.3.4. og - for så vidt angår retterne i det storkøbenhavnske område - afsnit 11.2. Det bemærkes herved, at spørgsmålet om domstolens saglige kompetence ifølge kommissoriet ikke er omfattet af kommissionens opgaver.

Der henvises til det i det forudgående afsnit anførte vedrørende det overordnede ansvar for fordelingen af sagerne i specialafdelingerne.

En retsassessor eller en erfaren dommerfuldmægtig vil kunne fungere som daglig leder af skifteretten. De administrative ledelsesfunktioner, der er knyttet til selve skifteretten, varetages - som det er tilfældet i dag - i samarbejde med den kontorfunktionær, der fungerer som afdelingsleder i den pågældende afdeling.

11.3.7. Tinglysningen

Kommissionen har lagt til grund, at tinglysningen varetager de samme opgaver som i dag, jf. ovenfor i afsnit 3.3.5. Det bemærkes herved, at spørgsmålet om domstolens saglige kompetence ifølge kommissoriet ikke er omfattet af kommissionens opgaver.

Der henvises til det ovenfor i afsnit 11.3.5. anførte vedrørende det overordnede ansvar for fordelingen af sagerne i specialafdelingerne.

En retsassessor eller en erfaren dommerfuldmægtig vil kunne fungere som daglig leder af tinglysningen. De administrative ledelsesfunktioner, der er knyttet til selve tinglysningen, varetages - som det er tilfældet i dag - i samarbejde med den kontorfunktionær, der fungerer som afdelingsleder i den pågældende afdeling.

11.3.8. Afdelingskontorer

Som anført ovenfor i afsnit 9.3.2. og afsnit 11.1. er den geografiske nærhed i mange tilfælde - i al fald for så vidt angår nogle sagstyper - en væsentlig faktor for borgerne og lokalsamfundet, og kommissionen finder derfor, at en række af de fremtidige embeders opgaver vil kunne løses fra et eller flere afdelingskontorer.

Kommissionen har nøje overvejet, hvilke opgaver det vil kunne være muligt og hensigtsmæssigt at varetage fra et afdelingskontor. Kommissionen har i den forbindelse også overvejet, hvilke kriterier der bør anvendes ved placeringen af afdelingskontorerne, samt hvordan disse bør bemannes.

Dommerne i Holstebro, Struer, Lemvig, Ringkøbing og Skjern har i en henvendelse af 29. maj 2000 til kommissionen peget på muligheden af, at man ved etablering af større embeder opretholder alle de nuværende dommerkontorer som en form for afdelingskontorer med alle sagsområder og egen dommer, der varetager det daglige retsarbejde på stedet. I henvendelsen anføres bl.a.:

"Det er vor opfattelse, at de formål, der ønskes tilgodeset med et strukturforslag, kunne opnås, selv om de nuværende embeder muligt efter kommissionens overvejelser ophører som helt selvstændige enheder, således at de i visse henseender lægges ind under et centralt embede... Det afgørende for os er, at vi finder, at mange af de skitserede formål ville gå tabt ved ikke i stort omfang at bibeholde de nuværende embeder som arbejdsenheder med

en bemanning af personale og jurister, herunder en dommer, der har et dagligt arbejde på stedet. Det er ligeledes afgørende for os, at ingen af de skitserede formål synes at kunne vanskeliggøres ved en opretholdelse af sådanne enheder. Det er for os væsentligt, at man overvejer at opgive grundtanken om, at en dommer altid kun er med til at dømme indenfor hans eller hendes egen retskreds. Vi forestiller os en struktur, hvorunder der findes en administrativ overbygning i Ringkøbing Amt, men hvorunder de nuværende retskredse opretholdes som kontorer med fuld betjening, der tager sig af det daglige retsarbejde dette sted, og med en dommer, der også rejser til naboretsskredse og deltager i de sager, hvori der skal deltage et kollegium. Dommerne rejser til det sted, hvor der efter en ny retsplejeordning er behov for, at der deltager flere dommere. I en sådan struktur rejser dommeren til brugerne i stedet for, at brugerne rejser til dommeren. Fra centralt hold administreres lønadministration m.v., sagsfordeling i det omfang, hvori det er nødvendigt, personaleoverflytninger i det omfang, hvori det er nødvendigt, og ... forventer vi ligeledes, at der sker en vis planlagt personalerotation mellem enhederne.

Man må i fremtiden påregne, at de administrative vanskeligheder ved et sådant system vil blive mindre og mindre i takt med den tekniske udvikling, og vi mener, at der ikke konkret kan peges på afgørende vanskeligheder. Sagerne kan registreres og behandles teknisk over samme server og videreføres et andet sted ved alene at sende papirmaterialet. Fra centralt hold kan der bevares et overblik over den samlede sagsmængde, og dette overblik vil samtidig være til stede på de enkelte arbejdssteder. Både personale og jurister kan trækkes hen til behandling af sager de steder, hvor der er behov herfor, og det nuværende tunge system vedrørende beskikkelse af sættemdommere vil der kun blive begrænset behov for. Fremtidens krav må navnlig vedrøre smidighed i sagsbehandlingen. I andre systemer kan centralisering af ekspertise være nødvendig, idet der skal handles af eksperter med kort varsel, men domstolene har ingen undskyldning for ikke at indrette sig efter brugernes behov. På en lang række områder er virksomheder i dag bevidst om, at de bør have afdelingskontorer spredt videst muligt, men med snæver kontakt til en central ledelse, hvilket den tekniske udvikling i dag gør muligt, og det ses også, at advokatvirksomheder går i denne retning."

Dommerne i Thisted, Nykøbing Mors og Skive har i en henvendelse til kommissionen nævnt en i store træk tilsvarende model.

Efter kommissionens opfattelse vil der imidlertid være en række betænkeligheder ved en løsning, hvor de embeder, som ikke bliver hovedtingsted, alle opretholdes som afdelingskontorer med egen dommer(e) og alle sagstyper.

For det første vil gennemførelsen af Retsplejerådets og Domstolsudvalgets forslag som anført ovenfor i afsnit 10.3.1.2.2., nødvendiggøre, at man koncentrerer dommernes arbejdstid om det egentlige retsarbejde. Dette kan ske ved - som det også er anført i de fem dommeres forslag - at centralisere administrationen et sted i retskredsen, samt ved at styrke retssekretariatene som foreslået af Retsplejerådet.

Da det i dag er dommerne ved de små embeder, der gennemsnitligt bruger mest tid på administration, ville det ved en ordning, hvor alle de nuværende embeder opretholdtes som afdelingskontor med fast(e) dommer(e), navnlig være dommerne ved afdelingskontorerne, der ville få frigjort ressourcer. De øgede opgaver i forbindelse med retssagsbehandlingen vil imidlertid påvirke hele embedet. Skulle man opnå det fulde udbytte af den tid, som de enkelte dommere sparede ved en centralisering af administrationen, ville det derfor være nødvendigt, at dommerne ved afdelingskontorerne løbende rejste til hovedtingsted og andre afdelingskontorer og anvendte "ledig" tid, hvor der var behov herfor. Det ville også være nødvendigt, at chefen for det samlede embede fulgte afdelingskontorenes berammelsestider og arbejdsbelastning meget nøje og løbende omfordelte sager mellem afdelingskontorerne for at udnytte ledig kapacitet. Der ville således efter kommissionens opfattelse være en ikke ubetydelig ekstra administration forbundet med en sådan ordning.

Det ville endvidere være forbundet med en del praktiske vanskeligheder at opfylde Retsplejerådets ønske om en styrkelse af retssekretariatene, herunder med jurister, idet et sådant styrket retssekretariat kun ville kunne etableres ved hovedtingstedet. Der henvises herved til det ovenfor i afsnit 10.3.1.2.2. anførte vedrørende vanskelighederne ved at etablere et fælles sekretariat inden for en samarbejdsordning.

Da de administrative opgaver og en del af de sagsforberedende opgaver skulle varetages fra hovedtingstedet, ville de fleste af afdelingskontorerne blive endnu mindre end de nuværende embeder, hvoraf der ved en del er ansat under 10 fuldtidsmedarbejdere. Kommissionen finder hverken, at det ville være økonomisk hensigtsmæssigt eller forsvarligt at anvende midler til at opretholde så mange bygningsmæssige faciliteter, hvor der i det daglige kun er beskæftiget få mennesker.

Endelig ville man med opretholdelsen af et stort antal afdelingskontorer ikke kunne styrke det faglige miljø i samme grad, som man vil kunne med en ordning, hvor en større del af sagerne foretages ved hovedtingstedet, og hvor alle jurister som udgangspunkt er placeret ved dette.

Kommissionen kan derfor ikke anbefale, at de embeder, der ikke bliver hovedtingsted, alle opretholdes som afdelingskontorer med "fuld betjening" og (mindst) en fast dommer.

Kommissionen foreslår i stedet en løsning, hvor de opgaver, inden for hvilke den geografiske nærhed særligt har betydning, kan varetages i et afdelingskontor eller et andet sted i retskredsen, når de geografiske afstande og transportforhold sammenholdt med befolkningsunderlaget taler herfor. Som det fremgår af kommissionens konkrete forslag til en fremtidig kredsinddeling nedenfor i afsnit 12.3., vil en sådan løsning efter kommissionens opfattelse gøre det muligt for de enkelte retskredse at tilgodese de hensyn til smidighed i sagsbehandlingen og brugernes behov, der er nævnt i henvendelsen fra dommerne i Holstebro, Struer, Lemvig, Ringkøbing og Skjern.

Den geografiske nærhed har efter kommissionens opfattelse særligt betydning for borgerne inden for de sagsområder, hvor der typisk afholdes kortere retsmøder, og hvor de berørte borgere ofte - i al fald i en periode - hyppigt skal give møde i retten, eller hvor hensynet til, at retten ligger tæt ved borgerens bolig, ofte vil være særlig stort. Som eksempler på sådanne sagsområder kan som anført ovenfor i afsnit 11.1. nævnes dødsboskifteret, almindelige fogedsager, notarialforretninger, gældssaneringsager, mindre kap. 81-sager og visse § 355-møder.

Også inden for nogle områder af den egentlige tvistløsning vil der imidlertid kunne være et behov for, at nogle sager af hensyn til borgerne eller rettens øvrige brugere behandles på et afdelingskontor. Det er efter kommissionens opfattelse af afgørende betydning for en rationel sagsbehandling hos både politi og domstole, at den fremtidige rets- og politikredsstruktur udformes sådan, at anklagemyndighedens kontor og rettens hovedtingsted er placeret i samme by. Kommissionens forslag til en fremtidig retskredsstruktur er udarbejdet med henblik herpå. Dette kriterium vil imidlertid ikke kunne opfyldes de steder, hvor der efter det foreliggende udkast til forslag til en ny politikredsstruktur og kommissionens forslag til ny retskredsstruktur vil blive to politikredse i en retskreds eller omvendt. De steder, hvor der måtte blive foreslået to politikredse i en retskreds, bør almindeligt forekommende straffesager kunne behandles i begge de byer, hvor anklagemyndigheden har fast kontor.

Derudover vil det eventuelt kunne være hensigtsmæssigt at behandle flere sager - herunder flere retssager - ved afdelingskontoret, hvor de geografiske afstande til hovedtingstedet i sig selv taler herfor.

Særligt vedrørende tinglysningen bemærkes, at selvom nødvendigheden af tinglysning i lokalsamfundet næppe længere er så afgørende, jf. nærmere ovenfor i afsnit 11.1., kan det - bl.a. af lokalemæssige og personalemæssige hensyn - ikke udelukkes, at det vil kunne være praktisk for det enkelte embede - helt eller delvist - at henlægge embedets tinglysningsopgaver til et afdelingskontor.

Afdelingskontorerne forudsættes fortrinsvis at behandle sager vedrørende personer, der bor i selve de byer, hvor de er placerede.

Efter kommissionens opfattelse skal det være udgangspunktet, at der ikke er fast juristbemanding ved afdelingskontorerne, men at jurister gør tjeneste der efter behov. Dog vil det formentlig være nødvendigt, at der helt eller delvist er en jurist i foged- og skifteretten et par dage ugentligt.

Af hensyn til kontorpersonalet og kontinuiteten ved disse afdelingskontorer vil det formentlig være hensigtsmæssigt, at en eller to af embedets retsassessorer/dommerfuldmægtige fast tager sig af de foged- og skiftesager, der kræver juristbehandling. De pågældende skal endvidere fungere som telefonisk rådgiver for kontorpersonalet de dage, hvor der ikke i øvrigt er en jurist ved afdelingskontoret.

Hvis der varetages tinglysningsopgaver ved et afdelingskontor, jf. ovenfor, er det vigtigt, at der sikres en løbende og tæt kontakt til en eller flere af embedets jurister, således at der i de sager, der skal forelægges for en jurist, ikke dannes barrierer for en opfyldelse af den overordnede målsætning for tinglysningsområdet om at kunne tinglyse fra dag til dag.

Alle medarbejdere vil være forpligtet til at gøre tjeneste ved alle rettens kontorer - midlertidigt eller permanent - hvis domstolschefen træffer beslutning herom. Det gælder både medarbejdere, der normalt gør tjeneste ved hovedtingstedet, og medarbejdere, der normalt gør tjeneste ved et afdelingskontor.

Det øverste personalemæssige ansvar for personalet ved afdelingskontoret ligger hos domstolschefen for det pågældende embede. De daglige administrative og personalemæssige opgaver vil derimod kunne varetages af en afdelingsleder (kontorfunktionær) ved afdelingskontoret med tæt kontakt til domstolschefen og dennes administrative medarbejdere.

I tilfælde af vakancer eller spidsbelastningssituationer ved afdelingskontoret vil det være domstolschefen, der har ansvaret for at få etableret "hjælpeforanstaltninger", herunder træffe beslutning om, hvorvidt det skal ske ved udsendelse af personale fra hovedtingstedet, ved intern omrokering af personale/opgaver ved afdelingskontoret eller på anden måde.

Ud fra hensynet til den mest hensigtsmæssige ressourceudnyttelse er det samtidig kommissionens opfattelse, at de nuværende - ubemandede - bitingsteder som det klare udgangspunkt ikke bør opretholdes i en fremtidig domstolsstruktur. Kommissionen har herved navnlig lagt vægt på, at det er uforholdsmæssigt ressourcekrævende at have bygninger, der de fleste dage står tomme.

Hvis en domstolschef - typisk på grund af de geografiske forhold - måtte vurdere, at der løbende er et behov for at behandle en eller flere sagstyper i en anden by end der, hvor retten har hovedtingsted og et eventuelt afdelingskontor, vil det efter kommissionens opfattelse være en bedre løsning, hvis det lokalt kan aftales, at retten ind imellem kunne benytte et lokale hos kommunen. Man kunne f.eks. forestille sig, at kommunen et par dage om måneden - afhængig af behovet - stiller et lokale til rådighed til behandling af fogedsager og eventuelle andre af de sager, hvor hensynet til den geografiske nærhed særligt gør sig gældende. Den nærmere karakter af sådanne ordninger må naturligvis bero på det, som man lokalt vil kunne aftale sig til. Det bemærkes i den forbindelse, at man ved hjælp af en bærbar computer vil kunne kobles til hovedtingstedet fra et hvilket som helst sted i retskredsen.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 12

Kommissionens forslag til en fremtidig byretsstruktur

12.1. Generelle principper ved fastlæggelsen af den fremtidige byretskredsinddeling

I dette afsnit redegøres for de generelle principper, der danner grundlag for det forslag, som kommissionen nedenfor i afsnit 12.3. stiller til den fremtidige retskredsinddeling.

Kommissionen har ovenfor i afsnit 11.3. opstillet en model for, hvordan fremtidens byret efter kommissionens opfattelse bør se ud, hvis den skal have optimale muligheder for selvstændigt at opfylde alle de krav, der er nævnt ovenfor i kapitel 9. Som det fremgår, har kommissionen lagt til grund, at det vil være vanskeligt for de enkelte byretter at opfylde de fremtidige krav til domstolene fuldt ud, medmindre der er ansat mindst 6-8 dommere til tvistløsning. Kommissionen har samtidig lagt til grund, at retskredsene ikke bør være større, end de øvrige hensyn tilsiger, jf. ovenfor i afsnit 9.3.2.

Det har derfor ved udformningen af forslaget til den fremtidige retskredsstruktur været udgangspunktet, at de fremtidige retskredse skal have en sådan geografisk størrelse, at der er grundlag for 6-8 dommere. De generelle retningslinier, som kommissionen har fulgt ved fastlæggelsen af personalenormeringen i de enkelte kredse, er omtalt nedenfor i afsnit 12.2.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 11.1. bygger kommissionens forslag på den forudsætning, at det enkelte embede vil kunne etableres som et hovedtingsted, hvor størstedelen af embedets opgaver varetages, med et eller flere afdelingskontorer.

Kommissionen har ved fastlæggelsen af udgangspunktet med 6-8 dommere lagt til grund, at der vil skulle medvirke 2 eller 3 juridiske dommere i kollegialt behandlede sager. Kommissionen har endvidere lagt til grund, at der i almindelighed må være kapacitet ved det enkelte embede til at kunne foretage flere af sådanne større sager samtidig.

En fastholdelse af udgangspunktet med 6-8 dommere ved den enkelte byret fører i nogle dele af landet til retskredse med en meget betydelig geografisk udstrækning. Hvor dette er tilfældet, har kommissionen for hver enkelt kreds meget nøje overvejet, hvilke muligheder der måtte være for en anden løsning. Nogle af disse steder har det været muligt at skabe en løsning, der kan opfylde næsten alle de opstillede krav - uden at flytte problemerne til andre af de foreslåede kredse - ved at fravige udgangspunktet med 6-8 dommere til tvistløsning og i stedet foreslå et lidt mindre embede. I to tilfælde har man fundet det nødvendigt og forsvarligt at foreslå embeder med blot 4 dommere foruden domstolschefen.

Enkelte steder i landet, hvor de geografiske afstande er meget betydelige, har en sådan løsning dog ikke været mulig, typisk fordi befolkningsunderlaget ikke er stort nok, eller fordi en hensigtsmæssig løsning for een retskreds ville forudsætte inddragelse af dele af andre retskredse, der dermed ville blive for små. De få steder, hvor dette vil være tilfældet, har kommissionen derfor i stedet forudsat, at nærhedshensynet imødekommes ved, at man anvender afdelingskontorerne i videre omfang - dvs. også til andre opgaver - end beskrevet ovenfor i afsnit 11.1. Det vil således navnlig kunne være hensigtsmæssigt også at henlægge egentlige retssager fra området til afdelingskontoret. Efter kommissionens opfattelse vil det være en mulighed, at de dommere, der har bopæl i nærheden af de pågældende afdelingskontorer, varetager behandlingen af - i al fald en del af - de retssager, der vil skulle behandles disse steder, således at behovet for og tiden til tjenstlig kørsel mellem hovedtingsted og afdelingskontorerne begrænses mest muligt. De steder, hvor en sådan løsning efter kommissionens opfattelse navnlig vil kunne komme på tale, er angivet i kommissionens forslag vedrørende den enkelte retskreds nedenfor i afsnit 12.3.

Endelig har kommissionen fundet at måtte etablere en særlig løsning for Bornholm, jf. nedenfor i afsnit 12.3.25.

Ved fastlæggelsen af de nye retskredses geografiske grænser har kommissionen taget udgangspunkt i landets inddeling i kommuner, således at en byretskreds også fremover som altovervejende hovedregel skal bestå af en eller - mere almindeligt - flere kommuner. Denne ordning betyder, at det for såvel den enkelte borger som for myndighederne er let at konstatere, i hvilken retskreds en given sag eller henvendelse skal behandles.

Ved fastlæggelsen af, hvilke kommuner der skal henføres til den enkelte retskreds, har kommissionen så vidt muligt forsøgt at sikre, at kommuner, der har en naturlig samhørighed, henføres til samme retskreds. Der kan f.eks. være tale om, at mange borgere med bopæl i en eller flere kommuner har arbejde i en større by (kommune) i området, eller at de trafikale

forhold gør det mest naturligt med trafik mellem bestemte byer. Der kan også - som påpeget i flere henvendelser til kommissionen - være tale om en kulturel eller økonomisk samhørighed mellem kommuner, der gør det naturligt, at disse henføres under samme byret.

Selvom det vil lette iværksættelsesfasen og formentlig vil være en fordel for tilrettelæggelsen af arbejdet i de nye retskredse, hvis disse dannes ved en sammenlægning af nuværende (hele) retskredse, bør dette hensyn dog efter kommissionens opfattelse ikke i sig selv være afgørende. Kommissionen har derfor nogle steder i sit forslag henført kommuner, der i dag tilhører samme retskreds, til forskellige retskredse, hvor de øvrige hensyn taler for en sådan løsning.

Kommissionen har også taget hensyn til de i øvrigt foreliggende offentlige inddelinger af landet, herunder navnlig politikreds- og amtsgrænserne, i det omfang dette har været muligt. Det bemærkes herved, at amtsgrænserne også gælder for statsamtene, der bl.a. varetager opgaver vedrørende fri proces.

Politikredsinddelingen er for tiden genstand for overvejelser i den af Justitsministeriet nedsatte Politikkommission. Politikkommissionen skal efter sit kommissorium tilrettelægge sit arbejde således, at resultatet af kommissionens overvejelser vedrørende politiets fremtidige organisation kan foreligge inden udgangen af år 2001.

Der er mellem politiet og domstolene et omfattende samarbejde om den praktiske tilrettelæggelse af behandlingen af straffesager - både i det daglige arbejde og på det mere overordnede plan. På grund af dette samarbejde finder kommissionen det særdeles vigtigt, at der så vidt muligt sikres fælles retskreds- og politikredsgrænser, medmindre andre væsentlige hensyn måtte tale afgørende imod dette. Dette synspunkt vil dog ikke være til hinder for, at der kan være to retskredse i en politikreds eller omvendt. Det afgørende er således, at der skabes fælles ydre grænser i de to kredsinddelinger. Det bemærkes herved, at det som anført ovenfor i afsnit 11.3.8. efter kommissionens opfattelse er af afgørende betydning for en rationel sagsbehandling hos både politi og domstole, at den fremtidige rets- og politikredsstruktur udformes sådan, at anklagemyndighedens kontor og rettens hovedtingsted - eller i eventuelle politikredse, hvor retten ikke har hovedkontor, dog et afdelingskontor - placeres i samme by.

Som nævnt er hensynet til amtsgrænserne også indgået som et moment i overvejelserne vedrørende fastlæggelsen af grænserne for den enkelte retskreds. Ønsket om på den ene side at etablere bæredygtige retskredse og på den anden side ikke at etablere kredse, der er større end nødvendigt, har dog sammen med hensynet til at sikre fælles retskreds- og politikredsgrænser i en række tilfælde ført til, at et flertal - kommissionens medlemmer med undtagelse af Birgitte Sørensen - har fundet det nødvendigt at fravige amtsgrænserne.

Et mindretal - Birgitte Sørensen - finder, at retskredsenes grænser bør følge kommune- og amtsgrænserne, medmindre der foreligger ganske særlige grunde til at fravige dette. I flertallets forslag til retskredsinddeling gennemskæres de fleste amters grænser af en eller flere retskredse, og mindretallet mener ikke, at der foreligger så specielle forhold, som kan gøre en sådan placering af retskredsenes nødvendig. Der er f.eks. ingen vægtig begrundelse for, at to kommuner i Ribe Amt udtages fra den retskreds, der i øvrigt omfatter Ribe Amt, og henlægges til to forskellige andre retskredse.

Når retskreds- og politikredsgrænser bliver sammenfaldende, vil kredsgrænserne endvidere få betydning for amternes samarbejde med politikredsen, idet samarbejdet vil blive vanskeligere, når en politikreds er delt over flere amter.

Mindretallet har udarbejdet et eksempel på, hvorledes der med udgangspunkt i flertallets forslag til antal retskredse kan ske en kredsinddeling, uden at amtsgrænserne kan gennemskæres, bortset fra et enkelt tilfælde. Det nævnte eksempel er gengivet i bilag 13.

Et andet mindretal - Hans Otto Jørgensen - har med tilfredshed konstateret, at der i forbindelse med kommissionens konkrete forslag i en række tilfælde synes at være taget passende hensyn til allerede eksisterende samarbejdsrelationer mellem kommuner, relevante trafikale forhold og eksisterende "arbejdskraftsoplunde" mv., og at der dermed i en række tilfælde for så vidt er sket en rimelig imødekomelse af synspunkterne i mange af de henvendelser, som kommissionen har modtaget fra kommuner eller grupper af kommuner.

Dette medlem kan herefter - på de givne præmisser - i det væsentlige tilslutte sig den kredsinddeling, som kommissionen foreslår.

Imidlertid havde dette medlem på den anden side gerne set et forslag til inddeling indeholdende nogle få kredse ud over det antal, som kommissionen foreslår, specielt af hensyn til mulighederne for at undgå, at beboerne i tyndtbefolkede/geografisk udstrakte områder i Jylland og Vestsjælland skal foretage uforholdsmæssigt lange og tidskrævende rejser for at blive betjent af retsvæsenet. Hertil kommer også de fra mange sider påpegede ulemper ved tab af arbejdspladser og forringet adgang til advokatbistand i en række mindre lokalsamfund samt det - mindre håndgribelige - kulturtab, som det indebærer for mange mindre og mellemstore bysamfund, at de "mister deres byret".

På denne baggrund ønsker dette medlem at understrege, at kommissionens overvejelser og forslag om, hvor og i hvilke retskredse der skal etableres afdelingskontorer, og hvilke opgaver der skal varetages, som også beskrevet umiddelbart nedenfor, alene er udtryk for, hvor det ud fra de nuværende forhold kunne synes naturligt at placere et afdelingskontor. Ved den efterfølgende konkrete implementering af kommissionens forslag kan det således både af geografiske og bygningsmæssige årsager vise sig nødvendigt eller hensigtsmæssigt dels at oprette et noget større antal afdelingskontorer end foreslået af kommissionen, dels at indrette og bemane nogle (flere) af dem således, at de (også) kan påtage sig den fulde behandling af

mindre retssager, såvel civile sager som straffesager, i lighed med, hvad kommissionen foreslår vedrørende afdelingskontorerne i Tønder og Thisted.

Kommissionen har mere generelt overvejet, i hvilket omfang den bør fastlægge antallet og placeringen af afdelingskontorer i de nye retskredse. Kommissionen finder, at dette spørgsmål har en sådan betydning både for kommissionens vurdering af ressourcebehovet og for mulighederne for at imødekomme nærhedshensynet, at det vil være nødvendigt at angive - i al fald en del af - de steder, hvor det ud fra de nuværende forhold kunne synes naturligt at placere et afdelingskontor. Den endelige beslutning herom har imidlertid en så nær sammenhæng med de bygnings- og personalemæssige forhold i den enkelte retskreds og med den nærmere tilrettelæggelse og fordeling af retskredsens opgaver, at den enkelte domstolschef og Domstolsstyrelsen bør kunne vælge en anden løsning, hvis denne kan begrundes i de forudsætninger for fremtidens byret, som kommissionen har opstillet ovenfor. Af samme grund finder kommissionen det meget vigtigt, at antallet af afdelingskontorer løbende kan justeres. Bemandingen af det enkelte afdelingskontor bør efter kommissionens opfattelse overlades til vedkommende domstolschef.

Vedrørende afdelingskontorerne henvises i øvrigt til afsnit 11.3.8.

12.2. Generelle retningslinier for fastlæggelsen af personalenormeringen

Fastlæggelsen af personalenormeringen ved de fremtidige embeder er - af flere grunde - behæftet med betydelig usikkerhed.

For det første er det vanskeligt mere præcist at skønne over omfanget og karakteren af de fremtidige opgaver, herunder særligt betydningen af Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i civile sager. Det skyldes ikke mindst, at domstolene ikke selv har indflydelse på sagstilgangen, der - som det fremgår ovenfor i afsnit 7.1.1. - ofte kan variere betydeligt inden for ganske få år.

For det andet findes der kun i et vist omfang brugbare oplysninger og beregninger til brug for fastlæggelsen af personalenormeringen inden for de enkelte sagsområder, og en del af det materiale, der findes, er behæftet med en temmelig stor usikkerhed. Normeringen af årsværk og bedømmelsen af ressourcebehovet ved domstolene har således hidtil kun været sat i system for kontorpersonalet, hvor der på hvert sagsområde har været fastsat en norm i form af et antal sager pr. årsværk. Normtallene, der er indgået i de løbende overvejelser om de enkelte embeders ressourcebehov, er fastsat skønsmæssigt (af den tidligere Justitsministeriets Domstolsafdeling) ud fra det gennemsnitlige personaleforbrug eller i forbindelse med implementeringen af nye sagsbehandlingssystemer. På nogle sagsområder er normtallene af domstolene kritiseret for at være sat urealistisk højt. Dette gælder navnlig normtallet på fogedsagsområdet.

Der er således betydelig usikkerhed forbundet med at anvende - i al fald - en del af de eksisterende normtal ved fastlæggelsen af den fremtidige normering.

Den nævnte praksis med normtal er imidlertid ved at blive ændret, således at normtallene gradvist erstattes af måltal (for antal sager, der bør søges behandlet pr. årsværk). Måltallene fastlægges på grundlag af undersøgelser og overvejelser, der foretages i en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for Domstolsstyrelsen og domstolene. Målfastsættelsen gennemføres sagsområde for sagsområde. Arbejdsgruppen har afsluttet målfastsættelsen på straffesagsområdet (1998) og tinglysningssområdet (1999). Der er endvidere opstillet målsætninger på civilsagsområdet, idet arbejdsgruppens overvejelser vedrørende dette område dog endnu ikke er endeligt afsluttet. Således kan måltallet for kontorfunktionærer ifølge Domstolsstyrelsen formentlig forventes justeret i nedadgående retning, bl.a. som følge af en stigende overgang til skriftlig forberedelse. De nedennævnte måltal på civilområdet og straffesagsområdet er måltallene for 1998. Det bemærkes, at det er indgået som en del af grundlaget for fastsættelsen af måltallet for civile sager, at kun ca. 20 % af alle civile sager gennemføres til domsforhandling. Tilsvarende er det ved straffesagerne indgået, at en del af disse afsluttes efter et kort retsmøde eller ved udeblivelsesdom.

På de resterende sagsområder anvendes normtallene indtil videre fortsat.

I Virksomhedsregnskab for Danmarks Domstole 1999, s. 33, anføres:

"Med de eksisterende strukturelle forhold og retternes manglende indflydelse på sagstilgangen ville en målopfyldelse på tæt ved 100 % være udtryk for, at målet var sat for lavt. Målet for 1999 var at nå en målopfyldelse på 85 %."

Måltallene er således samlet set fastsat som et ideal, som man arbejder henimod, og det er derfor ikke realistisk umiddelbart at tage udgangspunkt i en målopfyldelse på 100 % ved alle embeder. Det bemærkes i den forbindelse, at der ved en del af de mindste embeder, hvor normeringen af hensyn til sårbarhed og fleksibilitet ikke kan være mindre, end den er i dag, ganske simpelt ikke er sager nok til at kunne nå op på det antal sager pr. medarbejder, som er udtrykt i måltallene.

Samlet er der således en del usikkerhed forbundet med at anvende de eksisterende norm- og måltal ved normeringen af de fremtidige embeder.

Der findes imidlertid ikke på nuværende tidspunkt noget bedre grundlag for fastlæggelsen af normeringen, og kommissionen har derfor på trods af de nævnte forhold fundet, at der må tages udgangspunkt i disse norm- og måltal. For at tage højde for den nævnte usikkerhed og den omstændighed, at det fastsatte produktivitetsmål ikke af Domstolsstyrelsen tilsigtes at skulle opfyldes fuldt ud, er der for de enkelte embeder sket en oprunding af den normering, som en umiddelbar anvendelse af norm- og måltallene i sig selv ville føre til.

Der er endvidere for hvert enkelt embede foretaget en konkret vurdering, således at individuelle forhold som f.eks. en atypisk sags sammensætning eller antallet af afdelingskontorer er indgået i vurderingen af det enkelte embedes normering.

Det vil dog naturligvis være nødvendigt, at der sker en løbende revision af den skønnede normering i takt med, at grundlaget herfor forbedres.

Det skal understreges, at forslaget til normering i høj grad er afhængig af sagsantallet og sags sammensætningen ved det enkelte embede. Ved beregningerne er de seneste sagstal - fra 1999 - anvendt, jf. nedenfor i afsnit 12.3., men sagstallene vil over tid kunne variere meget fra disse tal. Det vil derfor være nødvendigt, at udviklingen i sagstallene og sags sammensætningen følges nøje, og at personalebehovet løbende kan tilpasses mere varige ændringer heri.

Kommissionen forudsætter derfor også, at det videre arbejde med opstilling af norm- og måltal til vurdering af ressourcebehovet og udviklingen i sagsantal og sammensætning indgår i grundlaget for den endelige normering og - for dommernormeringens vedkommende - det endelige lovforslag. Dette gælder naturligvis også behovet for det antal særlige stillinger, der efter forslaget er tilført Københavns Byret til varetagelse af store sager.

Der henvises herved også til, at det i "Budgetanalysen for domstolsområdet", jf. ovenfor i afsnit 6.5., anbefales, at der gennemføres en række delanalyser og udviklingsprojekter - herunder udarbejdelse af en normeringsmodel - på domstolsområdet, samt at disse tiltag bør ses i en sammenhæng, herunder bl.a. med implementeringen af Strukturkommissionens forslag til en ny struktur.

Spørgsmålet om de nye retskredses normering kan således ikke anses for endeligt afgjort med kommissionens forslag, idet tiden frem til fremsættelse af endeligt lovforslag må benyttes til at søge grundlaget herfor forbedret.

Der vil selvsagt løbende være mulighed for at foreslå justeringer i de enkelte retskredse. I lyset af de ovennævnte forhold finder kommissionen dog, at lovforslaget vedrørende strukturændringen bør indeholde en bestemmelse om, at der skal ske en samlet vurdering af antallet af dommere i de enkelte retskredse efter senest 5 år. Kommissionen forudsætter, at en eventuel ændring af antallet af dommere i nedadgående retning ved det enkelte embede kun vil kunne ske ved ledighed i en af embedets dommerstillinger.

Normeringen for de øvrige ansatte forudsættes fortsat vurderet og reguleret løbende af Domstolsstyrelsen.

Som det vil fremgå nedenfor i afsnit 12.3., vil der efter kommissionens forslag til den fremtidige normering af de enkelte embeder kunne ske en reduktion af det nuværende antal kontorfunktionærer på i alt 117 årsværk og det nuværende antal retsassessorer på i alt 32 årsværk. Derudover vil der efter forslaget kunne ske en lille reduktion af antallet af dommerfuldmægtige.

Det er kommissionens opfattelse, at den nævnte reduktion vil kunne ske ved naturlig afgang, dvs. uden afskedigelser. Kommissionen har herved lagt vægt på, at de effektiviseringsmuligheder, som forslaget vil indebære, først vil kunne udmøntes fuldt ud, når de bygningsmæssige forhold for de enkelte embeder er faldet på plads. Det vil således af denne grund ikke blive aktuelt at skulle foretage samtlige de nævnte reduktioner i antallet af medarbejdere på een gang eller inden for en meget kort tidshorisont.

For kontorfunktionærerne har kommissionen derudover lagt vægt på oplysningerne om aldersfordelingen, der er gengivet i bilag 8. Som det fremgår, er der i dag omkring 320 kontorfunktionærer, der er over 55 år, og det vil derfor kunne forventes, at et ikke ubetydeligt antal af kontorfunktionærerne i byretterne vil gå af på grund af alder inden for de næste 5-10 år.

Selvom der også inden for gruppen af retsassessorer er en vis aldersspredning, jf. bilag 8, er det dog ret få retsassessorer, der inden for en kortere årrække vil kunne gå af på grund af alder. Derimod er der løbende en vis udskiftning i det samlede antal af retsassessorer som følge af udnævnelse i dommerstillinger. Samlet sker der således typisk nybesættelse af mindst 10-12 retsassessorstillinger om året.

Da der er relativt stor udskiftning i dommerfuldmægtiggruppen, vil den mindre samlede reduktion af denne gruppe, der følger af forslaget i afsnit 12.3., kunne gennemføres inden for kort tid.

Nedenfor gennemgås de principper, som kommissionen har lagt til grund ved den fremtidige normering af de enkelte personalegrupper.

Dommerne

Som anført ovenfor i afsnit 10.3.1.2.2. og 11.3.3. finder kommissionen det nødvendigt, at den interne struktur opbygges sådan, at man i højere grad kan koncentrere dommernes arbejde om det egentlige retsarbejde og nedbringe den tid, som de bruger på andre opgaver, herunder navnlig på sagsforberedelse samt ledelse og administration.

Fastlæggelsen af dommernormeringen for de nye embeder er derfor sket med udgangspunkt i sagstallene for straffesager og civile sager sammenholdt med de gennemsnitlige måltal for behandlingen af straffesager og civile sager. Måltallene for det juridiske personale er for straffesager ca. 950 sager pr. årsværk og for civile sager ca. 1050 sager pr. årsværk i 1998.

Derudover er der for hvert enkelt af de nye embeder foretaget en mere individuel vurdering, hvor bl.a. andelen af større og længerevarende sager, andelen af domsmandssager, samt andelen af domsforhandlede civile sager er indgået i grundlaget for normeringen af de enkelte retskredse. I de største byområder er ved normeringen taget højde for, at der er mange større sager. Dette har navnlig betydning ved normeringen for København.

Antallet af civile sager og straffesager ved de fremtidige embeder vil dels omfatte de sager, der i dag behandles af byretterne, dels de sager, der efter Retsplejerådets forslag vil blive overført fra landsretterne, hvis byretterne bliver den almindelige 1. instans i civile sager og 1. instans i nævningsager.

Med hensyn til de sager, der i dag behandles af byretterne, er ved beregningen anvendt sagstallene for 1999 i det område, der vil udgøre den enkelte fremtidige retskreds. Hvor en af de nuværende retskredse opdeles på flere nye retskredse, er antallet af sager fordelt procentuelt i forhold til indbyggertallet.

Beregningen af det antal civile sager, som hver enkelt af de fremtidige retskredse kan forventes at ville få tilført fra landsretterne, er sket på baggrund af Retsplejerådets skøn over antallet af sager, der forventes overført fra landsretterne (1200-1300 sager årligt), jf. ovenfor i afsnit 9.2.2.1. Dette tal er derefter fordelt forholdsmæssigt ud fra oplysninger om, hvordan de civile 1. instanssager henvist til/anlagt ved landsretterne i en periode fra 1997 til 1999 geografisk ville fordele sig på byretskredse. Ved beregningen er det i overensstemmelse med Retsplejerådets skøn forudsat, at halvdelen af disse sager gennemføres med flere dommere, mens resten gennemføres med en dommer.

Som anført ovenfor er det kun ca. 20 % af byretternes civile sager, der gennemføres til domsforhandling. Også for landsretterne gælder det, at mange sager falder væk før domsforhandlingen. Som det fremgår ovenfor i afsnit 9.2.2.1., kan det således erfaringsmæssigt forventes, at op mod halvdelen af de sager, der overføres fra landsretterne, vil blive hævet eller forligt før domsforhandlingen. Kommissionen har imidlertid ikke ved beregningerne over sagerne fra landsretterne foretaget nogen reduktion i normeringen for de sager, der falder væk. Dette skyldes for det første, at en del sager først hæves/forliges meget tæt på domsforhandlingen, hvorfor disse sager også belaster det beredskab, som embedet skal have til varetagelsen af retssager. Dertil kommer, at næsten ingen af de sager, der overføres fra landsretterne, afgøres ved udeblivelsesdom eller ved, at sagsøgte umiddelbart erkender kravet, og der foretages derfor også i de sager, der hæves eller forliges før domsforhandlingen, et eller som regel flere forberedelseskridt. For det andet har kommissionen lagt vægt på, at de overførte sager generelt vil være tungere end den gennemsnitlige byretssag. Endelig vil et antal af de nuværende byretssager fremover skulle behandles af mere end en dommer. Af samme grunde har kommissionen ved sine beregninger over den samlede dommernormering fastholdt det nævnte måltal for civile sager, selvom dommerne efter Retsplejerådets forslag frigøres for en del af sagsforberedelsen i civile sager.

På denne baggrund er de sager, der kommer fra landsretterne, skønsmæssigt vægtet sådan, at 1 sag tæller 5 gange så meget som en almindelig civil sag. Sager med en dommer indgår herefter i beregningerne svarende til 5 almindelige civile sager, og sager med tre dommere indgår i beregningerne svarende til 15 almindelige civile sager. Da Retsplejerådet skønsmæssigt antager, at halvdelen af de sager, der overføres fra landsretterne, vil skulle behandles kollegialt, indgår de fra landsretterne overførte sager således gennemsnitligt med en vægt svarende til 10 almindelige civile sager.

Da ovenstående beregninger bygger på Retsplejerådets skøn over antallet af sager, der dels vil blive overført fra landsretterne, dels vil skulle behandles kollegialt ved byretterne, vil det naturligtvis kunne få indflydelse på beregningerne, hvis Retsplejerådets skøn eller grundlaget herfor ændrer sig.

Nævningesagerne, der forudsættes gennemført med 2 juridiske dommere, har i landsretterne en gennemsnitlig varighed på knap 5 retsdage. Da måltallet for straffesager er fastsat således, at det svarer til, at en dommer i gennemsnit behandler ca. 4 straffesager pr. arbejdsdag, indgår nævningsagerne i beregningerne som ca. 40 almindelige straffesager.

Da en mindre del af retsarbejdet af uddannelsesmæssige og ressourcemæssige hensyn må forventes at blive varetaget af retsassessorer og dommerfuldmægtige, må dette indgå i beregningen over dommernormeringen ved normalembedet. Som nævnt ovenfor i afsnit 9.2.5., er det kommissionens opfattelse, at Domstolsudvalgets forudsætning om begrænsning af ikke-udnævnte dommers retsarbejde vil være opfyldt, hvis normeringen fastlægges sådan, at en erfaren ikke-udnævnt dommers retsarbejde i almindelighed ikke må overstige et niveau svarende til ca. 50 hele retsdage om året. Det retsarbejde, der kan forventes at blive varetaget af retsassessorer og dommerfuldmægtige, antages på denne baggrund at modsvare retsarbejde svarende til godt en dommerstilling ved ideal-embedet.

Hver retskreds skal som anført have en domstolschef, der skal have ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved embedet. Som det fremgår ovenfor i afsnit 11.3.2.1. vil de ledelsesmæssige opgaver være omfattende og stille betydelige krav til domstolscheferne. Det er derfor forudsat, at domstolscheferne kun i begrænset omfang - afhængigt af embedernes størrelse - skal indgå i den daglige sagsafvikling, hvilket indebærer, at disse stillinger også kun i begrænset omfang indgår ved opfyldelsen af det enkelte embedes behov for dommere til behandling af retssager. Omvendt er det beregningsteknisk forudsat, at de øvrige dommere ikke varetager egentlige administrative opgaver.

Der er i forslaget ikke afsat særlige rejse- eller sættestemmerstillinger, idet det er det helt klare udgangspunkt, at de enkelte embeder selv skal kunne klare de situationer, hvor der i dag er behov for hjælp udefra af en rejse- eller sættestemmer. Der foreslås ikke i øvrigt ændringer i sættestemmerordningen.

Med hensyn til rejsedommerordningen foreslås denne under den foreslåede byretsstruktur ophævet og erstattet af en ordning, hvorefter vedkommende landsretspræsident i perioder på indtil tre måneder kan beskikke en dommer fra en tilstødende retskreds uden ansøgning. Skal hjælpen ydes af dommere eller retsassessorer fra andre embeder end naboembederne eller for en periode på mere end tre måneder, kan beskikkelse ske frivilligt, men kun i op til to år. Det kan efter kommissionens opfattelse ikke udelukkes, at der derudover vil kunne opstå helt særlige situationer, hvor et embede må have hjælp udefra, men hvor der ikke kan ydes bistand efter den skitserede ordning. Dette vil f.eks. kunne være aktuelt, hvis det viser sig, at et embede efter kommissionens forslag er blevet normeret for lavt og derfor har brug for mere permanent bistand i en periode, indtil der er et tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, om dommernormeringen skal ændres. For sådanne helt særlige tilfælde finder kommissionen, at det vil kunne være hensigtsmæssigt, at der skabes mulighed for, at den gældende ordning med puljedommere (konstitutionsstillinger) kan finde anvendelse, således at der vil kunne konstitueres en ekstra dommer ved det berørte embede. Det forudsættes, at en konstitution af en ikke-udnævnt dommer efter en sådan ordning vil skulle behandles af Dommerudnævnelsesrådet.

Sammenfattende indebærer Retsplejerådets forslag om instansordningen og en nævningereform sammen med Domstolsudvalgets anbefaling af, at flere sager skal behandles af udnævnte dommere, i sig selv, at der vil blive behov for et ikke ubetydeligt antal yderligere dommerstillinger i byretterne.

Dette behov for nye dommerstillinger reduceres dog som følge af dels kommissionens forslag om en strukturændring med en sammenlægning af en række mindre embeder, dels Retsplejerådets forslag om i højere grad at koncentrere dommernes tid om egentligt retsarbejde.

Kommissionens vurdering af den fremtidige dommernormering fører således samlet til, at der er behov for i alt yderligere 28 dommerstillinger ved byretterne svarende til en opnormering med ca. 13,3 %.

Det bemærkes, at Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans som anført nedenfor i kapitel 16 alt andet lige skønnes at kunne give mulighed for en reduktion i landsretterne i en størrelsesorden svarende til ca. 2 afdelinger i Vestre Landsret og 3-4 afdelinger i Østre Landsret, idet der herved er taget hensyn til, at en del af de 1. instanssager, der med forslaget fjernes fra landsretterne, senere vil skulle behandles af disse som ankesager. Retsplejerådets forslag vil isoleret set medføre en større reduktion i landsretterne end tilførsel af dommere til byretterne, idet en del af de sager, der i dag behandles af 3 landsdommere, fremover vil skulle behandles af en enkelt byretsdommer.

Det bemærkes endvidere, at der - som nævnt i afsnit 7.3. - træder en ny lov om straffuldbyrdelse i kraft den 1. juli 2001, samt at denne forventes at medføre en merbelastning for såvel byretterne som landsretterne. Den merbelastning, som loven vil medføre for byretterne, er ikke omfattet af kommissionens forslag til den fremtidige dommernormering.

Det øvrige juridiske personale

Der findes ikke aktuelt brugbare mål- eller normtal for fastlæggelsen af normeringen for retsassessorer og dommerfuldmægtige. Ved normeringen af denne gruppe er der derfor taget udgangspunkt i, at der ved et embede svarende til det i afsnit 11.3. nævnte ideal-embede skal være 3 retsassessorer og 5 dommerfuldmægtige.

Ved fastlæggelsen af den fremtidige dommerfuldmægtignormering har det navnlig haft betydning, at de enkelte embeder skal kunne opfylde Retsplejerådets ønske om at styrke retssekretariatene, herunder med jurister. Disse nye opgaver er baggrunden for, at den samlede dommerfuldmægtignormering efter forslaget kun er ændret lidt i forhold til i dag, selvom sammenlægningen af navnlig en række små embeder med en enkelt fuldmægtig og Domstolsudvalgets anbefaling vedrørende retsarbejdet, i sig selv vil frigøre dommerfuldmægtigressourcer.

For så vidt angår antallet af retsassessorer, er der taget udgangspunkt i en indre struktur ved et idealembede, hvor de tre retsassessorer fungerer som daglige ledere af henholdsvis det nye retssekretariat, af skifteafdelingen og af de øvrige områder (fogedret samt eventuelt administration og/eller tinglysning). Den nærmere fordeling af opgaverne vil naturligvis bero på domstolschefens beslutning. F.eks. vil det ved nogle embeder på grund af sagssammensætningen og den øvrige personalesammensætning eventuelt kunne være hensigtsmæssigt, at det er den retsassessor, der er i skifteafdelingen, der også varetager administration og/eller tinglysning. Også for retsassessorerne gælder det, at sammenlægning af en række mindre embeder vil give mulighed for en bedre udnyttelse af disse medarbejderes samlede ressourcer.

Normeringen ved normalembedet er derefter tilpasset de enkelte embeder. Ved embeder, der har færre dommere end idealembedet, er normeringen for de øvrige jurister således reduceret. Derudover er der sket en reduktion i dommerfuldmægtignormeringen ved de embeder i det storkøbenhavnske område, der ikke behandler insolvensskiftesager. Omvendt er der nogle faktorer, der kan påvirke dommerfuldmægtignormeringen i opadgående retning. Det gælder således, hvor antallet af foged- og skiftesager er væsentligt højere end ved normalembedet, ligesom det er tillagt vægt, om embedet efter forslaget vil få et eller flere afdelingskontorer.

Samlet fører de skønsmæssige beregninger vedrørende den fremtidige normering for det øvrige juridiske personale til, at antallet af retsassessorer reduceres med 32 årsværk, mens antallet af dommerfuldmægtige reduceres med 6 årsværk.

Det administrative personale

Antallet af kontorfunktionærer er - ligesom antallet af dommere - opgjort på grundlag af antallet af sager ved de enkelte nye embeder sammenholdt med de af Domstolsstyrelsen opstillede norm- og måltal, der for kontorpersonalet som helhed er henholdsvis ca. 950 civile sager, ca. 650 straffesager, 3900 fogedsager, ca. 450 skiftesager eller 10.000 tinglysningsager pr. årsværk. Det bemærkes herved, at tilgangen af sager fra landsretterne naturligvis også vil påvirke - og derfor er indregnet i - normeringen for det administrative personale, jf. ovenfor vedrørende dommerne. Hvor der til en retskreds er foreslået afdelingskontorer, er antallet af kontorfunktionærstillinger opnormeret med 2 stillinger for hvert afdelingskontor.

Til den ovennævnte sagsrelaterede normeringsberegning skal tillægges et personaleforbrug til varetagelse af de administrative opgaver. Det administrative personale anvendte ifølge oplysningerne i bilag 7 i 1999 gennemsnitligt ca. 17 % af arbejdstiden til administrative opgaver. Dette fordeler sig nogenlunde jævnt på de forskellige typer af embeder. Den foreslåede struktur med færre embeder vil give mulighed for en vis begrænsning af det samlede tidsforbrug til nogle administrative funktioner som f.eks. kasse og omstilling. Omvendt indgår det som en del af grundlaget for kommissionens forslag, at den interne administration ved embederne skal styrkes. Det gennemsnitlige tidsforbrug til administrative opgaver er derfor i beregningerne reduceret fra de nuværende 17 % til 15 %, således at den sagsrelaterede normeringsberegning er tillagt 15 % til varetagelse af administrative opgaver.

På grund af den betydelige usikkerhed, der som ovenfor nævnt er forbundet med anvendelsen af de opstillede mål- og normtal, er resultatet af disse beregninger for hvert enkelt embede oprundet til et med 5 deleligt tal.

Den normering for det administrative personale, der er anført ved de enkelte embeder, omfatter også eventuelle medarbejdere med en anden - f.eks. en økonomisk eller IT-mæssig - baggrund, jf. herved ovenfor i afsnit 11.3.2.2.

Udover de ovennævnte grupper af ansatte ved domstolene vil der være et antal vagtmestre, pedeller, retsbude, elever mv. Disse grupper af ansatte indgår ikke i beregningerne.

Samlet fører de skønsmæssige beregninger over den fremtidige normering for det administrative personale således til en samlet reduktion på i alt 117 stillinger eller ca. 9 %, hvilket svarer til godt en medarbejder for hver af de nuværende byretskredse. Denne samlede reduktion skyldes navnlig, at en række mindre embeder under den nuværende struktur befinder sig på grænsen for, hvor få ansatte der kan være ved et embede. En sammenlægning af disse embeder med andre embeder giver således mulighed for en bedre anvendelse af de administrative medarbejders samlede ressourcer, og dermed for en reduktion i det samlede antal administrative medarbejdere.

Det skal understreges, at de foreslåede normeringer ikke tilsigter en omfordeling af opgaver fra kontorfunktionærer til jurister.

To medlemmer - Kate Kengen og Else Dankau Christensen - ønsker i tilknytning til spørgsmålet om personalenormeringen at bemærke følgende:

"Politiets- og Domstolenes Tjenestemandsförening og HK Landsklubben Danmarks Domstole tager forbehold for den nævnte reduktion af kontorfunktionærnormeringen med 117 årsværk.

Antallet af årsværk er beregnet på grundlag af måltal, som baserer sig på ønskede mål, men ikke på dokumenterede resultattal.

Endvidere er det ikke dokumenteret - ved de undersøgelser, der har været ved domstolene - at større embeder er mere produktive end små embeder.

Vi vil ikke tilbagevise, at der kan være en vis rationaliseringsgevinst - eksempelvis på kasse- og regnskabsområdet - ved større enheder, men samtidig må vi påpege, at der ved oprettelse af større enheder vil komme nye opgaver til, eksempelvis Informationstjeneste.

Der kan sættes spørgsmålstegn ved, om der vil være besparelse på administrationen, idet det forventes, at lønsummen lægges ud til de enkelte embeder, hvilket vil bevirke ekstra

arbejds mængde."

12.3. Forslag til ny retskredsinddeling

Indledningsvis bemærkes følgende om de oplysninger, der er anført for de enkelte retskredse:

Indbyggertal

Indbyggertallet er opgjort pr. 1. oktober 1999.

Sagstal

Sagsantallet ved de enkelte byretter er beregnet på grundlag af de statistiske oplysninger for 1999, der er de nyeste sagstal, der foreligger. Sagstallene for 1999 er generelt repræsentative for sagstallene igennem 1990'erne, når der bortses fra det meget høje antal fogedsager og tvangsauktioner i begyndelsen af 1990'erne og den ekstraordinære udvikling på tinglysningssområdet sidst i 1990'erne. Hvor en af de nuværende retskredse opdeles på flere nye retskredse, er antallet af sager fordelt procentuelt i forhold til indbyggertallet.

Fordelingen af de sager, der i dag hører under Københavns Byret, er for de civile sager sket på baggrund af oplysninger fra embedet fra primo april 2000 om fordelingen af de verserende tvistige sager på postdistrikter. Fordelingen af straffesagerne er sket på baggrund af oplysninger om, hvordan anmeldelser for straffelovsovertrædelser i 1998 fordelte sig på de enkelte politistationer i Københavnsområdet. De resterende sagsområder er fordelt procentuelt i forhold til indbyggertallet.

Antallet af sager, der må forventes overført fra landsretterne, er opgjort med udgangspunkt i Retsplejerådets skøn over det samlede antal sager, der forventes overført til byretterne, jf. ovenfor i afsnit 9.2.2.1. Det skønnede antal sager er derefter fordelt forholdsmæssigt på de nye kredse på grundlag af foreliggende oplysninger om, hvordan de civile 1. instanssager fordeler sig på byretskredse, jf. herved afsnit 9.2.2.1.

Normeringen

Den samlede aktuelle normering i de nuværende retskredse eller dele af retskredse, der indgår i den enkelte nye retskreds, er anført i parentes ud for den foreslåede normering. Den aktuelle normering er opgjort pr. 1. oktober 2000. Normeringen har været næsten uændret fra 1999 til 2000.

Som anført ovenfor i afsnit 12.2. vil der udover de grupper af ansatte, der er nævnt ved de enkelte embeder, være et antal vagtmestre, pedeller, retsbude mv. Disse ansatte indgår imidlertid ikke i beregningerne nedenfor.

Retskredsens betegnelser

De nuværende retskredse er betegnet ved navnet på den by, hvor hovedtingstedet er beliggende (f.eks. retten i Frederikshavn).

Under sit arbejde har kommissionen i stedet arbejdet med navne valgt efter det geografiske område, som de nye retter skal dække (f.eks. retten i Nordjylland). Nogle af de anvendte navne har forekommet indlysende, mens det i andre tilfælde har været vanskeligt at finde frem til områdenavne, der både er dækkende og umiddelbart indlysende.

For at betegne retten efter den by, hvor hovedtingstedet er beliggende, taler vel navnlig det praktiske hensyn, at det herved bliver klart, hvor hovedtingstedet er beliggende, og dermed hvor retten har sit hjemsted. Hertil kommer, at en sådan betegnelse er entydig, mens en betegnelse, der tager udgangspunkt i det område, som retten skal dække, ikke i alle tilfælde kan gøres tilsvarende entydig.

For at betegne retten efter det geografiske område, som retskredsen skal dække, taler navnlig, at det herved tydeliggøres, at der er tale om en byret fælles for hele området. Hertil kommer, at en sådan betegnelse vil understrege, at der er tale om helt nye retter og ikke om, at nogle retter er lagt ind under andre.

Det er kommissionens opfattelse, at den endelige afklaring af, om man bør anvende hovedtingstedernes bynavne ved betegnelsen af byretterne, eller om man skal gå over til som udgangspunkt at betegne retterne efter retskredsens geografiske område, bør afvente den kommende høring over betænkningen, således at de berørte embeder, kommuner og andre interesserede kan få mulighed for at øve indflydelse på det endelige valg.

Kommissionen har derfor i det følgende og i sit lovforslag betegnet retterne med et retskredsnummer efterfulgt af såvel en betegnelse for det geografiske område som en oplysning om hovedtingstedets placering - f.eks. således: Retskreds nr. 1 (Nordjylland - hovedtingsted i Frederikshavn).

Forslaget

På baggrund af de overvejelser, der er skitseret ovenfor i afsnit 12.1. og 12.2., foreslår kommissionen nedenfor en fremtidig retskredsinddeling med i alt 25 retskredse.

De 25 retskredse er følgende:

Retskreds

1. Nordjylland - hovedtingsted i Frederikshavn
2. Ålborg - hovedtingsted i Ålborg
3. Nordøstjylland - hovedtingsted i Randers
4. Midt- og Nordvestjylland - hovedtingsted i Viborg
5. Vestjylland - hovedtingsted i Herning
6. Århus - hovedtingsted i Århus
7. Østjylland - hovedtingsted i Horsens
8. Sydvestjylland - hovedtingsted i Esbjerg
9. Sydøstjylland - hovedtingsted i Vejle
10. Syddanmark - hovedtingsted i Kolding
11. Sønderjylland - hovedtingsted i Sønderborg
12. Odense - hovedtingsted i Odense
13. Sydfyn - hovedtingsted i Svendborg
14. Lolland-Falster - hovedtingsted i Nykøbing Falster
15. Sydsjælland - hovedtingsted i Næstved
16. Vestsjælland - hovedtingsted i Slagelse
17. Roskilde og Nordvestsjælland - hovedtingsted i Roskilde
18. Østsjælland - hovedtingsted i Køge
19. Nordsjælland Vest - hovedtingsted i Hillerød
20. Nordsjælland Øst - hovedtingsted i Helsingør
21. Hovedstadsområdet Vest - hovedtingsted i Glostrup
22. Hovedstadsområdet Nord - hovedtingsted i Gladsaxe
23. København Vest - hovedtingsted på Frederiksberg
24. Københavns Byret - hovedtingsted i København
25. Bornholm - hovedtingsted i Rønne

Den samlede normering for jurister og kontorfunktionærer ved de foreslåede retskredse vil være:

Domstolschefer (præsidenter)	24
Dommere	214
Jurister i øvrigt	204
Kontorfunktionærer	1155

Et kort over de enkelte nye retskredse og en samlet oversigt med en række oplysninger om bl.a. sagstal og normering for disse findes på de følgende sider.

12.3.1. Retskreds nr. 1 (Nordjylland - hovedtingsted i

Frederikshavn)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Frederikshavn, Hjørring, Sæby og Brønderslev.

Indbyggerantal:

182.000 (i 1971 var der i samme område 172.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Frederikshavn - afdelingskontor: Hjørring.

Nuværende politikredse:

Frederikshavn og Hjørring politikredse.

Kommuner:

Skagen, Hirtshals, Hjørring, Frederikshavn, Sindal, Læsø, Sæby, Dronninglund, Brønderslev, Løkken-Vrå og Pandrup.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Nordjyllands Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	3775
2. Straffesager	2853
3. Fogedsager	6634
4. Skiftesager	2722
5. Tinglysningsdokumenter	121857

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 35
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	5 (6)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	7 (8,5)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	0 (45,3)

Særlige bemærkninger:

Kommissionen har overvejet, om hovedtingstedet skulle placeres i Hjørring eller Frederikshavn. Det må anses som et afgørende krav, at rettens hovedtingsted og politiets hovedstation i henholdsvis en ny rets- og politikredsstruktur er beliggende i samme by. Da Politikkommissionen på grund af afstanden til Skagen, der er områdets mest kriminalitetsbelastede kommune, ønsker hovedstationen i en fremtidig politikreds af samme størrelse placeret i Frederikshavn, er Frederikshavn også valgt til hovedtingsted i den foreslåede retskreds.

Det har været overvejet, om Dronninglund Kommune, der i dag hører til retten i Sæby, burde flyttes til retskreds nr. 2 (Ålborg), da kommunen og dens borgere navnlig er orienteret mod Ålborg. Det samme hensyn vil imidlertid gøre sig gældende for en lang række kommuner beliggende i nærheden af de helt store byer, hvorfor dette kriterium ikke i sig selv findes at burde være afgørende. Da der er gode trafikale forbindelser fra Dronninglund Kommune til Frederikshavn, findes der således ikke tilstrækkeligt grundlag for at dele den nuværende Sæby retskreds mellem de to nye retskredse i henholdsvis Nordjylland og Ålborg.

12.3.2. Retskreds nr. 2 (Ålborg - hovedtingsted i Ålborg)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Ålborg, Fjerritslev og Nibe samt Skørping Kommune fra Terndrup retskreds (33 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

272.000 (i 1971 var der i samme område 249.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Ålborg - afdelingskontor: Ingen.

Nuværende politikredse:

Ålborg og Løgstør politikredse samt Skørping Kommune fra Hobro politikreds.

Kommuner:

Ålborg, Hals, Åbybro, Fjerritslev, Brovst, Løgstør, Farsø, Års, Nibe, Støvring, Skørping og Sejlflod.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Nordjyllands Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	5282
2. Straffesager	4332
3. Fogedsager	10163

4. Skiftesager	3585
5. Tinglysningsskildokumenter	149364

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager:	ca. 60
Nævningesager:	ca. 3-5

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (1)
Dommere	10 (10,3)
Rejse- og sættemere	0 (2)
Jurister i øvrigt (heraf 4 assessorer)	9 (10,8)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	50 (64,5)

Særlige bemærkninger:

Der er ved fastsættelsen af embedets dommernormering taget hensyn til, at retskredsen omfatter landets 4. største by, og at der derfor antages generelt at være en lidt større koncentration af tungere sager end gennemsnittet.

12.3.3. Retskreds nr. 3 (Nordøstjylland - hovedtingsted i Randers)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Randers og Mariager samt Arden og Hadsund kommuner fra Terndrup retskreds (67 % af denne kreds) samt Hobro og Nørager kommuner fra Hobro retskreds (73 % af denne kreds).

Indbyggerantal:

164.000 (i 1971 var der i samme område 154.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Randers - afdelingskontor: Hobro.

Nuværende politikredse:

Randers og Nørager politikredse samt Arden og Hobro kommuner fra Hobro politikreds.

Kommuner:

Nørager, Arden, Hadsund, Hobro, Mariager, Nørhald, Purhus, Randers, Rougsø, Sønderhald, Hadsten og Langå.

Amtsinddeling:

Nørager, Arden, Hadsund og Hobro kommuner er beliggende i Nordjyllands Amt, mens de øvrige kommuner er beliggende i Århus Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	3951
2. Straffesager	3236
3. Fogedsager	8869
4. Skiftesager	2317
5. Tinglysningsskildokumenter	99856

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 40
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	6 (6,4)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	7 (7,4)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	35 (39)

Særlige bemærkninger:

Kommissionen har overvejet, om der henset til retskredsens begrænsede geografiske udstrækning er behov for et afdelingskontor i Hobro. Kommissionen har dog valgt at pege på et sådant, idet den endelige afgørelse heraf må bero på Domstolsstyrelsen og domstolschefen.

12.3.4. Retskreds nr. 4 (Midt- og Nordvestjylland - hovedtingsted i Viborg)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Thisted, Nykøbing Mors, Skive, Viborg og Kjellerup samt Aalestrup Kommune fra Hobro retskreds (27 % af denne kreds).

Indbyggerantal:

233.000 (i 1971 var der i samme område 221.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Viborg - afdelingskontor: Thisted.

Nuværende politikredse:

Thisted, Skive og Viborg politikredse samt Aalestrup Kommune fra Hobro politikreds.

Kommuner:

Hanstholm, Thisted, Sydthy, Morsø, Sundsøre, Sallingsund, Spøttrup, Skive, Ålestrup, Møldrup, Tjele, Viborg, Fjends, Karup, Kjellerup, Bjerringbro og Hvorslev.

Amtsinddeling:

Alle kommuner er beliggende i Viborg Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	4113
2. Straffesager	2478
3. Fogedsager	9127
4. Skiftesager	3379
5. Tinglysningsskemaer	141736

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 50
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	5 (6,3)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	8 (9,3)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	45 (50,7)

Særlige bemærkninger:

Som det fremgår, er de geografiske afstande i denne retskreds meget betydelige. Det samme gælder - dog i lidt mindre omfang - den retskreds, der er foreslået nedenfor i afsnit 12.3.5. (retskreds nr. 5 - Vestjylland). Kommissionen har derfor nøje overvejet mulighederne for at skabe en anden løsning i disse to retskredse. Det har i den forbindelse navnlig været overvejet at opdele de to retskredse i i alt tre retskredse med hovedtingsted i henholdsvis Viborg, Herning og Holstebro. En sådan løsning ville imidlertid betyde, at den retskreds, der har hovedtingsted i Viborg, kun lige ville kunne få 3 dommere og en domstolschef, og dermed ikke ville kunne opfylde en del af de krav, som vil blive stillet i fremtiden. Det bemærkes, at

selvom man tilførte retskredsen kommuner fra retten i Ålborg, der er den eneste tilstødende retskreds, der ville være stor nok til at kunne reduceres, ville den stadig ikke være stor nok til at kunne opfylde de opstillede krav fuldt ud. En sådan løsning ville endvidere også indebære betydelige geografiske afstande til hovedtingstedet fra de kommuner (Løgstør, Farsø og Års), der i givet fald skulle flyttes fra den foreslåede kreds i Ålborg, og som må anses at være orienteret mod Ålborg.

Dertil kommer, at oprettelsen af en tredje kreds med hovedtingsted i Holstebro også ville indebære meget betydelige afstande fra den nordvestlige del af Viborg Amt til hovedtingstedet, idet afstanden fra Thisted til Holstebro kun er 8 km. kortere end afstanden fra Thisted til Viborg. Endelig peger de oplysninger, der foreligger for kommissionen ikke mod, at de områder, der er omfattet af de nuværende retskredse Lemvig, Struer og Holstebro, skulle føle sig orienteret mod nord.

Kommissionen foreslår derfor i stedet en anden løsning på problemet med de meget betydelige afstande fra de nordvestlige dele af kredsen til hovedtingstedet i Viborg. Ved denne løsning imødekommes nærhedshensynet ved, at man anvender afdelingskontoret i Thisted i et noget videre omfang - dvs. også til andre opgaver - end beskrevet ovenfor i afsnit 11.1. Af hensyn til parter, vidner mv. finder kommissionen det således hensigtsmæssigt, at også de egentlige retssager fra den nordvestlige del af kredsen som udgangspunkt kan behandles ved afdelingskontoret. Kommissionen forudsætter herved, at en eller flere af embedets dommere mere fast - f.eks. et vist antal dage ugentligt - gør tjeneste ved afdelingskontoret.

Da afdelingskontoret i Thisted også på de øvrige sagsområder forudsættes benyttet i videre omfang end det typiske afdelingskontor, er der taget hensyn hertil ved fastsættelsen af dommerfuldmægtignormeringen.

12.3.5. Retskreds nr. 5 (Vestjylland - hovedtingsted i Herning)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Lemvig, Struer, Herning, Holstebro, Ringkøbing og Skjern.

Indbyggerantal:

273.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 242.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Herning - afdelingskontor: Holstebro og Ringkøbing.

Nuværende politikredse:

Herning, Ringkøbing og Holstebro politikredse.

Kommuner:

Thyholm, Thyborøn-Harboøre, Lemvig, Struer, Vinderup, Holstebro, Ulfborg-Vemb, Aulum-Haderup, Trehøje, Ringkøbing, Holmsland, Videbæk, Skjern, Egvad, Åskov, Brande, Herning og Ikast.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Ringkøbing Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	5154	
2. Straffesager	3623	
3. Fogedsager	10195	
4. Skiftesager	3362	
5. Tinglysningsdokumenter		151757

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 70
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	8 (8)

Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	9 (11)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	50 (57,3)

Særlige bemærkninger:

Da det vestjyske område er tyndt befolket, er retskredsen geografisk blevet meget stor. Det har derfor været overvejet, dels om den kunne opdeles i to mindre kredse, dels om den sammen med den foreslåede retskreds nr. 4 (Midt- og Nordvestjylland) kunne opdeles i i alt tre kredse.

Ved den førstnævnte løsning - en opdeling af Ringkøbing Amt i to kredse - ville den ene kreds med Herning som hovedtingsted såvel befolkningsmæssigt som sagsmæssigt udgøre så stor en del af den nu foreslåede retskreds nr. 5, at den anden kreds ikke ville kunne opfylde de opstillede fremtidige krav. Hvis en sådan kreds blot nogenlunde skulle kunne opfylde disse krav, ville det således være nødvendigt at lade den pågældende kreds omfatte også den nuværende Thisted retskreds eller den nuværende Varde retskreds. Sådanne løsninger ville imidlertid betyde, at der blev etableret en retskreds med ganske betydelige afstande og af en størrelse, der arealmæssigt ikke vil være meget mindre end den foreslåede retskreds nr. 5.

Den anden løsning - en tredeling af de to foreslåede kredse i Vestjylland og Midt- og Nordvestjylland - er nærmere omtalt i afsnit 12.3.4. Som det fremgår, ville det heller ikke på denne måde være muligt at foretage en opdeling i flere bæredygtige kredse.

Kommissionen har derfor i stedet valgt en løsning, hvor der skabes en bæredygtig rets-kreds i Ringkøbing Amt med hovedtingsted i Herning og afdelingskontorer i både Holstebro og Ringkøbing.

Der er ved dommerfuldmægtignormeringen taget hensyn til, at retskredsen har 2 afdelingskontorer.

12.3.6. Retskreds nr. 6 (Århus - hovedtingsted i Århus)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Århus og Grenå samt Hørning Kommune fra Skanderborg retskreds (13 % af denne kreds) og Hammel Kommune fra Silkeborg retskreds (13 % af denne kreds).

Indbyggerantal:

391.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 321.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Århus - afdelingskontor: Grenå.

Nuværende politikredse:

Århus og Grenå politikredse samt Hørning Kommune fra Odder politikreds og Hammel Kommune fra Silkeborg politikreds.

Kommuner:

Grenå, Ebeltoft, Nørre Djurs, Midtdjurs, Rønde, Rosenholm, Århus, Hinnerup, Hammel, Galten og Hørning.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Århus Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	8330
2. Straffesager	6105
3. Fogsager	13450
4. Skiftesager	4415
5. Tinglysningsdokumenter	191043
6. Bil- og Personbogen	422338

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 105
--------------	---------

Nævningesager ca. 6-10

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (1)
Dommere	15 (13,5)
Dommer (Bil- og Personbogen)	1 (1)
Rejse- og sættdommere	0 (2)
Jurister i øvrigt (heraf 4 assessorer)	11 (15,7)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder) (heraf 32 ved Bil- og Personbogen)	100 (107,3)

Særlige bemærkninger:

Det har været overvejet, om den nuværende Grenå retskreds burde lægges til retskreds nr. 3 (Nordøstjylland). De fire kommuner i den nuværende Grenå retskreds har imidlertid oplyst, at de er orienteret mod Århus. Af denne grund og da de trafikale forbindelser i området går mod Århus, må en sådan løsning antages at være uhensigtsmæssig og fremmed for borgerne.

Der er ved fastsættelsen af embedets dommernormering taget hensyn til, at retskredsen omfatter landets 2. største by, og at der derfor generelt er en større koncentration af tungere sager end gennemsnittet.

Retten i Århus omfatter i dag den landsdækkende Bil- og Personbog, og kommissionen foreslår ikke nogen ændringer heri. Den foreslåede normering omfatter således også 1 dommer og 32 kontorfunktionærer til varetagelse af de særlige opgaver i Bil- og Personbogen.

12.3.7. Retskreds nr. 7 (Østjylland - hovedtingsted i Horsens)

Nuværende retskredse:

- Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse
- Silkeborg bortset fra Hammel Kommune (87% af denne retskreds),
 - Horsens bortset fra Juelsminde og Hedensted kommuner (68% af denne retskreds),
 - Brædstrup bortset fra Tørring-Uldum Kommune (56% af denne retskreds) og
 - Skanderborg bortset fra Hørning Kommune (87 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

205.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 170.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Horsens - afdelingskontor: Silkeborg og Tranebjerg.

Nuværende politikredse:

Horsens politikreds bortset fra Hedensted, Juelsminde og Tørring-Uldum kommuner, Odder politikreds bortset fra Hørning Kommune og Silkeborg politikreds bortset fra Hammel Kommune.

Kommuner:

Odder, Skanderborg, Ry, Samsø, Gedved, Horsens, Silkeborg, Gjern, Brædstrup, Them og Nørre Snede.

Amtsinddeling:

Gedved, Horsens, Brædstrup og Nørre-Snede kommuner er beliggende i Vejle Amt, mens de øvrige kommuner er beliggende i Århus Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager 3785

2. Straffesager	2421	
3. Fogedsager		6937
4. Skiftesager	2572	
5. Tinglysningssdokumenter		126115

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager:	ca. 45
Nævningesager:	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	5 (6,1)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	7 (8,5)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	40 (43,6)

Særlige bemærkninger:

Kommissionen foreslår, at der på grund af Samsøs størrelse, herunder indbyggertallet, opretholdes et afdelingskontor i Tranebjerg. Dette afdelingskontor forudsættes imidlertid ikke bemandet som afdelingskontorer i øvrigt, jf. foran i afsnit 11.3.8., men alene med en enkelt eller to kontorfunktionærer, som det er tilfældet i dag. Der er ved retskredsens normering taget hensyn hertil.

12.3.8. Retskreds nr. 8 (Sydvestjylland - hovedtingsted i Esbjerg)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Esbjerg, Varde og Ribe samt Brørup og Holsted kommuner fra Holsted retskreds (45 % af denne retskreds) og Grindsted Kommune fra Grindsted retskreds (43 %).

Indbyggertal:

199.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 178.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Esbjerg - afdelingskontor: Ingen.

Nuværende politikredse:

Esbjerg politikreds, Varde politikreds bortset fra Billund Kommune og Ribe politikreds bortset fra Vejen Kommune.

Kommuner:

Blåbjerg, Ølgod, Grindsted, Helle, Varde, Blåvandshuk, Esbjerg, Bramming, Brørup, Ribe, Holsted og Fanø.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Ribe Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	3956	
2. Straffesager	3132	
3. Fogedsager	8463	
4. Skiftesager	3020	
5. Tinglysningssdokumenter		114866

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 50
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	6 (6,9)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	8 (9,9)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	40 (46,4)

Særlige bemærkninger:

På grund af retskredsens geografiske udstrækning har det været overvejet, om der er behov for et afdelingskontor i Grindsted. Da indbyggerantallet i denne del af retskredsen imidlertid er relativt begrænset, og da de trafikale forbindelser fra de større byer i retskredsen retter sig mod Esbjerg, er der ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at stille forslag om et afdelingskontor i Grindsted.

12.3.9. Retskreds nr. 9 (Sydøstjylland - hovedtingsted i Vejle)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse

- Vejle,
- Fredericia,
- Billund og Give kommuner fra Grindsted retskreds (57 % af denne retskreds),
- Tørring-Uldum Kommune fra Brædstrup retskreds (44 % af denne retskreds) samt
- Hedensted og Juelsminde kommuner fra Horsens retskreds (32 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

200.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 178.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Vejle - afdelingskontor: Ingen.

Nuværende politikredse:

Vejle og Fredericia politikredse, Tørring-Uldum Kommune fra Horsens politikreds samt Billund Kommune fra Varde politikreds.

Kommuner:

Give, Jelling, Tørring-Uldum, Hedensted, Juelsminde, Vejle, Egtved, Billund, Børkop og Fredericia.

Amtsinddeling:

Billund Kommune er beliggende i Ribe Amt, mens de øvrige kommuner er beliggende i Vejle Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	3924
2. Straffesager	2113
3. Fogedsager	8333
4. Skiftesager	2655
5. Tinglysningsskildninger	109976

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 45
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	5 (6,5)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	7 (8)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	35 (46,9)

Særlige bemærkninger:

Da der efter det for kommissionen oplyste er et tæt samarbejde mellem Hedensted og Juelsminde kommuner, der i dag hører under retten i Horsens, og Tørring-Uldum Kommune, der i dag hører under retten i Brædstrup, er det fundet vigtigt, at disse tre kommuner indgår i den samme retskreds. De tre kommuner er lagt til retskreds nr. 9 (Sydøstjylland) fremfor retskreds nr. 7 (Østjylland), idet man med denne løsning kan opnå to bæredygtige kredse af nogenlunde samme størrelse.

12.3.10. Retskreds nr. 10 (Sydjylland - hovedtingsted i Kolding)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Kolding, Haderslev og Rødding samt Vejen Kommune fra Holsted retskreds (55 % af retskredsen).

Indbyggerantal:

174.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 158.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Kolding - afdelingskontor: Haderslev.

Nuværende politikredse:

Kolding og Haderslev politikredse samt Vejen Kommune fra Ribe politikreds.

Kommuner:

Kolding, Lunderskov, Vejen, Vamdrup, Rødding, Gram, Nørre-Rangstrup, Christiansfeld, Vojens og Haderslev.

Amtsinddeling:

Vejen Kommune er beliggende i Ribe Amt, og Kolding, Lunderskov og Vamdrup kommuner er beliggende i Vejle Amt. De øvrige kommuner er beliggende i Sønderjyllands Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	3692
2. Straffesager	2268
3. Fogedsager	7507
4. Skiftesager	2257
5. Tinglysningsskemaer	101757

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 40
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	5 (5,6)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	7 (6,6)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	35 (38,2)

Særlige bemærkninger:

Det har været overvejet, om Nørre-Rangstrup Kommune burde henlægges under retskreds nr. 11 (Sønderjylland). Ifølge det oplyste er kommunen imidlertid orienteret nordpå mod Kolding og Haderslev, hvilket er baggrunden for, at den er tillagt retten i Sydjylland.

Med samme begrundelse er Vejen Kommune lagt til denne retskreds, selvom resten af Holsted retskreds, hvortil Vejen Kommune i dag hører, er lagt til retten i Sydvestjylland.

12.3.11. Retskreds nr. 11 (Sønderjylland - hovedtingsted i Sønderborg)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Tønder, Gråsten, Åbenrå og Sønderborg.

Indbyggerantal:

170.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 159.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Sønderborg - afdelingskontor: Tønder.

Nuværende politikredse:

Retskredsen omfatter de nuværende politikredse Tønder, Gråsten og Sønderborg.

Kommuner:

Skærbæk, Bredebro, Højer, Tønder, Løgumkloster, Tinglev, Bov, Gråsten, Broager, Sønderborg, Sydals, Augustenborg, Nordborg, Sundeved, Lundtoft, Åbenrå og Rødebro.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Sønderjyllands Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	3597
2. Straffesager	3086
3. Føgedsager	7125
4. Skiftesager	2175
5. Tinglysningsskemaer	84583

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 40
Nævningesager	ca. 3-6

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	5 (5)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	7 (8)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	35 (36,7)

Særlige bemærkninger:

Det kunne overvejes, om hovedtingstedet skal placeres i Åbenrå, der er beliggende mere centralt i retskredsen end Sønderborg. Da Sønderborg imidlertid er den største by i retskredsen, er Sønderborg dog valgt som hovedtingsted.

På grund af den ret betydelige afstand fra den vestlige del af retskredsen til hovedtingstedet vil det kunne være hensigtsmæssigt, at afdelingskontoret i Tønder anvendes i videre omfang - dvs. også til andre opgaver - end beskrevet ovenfor i afsnit 11.1. Det vil således navnlig også kunne være hensigtsmæssigt, at der behandles egentlige retssager fra kredsens vestlige område på afdelingskontoret. Det forudsættes herved, at en af retskredsens dommere gør tjeneste ved afdelingskontoret i Tønder i et sådant omfang, at retssager fra kredsens vestlige område som udgangspunkt kan afvikles der.

12.3.12. Retskreds nr. 12 (Odense - hovedtingsted i Odense)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Middelfart, Odense og Nyborg samt Årup Kommune fra Assens retskreds (20 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

328.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 297.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Odense - afdelingskontor: Ingen.

Nuværende politikredse:

Odense, Nyborg og Middelfart politikredse samt Årup Kommune fra Assens politikreds.

Kommuner:

Middelfart, Nørre Åby, Ejby, Årup, Tommerup, Vissenbjerg, Søndersø, Bogense, Otterup, Odense, Årslev, Langeskov, Munkebo, Nyborg, Kerteminde, Ullerslev og Ørbæk.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Fyns Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	7137	
2. Straffesager	4488	
3. Fogedsager	16403	
4. Skiftesager	4208	
5. Tinglysningsskemaer		165868

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 45
Nævningesager	ca. 3-6

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (1)	
Dommere		12 (11,2)
Sættedommer		0 (1)
Jurister i øvrigt (heraf 4 assessorer)		10 (13,2)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)		60 (68,5)

Særlige bemærkninger:

Der er ved fastsættelsen af embedets dommernormering taget hensyn til, at retskredsen omfatter landets 3. største by, og at der derfor antages generelt at være en lidt større koncentration af tungere sager end gennemsnittet.

Det har været overvejet, om der eventuelt vil kunne være behov for et afdelingskontor i Middelfart. Da der imidlertid er særdeles gode trafikale forbindelser fra Middelfart til Odense, fremsætter kommissionen ikke forslag herom.

Det har ligeledes været overvejet, om der eventuelt - på grund af Statsfængslet i Nyborg - kunne være et behov for et afdelingskontor i Nyborg. På det foreliggende grundlag, navnlig under hensyn til de særdeles gode trafikale forbindelser til Odense, fremsættes der dog ikke forslag herom.

I debatten om en ny retskredsinddeling er der fremkommet det synspunkt, at den nuværende Middelfart retskreds burde sammenlægges med retskreds nr. 9 (Sydøstjylland), idet der er et tæt samarbejde mellem kommunerne på begge sider af Lillebælt. Kommissionen har imidlertid fundet, at denne begrundelse ikke i sig selv kan bære et brud på den nuværende landsretsgrænse ved Lillebælt.

12.3.13. Retskreds nr. 13 (Sydfyn - hovedtingsted i Svendborg)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Svendborg, Fåborg og Rudkøbing samt Hårby og Assens kommuner fra Assens retskreds (80 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

144.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 137.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Svendborg - afdelingskontor: Fåborg og Ærøskøbing.

Nuværende politikredse:

Svendborg politikreds og Assens politikreds bortset fra Årup Kommune.

Kommuner:

Assens, Glamsbjerg, Hårby, Fåborg, Broby, Ringe, Ryslinge, Gudme, Egebjerg, Svendborg, Ærøskøbing, Marstal, Sydlangeland, Rudkøbing og Tranekær.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Fyns Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	2853	
2. Straffesager	1724	
3. Fogedsager	5595	
4. Skiftesager	2337	
5. Tinglysningsskildninger		84718

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 30
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	4 (4,8)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	7 (6,8)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	35 (33,1)

Særlige bemærkninger:

På grund af hovedtingstedets placering i retskredsen og trafikforbindelserne på Sydfoyn er det fundet nødvendigt at opretholde et afdelingskontor i Fåborg.

Kommissionen foreslår, at der på grund af Ærø's størrelse, herunder indbyggertallet, opretholdes et afdelingskontor i Ærøskøbing. Dette afdelingskontor forudsættes imidlertid ikke bemandet som afdelingskontorer i øvrigt, jf. foran i afsnit 11.3.8., men alene med en enkelt eller to kontorfunktionærer, som det er tilfældet i dag. Der er ved retskredsens normering taget hensyn hertil.

12.3.14. Retskreds nr. 14 (Lolland-Falster - hovedtingsted i Nykøbing Falster)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Nakskov, Maribo og Nykøbing Falster.

Indbyggerantal:

115.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 125.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Nykøbing Falster - afdelingskontor: Nakskov.

Nuværende politikredse:
Nakskov og Nykøbing Falster politikredse.

Kommuner:
Ravnsborg, Nakskov, Holeby, Højreby, Rudbjerg, Maribo, Rødby, Nysted, Sakskøbing, Nykøbing Falster, Sydfalster, Stubbekøbing og Nørre Alslev.

Amtsinddeling:
Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Storstrøms Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	3105	
2. Straffesager	2125	
3. Fogedsager	6714	
4. Skiftesager	2025	
5. Tinglysningsskildninger		77246

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 20
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	4 (3)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	6 (7)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	30 (31,4)

Særlige bemærkninger:

Det har været overvejet, om retskredsen for at blive fuldt bæredygtig burde tilføres en eller flere kommuner fra det sydlige Sjælland. Kommissionen har imidlertid fundet, at den nu foreslåede geografiske afgrænsning er så naturlig, at dette sammenholdt med ønsket om en bæredygtig retskreds med Næstved som hovedtingsted bør veje tungere.

12.3.15. Retskreds nr. 15 (Sydsjælland - hovedtingsted i Næstved)

Nuværende retskredse:
Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Næstved, Ringsted og Vordingborg.

Indbyggerantal:
157.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 139.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Næstved - afdelingskontor: Ringsted.

Nuværende politikredse:
Næstved, Vordingborg og Ringsted politikredse.

Kommuner:
Ringsted, Suså, Haslev, Holmegård, Næstved, Fladså, Vordingborg, Præstø, Langebæk og Møn.

Amtsinddeling:
Ringsted og Haslev kommuner er beliggende i Vestsjællands Amt, mens de øvrige kommuner er beliggende i Storstrøms Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	3575
2. Straffesager	3121
3. Fogedsager	7135
4. Skiftesager	2252
5. Tinglysningsdokumenter	112965

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 20
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	5 (4)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	8 (7)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	40 (37,1)

Særlige bemærkninger:

Det har været overvejet, om der er behov for et afdelingskontor i Ringsted, når afstanden til Næstved kun er 25 km. På grund af det ret betydelige antal sager, der kommer fra selve Ringstedområdet, findes det dog hensigtsmæssigt at foreslå et afdelingskontor i Ringsted.

Kommissionen har derudover overvejet, om der kunne være behov for at opretholde et afdelingskontor i Vordingborg, navnlig af hensyn til de borgere, der bor på Møn. Når henses til den begrænsede afstand mellem Vordingborg og Næstved, sammenholdt med afstanden mellem Møn og Vordingborg, vil hensynet til borgerne på Møn formentlig bedre kunne imødekommes ved, at der - som kommissionen har peget på ovenfor i afsnit 11.3.8. - mellem retten og kommunen indgås aftale om lån af lokaler til brug for foged- og skiftemøder. Kommissionen har derfor ikke umiddelbart fundet grundlag for at foreslå et afdelingskontor i Vordingborg.

Endelig har det været overvejet, om Ringsted Kommune mere hensigtsmæssigt kunne henføres til retskreds nr. 18 (Østsjælland) eller retskreds nr. 16 (Vestsjælland), idet der - især mod vest - er særdeles gode trafikale forbindelser til hovedtingstederne i disse kredse (Køge og Slagelse). Kommissionen har imidlertid fundet, at der ikke er forhold, der afgørende taler mod placeringen ved retskreds nr. 15 (Sydsjælland), hvorfor ønsket om en bæredygtig retskreds med Næstved som hovedtingsted, bør veje tungere.

12.3.16. Retskreds nr. 16 (Vestsjælland - hovedtingsted i Slagelse)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Slagelse, Korsør, Sorø og Kalundborg.

Indbyggerantal:

155.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 144.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Slagelse - afdelingskontor: Kalundborg.

Nuværende politikredse:

Slagelse og Kalundborg politikredse.

Kommuner:

Kalundborg, Bjergsted, Hvidebæk, Hashøj, Slagelse, Gørlev, Høng, Fuglebjerg, Korsør, Skælskør, Sorø, Dianalund og Stenlille.

Amtsinddeling:

Alle kommuner er beliggende i Vestsjællands Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	4043	
2. Straffesager	3260	
3. Fogedsager	10332	
4. Skiftesager	2425	
5. Tinglysningsdokumenter		106525

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 20
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	6 (5)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	8 (8)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	40 (38,2)

Særlige bemærkninger:

Det har været overvejet, om der kunne etableres en selvstændig retskreds bestående af de nuværende retskredse Kalundborg, Holbæk og Nykøbing Sjælland. En sådan kreds ville imidlertid få en sådan størrelse, at den kun meget vanskeligt ville kunne opfylde de krav, som kommissionen stiller til de fremtidige retskredse. Kommissionen foreslår derfor ikke en sådan retskreds, men har i stedet fundet, at der bør placeres et afdelingskontor i Kalundborg.

12.3.17. Retskreds nr. 17 (Roskilde og Nordvestsjælland - hovedtingsted i Roskilde)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Holbæk og Nykøbing Sjælland samt Roskilde, Lejre, Ramsø, Hvalsø, Bramsnæs og Gundsø kommuner fra Roskilde retskreds (60 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

197.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 146.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Roskilde - afdelingskontor: Holbæk.

Nuværende politikredse:

Holbæk politikreds og Roskilde politikreds bortset fra Greve og Solrød kommuner.

Kommuner:

Tornved, Svinninge, Dragsholm, Trundholm, Nykøbing-Rørvig, Holbæk, Jernløse, Tølløse, Roskilde, Lejre, Hvalsø, Bramsnæs, Gundsø og Ramsø.

Amtsinddeling:

Roskilde, Ramsø, Lejre, Hvalsø, Bramsnæs og Gundsø kommuner er beliggende i Roskilde Amt, mens de øvrige kommuner er beliggende i Vestsjællands Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	4585	
2. Straffesager	3124	
3. Fogedsager	10276	
4. Skiftesager	2609	
5. Tinglysningsdokumenter		121447

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager ca. 30
Nævningesager ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident) 1 (1)
Dommere 7 (5,8)
Sættedommere 0 (2)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessessorer) 8 (10,8)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder) 45 (50,8)

Særlige bemærkninger:

På trods af navnet omfatter den foreslåede retskreds kun 60 % af indbyggerne i den nuværende Roskilde retskreds.

Det har været overvejet, om kommissionen på grund af den geografiske afstand fra kredsens nordvestlige del til Roskilde burde anbefale en mere udvidet anvendelse af afdelingskontoret af hensyn til de borgere, der bor i denne del af retskredsen. En sådan løsning ville dog efter kommissionens opfattelse forudsætte, at afdelingskontoret blev placeret i Nykøbing Sjælland i stedet for Holbæk. På grund af Holbæks størrelse har kommissionen imidlertid fundet det mest naturligt at placere afdelingskontoret i denne by.

12.3.18. Retskreds nr. 18 (Østsjælland - hovedtingsted i Køge)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Køge og Store Heddinge med Greve og Solrød kommuner fra retten i Roskilde (40% af denne retskreds).

Indbyggerantal:

159.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 116.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Køge - afdelingskontor: Ingen

Nuværende politikredse:

Køge politikreds samt Greve og Solrød kommuner fra Roskilde politikreds.

Kommuner:

Køge, Skovbo, Vallø, Stevns, Fakse, Rønnede, Solrød og Greve.

Amtsinddeling:

Stevns, Fakse og Rønnede kommuner er beliggende i Storstrøms Amt, mens de øvrige kommuner er beliggende i Roskilde Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager 3460
2. Straffesager 2760
3. Fogedsager 7798
4. Skiftesager 2031
5. Tinglysningsskemaer 88768

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager ca. 35
Nævningesager ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident) 1 (0)
Dommere 5 (5,2)

Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	7 (8,2)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	35 (38,5)

Særlige bemærkninger:

Det har været overvejet eventuelt at lægge Ishøj Kommune til denne retskreds, for derved at skabe en "Køge Bugt kreds". En sådan model vil imidlertid være uhensigtsmæssig for varetagelsen af det politimæssige arbejde i området. Af denne grund og for at fastholde princippet om overensstemmelse mellem politi- og retskredse, er kommissionen afstået fra at fremsætte et sådant forslag.

12.3.19. Retskreds nr. 19 (Nordsjælland Vest - hovedtingsted i Hillerød)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Frederikssund og Hillerød samt Helsing Kommune fra Helsing retskreds (48 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

201.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 139.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Hillerød - afdelingskontor: Frederikssund.

Nuværende politikredse:

Retskredsen omfatter de nuværende politikredse Frederikssund og Hillerød bortset fra Græsted-Gilleleje Kommune.

Kommuner:

Skibby, Jægerspris, Frederikssund, Frederiksværk, Hundested, Stenløse, Ølstykke, Hillerød, Skævinge, Slangerup, Allerød, Farum og Helsing.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Frederiksborg Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	4540
2. Straffesager	3583
3. Fogedsager	10677
4. Skiftesager	2367
5. Tinglysningsdokumenter	121129

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 40
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	7 (4,5)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	8 (11,4)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	40 (48,7)

Særlige bemærkninger: Ingen.

12.3.20. Retskreds nr. 20 (Nordsjælland Øst - hovedtingsted i Helsingør)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Helsingør og Hørsholm samt Græsted-Gilleleje Kommune fra Helsing retskreds (52 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

164.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 126.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Helsingør - afdelingskontor: Ingen.

Nuværende politikredse:

Helsingør politikreds samt Græsted-Gilleleje Kommune fra Hillerød politikreds.

Kommuner:

Græsted-Gilleleje, Helsingør, Fredensborg-Humlebæk, Birkerød, Hørsholm og Karlebo.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Frederiksborg Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	4209	
2. Straffesager	2834	
3. Fogedsager	9285	
4. Skiftesager	2031	
5. Tinglysningsdokumenter		97752

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 50
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	6 (4,5)
Jurister i øvrigt (heraf 3 assessorer)	8 (9,6)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	35 (40)

Særlige bemærkninger:

Insolvensskiftesager fra det område, der henhører under retten i Hørsholm, behandles i dag af Sø- og Handelsretten. Kommissionen har fundet det naturligt, at retskreds nr. 20 bliver værneting i alle insolvensskiftesager fra retskredsen, dvs. også i sager fra det område, der i dag udgøres af retten i Hørsholm. Der er ved normeringen taget højde herfor.

12.3.21. Retskreds nr. 21 (Hovedstadsområdet Vest - hovedtingsted i Glostrup)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Tåstrup, Glostrup, Brøndbyerne, Rødovre og Hvidovre.

Indbyggerantal:

248.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 223.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Glostrup - afdelingskontor: Ingen.

Nuværende politikredse:

Glostrup og Hvidovre politikredse.

Kommuner:

Høje-Tåstrup, Ishøj, Albertslund, Glostrup, Brøndby, Vallensbæk, Hvidovre og Rødovre.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Københavns Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	6284	
2. Straffesager	5759	
3. Føgedsager	15276	
4. Skiftesager	2372	
5. Tinglysningsskemaer		92741

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 60
Nævningesager	ca. 3-6

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)	
Dommere		10 (7)
Jurister i øvrigt (heraf 4 assessorer)	9 (14,8)	
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)		50 (54,1)

Særlige bemærkninger:

Kommissionen har overvejet, om retskredsen vil få en sådan størrelse, at den burde opdeles i to selvstændige retskredse. De to kredse, der ville blive af nogenlunde samme størrelse, ville imidlertid hver for sig blive mindre end den af kommissionen opstillede idealmode. Under henvisning hertil og da der ikke findes at foreligge sådanne særlige omstændigheder - geografisk eller på anden måde - der gør det naturligt at fravige udgangspunktet, har kommissionen ikke fundet grundlag for at opdele den foreslåede retskreds i to kredse.

12.3.22. Retskreds nr. 22 (Hovedstadsområdet Nord - hovedtingsted i Gladsaxe)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af de nuværende retskredse Ballerup, Lyngby, Gentofte og Gladsaxe.

Indbyggerantal:

313.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 339.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Gladsaxe - afdelingskontor: Lyngby.

Nuværende politikredse:

Gladsaxe, Lyngby og Gentofte politikredse.

Kommuner:

Ballerup, Herlev, Ledøje-Smørum, Værløse, Gladsaxe, Lyngby-Tårnbæk, Søllerød og Gentofte.

Amtsinddeling:

Alle kommuner i retskredsen er beliggende i Københavns Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	6527	
2. Straffesager	4698	
3. Føgedsager		12934

4. Skiftesager	3850	
5. Tinglysningsdokumenter		143176

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 105
Nævningesager	ca. 3-6

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	1 (0)
Dommere	10 (10)
Jurister i øvrigt (heraf 4 assessorer)	10 (15,5)
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	55 (61,2)

Særlige bemærkninger:

Retskredsen vil indeholde to politikredse, såfremt Politikkommissionens foreløbige udkast til ny politikredsinddeling gennemføres.

Dette er baggrunden for, at der foreslås et afdelingskontor i Lyngby, selvom afstanden til hovedtingstedet er begrænset. Hvorvidt afdelingskontoret tillige vil skulle anvendes til foged- og skiftesager må være op til den kommende domstolschef at afgøre.

Kommissionen har overvejet, om retskredsen vil få en sådan størrelse, at den - i lighed med Politikkommissionens forslag - burde opdeles i to selvstændige retskredse. De to kredse, der ville blive af nogenlunde samme størrelse, ville imidlertid hver for sig blive mindre end den af kommissionen opstillede idealmodel. Under henvisning hertil og da der ikke findes at foreligge sådanne særlige omstændigheder - geografisk eller på anden måde - der gør det naturligt at fravige udgangspunktet, har kommissionen ikke fundet grundlag for at opdele den foreslåede retskreds i to kredse.

12.3.23. Retskreds nr. 23 (København Vest - hovedtingsted på Frederiksberg)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af den nuværende Frederiksberg retskreds med en del af Københavns Byret (41 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

292.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 355.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Frederiksberg - afdelingskontor: Ingen.

Nuværende politikredse:

Retskredsen omfatter den nuværende Frederiksberg politikreds samt en del af Københavns Politi.

Kommuner:

Frederiksberg samt følgende postdistrikter i Københavns Kommune: 2400 København NV, 2700 Brønshøj, 2720 Vanløse, 2450 København SV og 2500 Valby.

Amtsinddeling:

Alle områder i retskredsen er beliggende i København og Frederiksberg kommuner.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	5404	
2. Straffesager	9086	
3. Fogedsager		17323
4. Skiftesager	4231	
5. Tinglysningsdokumenter		110521

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 70
Nævningesager	ca. 5-10

Normering (den hidtidige normering for retskredsene i afsnit 12.3.23.-24. er opgjort samlet sidst i afsnit 12.3.24.):

Domstolschef (præsident)	1	
Dommere	15	
Jurister i øvrigt (heraf 4 assessorer)		10
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)		65

Særlige bemærkninger:

Kommissionen har meget nøje overvejet og drøftet forskellige muligheder for den fremtidige retskredsinddeling i Københavnsområdet, dvs. det område, der i dag udgøres af Københavns Byret, retten på Frederiksberg og retten i Tårnby.

Kommissionens overvejelser har navnlig drejet sig om, hvorvidt man skal etablere een stor kreds i Københavnsområdet, eller om det vil være mere hensigtsmæssigt med en opdeling på flere embeder og herunder en opdeling af Københavns Byret. Det bemærkes, at dommerne i Københavns Byret flere gange har haft lejlighed til at fremkomme med deres synspunkter og holdninger til det spørgsmål - først under et møde i Københavns Byret og senere i en skriftlig henvendelse til kommissionen.

Kommissionen har i sine overvejelser lagt til grund, at Retsplejerådets forslag vedrørende de civile sager og nævningesager vil betyde, at der vil skulle tilføres det samlede Københavnsområde - og navnlig Københavns Byret - et ikke ubetydeligt antal yderligere dommere, således at een stor kreds ville blive noget større end den nuværende Københavns Byret.

Efter en samlet vurdering foreslår kommissionen, at der etableres i alt to retskredse i det område, der i dag omfatter den nuværende Københavns Byret, retten på Frederiksberg og retten i Tårnby.

Efter forslaget deles Københavns Byret i to, således at den ene kreds (retskreds nr. 23 - København Vest med hovedtingsted på Frederiksberg) kommer til at bestå af den nuværende Frederiksberg retskreds og 41 % af den nuværende Københavns Byret, mens den anden (retskreds nr. 24 - Københavns Byret) kommer til at bestå af retten i Tårnby og 59 % af den nuværende Københavns Byret.

Det har været overvejet, om postdistrikterne København NV og København SV (2400 og 2450) burde tillægges Københavns Byret for af praktiske grunde at opnå en opdeling, hvor alle postdistrikter, der hedder noget med København, henhører under Københavns Byret. Det er imidlertid den helt overvejende opfattelse i kommissionen, at størrelsesforholdet mellem de foreslåede retskredse nr. 23 og nr. 24 ikke bør forrykkes yderligere.

Fordelingen af de sager, der i dag hører under Københavns Byret, er sket efter de retningslinier, der er skitseret i indledningen til afsnit 12.3., dvs. på grundlag af tal oplyst af byretten.

12.3.24. Retskreds nr. 24 (Københavns Byret - hovedtingsted i København)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en sammenlægning af den nuværende retskreds Tårnby med en del af Københavns Byret (59 % af denne retskreds).

Indbyggerantal:

342.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 421.000 indbyggere).

Hovedtingsted: København - afdelingskontor: Tårnby.

Nuværende politikredse:

Tårnby politikreds samt en del af Københavns Politi.

Kommuner:

Dragør, Tårnby samt følgende postdistrikter i Københavns Kommune: København K og C, 2200 København N, 2100 København Ø, København V og 2300 København S. Derudover

omfatter kredsen enkelte ejendomme, der er beliggende i postdistrikt 2900 Hellerup, men hører til Københavns Kommune.

Amtsinddeling:

Retskredsen er beliggende i Københavns Amt og Københavns Kommune.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	11597
2. Straffesager	21001
3. Føgedsager	21146
4. Skiftesager	4765
5. Tinglysningsdokumenter	124673

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 200
Nævningesager	ca. 20-25

Normering (den hidtidige normering for retskredsene i afsnit 12.3.23.-24. er opgjort samlet nedenfor):

Domstolschef (præsident)	1
Dommere	46
Jurister i øvrigt (heraf 7 assessorer)	15
Kontorfunktionærer (heraf 1 adm. kontorleder)	110

Særlige bemærkninger:

Som det fremgår ovenfor under de særlige bemærkninger til afsnit 12.3.23., har kommissionen nøje overvejet og drøftet forskellige muligheder for den fremtidige retskredsinddeling i Københavnsområdet, men foreslår efter en samlet vurdering, at der etableres i alt to retskredse i det område, der i dag omfatter den nuværende Københavns Byret, retten på Frederiksberg og retten i Tårnby. Overvejelserne er nærmere gengivet ovenfor i afsnit 12.3.23., hvortil henvises.

Fordelingen af de sager, der i dag hører under Københavns Byret, er sket efter de retningslinier, der er skitseret i indledningen til afsnit 12.3., dvs. på grundlag af tal oplyst af byretten.

En del af den nuværende Københavns Byrets område tillægges efter kommissionens forslag den foreslåede retskreds nr. 23 (København Vest). Da Retsplejerådets forslag vedrørende civile sager og nævningesager imidlertid vil betyde, at der skal tilføres retskredsen flere dommere, og da retskredsen vil omfatte den nuværende Tårnby retskreds, vil den foreslåede retskreds nr. 24 få næsten lige så mange dommere som den nuværende Københavns Byret.

Københavns Byret varetager i dag løbende en række store og langvarige sager, herunder selskabstømmersager, hvoraf der i nogle tilfælde medvirker en suppleantdommer. Da byretten fortsat skal kunne behandle sådanne meget store og langvarige sager, er der - på grundlag af oplysninger fra Københavns Byret om antallet og omfanget af disse sager - ved normeringen tilført embedet 12 dommere og 10 kontorfunktionærer udover det antal, som de ovenfor i afsnit 12.2. skitserede mål- og normtal i sig selv fører til.

Samlet normering for retskredsene i afsnit 12.3.23.-24. (i parentes den hidtidige samlede normering for de nuværende retskredse København, Frederiksberg og Tårnby):

Domstolschefer (præsidenter)	2 (1)
Dommere (ekskl. rejsedommere)	61 (51)
Rejsedommere	0 (2)
Jurister i øvrigt (heraf 11 assessorer)	25 (23,8)
Kontorfunktionærer (heraf 2 adm. kontorledere)	175 (187,1)

12.3.25. Retskreds nr. 25 (Bornholm - hovedtingsted i Rønne)

Nuværende retskredse:

Retskredsen er en videreførsel af den nuværende retskreds retten i Rønne.

Indbyggerantal:

44.000 indbyggere (i 1971 var der i samme område 47.000 indbyggere).

Hovedtingsted: Rønne - afdelingskontor: Ingen.

Nuværende politikredse:

Retskredsen omfatter den nuværende politikreds Bornholm.

Kommuner:

Retskredsen omfatter følgende kommuner: Allinge-Gudhjem, Hasle, Rønne, Aakirkeby og Nexø.

Retskredsen omfatter også Christiansø.

Amtsinddeling:

Hele retskredsen er beliggende i Bornholms Amt.

Sagsantal (1999):

1. Civile sager	986
2. Straffesager	720
3. Fogedsager	2152
4. Skiftesager	745
5. Tinglysningsdokumenter	25699

Antallet af sager, der årligt kan forventes overført fra landsretten til denne byret, anslås til:

Civile sager	ca. 10
Nævningesager	ca. 0-3

Normering (i parentes den hidtidige normering):

Domstolschef (præsident)	0 (0)
Dommere	1 (1)
Jurister i øvrigt (heraf 1 assessor)	3 (3)
Kontorfunktionærer	10 (10,5)

Særlige bemærkninger:

Kommissionen har nøje overvejet, om denne kreds bør opretholdes som en selvstændig retskreds, eller om den bør indgå som en del af en anden kreds.

Opretholdes Bornholm som en selvstændig retskreds, vil den have en sådan størrelse, at den ikke eller kun vanskeligt vil kunne opfylde en række af de krav, som kommissionen har opstillet ovenfor i kapitel 9.

På den anden side vil de helt særlige geografiske forhold under alle omstændigheder gøre det nødvendigt, at der også fremover vil skulle være en dommer og øvrige jurister fast på Bornholm. Det ville endvidere være nødvendigt at opretholde stort set alle funktioner, der hører til et dommerembede, herunder en egentlig administration, på øen, og der ville derfor være behov for et personale svarende stort set til det nuværende personale.

De helt særlige geografiske forhold sammenholdt med den omstændighed, at Politikommissionen vil foreslå Bornholm opretholdt som selvstændig politikreds, har derfor ført til, at kommissionen har valgt at opretholde en selvstændig retskreds på Bornholm.

For at afbøde virkningerne af, at der vil være en række af fremtidens krav, som denne retskreds ikke selv vil kunne opfylde, vil det være nødvendigt, at den løbende kan få bistand fra et andet embede, herunder til varetagelsen af sager, der skal behandles af mere end en dommer. Kommissionen foreslår derfor, at sådan bistand vil skulle ydes af Københavns Byret, jf. udkastet til retsplejelovens § 45 nedenfor i kapitel 17.

12.4. Statsretlige og ansættelsesretlige aspekter i forhold til kommissionens forslag

Ovenfor i kapitel 8 er der foretaget en mere generel gennemgang af de statsretlige og/eller ansættelsesretlige aspekter, som vil kunne få betydning i forbindelse med en ændring af domstolsstrukturen. I den forbindelse er det relevante retsgrundlag nærmere gennemgået. Det drejer sig navnlig om grundlovens § 64 og § 27, tjenestemandslovens § 12 og § 32, retsplejelovens regler om ansættelsesværn, overenskomstgrundlaget for dommerfuldmægtige og de overenskomstansatte kontorfunktionærer samt de relevante ansættelsesretlige grundsætninger. Endelig er de mere generelle statsretlige og/eller ansættelsesretlige aspekter ved en retskredsreform for hver enkelt gruppe af ansatte beskrevet ovenfor i afsnittene 8.3. - 8.5.

I dette afsnit beskrives de statsretlige og/eller ansættelsesretlige aspekter og konsekvenser ved det konkrete forslag til en fremtidig byretsstruktur, som kommissionen har opstillet ovenfor i afsnit 11.3. og 12.3. Spørgsmålet behandles nedenfor for henholdsvis dommere, retsassessorer, dommerfuldmægtige, kontorfunktionærer og andre ansatte ved byretterne.

Det bemærkes indledningsvis, at kommissionen forudsætter, at det så vidt muligt vil være det absolutte udgangspunkt, at de ansatte ved domstolene - medmindre den enkelte selv har andre ønsker - forbliver tilknyttet det område, hvor den enkeltes nuværende arbejdsplads er beliggende, dvs. at de ansatte "følger den hidtidige retskreds".

12.4.1. Dommerne

For dommerne må det i relation til beskyttelsen i grundlovens § 64 vurderes, om de tiltag, der vil komme på tale i forbindelse med kommissionens forslag til en strukturændring, vil indebære forflyttelse, og i bekræftende fald om der vil foreligge "en omordning af domstolene", jf. nærmere om disse begreber ovenfor i afsnit 8.2.1.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 12.3., vil kommissionens forslag indebære, at en række dommere vil skulle flyttes fra deres nuværende embede til et større embede. Da ansættelsesområdet for en dommer er det enkelte embede, vil forslaget samtidig indebære, at disse dommere vil få ændret deres hidtidige ansættelsesområde.

På denne baggrund og på baggrund af det ovenfor i afsnit 8.2.1. anførte om forflyttelsesbegrebet i grundlovens § 64, 2. pkt., må det antages, at en sådan ændring vil indebære, at der foreligger forflyttelse efter grundlovens § 64, 2. pkt.

Allerede som følge af, at antallet af embeder efter forslaget vil blive reduceret fra 82 til 25, vil der være mange dommere, der i dag fungerer som embedschefer, men som ikke fremover vil få overordnede ledelsesmæssige beføjelser ved deres nye embede. Hertil kommer, at kommissionen ovenfor i afsnit 11.3.2.1. har anført, at stillingerne som domstolschef - med undtagelse af de nuværende præsidentstillinger - bør være helt nye stillinger, der besættes efter opslag, og at andre end embedschefer fra de embeder, der er blevet sammenlagt, således også skal kunne komme i betragtning.

I de tilfælde, hvor en dommer, der i dag fungerer som embedschef, ikke skal være embedschef under den nye struktur, må der antages at være tale om så væsentlige ændringer i stillingen, at der foreligger forflyttelse i grundlovens forstand. Dette gælder, uanset om vedkommende skal flyttes til et andet tjenestested.

Efter kommissionens forslag vil en dommer have tjenestested ved hele embedet - dvs. ved hovedtingstedet med tilhørende afdelingskontorer - og vil således være forpligtet til at gøre tjeneste ved alle rettens kontorer i retskredsen. Afdelingskontorerne vil efter forslaget typisk ligge i noget større afstand fra hovedtingstedet end de nuværende afdelingskontorer og bitingsteder. Efter kommissionens forslag er det klare udgangspunkt, at de egentlige retssager skal behandles på hovedtingstedet, men de steder, hvor de geografiske afstande er meget betydelige, har kommissionen dog - som anført ovenfor i afsnit 12.1. - forudsat, at afdelingskontorerne anvendes i videre omfang, herunder også til behandling af retssager. Det kan ikke afvises, at den nævnte ordning - afhængig af afstandene og omfanget af de opgaver, som den enkelte dommer skal varetage på afdelingskontoret - enkelte steder vil kunne udgøre så væsentlige ændringer i de hidtidige ansættelsesvilkår, at denne omstændighed i sig selv vil kunne indebære en forflyttelse i grundlovens forstand.

Efter grundlovens § 64, 2. pkt., kan dommere kun forflyttes i tilfælde af en omordning af domstolene. Begrebet "en omordning af domstolene" er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 8.2.1.

På baggrund af det i afsnit 8.2.1. anførte synes der ikke at være tvivl om, at kommissionens forslag til en strukturændring vil være en omordning af domstolene i grundlovens forstand. Der lægges herved navnlig vægt på, at strukturændringen vil berøre alle embeder, samt at den vil være begrundet i saglige og almene hensyn, herunder navnlig hensynet til den bedst mulige varetagelse af domstolenes fremtidige opgaver.

Hvis kommissionens forslag gennemføres, vil den enkelte dommer således ikke kunne modsætte sig forflyttelse i den forstand, at den pågældende kan kræve at forblive i sin hidtidige stilling.

Dommerne kan derimod efter grundlovens § 27, stk. 3, vælge i stedet at lade sig afskedige med pension efter de almindelige regler. Dvs. at de - såfremt betingelserne i øvrigt er opfyldt -

vil være berettiget til aktuel egenpension efter tjenestemandspensionslovens § 2, stk. 1.

Kommissionens forslag forudsætter på baggrund af Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans og Domstolsudvalgets anbefalinger om varetagelsen af retsarbejdet en forøgelse af det samlede antal byretsdommere. Derimod skønnes Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans som anført nedenfor i kapitel 16 alt andet lige at kunne give mulighed for en personalemæssig reduktion i landsretterne i en størrelsesorden svarende til ca. 2 afdelinger i Vestre Landsret og 3-4 afdelinger i Østre Landsret. Kommissionen forudsætter dog, at den nævnte reduktion vil kunne ske ved naturlig afgang, dvs. uden afskedigelser. Kommissionen er på denne baggrund ikke gået ind i en nærmere vurdering af spørgsmålet om retsstillingen ved afskedigelse af dommere.

Efter tjenestemandsløvens § 32, stk. 1, er en tjenestemand, der afskediges, fordi ændringer i forvaltningens organisation eller arbejdsform medfører, at stillingen nedlægges, berettiget til rådighedsløn. Bestemmelsens stk. 4 indeholder dog en række undtagelser herfra. Der er således ikke krav på rådighedsløn, hvis der anvises en anden stilling, som den pågældende har pligt til at overtage efter lovens § 12. Det bemærkes, at bestemmelsen i § 12 ikke gælder for dommere. Ændringer i en tjenestemandsstillings omfang og beskaffenhed kan være så betydelige, at forholdet må sidestilles med stillingens nedlæggelse, jf. ovenfor i afsnit 8.2.3., hvor det endvidere fremgår, at der generelt stilles større krav til en stillingsændrings intensitet for at anse stillingen for nedlagt end for at statuere forflyttelse.

Spørgsmålet om de løn- og pensionsmæssige forhold i forbindelse med afskedigelse og forflyttelse af dommere er gennem Justitsministeriets Lovafdeling blevet forelagt Finansministeriet.

Finansministeriet har i den anledning udtalt følgende i en udtalelse af 4. december 2000:

"Det må formentlig antages, at stillingerne som byretsdommer som udgangspunkt ikke kan betragtes som nedlagt, da dommerfunktionerne opretholdes i uændret antal med et grundlæggende identisk indhold. De i forbindelse med omorganiseringen foreslåede ændringer af de enkelte stillingers omfang og beskaffenhed kan endvidere ikke anses for så indgribende, at omlægningen kan sidestilles med stillingernes nedlæggelse, men må alene antages at indebære, at forflyttelsesgrænsen overskrides i relation til den enkelte dommer,

Dommerne vil således ikke kunne kræve sig afskediget med rådighedsløn efter TL § 32.

Hvis en dommer, der i forbindelse med omstruktureringen er afskediget med pension på grund af forflyttelsen, efterfølgende efter ansøgning genansættes i en dommerstilling (eller anden stilling med tjenestemandspensionsrettigheder), vil tjenestemandspensionen blive inddraget i medfør af TPL § 10.

Dersom det måtte lægges til grund, at dommerstillingerne anses for nedlagt som følge af omorganiseringen, gælder for dommere, der er afskediget med rådighedsløn i henhold til TL § 32, og som senere genansættes i en dommerstilling (eller anden stilling med tjenestemandspensionsrettigheder), at der vil skulle ske standsning af rådighedslønnen i medfør af § 1, stk. 1, nr. 1, i bekg. nr. 604 af 28. juni 1994 om midlertidig standsning af udbetaling af rådighedsløn og ventepenge, dog kun i det omfang lønnen i den nye stilling er højere end eller lig med rådighedslønnen, jf. stk. 2 og 3. I modsat fald foretages der alene en reduktion af rådighedslønnen med et beløb svarende til lønnen i den nye stilling. Udbetalingen af rådighedsløn genoptages, hvis det nye ansættelsesforhold ophører inden udløbet af rådighedslønperioden."

Som det fremgår af Finansministeriets udtalelse, kan der være en vis usikkerhed med hensyn til bedømmelsen af, om der vil kunne være tale om forhold, der vil kunne sidestilles med stillingsnedlæggelser, og dermed om muligheden for at oppebære rådighedsløn. Dette gælder navnlig tilfælde, hvor en dommer hidtil har haft chefbeføjelser, men efter reformen skal fungere udelukkende med judicielle beføjelser. Kommissionen skal derfor understrege, at den endelige afgørelse af dette spørgsmål må afhænge af en konkret vurdering af den enkeltes stilling før og efter forflyttelsen, og at spørgsmålet i sidste ende må afgøres under en civil retssag.

Det følger af grundlovens § 27, stk. 3, at det vil være en forudsætning for forflyttelse af dommere, at de ikke lider indtægtstab.

12.4.2. Retsassessorerne og justitssekretæren i Københavns Byret

Indledningsvis bemærkes, at der, som det fremgår ovenfor i afsnit 12.3., efter kommissionens forslag til den fremtidige normering af de enkelte embeder, vil kunne ske en reduktion af det nuværende antal retsassessorer på i alt 32 årsværk. Det er kommissionens opfattelse, at den nævnte reduktion vil kunne ske ved naturlig afgang, dvs. uden afskedigelser. Spørgsmålet om retsstillingen i forbindelse med afskedigelse behandles derfor ikke nedenfor.

Kommissionens forslag må som nævnt antages at indebære en omordning af domstolene i relation til grundlovens § 64. Dette betyder, at der i forbindelse med gennemførelsen af forslaget vil kunne ske uansøgt ændring af tjenestested for retsassessorerne, jf. retsplejelovens § 54, stk. 4, jf. stk. 2, 1. pkt.

Det følger endvidere af tjenestemandslovens § 12, stk. 1, at retsassessorer har pligt til at affinde sig med stillingsforandringer eller til at overtage en anden stilling inden for ansættelsesområdet, hvis forandringen ikke ændrer tjenestens karakter, og hvis stillingen er passende.

Endelig er retsassessorer som kongeligt udnævnte tjenestemænd omfattet af grundlovens § 27, stk. 3. Såfremt der konkret måtte foreligge forflyttelse efter denne bestemmelse, har den enkelte retsassessor derfor valget mellem forflyttelse eller afsked med pension. I tilfælde af forflyttelse er det efter § 27, stk. 3, en forudsætning, at der ikke lides indtægtstab.

Ved vurderingen af, om der foreligger forflyttelse i forhold til grundloven og tjenestemandsloven, må det som anført i afsnit 8.4. indgå, at retsassessorerne - i modsætning til dommerne - er udnævnt med domstolene som ansættelsesområde og gør tjeneste ved det enkelte embede "indtil videre", samt at det grundlæggende indhold i stillingen som retsassessor ligger nogenlunde fast, selvom indholdet af de enkelte stillinger kan variere. Hvis en retsassessor, der tidligere hovedsagelig har været beskæftiget med retsarbejde, i forbindelse med gennemførelsen af strukturforslaget bliver leder af f.eks. skifteretten eller retssekretariatet, vil der således overordnet være tale om arbejde af samme art som i den tidligere stilling, og forflyttelsesgrænsen vil derfor ikke være overskredet. Det samme vil gælde retsassessorer, der tidligere har ledet en specialafdeling og nu vil skulle lede en anden specialafdeling eller et af de foreslåede sekretariater ved embederne.

På denne baggrund og da kommissionen forudsætter, at også retsassessorerne som hovedregel vil forblive tilknyttet det område, hvor den hidtidige arbejdsplads er beliggende, jf. nedenfor, vil det være det helt klare udgangspunkt, at kommissionens forslag ikke indebærer en forflyttelse i grundlovens og tjenestemandslovens forstand. I andre tilfælde vil det afhænge af de konkrete forhold, om der kan siges at foreligge forflyttelse i forhold til de nævnte bestemmelser.

For justitssekretæren i Københavns Byret gælder som for de øvrige justitssekretærer, at de er udnævnt som justitssekretær ved det enkelte embede og således har dette som ansættelsesområde, jf. ovenfor i afsnit 8.4. Da de arbejdsopgaver, som efter retsplejeloven er henlagt til justitssekretæren, alene udgør en meget begrænset del af de opgaver, som justitssekretæren varetager, og da den helt overvejende del af arbejdsopgaverne er administrative opgaver, forudsætter kommissionen, at de personer, der allerede er udnævnt til justitssekretærer, vil kunne fortsætte i en tilsvarende stilling i det administrative sekretariat ved vedkommende embede.

12.4.3. Dommerfuldmægtigene

Kommissionen har som nævnt i afsnit 12.2. forudsat, at der ikke vil være behov for at foretage afskedigelser af dommerfuldmægtige som følge af dens forslag.

Som anført flere gange ovenfor må kommissionens forslag antages at indebære en omordning af domstolene i relation til grundlovens § 64, hvilket betyder, at der for dommerfuldmægtigene vil kunne ske afskedigelse eller uansøgt ændring af tjenestested, jf. retsplejelovens § 54, stk. 4, jf. stk. 2, 1. pkt.

Også for dommerfuldmægtigene gælder, at det forudsættes, at disse ved gennemførelsen af kommissionens forslag som hovedregel vil forblive tilknyttet det område, hvor deres nuværende arbejdsplads er beliggende. Det bemærkes dog herved, at dommerfuldmægtigene som et led i deres uddannelse skal gøre tjeneste ved flere embeder.

Dommerfuldmægtigene er ansat med domstolene som ansættelsesområde, og både ved ansættelsen samt ved efterfølgende stillingsskift er det skriftligt tilkendegivet, at der "indtil videre" skal gøres tjeneste ved et bestemt embede. Selvom det derfor må antages, at ændringerne som følge af en strukturreform som det klare udgangspunkt ikke vil kræve varsling af den enkelte dommerfuldmægtig, forudsætter kommissionen, at den fremtidige stillingsplacering vil blive fastlagt i god tid.

12.4.4. Kontorfunktionærerne

Indledningsvis bemærkes, at der, som det fremgår ovenfor i afsnit 12.3., efter kommissionens forslag til den fremtidige normering af de enkelte embeder, vil kunne ske en reduktion af det nuværende antal kontorfunktionærer på i alt 117 årsværk. Som nævnt er det kommissionens opfattelse, at denne reduktion vil kunne ske ved naturlig afgang, dvs. uden afskedigelser. Spørgsmålet om retsstillingen i forbindelse med afskedigelse behandles derfor ikke nedenfor.

For de tjenestemandsansatte kontorfunktionærer skal retsstillingen ved en gennemførelse af kommissionens forslag vurderes efter tjenestemandslovens § 12. Det skal således vurderes, om forslaget vil indebære stillingsforandringer, som disse ansatte efter bestemmelsen ikke har pligt til at tåle, jf. ovenfor i afsnit 8.2.3.

Ved denne vurdering har kommissionen lagt vægt på, at de tjenestemandsansatte kontorfunktionærer er ansat med domstolene som ansættelsesområde og således må kunne påregne at blive flyttet til et andet embede. På grund af betingelsen om, at stillingen efter ændringen skal være passende, antages der dog at være grænser for, hvilke ændringer i tjenestestedets placering tjenestemanden skal finde sig i. Da det som nævnt forudsættes, at de ansatte ved domstolene så vidt muligt - medmindre den enkelte selv har andre ønsker - forbliver tilknyttet det område, hvor den enkeltes nuværende arbejdsplads er beliggende, må det antages, at de ændringer i tjenestestedet, som forslaget vil medføre for tjenestemandsansatte kontorfunktionærer, ikke vil indebære en overskridelse af grænsen i tjenestemandslovens § 12. Det samme vil gælde eventuelle efterfølgende - permanente eller midlertidige - ændringer i

den enkelte tjenestemand's tjenestested inden for retskredsen.

Kommissionen har endvidere lagt vægt på, at de tjenestemand'sansatte kontorfunktionærer som det absolutte udgangspunkt vil have samme stillingsbetegnelse efter gennemførelsen af forslaget. Måtte der helt undtagelsesvis opstå den situation, at nogle af de tjenestemand'sansatte kontorfunktionærer ikke vil kunne flyttes til stillinger på det hidtidige niveau, vil vurderingen på dette punkt afhænge af de konkrete omstændigheder. Da kontorfunktionærerne ved domstolene må betragtes som generalister, vil udgangspunktet dog være, at omklassificering til en lavere stilling ikke vil indebære, at grænsen efter § 12 er overskredet. Det bemærkes herved, at den eller de pågældende i medfør af tjenestemand'slovens § 55 vil opretholde den hidtidige løn.

Da kontorfunktionærerne som anført må betragtes som generalister, vil en kontorfunktionær, der hidtil har arbejdet i f.eks. skifteretten, således - som det er tilfældet i dag - kunne komme til at gøre tjeneste i f.eks. tinglysningen, uden at der derved vil foreligge en overskridelse af grænsen i § 12.

Endelig skal det fremhæves, at forslaget vil være et led i en omfattende og generel ændring af domstolsstrukturen, samt at den vil være begrundet i saglige og almene hensyn, herunder navnlig hensynet til den bedst mulige varetagelse af domstolenes fremtidige opgaver.

Sammenfattende er det således kommissionens opfattelse, at de ændringer, som kommissionens forslag vil indebære for de tjenestemand'sansatte kontorfunktionærer, som det helt klare udgangspunkt ikke vil gå ud over grænsen i tjenestemand'slovens § 12.

De overenskomstansatte kontorfunktionærer har som nævnt i afsnit 8.5.2. deres (nuværende) embede som ansættelsesområde. Da kommissionens forslag i et eller andet omfang vil berøre næsten alle de nuværende embeder, vil forslaget betyde, at næsten alle overenskomstansatte kontorfunktionærer vil få et nyt eller dog et ændret ansættelsesområde.

Ansættelsesområdet vil efter gennemførelsen af reformen være hele det nye embede. De enkelte kontorfunktionærer vil i det daglige enten være tilknyttet hovedtingstedet eller et afdelingskontor, men domstolschefen vil kunne træffe beslutning om, at de - midlertidigt eller permanent - skal gøre tjeneste ved et andet af embedets kontorer.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 8.2.5., kan ændringer, der ligger inden for ansættelsesaftalens individuelle og generelle forudsætninger sættes i værk uden varsel. Ændringer, der ligger uden for ansættelsesaftalens forudsætninger, skal derimod varsles over for den ansatte.

Ændringer i selve ansættelsesområdet vil derfor som det helt klare udgangspunkt forudsætte, at der gives de berørte kontorfunktionærer et varsel svarende til opsigelsesvarslet. Efter kommissionens opfattelse bør der dog i forbindelse med gennemførelsen af forslaget over for alle overenskomstansatte kontorfunktionærer gives et sådant varsel om de ændringer i ansættelsesområdet, der vil følge af kommissionens forslag.

For så vidt angår andre ændringer vil spørgsmålet om, hvorvidt der vil kræves varsel, som ovenfor nævnt bero på en konkret vurdering af, om ændringen ligger inden for ansættelsesaftalens individuelle og generelle forudsætninger.

Vedrørende retsvirkningerne af en varslet ændring af ansættelsesforholdene henvises i øvrigt til afsnit 8.2.5.

12.4.5. Andre ansatte

Retsbude, servicemedarbejdere og rengøringspersonale er ansat i henhold til StK-fællesoverenskomsten og overenskomstaftaler inden for de enkelte områder. For disse grupper af ansatte kan således henvises til det ovenfor anførte vedrørende de overenskomstansatte kontorfunktionærer.

For så vidt angår de tjenestemand'sansatte vagtmestre i Københavns Byret henvises til det ovenfor anførte vedrørende de tjenestemand'sansatte kontorfunktionærer.

12.5. Iværksættelse

Den foreslåede retskredsreform vil forudsætte temmelig omfattende ændringer på mange områder. For domstolene selv vil der navnlig være tale om forandringer for medarbejderne og ændringer af bygningsmæssig karakter.

Kommissionen finder det - bl.a. af hensyn til iværksættelsen af Retsplejerådets forslag inden for civilsagsområdet - afgørende, at de nye byretter etableres og kommer til at fungere som enheder hurtigst muligt efter forslagets vedtagelse. Dette vil kræve, at man hurtigt får samlet varetagelsen af de administrative og ledelsesmæssige opgaver hos domstolschefen og den administrative enhed og får oprettet et fælles retssekretariat med jurister, som foreslået af Retsplejerådet. Der må endvidere ret hurtigt skabes mulighed for, at alle embedets dommere og

Øvrige jurister kan placeres i den by i retskredsen, der efter forslaget skal være hovedtingsted, eller dog få denne som hovedarbejdsplads. Det samme gælder for de øvrige medarbejdere, der ikke skal gøre tjeneste ved et afdelingskontor.

Den skitserede samling af den administrative enhed, retssekretariatet og embedets medarbejdere ved hovedtingstedet vil kræve, at der hurtigt sker en række bygningsmæssige ændringer. Der henvises herved til kapitel 16.

Kommissionen er i øvrigt opmærksom på, at det ikke er realistisk at forestille sig, at man inden for en kort tidshorizont vil kunne gennemføre en retskredsreform som den foreslåede fuldt ud med permanente og fuldt tilfredsstillende løsninger for alle de nye embeder.

Af hensyn til medarbejderne og for snarest muligt at få de nye embeder til at fungere godt og effektivt, er det særdeles vigtigt, at der for alle medarbejdere hurtigst muligt tages stilling til, ved hvilket embede den enkelte fremover skal gøre tjeneste. Det forudsættes, at det vil være det absolutte udgangspunkt, at medarbejderne - medmindre den enkelte selv har andre ønsker - forbliver tilknyttet det område, hvor den nuværende arbejdsplads er beliggende, dvs. "følger den hidtidige retskreds". Det er samtidig vigtigt, at de nye embeder hurtigst muligt påbegynder arbejdet med at fastlægge den interne struktur og herunder den enkelte medarbejders placering i denne. Der bør i den forbindelse tages stilling til, om den pågældende indtil videre i det daglige skal gøre tjeneste ved hovedtingstedet eller ved et afdelingskontor. Kommissionen forudsætter, at der såvel ved fastlæggelsen af den enkelte medarbejders fremtidige embede som ved den interne placering ved dette i størst muligt omfang tages hensyn til den enkeltes ønsker, herunder til den enkeltes hidtidige arbejdsopgaver, bopæl og transportmuligheder mv. Kommissionen forudsætter derfor også, at der afholdes samtaler med alle de medarbejdere, hvis hidtidige arbejdsopgaver eller tjenestested berøres af retskredsreformen. De ansættelsesretlige forhold mv. i forbindelse med den foreslåede reform er behandlet ovenfor i kapitel 8.

Det bemærkes, at der efter kommissionens opfattelse må forventes at kunne opstå vanskeligheder med både at fastholde de nuværende medarbejdere og at rekruttere nye medarbejdere til domstolene, hvis den umiddelbare gennemførelsesfase trækker i langdrag.

Kommissionen finder det derfor vigtigt, at forslaget til en ny retskredsinddeling og etableringen af de nye embeder sættes i kraft så hurtigt efter vedtagelsen, som det vil være praktisk og realistisk muligt.

Forslaget omfatter alle de nuværende retskredse, og etableringen af de enkelte nye retskredse hænger tæt sammen. Af denne grund og af hensyn til iværksættelsen af Retsplejerådets forslag inden for civilsagsområdet vil det være nødvendigt, at forslaget træder i kraft på samme tid for alle retskredse.

Etableringen af de nye embeder og fastlæggelsen af de fremtidige organisatoriske, personalemæssige og bygningsmæssige forhold for de enkelte nye embeder vil først kunne ske, når der er udpeget en domstolschef ved embederne. En del af disse spørgsmål vil som nedenfor anført skulle behandles i tæt samarbejde mellem domstolschefen og Domstolsstyrelsen. Kommissionen foreslår derfor, at domstolscheferne ved de nye embeder udpeges ca. et halvt år før, den nye retskredsinddeling træder i kraft, således at de allerede fra dette tidspunkt sammen med Domstolsstyrelsen kan deltage i arbejdet med etableringen af den nye struktur.

Arbejdet med etableringen af den nye struktur og de nye embeder vil kræve et meget tæt samarbejde mellem de enkelte embeder og Domstolsstyrelsen om bl.a. personaleforhold og bygningsmæssige forhold, samt en betydelig koordinering og styring fra Domstolsstyrelsen.

Kommissionen forestiller sig i den forbindelse, at der i samarbejde mellem styrelsen og de nye domstolschefer hurtigst muligt efter udpegelsen af domstolscheferne udarbejdes en handlingsplan for etableringen af de enkelte nye embeder, herunder for de personalemæssige, bygningsmæssige og teknologiske forhold. Disse handlingsplaner bør formentlig af praktiske og tidsmæssige grunde koncentrere sig om alle de forhold, der skal tages stilling til og iværksættes, for at få de nye embeder til at fungere bedst muligt fra ikrafttrædelsesdatoen.

Det vil derudover formentlig være nødvendigt, at der relativt hurtigt efter ikrafttrædelsen udarbejdes en handlingsplan for, hvordan forholdene ved det enkelte embede - navnlig de personalemæssige og bygningsmæssige forhold - på længere sigt kan komme til at fungere som forudsat i forslaget. Sådanne mere langsigtede planer vil således bl.a. omfatte planer for de normeringsmæssige forhold og mere langsigtede planer for de bygningsmæssige forhold ved embedet, herunder for tilvejebringelsen af det nødvendige bevillingsmæssige grundlag.

Det skal i den forbindelse understreges, at det efter kommissionens opfattelse er vigtigt, at den ovenfor skitserede overgangsfase ikke bliver længere end nødvendigt, men at der tværtimod skabes de nødvendige - herunder de bevillingsmæssige - rammer for, at de enkelte embeder hurtigst muligt kan komme til at fungere som forudsat i forslaget.

Vedrørende de personalemæssige forhold har kommissionen som anført ovenfor i afsnit 12.2. forudsat, at den reduktion af det samlede antal retsassessorer, dommerfuldmægtige og kontorfunktionærer, som skønnes at kunne ske, hvis forslaget gennemføres, vil kunne ske ved naturlig afgang, dvs. uden afskedigelser. Det bemærkes i den forbindelse, at de anførte normeringer er fastsat med baggrund i de fordele, som man vil få ved at have embedets personale samlet på hovedtingstedet og et eller to afdelingskontorer. I det omfang, at det på grund af de bygningsmæssige forhold i en kortere eller længere periode vil være nødvendigt at have medarbejderne og sagsbehandlingen fordelt på flere steder end forudsat i forslaget, jf.

nedenfor, vil det alt andet lige betyde, at der ved embederne i denne periode vil være behov for en større normering end anført.

Vedrørende de bygningsmæssige forhold vil det som nævnt ikke være økonomisk realistisk at forestille sig, at det ved ikrafttrædelsen eller blot inden for en kortere årrække alle steder vil være muligt at samle alle medarbejdere ved de nye hovedtingsteder i samme bygning eller i flere bygninger i tilknytning til hinanden.

Som ovenfor nævnt finder kommissionen det af hensyn til mulighederne for at imødekomme de krav, som Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans stiller, vigtigt, at dommerne og de øvrige jurister snarest muligt placeres ved hovedtingsstedet eller dog får dette som hovedarbejdsplads. Det er i den forbindelse vigtigt, at der hurtigt skabes plads ved hovedtingstedet til den styrkelse af retssekretariatene, som foreslås af Retsplejerådet. Det vil derfor være nødvendigt, at man snarest muligt får etableret lokaler - eventuelt ved lejemål - til disse medarbejdere i tilknytning til hovedtingstedet.

Ved mange af de nye embeder vil der umiddelbart ikke være tilstrækkelig retssalskapacitet ved hovedtingstedet. Kommissionen forestiller sig derfor, at det i en periode vil kunne være nødvendigt, at man - i højere grad end det er hensigten på sigt - tillige behandler nogle af de egentlige retssager på afdelingskontorerne eller i andre af de nuværende retslokaler. Det vil således en række steder af bygningsmæssige årsager kunne være nødvendigt i en periode at opretholde nuværende lokaler, der efter forslaget på sigt ikke skal opretholdes, som afdelingskontor eller ubemandet biringsted. Også i denne sammenhæng vil det som anført ovenfor i afsnit 12.1. være en mulighed, at de dommere, der har bopæl i nærheden af sådanne afdelingskontorer/andre lokaler, varetager behandlingen af - i al fald en del af - de retssager, der vil skulle behandles disse steder.

Man skal i den forbindelse være opmærksom på, at de effektiviserings- og besparelsesmuligheder, der efter kommissionens opfattelse vil være forbundet med forslaget, først vil kunne udmøntes fuldt ud, når de bygningsmæssige forhold for embederne er faldet på plads. F.eks. vil muligheden for at flytte en del af sagsforberedelsen fra dommerne til det fælles retssekretariat og dets jurister i vidt omfang afhænge af, at dommerne og retssekretariatet er placeret i samme bygning eller dog i bygninger placeret relativt tæt på hinanden.

Tilsvarende vil det være vigtigt, at de medarbejdere, der skal indgå i det administrative sekretariat, snarest muligt placeres ved hovedtingsstedet. Det vil derfor tillige være nødvendigt, at man snarest muligt får etableret lokaler til disse medarbejdere i tilknytning til hovedtingstedet.

Sammenfattende vil den mere konkrete gennemførelse af forslaget ved de enkelte embeder således på en lang række punkter afhænge dels af de lokale forhold og den enkelte domstolschefs planer for gennemførelsen, dels af den overordnede koordinering, der vil finde sted i Domstolsstyrelsen. Kommissionen skal i den forbindelse pege på, at der i gennemførelsesfasen må antages at blive behov for en personalemæssig styrkelse af Domstolsstyrelsen.

Kommissionen foreslår på denne baggrund, at der indføres en bestemmelse, hvorefter Domstolsstyrelsen i samarbejde med den enkelte domstolschef træffer bestemmelse om den praktiske gennemførelse af forslaget for de enkelte retskredse.

Der henvises i øvrigt til kapitel 16 om de økonomiske og administrative konsekvenser.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 13

Kommissionens overvejelser vedrørende landsretterne

13.1. Indledning

Kommissionens opgaver i forhold til landsretterne er ifølge kommissoriet:

"Kommissionen skal ... overveje behovet for at opretholde bitingstederne rundt om i landet og fremkomme med konkrete forslag til eventuel hel eller delvis nedlæggelse af disse.

Kommissionen skal også i forhold til landsretterne vurdere ordningen med ansættelse af justitssekretærer med juridisk uddannelse samt overveje behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse og herunder ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere.

Kommissionen skal gennemgå tilrettelæggelsen af de administrative opgaver ved landsretterne og eventuelt stille forslag om, hvorledes disse mest hensigtsmæssigt kan organiseres.

Såfremt kommissionen finder anledning hertil, kan den overveje behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse."

Landsretternes struktur og opgaver er nærmere beskrevet ovenfor i kapitel 4.

13.2. Landsretskredsgrænserne

Danmark er inddelt i to landsretskredse, jf. ovenfor i afsnit 4.2. og 4.3.

Under Østre Landsret, der ligger i København, hører Københavns og øernes amter samt Færøerne og Grønland. Østre Landsret, der består af en retspræsident og 63 andre udnævnte landsdommere, arbejder i 22 afdelinger. Østre Landsret er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 4.2.

Under Vestre Landsret, der ligger i Viborg, hører amterne i Jylland. Vestre Landsret, der består af en retspræsident og 38 andre udnævnte landsdommere, arbejder i 13 afdelinger, heraf 12 egentlige retsafdelinger og den såkaldte "K-afdeling" (kæremålsafdeling). Vestre Landsret er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 4.3.

Som et led i kommissionens overvejelser vedrørende behovet for at opretholde landsretternes bitingsteder - og i forlængelse af arbejdet med den fremtidige byretsstruktur - har kommissionen fundet det naturligt at tage spørgsmålet om behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse op til overvejelse.

Efter kommissionens opfattelse er der navnlig to forhold, der er centrale for vurderingen af, om der er behov for en omlægning eller yderligere opdeling af de nuværende landsretskredse. Disse to forhold er, dels spørgsmålet om der efter brugernes - herunder advokaters og anklagemyndighedens - opfattelse er behov for at ændre landsretternes størrelse, eller i øvrigt er forhold, der taler for at ændre de nuværende landsretsgrænser, dels spørgsmålet om hvilke opgaver landsretterne skal varetage i fremtiden.

Derudover vil de geografiske forhold og sagernes geografiske fordeling inden for hver af de to landsretskredse naturligvis spille en afgørende rolle for spørgsmålet om, hvordan en sådan omlægning eller yderligere opdeling i givet fald ville kunne gennemføres. Kommissionen har i den forbindelse lagt til grund, at en eventuel omlægning af grænserne mellem de to landsretskredse med henblik på en udligning af forskellen i disses nuværende størrelse reelt kun ville kunne ske ved at lægge retskredse på Fyn ind under Vestre Landsret. På grund af de geografiske forhold - herunder de nu forbedrede muligheder for transport mellem Fyn og København - ville dette dog næppe

kunne betragtes som en særlig hensigtsmæssig løsning. Eventuelle overvejelser om en ændring i landsretskredsstrukturen måtte derfor i givet fald koncentrere sig om en yderligere opdeling, dvs. etablering af en tredje landsret. Da en stor del af sagerne i Østre Landsret kommer fra det storkøbenhavnske og nordsjællandske område (retskredsene 1-17), ville der kun kunne ske en væsentlig formindskelse af Østre Landsret, hvis en del af sagerne fra Københavnsområdet blev overført til en sådan tredje landsret. En sådan landsret ville på grund af sagernes geografiske fordeling i givet fald skulle placeres i eller relativt tæt på København.

Under kommissionens drøftelser har en række af de medlemmer, der repræsenterer brugerne af domstolene, tilkendegivet, at for brugerne er det afgørende ikke landsretternes størrelse, men derimod at landsretterne fungerer godt og effektivt, herunder at de enkelte afdelinger optræder nogenlunde ensartet og fungerer som dele af en enhed.

Kommissionen finder på denne baggrund ikke, at de to landsretters nuværende størrelse giver anledning til at foretage en omlægning eller yderligere opdeling af landsretskredsinddelingen.

Som det kan vurderes nu, finder kommissionen endvidere ikke, at landsretternes fremtidige opgaver giver grundlag for sådanne overvejelser. Tværtimod vil Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i civile sager, som det fremgår ovenfor i afsnit 9.2.2.1., betyde, at langt størstedelen af de civile sager, der i dag behandles af landsretterne som 1. instans, fremover vil blive flyttet til byretterne. Det er vanskeligt at skønne over, hvor stor en del af de sager, der flyttes til byretterne, der senere vil skulle behandles af landsretterne som ankesager, og det er derfor noget usikkert, i hvilket nærmere omfang forslaget vil betyde en lettelse for landsretterne. Forslaget vil dog givet medføre en reduktion i landsretternes samlede arbejdsmængde. Som det fremgår nedenfor i kapitel 16 har landsretspræsidenterne skønnet, at forslaget alt andet lige vil give mulighed for en reduktion svarende til 2 afdelinger i Vestre Landsret og 3-4 afdelinger i Østre Landsret.

Det bemærkes, at det er kommissionens opfattelse, at den ressourcemæssige belastning af byretterne, som forslaget om en nævningereform vil medføre, ikke kan forventes at blive modsvaret af en tilsvarende lettelse for landsretterne.

På baggrund af det ovenfor anførte vedrørende landsretternes nuværende størrelse sammenholdt med, at Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i sig selv vil give grundlag for at reducere landsretterne, finder kommissionen således ikke, at der er grundlag for at fremkomme med forslag om en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse.

13.3. Landsretternes bitingsteder

Landsretternes bitingsteder og anvendelsen heraf er beskrevet ovenfor i afsnit 4.7. Nævningekredsene og bitingstederne med angivelse af hvilke byretskredse, der hører til hver af disse, fremgår endvidere af kortet i bilag 10.

Som det fremgår, har Østre Landsret bitingsteder i Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense, Svendborg samt Torshavn og Nuuk. Vestre Landsret har bitingsteder i Århus, Ålborg, Kolding, Esbjerg og Sønderborg.

På bitingstederne behandles som altovervejende hovedregel kun straffesager, navnlig domsforhandlinger i nævningesager og domsmandssager. De straffesager, der skal behandles på bitingstederne, udgør i Østre Landsret ca. 1/3 og i Vestre Landsret ca. 3/4 af det samlede antal straffesager.

I Vestre Landsret har hver afdeling normalt en månedlig rejseuge til bitingstederne i 10 måneder om året svarende til ca. 40 rejsedage årligt. I Østre Landsret ligger den enkelte afdelings rejseaktivitet gennemsnitligt på ca. 4 uger årligt, idet en forholdsmæssig større del af det samlede antal straffesager i Østre Landsret som nævnt kan behandles på hovedtingstedet. Som det fremgår i afsnit 4.7., er der temmelig stor forskel på omfanget af landsretternes rejser til de forskellige bitingsteder.

Som det fremgår ovenfor, er de geografiske afstande fra de fleste nævningekredse til de to hovedtingsteder i henholdsvis København og Viborg ganske store. For sagernes parter, vidner, anklagere og forsvarere betyder landsrettens brug af bitingsteder derfor normalt betydelige fordele i form af mindre rejseaktivitet. I forbindelse hermed kan endvidere nævnes, at også lægdommerne har tilsvarende fordele, idet lægdommerne kommer fra de pågældende lokalområder.

En begrænsning i landsretternes brug af bitingstederne må efter kommissionens opfattelse forudsætte, at de ulemper, som en sådan omlægning ville betyde for landsrettens brugere og lægdommere, ville kunne modsvares af fordele enten med hensyn til en bedre kvalitet i sagsbehandlingen eller med hensyn til en hurtigere sagsbehandling.

Landsretternes sagsafvikling ved bitingstederne er præget af, at man under opholdet på bitingstederne normalt ikke skal varetage en del af de arbejdsopgaver, som man under ophold på hovedtingstedet varetager sideløbende med afviklingen af domsforhandlinger. Det gælder f.eks. behandlingen af fængslingskæremål og den løbende behandling af forberedelsesspørgsmål i civile sager. Dette giver på den enkelte retsdag mulighed for anvendelse af flere timer til domsforhandlinger på bitingstedet end på hovedtingstedet. Endvidere er det således, at de fleste bitingsteder benyttes jævnlige. Der er derfor ikke grundlag for at antage, at en flytning af sagerne til behandling på landsretternes hovedtingsteder i almindelighed skulle give grundlag for en hurtigere sagsbehandling, selvom ordningen med bitingsteder naturligvis betyder, at landsretterne anvender en vis tid til transport. Der er heller ikke grundlag for at antage, at kvaliteten af sagernes behandling på andre områder ville blive påvirket af en flytning af sagerne til behandling på hovedtingstederne.

På den anførte baggrund er det kommissionens opfattelse, at landsretternes bitingsteder som det klare udgangspunkt bør opretholdes.

For så vidt angår Østre landsretskreds gør der sig imidlertid det særlige forhold gældende, at den geografiske placering af nogle bitingsteder - bitingstederne i Holbæk, Slagelse og Næstved - i forhold til København betyder, at en vis del af brugerne, lægdommerne og vidnerne har arbejde i hovedstadsområdet og derfor alligevel dagligt rejser ind mod København. Det er således almindeligt forekommende, at landsretten rejser til de tre bitingsteder for at behandle sager, hvor også vidnerne kommer rejsende fra hovedstadsområdet, eller hvor de har måttet tage en hel dag fri fra et arbejde i hovedstadsområdet for at kunne møde i retten i ofte ganske kort tid. Dette sammenholdt med de gode trafikale forbindelser, den relativt korte afstand til disse byer samt det forholdsvis begrænsede antal årlige sager betyder, at en nedlæggelse af disse tre bitingsteder kun ville påføre brugere mv. rejseaktivitet i et noget mindre omfang. Det bemærkes i den forbindelse, at i de straffesager, der behandles ved disse bitingsteder, har også anklagemyndigheden - henholdsvis Statsadvokaten for Sjælland og Statsadvokaten for Fyn mv. - kontor i København.

På denne baggrund finder kommissionen ikke, at der vil være afgørende betænkeligheder ved at nedlægge bitingstederne i Holbæk, Slagelse og Næstved.

Tilsvarende forhold gør sig - i forhold til Odense - gældende for bitingstedet i Svendborg, og kommissionen finder derfor heller ikke, at der vil være afgørende betænkeligheder ved at nedlægge dette bitingsted.

I forbindelse med overvejelserne vedrørende bitingstederne har kommissionen, som det fremgår ovenfor, bl.a. lagt stor vægt på, at heller ikke lægdommerne påføres en stor og unødigt rejseaktivitet. Som et led i bestræbelserne herpå finder kommissionen, at det bør overvejes at åbne mulighed for, at man i de få tilfælde, hvor en straffesag efter bestemmelsen i retsplejelovens § 11 flyttes til et andet sted end det sædvanlige tingsted, kan benytte lægdommere fra det sted, hvor sagen foretages. Efter kommissionens opfattelse bør der i givet fald gives parterne lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet.

Kommissionen har i kapitel 17 udarbejdet et udkast til en ny bekendtgørelse med kommissionens forslag til grænserne for de enkelte nævningekredse. Udgangspunktet har været, at i det omfang bitingstederne opretholdes, skal sagerne fortsat behandles ved samme bitingsted som hidtil, men dog sådan at sagerne fra hver af de nye retter skal gå til samme sted, selvom de tidligere hørte til hver deres nævningekreds.

13.4. Tilrettelæggelsen af de administrative opgaver ved landsretterne

Kommissionen har ovenfor i afsnit 11.3.2. redegjort for sine overvejelser vedrørende ansvaret for og tilrettelæggelsen af de administrative og ledelsesmæssige opgaver ved byretterne.

Der er i sagens natur en række forskelle på de administrative og ledelsesmæssige opgaver ved henholdsvis landsretterne og byretterne, jf. herved beskrivelserne ovenfor i afsnit 3.4. og 4.6. Samtidig er der dog efter kommissionens opfattelse en række af de i afsnit 11.3.2. nævnte hensyn og overvejelser vedrørende de ledelsesmæssige og administrative opgaver i byretterne, der i lige så høj grad gør sig gældende for landsretternes vedkommende.

Kommissionen finder således, at ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver i landsretterne også fremover bør være samlet hos vedkommende landsretspræsident.

Det vil i den forbindelse - som det er tilfældet i dag - være landsretspræsidentens opgave og ansvar, at de administrative opgaver ved embedet tilrettelægges og gennemføres på en sådan måde, at de overordnede mål for domstolens virksomhed kan opfyldes, jf. ovenfor i afsnit 11.3.2.1. Landsretspræsidenten vil i den forbindelse både have det overordnede ansvar for de egentlige administrative opgaver, som f.eks. økonomi- og personaleadministration, og det overordnede ansvar for embedets sagsafvikling og sagsfordeling. For den nærmere beskrivelse af landsretspræsidentens ansvarsområder i forhold til landsretten henvises til afsnit 4.5.1 og afsnit 4.6.2 samt beskrivelsen af domstolschefernes ansvarsområder i afsnit 11.3.2.1.

Spørgsmålet om landsretspræsidentens administrative kompetence, herunder i forhold til de øvrige landsdommere, og behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse er i øvrigt nærmere behandlet nedenfor i kapitel 14.

Kommissionen har på samme måde som ved stillingerne som domstolschef i byretterne overvejet, om der burde være mulighed for at besætte stillingerne som landsretspræsident på åremål med henblik på at sikre det behov for løbende fornyelse og udvikling, der findes i enhver organisation.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 11.3.2.1., har kommissionen ikke fundet grundlag for at fremsætte forslag om at etablere mulighed for at besætte stillingerne som domstolschef i byretterne på åremål. Det er imidlertid kommissionens opfattelse, at de store vanskeligheder, der som nævnt ovenfor ville være forbundet med at indføre en sådan ordning i byretterne, ikke i samme omfang ville gøre sig gældende i landsretterne. En sådan ordning ville naturligvis - på samme måde som beskrevet ovenfor for så vidt angår domstolscheferne - forudsætte, at den pågældende landsretspræsident efter åremålsansættelsens udløb havde krav på at kunne overtage en bestemt landsdommerstilling, samt at der allerede ved udnævnelsen til landsretspræsident på åremål var taget stilling hertil. På grund af landsretternes størrelse er der imidlertid - i modsætning til byretterne - en sådan udskiftning blandt dommerne, at det må antages at ville kunne lade sig gøre at "reservere" en ledig stilling som landsdommer til den afgående landsretspræsident. Det ville også være muligt på forhånd at sikre, at den pågældende ville kunne beskikkes som retsformand efter åremålsansættelsens udløb, idet beskikkelse som retsformand foretages af landsretspræsidenten og sker for et år ad gangen, jf. retsplejelovens § 7.

Det er således kommissionens opfattelse, at det i praksis vil være muligt at etablere en ordning, hvorefter landsretspræsidenterne ansættes på åremål. Det er imidlertid den altovervejende opfattelse i kommissionen, at det ikke vil være hensigtsmæssigt med forskellige ordninger for domstolscheferne i henholdsvis byretterne og landsretterne. Kommissionen har derfor afstået fra at stille forslag om, at stillingerne som landsretspræsident skal besættes på åremål.

Som anført ovenfor i afsnit 11.3.2.1. har kommissionen drøftet, hvem der bør afløse domstolscheferne, når disse har ferie eller af andre grunde ikke er til stede ved embedet i kortere eller længere tid, samt hvordan der bedst skabes klarhed om dette spørgsmål. Kommissionen har i den forbindelse fundet, at det ville være hensigtsmæssigt at indføre en regel, hvorefter det pålægges domstolschefen efter forhandling med embedets øvrige dommere nærmere at fastlægge, hvem der afløser pågældende i de nævnte situationer.

Når en sådan situation opstår i landsretterne, følger det af retsplejelovens § 4, stk. 3, at den efter embedsalder ældste af rettens tilstedeværende dommere i fornødent fald træder i præsidentens sted. Som anført sikrer denne bestemmelse imidlertid ikke nødvendigvis, at den dommer, der har denne funktion, har interesse for de administrative opgaver eller er den bedst egnede som afløser med hensyn til sådanne opgaver. Kommissionen finder derfor, at det også for så vidt angår landsretterne ville være hensigtsmæssigt at indføre en regel svarende til den ovenfor for byretterne foreslåede regel til regulering af afløserfunktionen.

Af de samme grunde, som er nævnt vedrørende domstolschefernes afløser i byretterne, finder kommissionen, at det er nødvendigt, at landsretspræsidentens afløser er en landsdommer.

Med hensyn til de nærmere spørgsmål omkring varetagelsen af afløserfunktionen henvises til det, som er anført i afsnit 11.3.2.1. vedrørende domstolschefernes afløser.

Kommissionen har også for så vidt angår landsretterne drøftet, hvorledes det bedst sikres, at landsretspræsidenten

får den bedst mulige bistand ved varetagelsen af de ledelsesmæssige og administrative opgaver.

I Østre Landsret er der i dag etableret et egentligt sekretariat, hvor der foruden sekretariatschefen er ansat to kontorfunktionærer. Derudover indgår justitssekretæren og dennes sekretær i den administrative ledelse. I Vestre Landsret er der ikke et egentligt sekretariat, men præsidenten bistås i varetagelsen af de ledelsesmæssige og administrative opgaver af justitssekretæren, embedets to retsassessorer og to kontorfunktionærer.

Under hensyn til dels omfanget og karakteren af de administrative opgaver, dels at kommissionen som anført nedenfor foreslår, at justitssekretærordningen ophæves, finder kommissionen, at det formentlig vil være mest hensigtsmæssigt, at der i begge landsretter er et egentligt administrativt sekretariat, der ledes af en sekretariatschef.

De administrative og ledelsesmæssige opgaver i landsretterne har igennem årene udviklet sig til at være meget forskelligartede og ofte af temmelig kompleks karakter. Således spiller opgaver vedrørende økonomistyring, teknologi og statistik mv. en stadig større rolle. Der vil derfor også i landsretterne være behov for medarbejdere med forskellig uddannelsesmæssig baggrund, jf. herved ovenfor i afsnit 11.3.2.2.

Kommissionen har på denne baggrund overvejet, om sekretariatschefen skal være en jurist, eller om det mere hensigtsmæssigt kunne være en person med en anden akademisk uddannelse.

En betydelig del af de administrative opgaver, der vil skulle varetages i sekretariatet, vil imidlertid fortsat være af juridisk karakter. Dette gælder bl.a. opgaven med at yde præsidenten bistand ved varetagelsen af de opgaver, som denne efter retsplejeloven er tillagt i forhold til både landsretten, byretterne og advokaterne, jf. herved ovenfor i afsnit 4.6.1. og 4.6.2.

På denne baggrund og da de fornødne kompetencer inden for økonomi, teknologi mv. efter kommissionens opfattelse vil kunne sikres ved at ansætte medarbejdere med en relevant baggrund i sekretariatet, finder kommissionen det mest hensigtsmæssigt, at stillingen som sekretariatschef besættes med en jurist, der i almindelighed bør være en person, der er i et karriereforløb sigtende mod en dommerstilling.

Kommissionen finder dog samtidig, at stillingen - såfremt vedkommende landsretspræsident måtte ønske det - kan besættes med en person med en anden akademisk uddannelse. Dette kan i givet fald ske som en åremålsansættelse for at sikre den fornødne udskiftning i stillingen.

Kommissionen har ikke fundet anledning til at foreslå ændringer vedrørende tilrettelæggelsen af de administrative opgaver i de centrale sektioner og i retssektionerne, jf. beskrivelserne af disse ovenfor i afsnit 4.5.6., 4.5.7 og 4.6.

13.5. Justitssekretærordningen

Justitssekretæren har efter retsplejeloven ansvaret for opkrævning og regnskabsaflæggelse for retsafgifter, for arkivadministration og opbevaring af retsbøger, samt for udlevering af dokumenter eller afskrifter heraf, jf. retsplejelovens § 10, jf. lovens kap. 3.

Justitssekretærer findes foruden ved landsretterne i Højesteret, Sø- og Handelsretten og Københavns Byret. Ved de embeder, hvor der ikke er en justitssekretær, varetages disse opgaver af de øvrige medarbejdere.

Kommissionen har ovenfor i afsnit 11.3.2.3. vurderet behovet for ansættelse af justitssekretærer i byretterne. Som det fremgår, har kommissionen fundet, at der ikke er behov for særlige stillinger som justitssekretær, idet de opgaver, der i dag varetages af den eneste justitssekretær ved byretterne - justitssekretæren i Københavns Byret - i den fremtidige byretsstruktur vil kunne varetages af den administrative enhed, der i øvrigt bistår embedets chef.

Også i landsretterne gælder det, at de opgaver, som er tillagt justitssekretærene efter retsplejeloven, kun udgør en meget lille del af disses samlede opgaver, idet justitssekretærene i praksis hovedsagelig bistår vedkommende præsident i varetagelsen af en række ledelsesmæssige og administrative opgaver, herunder opgaver af personalemæssig karakter. Justitssekretærenes opgaver i denne henseende er meget omfattende og forskelligartede, herunder bl.a. i et vist omfang af økonomisk-administrativ karakter. En række af de administrative opgaver, som varetages af justitssekretærene i landsretterne, er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 4.5.2. og 4.6.4.- 4.6.6.

Efter kommissionens opfattelse vil de opgaver vedrørende retsafgiftsspørgsmål og udlevering af dokumenter, som justitssekretærene i landsretterne i dag er tillagt efter retsplejeloven, kunne tillægges den afdeling, der behandler

sagen. Af praktiske grunde vil det formentlig være hensigtsmæssigt, at den administrative behandling af disse opgaver for alle afdelinger varetages i en fælles enhed, som f.eks. kan være det administrative sekretariat eller en af de centrale sektioner. Opgaver vedrørende embedets arkivadministration og opbevaring af retsbøger kan henlægges direkte til det administrative sekretariat.

Kommissionen finder således heller ikke, at der er behov for at opretholde de særlige stillinger som justitssekretær i landsretterne.

Efter kommissionens opfattelse vil det tværtimod være mest hensigtsmæssigt, at bistanden til landsretspræsidenten i dennes varetagelse af de administrative og ledelsesmæssige opgaver samles i sekretariatet under ledelse af een person, nemlig sekretariatschefen.

Kommissionen foreslår derfor, at ordningen med justitssekretærer i landsretterne ophæves, og at opgaverne - med undtagelse af de begrænsede opgaver, der som ovenfor nævnt foreslås overført til de enkelte afdelinger - overføres til de administrative sekretariater under ledelse af en sekretariatschef. Det bemærkes, at de administrative sekretariater ved overførelsen af justitssekretærens opgaver forudsættes udvidet tilsvarende. Der henvises endvidere til afsnit 12.4.2.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 14

Kommissionens overvejelser om behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse

14.1. Indledning

Efter kommissoriet skal kommissionen i lyset af dommernes grundlovssikrede uafhængighed overveje behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse ved de enkelte embeder og herunder ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere. Overvejelserne skal omfatte såvel byretterne som landsretterne.

De administrative opgaver ved byretterne er nærmere beskrevet i kapitel 3, i afsnit 9.3. samt i afsnit 11.3.2. De administrative opgaver ved landsretterne er nærmere beskrevet i kapitel 4 samt i afsnit 13.4.

Der findes allerede i retsplejeloven en række lovregler, der tillægger landsretspræsidenterne, byretspræsidenterne og de administrerende dommere en række opgaver og beføjelser. Disse regler er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 14.2.

Efter kommissoriet skal kommissionens overvejelser om behovet for at ændre de gældende lovregler om det ledelsesmæssige ansvar eller for at indføre helt nye lovregler herom ske i lyset af dommernes grundlovssikrede uafhængighed. På den baggrund behandles i afsnit 14.3. spørgsmålet om, hvad der kan siges nærmere at være indholdet af "dommernes grundlovssikrede uafhængighed" og dermed, hvilke grænser statsretten sætter for embedschefens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere.

Afsnit 14.4. indeholder kommissionens overvejelser vedrørende embedschefernes administrative kompetence, herunder om behovet for ændring af den gældende lovregulering eller for indførelse af lovregulering på nye områder.

Afsnit 14.5. indeholder kommissionens sammenfattende overvejelser vedrørende spørgsmålet.

14.2. Retsplejelovens bestemmelser

14.2.1. Byretterne

For så vidt angår de præsidentledede byretter følger det af retsplejelovens § 15, stk. 7, at disse embeder deles i afdelinger, som hver beklædes af en enkelt dommer. Det fremgår videre af bestemmelsen, at almindelige regler om forretningernes fordeling mellem afdelingerne fastsættes af rettens præsident, samt at sagernes fordeling mellem dommerne bestemmes af præsidenten efter forhandling med de øvrige dommere.

For de administrerede embeder findes der tilsvarende bestemmelser i retsplejelovens § 16 a, stk. 2 og 3. Det fremgår af § 16 a, stk. 3, at rettens administration ved disse embeder varetages af den dommer, der er udnævnt hertil.

Derudover tillægger retsplejeloven byretspræsidenterne og de administrerende dommere en række opgaver.

Efter § 17 a, stk. 1, er det således den pågældende, der bestemmer, i hvilket omfang fuldmægtige ved byretten kan behandle sager, og efter § 17 a, stk. 3, meddeler den pågældende administrative medarbejdere bemyndigelse til at udføre faged-, skifte-, notarial- og tinglysningsforretninger samt faderskabssager.

Der er endvidere præsidenten/den administrerende dommer, der - efter indstilling fra den enkelte dommer - træffer

beslutning om supplerings af domsmænd i længerevarende sager, mens det alene er præsidenterne, der kan træffe beslutning om supplerings også af dommeren, jf. retsplejelovens § 18.

Retsplejeloven tillægger endvidere præsidenten/den administrerende dommer opgaver som at træffe beslutning om, hvem der skal fungere i en af en fuldmægtig behandlet sag, såfremt denne på grund af inhabilitet er udelukket fra at virke i sagen (§ 53), beskikkelse af stævningmænd (§ 57), udtagelse af domsmænd (§ 88), autorisation af advokatfuldmægtige (§ 135, stk. 2) og beskikkelse af advokat for parter, der har opnået fri proces (§ 336 a, stk. 1).

Byretspræsidenterne er tillagt disciplinærbeføjelser i forhold til de øvrige dommere ved embedet i medfør af retsplejelovens § 48. Efter denne bestemmelse kan vedkommende retspræsident meddele en dommer, der gør sig skyldig i forsømmelse eller skødesløshed i embedsførelsen, der dog ikke er af en sådan karakter, at den efter lovgivningen medfører straf, eller som i øvrigt udviser utilbørligt eller usømmeligt forhold, en advarsel. Sager efter § 48 kan rejses ved klage eller af retspræsidenterne af egen drift.

Sager vedrørende dommere ved embeder med administrationsordning og ved enedommerembeder behandles af vedkommende landsretspræsident.

For så vidt angår byretspræsidenterne - samt præsidenterne for landsretterne og præsidenten og vicepræsidenterne for Sø- og Handelsretten - behandles sådanne sager af Højesterets præsident, jf. herved § 48, stk. 2, jf. 47 a, stk. 2.

Byretspræsidenterne er endvidere i medfør af retsplejelovens § 47 a og § 47 b tillagt særlige beføjelser i forhold til dommernes oplysningspligt efter reglerne om indberetning af indtægtsgivende hverv ved siden af hovedstillingen.

Efter § 47 a skal en dommer hvert år afgive indberetning om de indtægtsgivende hverv, som den pågældende det forudgående kalenderår har varetaget ved siden af hovedstillingen samt om indtægten ved de enkelte hverv. I de præsidentledede retter skal indberetningerne indgives til rettens præsident og i de øvrige retter til vedkommende landsretspræsident. For så vidt angår byretspræsidenterne - samt præsidenterne for landsretterne og præsidenten og vicepræsidenterne for Sø- og Handelsretten - indgives indberetningerne til Højesterets præsident, jf. § 47 a, stk. 2.

I medfør af § 47 b kan vedkommende retspræsident, såfremt det findes fornødent, pålægge en dommer at indsende en redegørelse for dommerens tidsforbrug i forbindelse med bierhverv. Retspræsidenten kan endvidere pålægge en dommer at indsende en opgørelse over indtægter, som den pågældende i en nærmere angivet periode har modtaget i forbindelse med de enkelte hverv. Disse beføjelser tilkommer i de præsidentledede retter retspræsidenten og i de øvrige retter vedkommende landsretspræsident. For så vidt angår præsidenterne for landsretterne og de præsidentledede byretter samt præsidenten og vicepræsidenterne for Sø- og Handelsretten tilkommer de Højesterets præsident, jf. § 47 b, stk. 4, jf. § 47 a, stk. 2.

De administrerende dommere er således hverken tillagt disciplinærbeføjelser eller de i § 47 a og § 47 b nævnte beføjelser for så vidt angår den eller de øvrige dommere ved embedet.

En særlig beføjelse - meddelelse af tilladelse til fast indtægtsgivende beskæftigelse ved siden af hovedstillingen - er i retsplejelovens § 47 tillagt Præsidentrådet. Præsidentrådet er et kollegialt forum bestående af præsidenterne for de kollegiale retter.

14.2.2. Landsretterne

Også for landsretterne findes der i dag en række regler i retsplejeloven, der tillægger landsretspræsidenterne opgaver og beføjelser i relation til såvel landsretskredsen som til selve landsretten. Disse opgaver og beføjelser er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 4.6.1. og 4.6.2.

Af særlig betydning i denne sammenhæng er bestemmelserne i retsplejelovens § 6, stk. 1, hvorefter sagernes fordeling mellem landsdommerne bestemmes af landsretspræsidenten efter forhandling med de øvrige dommere, og § 7 om beskikkelse af retsformændene for de enkelte afdelinger.

Landsretspræsidenterne er endvidere i medfør af retsplejelovens § 47 a og § 47 b tillagt de ovenfor i afsnit 14.2.1. beskrevne særlige beføjelser i forhold til de øvrige landsdommernes oplysningspligt efter reglerne om indberetning om indtægtsgivende hverv ved siden af hovedstillingen. Efter retsplejelovens § 48 er landsretspræsidenten tillagt de ovenfor beskrevne disciplinærbeføjelser i forhold til de øvrige landsdommere ved embedet.

14.3. De statsretlige grænser for ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere

Efter kommissoriet skal kommissionens overvejelser om behovet for at ændre de gældende lovregler om det ledelsesmæssige ansvar eller for at indføre helt nye lovregler herom ske i lyset af dommernes grundlovssikrede uafhængighed. På den baggrund behandles i dette afsnit spørgsmålet om, hvad der kan siges nærmere at være indholdet af "dommernes grundlovssikrede uafhængighed" og dermed, hvilke grænser statsretten sætter for embedschefens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere.

I forbindelse med vurderingen af dette spørgsmål kan grundlovens § 61, 1. pkt., og § 64, 1. pkt., være af interesse.

Grundlovens § 61 har følgende ordlyd:

§ 61. Den dømmende magts udøvelse kan kun ordnes ved lov. Særdomstole med dømmende myndighed kan ikke nedsættes.

Grundlovens § 64 har følgende ordlyd:

§ 64. Dommerne har i deres kald alene at rette sig efter loven. De kan ikke afsættes uden ved dom, ej heller forflyttes mod deres ønske, uden for de tilfælde, hvor en omordning af domstolene finder sted. Dog kan den dommer, der har fyldt sit 65. år, afskediges, men uden tab af indtægter indtil det tidspunkt, til hvilket han skulle være afskediget på grund af alder.

Til brug for kommissionens overvejelser vedrørende ledelsens administrative kompetence har kommissionen anmodet Justitsministeriets Lovafdeling om en udtalelse om, hvilke grænser statsretten sætter for embedschefens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere. Henvendelsen er suppleret med oplysning om, at der som eksempler på områder, hvor spørgsmålet kan forventes at have særlig interesse, kan nævnes:

- Fastlæggelse af generelle retningslinier for arbejdets tilrettelæggelse og sagernes behandling i øvrigt, herunder bl.a. anvendelse af mundtlig eller skriftlig forberedelse, etablering af en central forberedelsesafdeling, fastlæggelse af det tidspunkt på dagen, hvor retsmøderne påbegyndes og lignende tiltag med henblik på at sikre ensartethed og effektivitet i sagsbehandlingen.
- Sagsfordelingen, herunder omfordeling af sager, f.eks. i tilfælde af lange berammelsestider hos en af embedets dommere.
- Sagernes prioritering, herunder bl.a. opprioritering af behandlingen af visse sagstyper eller prioriteringen mellem sager, hvor der skal medvirke flere dommere - jf. herved Retsplejerådets forslag om kollegial behandling - og de pågældende dommers øvrige sager.

Efterfølgende er et notat af 9. juni 2000, hvori kommissionens overvejelser vedrørende behovet for en ændring af den gældende lovregulering af embedschefernes administrative kompetence, herunder for lovregulering af nye områder, er skitseret i pkt. 4 og 5, sendt til ministeriet med henblik på at kunne indgå i grundlaget for udtalelsen. Indholdet i notatets pkt. 4 og 5 svarer med nogle mindre ændringer til indholdet nedenfor i afsnit 14.4. og 14.5. om kommissionens overvejelser vedrørende disse spørgsmål.

Justitsministeriets Lovafdeling har på det da foreliggende grundlag behandlet spørgsmålet i et notat af 18. august 2000. Notatet er gengivet i bilag 11.

Notatets sammenfatning lyder:

"Domstolenes Strukturkommission har over for Justitsministeriet rejst spørgsmål om, hvorvidt en ordning, hvorefter der - som led i en nyordning af domstolsstrukturen - fastsættes regler om embedschefernes ledelsesmæssige beføjelser i forhold til embedets øvrige dommere, vil være i strid med grundlovens § 61, 1. pkt., eller § 64, 1. pkt.

Det er ikke på nuværende tidspunkt nærmere afklaret, hvilke beføjelser der i givet fald vil blive foreslået tillagt embedschefen. Det er på den baggrund ikke muligt at foretage en endelig vurdering af forholdet til grundlovens § 61, 1. pkt., eller § 64, 1. pkt.

Med dette forbehold er det imidlertid mere generelt Justitsministeriets opfattelse, at en ordning af den karakter, som er beskrevet i kommissionens henvendelse, ikke vil være i strid med de nævnte grundlovsbestemmelser."

Justitsministeriets Lovafdeling har senere haft lejlighed til at se den formulering af kommissionens overvejelser, der er gengivet nedenfor i afsnit 14.4. og 14.5., hvilket ikke har givet grundlag for at ændre den ovenfor citerede udtalelse.

14.4. Kommissionens overvejelser vedrørende embedschefernes administrative kompetence

Som det bl.a. fremgår ovenfor i afsnit 11.3.2.1. og afsnit 13.4., ligger ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved det enkelte embede - både under den nuværende og en fremtidig struktur - hos embedschefen. Dette indebærer, at embedschefen bl.a. har ansvaret for at forestå sagsfordelingen, at koordinere sagsbehandlingen i de enkelte afdelinger, at sikre en effektiv ressourceanvendelse, at fastlægge organisationsplaner, samt at fastlægge retningslinier for og træffe beslutninger om den administrative tilrettelæggelse af arbejdet.

En forsvarlig og effektiv varetagelse af disse og de øvrige ledelsesmæssige og administrative opgaver forudsætter, at embedschefen også har den nødvendige kompetence til at fastlægge retningslinier og træffe beslutninger af administrativ karakter med virkning også for embedets øvrige dommere.

Ved vurderingen af om der er behov for at ændre den gældende lovgivning eller indføre ny lovregulering med henblik på at sikre embedschefen denne kompetence, kan der efter kommissionens opfattelse peges på 3 hovedområder, hvor spørgsmålet vil kunne have særlig interesse: 1) sagsfordelingen, 2) andre mere generelle administrative spørgsmål, herunder spørgsmål om tilrettelæggelsen af arbejdet og arbejdstiden, samt 3) disciplinærbeføjelserne.

Mens kommissionens overvejelser vedrørende de to første spørgsmål både omfatter byretterne og landsretterne, er kommissionens overvejelser vedrørende disciplinærbeføjelserne kun relevante for byretterne.

14.4.1. Sagsfordelingen

Som anført ovenfor bestemmes sagernes fordeling mellem dommerne ved præsidentledede og administrerede byretter efter retsplejeloven af præsidenten/den administrerende dommer efter forhandling med de øvrige dommere.

I landsretterne bestemmes sagernes fordeling efter retsplejeloven af landsretspræsidenten efter forhandling med de øvrige dommere.

Kommissionen finder ikke grundlag for at foreslå en anden ordning vedrørende sagernes fordeling. Både i byretterne og landsretterne vil det således også fremover være embedschefen, der - efter drøftelse med de øvrige dommere - har kompetencen til at træffe afgørelse om sagernes fordeling, herunder også fordelingen af sager, der som led i en form for specialiseringsordning skal behandles af en bestemt dommer/afdeling, eller sager der - under en fremtidig ordning med kollegial behandling i byretten - skal behandles af flere dommere.

Sagsfordelingen skal ske efter saglige kriterier, således at der ikke kan opstå mistanke om, at embedschefen gennem sagsfordelingen søger at påvirke afgørelsen af de enkelte sager. Som eksempler på sådanne saglige kriterier for sagsfordelingen kan nævnes geografiske kriterier - herunder fordeling efter kommuner - fordeling efter løbenumre og fordeling efter de enkelte dommeres/afdelingers specialer. Embedschefen vil også kunne tildele en afdeling en bestemt sag, når det er sagligt velbegrundet - f.eks. vil karakteren af de enkelte afdelingers aktuelle sager og specialer kunne tages i betragtning ved tildelingen af meget langvarige sager, der strækker sig over mange retsdage.

Som den øverste ansvarlige for de administrative og ledelsesmæssige opgaver har embedets chef en forpligtelse til i forhold til rettens brugere at sikre, at arbejdet er tilrettelagt sådan, at embedets sagsbehandlingstid er rimelig og nogenlunde ensartet i de enkelte retsafdelinger.

Som et led i varetagelsen af disse opgaver vil det kunne være nødvendigt, at fordelingen af nye sager til en eller flere af embedets afdelinger i en periode begrænses eller standses helt, f.eks. i tilfælde af at berammelsestiderne i afdelingen er væsentlig længere end de øvrige afdelingers berammelsestider. Det vil endvidere kunne være nødvendigt, at embedschefen foretager en egentlig omfordeling af en større sag eller - formentlig oftere forekommende - en række sager for at opnå en hurtig udligning af forskelle i embedets berammelsestider. En sådan omfordeling må som udgangspunkt ske efter drøftelse mellem embedschefen og den dommer/afdeling, der afgiver sagen, jf. herved retsplejelovens § 6, stk. 1, § 15, stk. 7, og § 16 a, stk. 3, om sagernes fordeling mellem dommerne. Kompetencen til at træffe beslutning om omfordeling af en sag, når det er nødvendigt for at sikre rettens brugere

ensartede og rimelige sagsbehandlingstider - eller når det af andre objektive grunde er nødvendigt - må dog i sidste ende ligge hos embedschefen.

I tilknytning til de gældende regler om sagsfordelingen er det i retsplejelovens 15, stk. 7, og § 16 a, stk. 2 og 3, bestemt, at de præsidentledede og administrerede embeder deles i afdelinger, samt at almindelige regler om forretningernes fordeling mellem afdelingerne fastsættes af præsidenten/den administrerende dommer. Kommissionen finder imidlertid, at der ikke er grundlag for at opretholde de gældende bestemmelser om, at embederne opdeles i afdelinger, da dette spørgsmål efter kommissionens opfattelse vil høre under embedschefens kompetence. Kommissionen finder endvidere, at de selvstændige bestemmelser om forretningernes fordeling mellem afdelingerne kan anses for omfattet af bestemmelserne om sagernes fordeling og derfor kan ophæves.

14.4.2. Andre mere generelle administrative spørgsmål

Embedschefen skal både i byretterne og landsretterne varetage de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. Embedschefen skal herunder sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og skal tage de fornødne initiativer til sikring heraf.

Som nævnt er spørgsmålet om sagsfordelingen og disciplinærbeføjelserne reguleret i retsplejeloven. Der findes derimod ikke lovregler om embedschefens kompetence i forhold til andre mere generelle administrative spørgsmål.

Det er et både nødvendigt og naturligt led i embedschefens varetagelse af de ledelsesmæssige og administrative opgaver at kunne fastlægge generelle retningslinier for arbejdets tilrettelæggelse og for den administrative behandling af sagerne med henblik på at sikre ensartethed og en effektiv ressourceanvendelse i sagsbehandlingen.

Det må således høre under embedschefens kompetence at træffe beslutning om etablering af en fælles forberedelsesafdeling eller om fastsættelse af generelle regler for anvendelse af mundtlig eller skriftlig forberedelse ved embedet. Det bemærkes i den forbindelse, at spørgsmålet om hvorvidt og i hvilket fald i hvilken omfang, der i den enkelte sag er behov for at afholde § 355-møder, er en judiciel afgørelse, der beror på den dommer/afdeling, der er ansvarlig for sagens forberedelse.

Det vil ligeledes høre under embedschefens kompetence at fastlægge standardopstillinger for embedets skrivelser, retsbøger mv.

Embedets chef har ansvaret for og kompetencen vedrørende fordelingen af de personalemæssige ressourcer ved embedet. Som et led heri er det embedschefens ansvar at sikre, at de enkelte afdelinger har den fornødne kontormæssige bistand. Det er embedschefens kompetence at bestemme, hvordan denne bistand nærmere skal ydes, herunder om de enkelte dommere/afdelinger skal have en fast sekretær, eller om sekretærbistand skal ydes fra et fælles sekretariat.

Afgørelsen af om en sag er klar til berømmelse, og om hvor lang tid, der skal afsættes til sagens behandling, må anses som en judiciel afgørelse, hvilket indebærer, at embedschefen ikke har den endelige kompetence i forhold til disse spørgsmål.

Dette hindrer dog ikke, at sagsforberedelsen ved det enkelte embede - ikke mindst i forbindelse med en fremtidig styrkelse af byretternes retssekretariater - kan tilrettelægges sådan, at berømmelser foretages af retssekretariatet, når blot vedkommende dommer/afdeling har den endelige afgørelse vedrørende de nævnte spørgsmål. Der kan således tilrettelægges en ordening, hvor den enkelte dommer/afdeling hverken er involveret i eller godkender de konkrete berømmelser, medmindre pågældende selv ønsker det i de enkelte sager - i så fald er der naturligvis krav herpå. Det bemærkes i den forbindelse, at man i Højesteret har den ordening, at ankeudvalgsformanden (en af højesteretsdommerne), der ofte ikke selv vil komme til at deltage i sagens behandling, bestemmer, om sagen skal behandles skriftligt eller mundtligt, dens varighed, tidspunkt og antallet af dommere.

Til berømmelsen knytter sig også nogle spørgsmål af administrativ karakter, f.eks. om det tidspunkt på dagen, hvor retsmøderne påbegyndes, og om fordelingen af de enkelte dommers arbejdstid på domsforhandling og andet dommerarbejde. Det henhører under embedschefens kompetence at fastlægge generelle retningslinier vedrørende sådanne spørgsmål af administrativ karakter i relation til berømmelsen.

Det er kommissionens opfattelse, at embedschefen efter drøftelse med dommerne også kan fastsætte måltal eller generelle retningslinier for sagernes prioritering, herunder bl.a. opprioritering af behandlingen af visse sagstyper og

- for byretterne - prioriteringen mellem sager, hvor der skal medvirke flere dommere og de pågældende dommers øvrige sager.

Det er vigtigt for borgernes oplevelse af domstolsvæsenet, at der såvel inden for det enkelte embede som i forhold til andre embeder følges en ensartet praksis. I den forbindelse skal man være opmærksom på, at det følger af dommernes grundlovssikrede uafhængighed, at embedschefen ikke kan pålægge nogen dommer at følge en bestemt praksis ved afgørelsen af sagerne. Det er imidlertid embedschefens opgave at sørge for, at forskelle i praksis drøftes, således at der gives de enkelte dommere det bedst mulige grundlag for at træffe afgørelse på vedkommende retsområde.

Endelig vil det i byretterne være embedschefen, der har kompetencen til at træffe beslutning om, hvorvidt sagerne og sagsområderne generelt skal foretages på hovedtingstedet eller ved et afdelingskontor. Det skal dog understreges, at såfremt spørgsmålet om, hvor en sag skal behandles, undtagelsesvis kan have betydning for den enkelte sags afgørelse (f.eks. hvor behandling ved et afdelingskontor vil være hensigtsmæssig af hensyn til foretagelsen af en besigtigelse), vil der være tale om en judiciel afgørelse, der beror på den enkelte dommer.

Som det fremgår ovenfor, har embedschefen som en del af sin almindelige ledelsesmæssige kompetence en række beføjelser - også i forhold til embedets øvrige dommere - vedrørende arbejdets tilrettelæggelse og den administrative behandling af sagerne. Disse beføjelser er imidlertid ikke nævnt i retsplejeloven.

Med henblik på at præcisere at embedschefen har disse beføjelser, foreslår kommissionen, at bestemmelserne om embedschefens ansvar for sagsfordelingen - både for byretterne og landsretterne - suppleres med en tilføjelse om, at embedschefen efter forhandling med rettens øvrige dommere træffer bestemmelse om sagernes administrative behandling.

14.4.3. Disciplinærbeføjelserne

Som det fremgår ovenfor i afsnit 14.2.1., er byretspræsidenterne i dag tillagt de i retsplejelovens § 48 nævnte disciplinærbeføjelser i forhold til de øvrige dommere ved embedet, hvorimod de administrerende dommere ikke er tillagt sådanne beføjelser.

Det er kommissionens opfattelse, at det i en fremtidig domstolsstruktur med embeder af en størrelse på normalt mindst 6-8 dommere bør være den almindelige ordning for byretterne, at disciplinærbeføjelserne efter retsplejelovens § 48 ligger hos embedets chef. Dette skyldes, at det efter kommissionens opfattelse er naturligt, at de fremtidige embedschefer som et led i deres chefbeføjelser også tillægges beføjelse til at give en advarsel i de i § 48 nævnte situationer.

I forbindelse med en sådan omlægning bør det efter kommissionens opfattelse overvejes tillige at ændre den ovenfor nævnte ordning vedrørende de i § 47 a og § 47 b nævnte beføjelser i forhold til dommernes indtægtsgivende hverv ved siden af hovedstillingen, således at disse beføjelser i forhold til dommerne i byretterne tillægges vedkommende embedschef.

En sådan ændring - navnlig af § 47 b - må dog ske i sammenhæng med mere generelle overvejelser om Præsidentrådets sammensætning og opgaver. Sådanne overvejelser falder imidlertid uden for kommissionens kommissorium.

14.5. Kommissionens sammenfattende overvejelser vedrørende behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse

Der findes i den gældende lovgivning kun et mindre antal regler, der omhandler embedschefens administrative kompetence. De eksisterende regler omhandler - udover en række mere specifikke opgaver og områder - imidlertid centrale områder som sagernes fordeling og disciplinærbeføjelserne.

Som anført ovenfor kan der peges på et behov for nogle ændringer for så vidt angår nogle af disse gældende bestemmelser. Det gælder navnlig bestemmelserne om sagsfordelingen samt disciplinærbestemmelserne.

Det er - som det er understreget flere gange ovenfor - en nødvendig forudsætning for embedschefens forsvarlige og hensigtsmæssige varetagelse af de administrative og ledelsesmæssige opgaver, at pågældende har den nødvendige kompetence til at fastlægge retningslinier og træffe beslutninger af administrativ karakter med virkning også for

embedets øvrige dommere. Det er naturligvis samtidig en forudsætning, at der ikke er tvivl om rækkevidden af denne kompetence.

Efter kommissionens opfattelse kan det imidlertid diskuteres, om og i hvilket omfang en egentlig mere detaljeret lovregulering vil være det rette middel til sikring af embedschefens kompetence og rækkevidden heraf. Dette skyldes bl.a., at varetagelsen af de administrative opgaver vedrører en lang række opgaver af meget forskellig karakter, som det vil være vanskeligt at beskrive udtømmende i lovform.

Kommissionen finder derimod, at det vil kunne være hensigtsmæssigt, at der i retsplejeloven indsættes en samlet - mere generel - lovbestemmelse om embedschefens ansvar for varetagelsen af de administrative forhold, der er henlagt til embedet. Det vil i givet fald være hensigtsmæssigt, at den ovenfor i afsnit 11.3.2.1. og afsnit 13.4. foreslåede bestemmelse om embedschefens afløser og den ovenfor nævnte bestemmelse om sagsfordelingen og sagernes administrative behandling indsættes i tilknytning hertil.

Der henvises herved til udkastet til lovforslag, § 1, nr. 1-3 (retsplejelovens § 4, stk. 3 og 4, og § 6, stk. 1, 3. pkt.), nr. 9 (§ 16) og nr. 11 (§ 17) nedenfor i kapitel 17.

Som det fremgår nedenfor i kapitel 15, foreslås der tilsvarende bestemmelser for Sø- og Handelsretten. Der henvises herved til udkastet til lovforslag, § 1, nr. 4 og 5 (retspleje-lovens § 9, stk. 1-3) i kapitel 17.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 15

Kommissionens overvejelser vedrørende Sø- og Handelsretten

15.1. Indledning

Af kommissoriet for kommissionens arbejde fremgår:

"Overvejelser om strukturelle og organisatoriske forhold vedrørende Sø- og Handelsretten er ikke en særskilt del af Kommissionens opgave. Såfremt kommissionen i tilslutning til sine generelle overvejelser finder det naturligt og hensigtsmæssigt at inddrage forhold af betydning for Sø- og Handelsretten, er den ikke afskåret herfra. Dette gælder f.eks. ordningen med ansættelse af justitssekretærer med juridisk uddannelse og overvejelser om behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse, herunder ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere."

Kommissionen har i tilknytning til sine overvejelser om justitssekretærordningen og om behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse tillige særligt overvejet disse spørgsmål i forhold til Sø- og Handelsretten.

Efter den gældende ordning behandles insolvensskiftesager i det storkøbenhavnske område ikke ved de enkelte byretter, men ved Sø- og Handelsretten. Som det fremgår ovenfor i afsnit 11.2., finder kommissionen, at eventuelle overvejelser vedrørende denne ordning må ske i sammenhæng med spørgsmålet om Sø- og Handelsrettens samlede opgaver og placering i retssystemet. Dette spørgsmål behandles for tiden i Retsplejerådet. Kommissionen finder derfor, at den gældende ordning vedrørende behandling af insolvensskiftesager i Københavnsområdet må tages op til selvstændig vurdering, når der foreligger en afklaring af Sø- og Handelsrettens fremtid.

15.2. Justitssekretærordningen

I Sø- og Handelsretten er der - som i landsretterne, Højesteret og Københavns Byret - ansat en justitssekretær. Justitssekretæren i Sø- og Handelsretten er i retsplejeloven tillagt de samme opgaver, som justitssekretærene i Københavns Byret og landsretterne. Disse opgaver er beskrevet ovenfor i afsnit 11.3.2.3. og 13.5. Som det fremgår, udgør de opgaver, som er tillagt justitssekretærene efter retsplejeloven kun en meget lille del af disses samlede opgaver, idet de pågældende hovedsagelig bistår vedkommende præsident i varetagelsen af en række ledelsesmæssige og administrative opgaver.

Kommissionen har derfor ovenfor i afsnit 11.3.2.3. og 13.5. foreslået, at ordningen med justitssekretærer i Københavns Byret og landsretterne ophæves, og at opgaverne overføres til den administrative enhed, der i øvrigt bistår præsidenten ved varetagelsen af de administrative og ledelsesmæssige opgaver ved embedet. De opgaver vedrørende retsafgiftsspørgsmål og udlevering af dokumenter, som justitssekretæren er tillagt efter retsplejeloven, er dog for landsretterne foreslået tillagt de enkelte afdelinger.

Også for så vidt angår Sø- og Handelsretten er det kommissionens opfattelse, at der ikke er noget behov for at opretholde den særlige stilling som justitssekretær, idet bistanden til præsidenten i dennes varetagelse af de administrative og ledelsesmæssige opgaver vil kunne ydes af en administrativ enhed, der - som anført ovenfor vedrørende de største byretter og landsretterne - formentlig mest hensigtsmæssigt bør være ledet af en jurist. Denne enhed forudsættes ved overførelsen af justitssekretærens opgaver udvidet tilsvarende. Der henvises i øvrigt til afsnit 12.4.2.

Opgaverne vedrørende retsafgiftsspørgsmål og udlevering af dokumenter vil efter kommissionens opfattelse kunne varetages af de øvrige medarbejdere ved embedet, sådan som det er tilfældet ved alle de embeder, der i dag ikke har nogen justitssekretær.

15.3. Overvejelser om behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgaver

Som forudsat i kommissoriet har kommissionen ovenfor i kapitel 14 - for både byretterne og landsretterne - overvejet behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse ved de enkelte embeder og herunder ledelsens administrative kompetence i forhold til embedets enkelte dommere.

Som det fremgår af kapitel 14, har kommissionen fundet, at der kan peges på et behov for ændringer af nogle af de gældende bestemmelser i retsplejeloven (navnlig bestemmelserne om sagsfordelingen og for så vidt angår byretterne tillige disciplinærbestemmelserne). Kommissionen har derudover fundet, at det vil kunne være hensigtsmæssigt at indføre en samlet - mere generel - lovbestemmelse om embedschefens administrative ansvar for varetagelsen af rettens administrative forhold.

De mere overordnede hensyn, der taler for at supplere bestemmelsen om sagsfordelingen og indføre en mere generel bestemmelse i byretter og landsretter, gælder efter kommissionens opfattelse også for SØ- og Handelsretten. Kommissionen finder derfor, at der - såfremt der indføres sådanne bestemmelser for byretterne og landsretterne - tillige bør indføres tilsvarende bestemmelser for SØ- og Handelsretten.

Endvidere finder kommissionen, at der også for SØ- og Handelsretten bør indføres en bestemmelse svarende til den, der ovenfor i afsnit 11.3.2.1. foreslås indført for byretterne, hvorefter præsidenten efter forhandling med embedets øvrige dommere træffer bestemmelse om, hvem der skal fungere som præsident under dennes kortere fravær eller forfald.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 16

Økonomiske og administrative konsekvenser af kommissionens forslag

Som det fremgår af de forudgående kapitler - navnlig 11 og 12 - stiller kommissionen forslag om ganske omfattende ændringer i byretsstrukturen. Nogle af disse ændringer vil være udgiftsneutrale, mens andre vil have betydelige økonomiske konsekvenser.

Ændringerne og dermed de økonomiske konsekvenser skal ses i tæt sammenhæng med de krav, der vil blive stillet til fremtidens domstole, herunder navnlig Retsplejerådets forslag om instansordningen i civile sager og en nævningereform og Domstolsudvalgets forslag om, at flere sager skal afgøres af udnævnte dommere. Disse forslag er sammen med de øvrige krav til fremtidens byretter beskrevet i afsnit 9.2.2., 9.2.3. og 9.2.5.

Ved de nærmere overvejelser om de økonomiske og administrative konsekvenser, der er anført nedenfor, er det derfor forudsat, at Retsplejerådets forslag træder i kraft nogenlunde samtidig med strukturreformen.

I kapitel 11 foreslår kommissionen, at der etableres større byretter, der hver for sig selv kan opfylde de krav, der vil blive stillet til fremtidens byretter.

Med det udgangspunkt, at det enkelte embede for at kunne opfylde fremtidens krav fuldt ud skal have en størrelse svarende til mindst 6-8 udnævnte dommere, foreslår kommissionen i kapitel 12 en fremtidig retskredsinddeling med i alt 25 retskredse.

På baggrund af kommissionens forslag i de forudgående kapitler er Domstolsstyrelsen blevet anmodet om at foretage en beregning af de økonomiske og administrative konsekvenser af kommissionens forslag. Ved disse beregninger er der taget udgangspunkt i følgende personalemæssige og bygningsmæssige forudsætninger opstillet af kommissionen i navnlig kapitel 11 og 12:

Personalemæssige forudsætninger

Retsplejerådets forslag om instansordningen og en nævningereform indebærer sammen med Domstolsudvalgets anbefaling af, at flere sager skal behandles af udnævnte dommere, i sig selv, at der vil blive behov for et ikke ubetydeligt antal yderligere dommerstillinger i byretterne. Dette behov for nye dommerstillinger reduceres dog som følge af dels kommissionens forslag om en strukturændring med en sammenlægning af en række mindre embeder, dels Retsplejerådets forslag om i højere grad at koncentrere dommernes tid om egentligt retsarbejde.

Kommissionens samlede vurdering af den fremtidige dommernormering fører herefter til, at der er behov for i alt yderligere 28 dommerstillinger ved byretterne svarende til en opnormering med ca. 13,3 %.

Samtidig vil der efter kommissionens forslag til den fremtidige normering af de enkelte embeder kunne ske en reduktion af det nuværende antal kontorfunktionærer ved byretterne på i alt 117 årsværk og af det nuværende antal retsassessorer på i alt 32 årsværk. Derudover vil der efter forslaget kunne ske en lille reduktion af antallet af dommerfuldmægtige. Som anført i afsnit 12.2. forudsættes de nævnte reduktioner at kunne ske ved naturlig afgang.

Kommissionen foreslår, at det enkelte embede - bortset fra retten på Bornholm - skal ledes af en domstolschef (præsident), der har ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved embedet. Forslaget om at indføre præsidentordning ved yderligere 19 byretter vil medføre en merudgift.

For landsretterne vil Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige 1. instans i civile sager alt andet lige give mulighed for en personalemæssig reduktion, der af landsretspræsidenterne skønnes at være i en størrelsesorden svarende til ca. 2 afdelinger i Vestre Landsret og 3-4 afdelinger i Østre Landsret eller i alt 5-6 afdelinger.

For så vidt angår de økonomiske konsekvenser, der knytter sig til forslaget om instansomlægningen, må der tages hensyn til, at denne må forventes gennemført fremadrettet fra en bestemt dato, således at de sager, der er modtaget i landsretterne inden dette tidspunkt, også vil skulle færdiggøres i landsretterne.

De personalemæssige konsekvenser er skematisk opstillet i Domstolsstyrelsens notat (bilag 12), jf. nedenfor.

Bygningsmæssige forudsætninger

Kommissionen foreslår i kapitel 11, at det enkelte embede kan opdeles i et hovedtingsted, hvor størstedelen af embedets opgaver - herunder de administrative opgaver - varetages, samt i et eller flere afdelingskontorer.

Som anført i kapitel 12.5. finder kommissionen det - bl.a. af hensyn til iværksættelsen af Retsplejerådets forslag inden for civilsagsområdet - afgørende, at de nye byretter etableres og kommer til at fungere som enheder hurtigst muligt efter forslagets vedtagelse. Dette vil kræve, at man hurtigt får samlet varetagelsen af de administrative og ledelsesmæssige opgaver hos domstolschefen og den administrative enhed og får oprettet et fælles retssekretariat med jurister som foreslået af Retsplejerådet. Der må endvidere ret hurtigst skabes mulighed for, at alle embedets dommere og øvrige jurister kan placeres i den by i retskredsen, der efter forslaget skal være hovedtingsted, eller dog få denne som hovedarbejdsplads. Det samme gælder for de øvrige medarbejdere, der ikke skal gøre tjeneste ved et afdelingskontor.

Kommissionen er i øvrigt opmærksom på, at det ikke er realistisk at forestille sig, at man inden for en kort tidshorizont vil kunne gennemføre en retskredsreform som den foreslåede fuldt ud med permanente og fuldt tilfredsstillende løsninger for alle de nye embeder.

Domstolsstyrelsens skøn over de økonomiske konsekvenser af forslaget

På baggrund af kommissionens forslag har Domstolsstyrelsen udarbejdet et notat vedrørende de økonomiske konsekvenser af Strukturkommissionens forslag. Notatet har været forelagt Justitsministeriets Administrationsafdeling, der ikke har haft bemærkninger. Notatet er gengivet i bilag 12.

I notatet angives styrelsens skøn over de økonomiske konsekvenser af de personalemæssige ændringer, af konsekvenserne på bygningssiden samt af konsekvenserne for den øvrige drift, idet det understreges, at skønnet på flere punkter er forbundet med betydelig usikkerhed og ikke er udtryk for en vurdering fra styrelsens side af forslagene i betænkningssudkastet.

Styrelsens skøn over de samlede økonomiske konsekvenser af kommissionens forslag er angivet i notatets afsnit 4.

Som det fremgår, anslås det, at de personalemæssige konsekvenser og konsekvenserne af øvrig drift det første år vil være stort set udgiftsneutrale og derefter vil medføre besparelser. For så vidt angår de bygningsmæssige konsekvenser vil forslaget derimod være forbundet med merudgifter i samtlige år.

Med hensyn til de personalemæssige konsekvenser er der i notatets afsnit 2.1. opstillet en oversigt over konsekvenserne af henholdsvis Strukturkommissionens, Retsplejerådets og Domstolsudvalgets forslag. Af oversigten fremgår, hvilken generel virkning de enkelte forslag har på normeringen for henholdsvis dommere, retsassessorer, dommerfuldmægtige og kontorfunktionærer.

Det er ikke fundet muligt at lave en tilsvarende opdeling for så vidt angår de bygningsmæssige konsekvenser af kommissionens samlede forslag, jf. herved nærmere notatets afsnit 2.

Domstolsstyrelsen har opgjort de økonomiske konsekvenser af kommissionens forslag således, at beregningerne dels viser retternes merudgiftsbehov, dels viser de samlede økonomiske konsekvenser for staten, idet provenuet ved salg af domstolenes bygninger efter de gældende regler ikke indgår i domstolenes bevillinger, men tilfalder statskassen.

Forslaget anslås at ville medføre et merudgiftsbehov for retterne på 84 mio. kr. det første år og 60 mio. kr. det andet år.

Da provenuet ved salg af bygninger anslås til henholdsvis 60 og 30 mio. kr. i de to år, anslås de samlede

økonomiske konsekvenser herefter at være en merudgift på 24 mio. kr. det første år og 30 mio. kr. det andet år.

I de følgende år er der ikke forskel på den anslåede merudgift for henholdsvis retterne og statskassen. I årene 3-5 anslås en årlig merudgift på mellem 25 og 21 mio. kr., og fra det sjette år efter iværksættelsen anslås forslaget at medføre en årlig merudgift på ca. 7 mio. kr.

Ved vurderingen heraf må det imidlertid tages i betragtning, at man gennem forslaget vil få mere tidssvarende domstole, der kan løfte en række nye opgaver og gennemføre nødvendige forandringer.

Det bemærkes, at spørgsmålet om de bygningsmæssige forhold indgår i den budgetanalyse vedrørende domstolens forhold, der er omtalt ovenfor i afsnit 6.5.

Som det fremgår af Domstolsstyrelsens notat, har styrelsen iværksat en nærmere undersøgelse af domstolens IT-strategi og IT-anvendelse. Kommissionen er derfor ikke gået ind i en nærmere beskrivelse af de teknologiske konsekvenser af forslaget.

Kommissionens forslag vedrørende embedschefernes ansvar for de administrative opgavers varetagelse i kapitel 14 og de øvrige forslag vedrørende de administrative opgavers varetagelse i kapitel 11, 13 og 15 skønnes samlet ikke at medføre merudgifter.

Udover ovennævnte forslag har kommissionen peget på, at der efter kommissionens opfattelse ikke vil være afgørende betænkeligheder ved at nedlægge Østre Landsrets bitingsteder i Holbæk, Slagelse, Næstved og Svendborg. Kommissionen er imidlertid ikke gået ind i en nærmere vurdering af de økonomiske konsekvenser af et sådant forslag.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#) | [Næste](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Kapitel 17

Lovudkast med bemærkninger og udkast til ændring af administrative forskrifter

17.1. Udkast til lov om ændring af retsplejeloven, retsafgiftsloven og konkursloven

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 857 af 12. september 2000, som ændret ved lov nr. ..., foretages følgende ændringer:

1. I § 4 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

"Stk. 3. Præsidenten er ansvarlig for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. Præsidenten skal herunder sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og skal tage de fornødne initiativer til sikring heraf."

Stk. 3 bliver herefter stk. 4.

2. § 4, stk. 3, der bliver stk. 4, affattes således:

"Stk. 4. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om, hvem af disse der skal fungere som præsident under dennes kortere fravær eller forfald."

3. § 6, stk. 1, 3. pkt., affattes således:

„Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om sagernes fordeling mellem dommerne og om sagernes administrative behandling."

4. § 9, stk. 1, affattes således:

"Sø- og Handelsretten i København består af en præsident, en eller flere vicepræsidenter, yderligere to dommere og et antal sagkyndige medlemmer. Præsidenten er ansvarlig for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. Præsidenten skal herunder sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og skal tage de fornødne initiativer til sikring heraf."

5. I § 9 indsættes efter stk.1 som nye stykker:

"Stk 2. Præsidenten træffer efter forhandling med vicepræsidenterne og rettens øvrige dommere bestemmelse om, hvem af disse der skal fungere som præsident under dennes kortere fravær eller forfald.

Stk. 3. Præsidenten træffer efter forhandling med vicepræsidenterne og rettens øvrige dommere bestemmelse om sagernes fordeling mellem dommerne og om sagernes administrative behandling. Sager vedrørende lov om markedsføring skal dog så vidt muligt behandles af en bestemt af dommerne."

Stk. 2-6 bliver herefter stk. 4-8.

6. § 9, stk. 2, der bliver stk. 4, affattes således:

"Stk. 4. Under Sø- og Handelsretten hører de områder, der er henlagt under Københavns Byret og retterne i [retskreds nr. 21 (Hovedstadsområdet Vest - hovedtingsted i Glostrup)], [retskreds nr. 22 (Hovedstadsområdet Nord - hovedtingsted i Gladsaxe)] og [retskreds nr. 23 (København Vest - hovedtingsted på Frederiksberg)]."

7. § 10 ophæves.

8. § 12, 1. pkt., affattes således:

"Landet inddeles i 25 retskredse."

9. §§ 15-16 affattes således:

"§ 15. Københavns Byret består af en præsident og 46 andre dommere.

Stk. 2. [Retskreds nr. 6 (hovedtingsted i Århus)] består af en præsident og 16 andre dommere.

Stk. 3. [Retskreds nr. 23 (København Vest - hovedtingsted på Frederiksberg)] består af en præsident og 15 andre dommere.

Stk. 4. [Retskreds nr. 12 (hovedtingsted i Odense)] består af en præsident og 12 andre dommere.

Stk. 5. Følgende retter består hver af en præsident og 10 andre dommere:

1) [Retskreds nr. 2 (hovedtingsted i Ålborg)],

2) [Retskreds nr. 21 (Hovedstadsområdet Vest - hovedtingsted i Glostrup)] og

3) [Retskreds nr. 22 (Hovedstadsområdet Nord - hovedtingsted i Gladsaxe)].

Stk. 6. [Retskreds nr. 5 (Vestjylland - hovedtingsted i Herning)] består af en præsident og 8 andre dommere.

Stk. 7. Følgende retter består hver af en præsident og 7 andre dommere:

1) [Retskreds nr. 17 (Roskilde og Nordvestsjælland - hovedtingsted i Roskilde)] og

2) [Retskreds nr. 19 (Nordsjælland Vest - hovedtingsted i Hillerød)].

Stk. 8. Følgende retter består hver af en præsident og 6 andre dommere:

1) [Retskreds nr. 3 (Nordøstjylland - hovedtingsted i Randers)],

2) [Retskreds nr. 8 (Sydvestjylland - hovedtingsted i Esbjerg)],

3) [Retskreds nr. 16 (Vestsjælland - hovedtingsted i Slagelse)] og

4) [Retskreds nr. 20 (Nordsjælland Øst - hovedtingsted i Helsingør)].

Stk. 9. Følgende retter består hver af en præsident og 5 andre dommere:

1) [Retskreds nr. 1 (Nordjylland - hovedtingsted i Frederikshavn)],

2) [Retskreds nr. 4 (Midt- og Nordvestjylland - hovedtingsted i Viborg)],

3) [Retskreds nr. 7 (Østjylland - hovedtingsted i Horsens)],

4) [Retskreds nr. 9 (Sydøstjylland - hovedtingsted i Vejle)],

5) [Retskreds nr. 10 (Sydjylland - hovedtingsted i Kolding)],

6) [Retskreds nr. 11 (Sønderjylland - hovedtingsted i Sønderborg)],

7) [Retskreds nr. 15 (Sydsjælland - hovedtingsted i Næstved)] og

8) [Retskreds nr. 18 (Østsjælland - hovedtingsted i Køge)].

Stk. 10. Følgende retter består hver af en præsident og 4 andre dommere:

1) [Retskreds nr. 13 (Sydfyn - hovedtingsted i Svendborg)] og

2) [Retskreds nr. 14 (Lolland-Falster - hovedtingsted i Nykøbing Falster)].

Stk. 11. [Retskreds nr. 25 (Bornholm - hovedtingsted i Rønne)] består af 1 dommer.

§ 16. Præsidenten (på Bornholm dommeren) er ansvarlig for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. Præsidenten (dommeren) skal herunder sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og skal tage de fornødne initiativer til sikring heraf.

Stk. 2. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om, hvem af disse der skal fungere som præsident under dennes kortere fravær eller forfald."

10. § 16 a ophæves.

11. § 17 affattes således:

"§ 17. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om sagernes fordeling mellem dommerne og om sagernes administrative behandling.

12. I § 17 a, stk. 1, ændres "dommeren (den administrerende dommer) eller rettens præsident" til: "rettens præsident (på Bornholm dommeren)".

13. § 17 a, stk. 3, affattes således:

"Stk. 3. Ved byretterne og Sø- og Handelsretten i København kan rettens præsident (på Bornholm dommeren)

meddele andre personer bemyndigelse til at træffe afgørelser efter § 350, stk. 2, og at udføre foged-, skifte-, notarial- og tinglysningsforretninger samt faderskabssager, såfremt der ikke skal træffes afgørelse i tvistigheder. Personer, der er bemyndiget til at udføre fogedforretninger, kan dog efter præsidentens (dommerens) nærmere bestemmelse træffe afgørelse efter § 490, § 494, stk. 2 og 3, og § 525."

14. § 18, stk. 1, 1. og 2. pkt., affattes således:

"Antages domsforhandlingen i en straffesag, der behandles ved byretten, at ville blive af længere varighed, kan rettens præsident bestemme, at forhandlingen skal overværes af en suppleant for dommeren. For så vidt angår [retskreds nr. 25 (Bornholm)] træffes bestemmelsen af Østre Landsrets præsident efter indstilling fra dommeren."

15. § 18, stk. 2, 3. og 4. pkt., ophæves, og i stedet indsættes:

"Antages domsforhandlingen i en sådan sag at ville blive af længere varighed, kan rettens præsident (på Bornholm dommeren) bestemme, at forhandlingen skal overværes af en suppleant, eventuelt to suppleanter, for domsmændene."

16. I § 18 a, stk. 1, og i § 18 b, 1. pkt., ændres "§ 9, stk. 2" til: "§ 9, stk. 4", og "§ 9, stk. 4" ændres til: "§ 9, stk. 6".

17. § 19, stk. 3, 1. pkt., affattes således:

"Domstolsstyrelsen træffer efter forhandling med den enkelte byretspræsident (på Bornholm dommeren) bestemmelse om afdelingskontorer i retskredsen."

18. § 28, stk. 1 og 2, ophæves.

Stk. 3 bliver herefter stk. 1.

19. I § 32, stk. 3, ændres "eller den dommer, der varetager rettens administration," til: "(på Bornholm dommeren)".

20. I § 39, stk. 1, 2. pkt., ændres "justitssekretæren eller, hvor sådan ikke er ansat, af dommeren" til: "retten, dog ved Højesteret af justitssekretæren".

21. I § 39, stk. 1, 3. pkt., ændres "præsidenten eller ved byretterne uden for København på dommeren" til: "retten, dog ved Højesteret på præsidenten".

22. § 40, 1. og 2. pkt., affattes således:

"Retten samler de enhver sag vedkommende dokumenter og bevarer dem samt de af tilbageleverede originaler tagne genparter. Ved Højesteret påhviler dette justitssekretæren."

23. I § 41, stk. 1, ændres "justitssekretæren eller, hvor ingen sådan er ansat, hos dommeren" til: "retten, dog ved Højesteret hos justitssekretæren,".

24. I § 41, stk. 4, 1. pkt., ændres "justitssekretæren (dommeren)" til: "retten, dog ved Højesteret justitssekretæren,".

25. I § 41, stk. 4, 2. pkt., udgår: ", for Københavns Byrets vedkommende rettens præsident,".

26. I § 41 indsættes efter stk. 5 som nyt stykke:

"Stk. 6. Klage over rettens afgørelser sker ved kære."

Stk. 6 og 7 bliver herefter stk. 7 og 8.

27. § 41, stk. 6, der bliver stk. 7, affattes således:

"Stk. 7. Klage over afgørelser truffet af justitssekretæren ved Højesteret fremsættes over for Højesteret. Afgørelsen af klagen træffes ved kendelse."

28. I § 41 a, stk. 5, 1. pkt., ændres "dommeren (justitssekretæren)" til: "retten, dog ved Højesteret

justitssekretæren,".

29. § 41 a, stk. 5, 3. og 4. pkt., affattes således:

"Ved klage over, at justitssekretæren ved Højesteret har nægtet gennemsyn eller udlevering, finder § 41, stk. 7, og stk. 8, 1. og 2. pkt., tilsvarende anvendelse. Rettens afgørelser træffes ved kendelse."

30. I § 43 a, stk. 1, nr. 4, udgår: ", administrerende byretsdommer".

31. § 44 a, stk. 4, nr. 2, affattes således:

"2) at samtykke gives af præsidenten for vedkommende ret eller for retspræsidenter og dommeren ved [retskreds nr. 25 (Bornholm)] af præsidenten for den nærmeste overordnede ret, og"

32. I § 44 c, stk. 1, ændres "§§ 15-17" til: "§ 15".

33. § 45, stk. 2 og 3, affattes således:

"Stk. 2. Beskikkelse efter stk. 1 kan uden ansøgning kun meddeles dommere eller fuldmægtige i en tilstødende retskreds inden for landsretskredsen. Beskikkelse som yderligere dommer ved [retskreds nr. 25 (Bornholm)] kan uden ansøgning meddeles dommere og fuldmægtige ved Københavns Byret. Beskikkelse i medfør af 1. og 2. pkt. kan for den enkelte dommer eller fuldmægtig kun meddeles for et tidsrum af højst tre måneder. Beskikkelse til tjeneste ved en bestemt byret kan i intet tilfælde meddeles ud over et tidsrum af to år.

Stk. 3. Sker beskikkelsen ved [retskreds nr. 25 (Bornholm)], træffer Østre Landsrets præsident efter forhandling med dommeren bestemmelse om, hvilke forretninger der skal varetages af den midlertidigt beskikkede dommer."

34. § 47 a, stk. 2, affattes således:

"Stk. 2. Indberetningerne indgives for byretsdommeres vedkommende til byretspræsidenten, dog for dommeren ved [retskreds nr. 25 (Bornholm)] til Østre Landsrets præsident. For byretspræsidenters vedkommende indgives indberetningerne til [... og for de øvrige præsidenters vedkommende til Højesterets præsident]."

35. I § 52, stk. 1, ændres "Justitssekretærer og fuldmægtige" til: "Fuldmægtige".

36. I § 53 udgår: "en justitssekretær eller" og "(administrerende dommer)".

37. I § 54, stk. 1, ændres "Justitssekretærer og fuldmægtige" til: "Fuldmægtige".

38. I § 54, stk. 2, 2. pkt., udgår: "justitssekretær eller".

39. I § 54 a, stk. 1, 1. pkt., udgår: "en justitssekretær eller".

40. Efter § 54 a indsættes:

"§ 54 b. Bestemmelserne i §§ 52, 53, 54 og 54 a finder tilsvarende anvendelse med hensyn til justitssekretæren ved Højesteret."

41. I § 55 ændres "justitssekretærer og fuldmægtige" til: "fuldmægtige og justitssekretæren ved Højesteret".

42. I § 57, stk. 1, 1. pkt., ændres "eller dommer og for så vidt angår de i § 16 a, stk. 1, nævnte retter af den i medfør af § 16 a, stk. 3, administrerende dommer" til: "(på Bornholm af dommeren)".

43. I § 58, stk. 2, 1. pkt., ændres "eller byretsdommer" til: "(på Bornholm dommeren)".

44. I § 66, stk. 1, 1. pkt., ændres "justitssekretærer" til: "justitssekretæren ved Højesteret".

45. I § 79 indsættes som stk. 3:

"Stk. 3. Træffer landsretten i medfør af § 11, stk. 3, bestemmelse om, at en sag skal behandles uden for nævningekredsen, kan landsretten bestemme, at nævningerne skal udtages af nævninge- og domsmandslisten for

den nævningekreds, hvor sagen skal behandles. Parterne skal forinden have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet."

46. I § 88, stk. 1, 1. pkt., ændres "vedkommende retsformand eller dommer" til: "ved landsretterne vedkommende retsformand og ved byretterne præsidenten (på Bornholm dommeren)", og 2. pkt. ophæves.

47. I § 88 indsættes som stk. 4:

"Stk. 4. Træffer landsretten i medfør af § 11, stk. 3, bestemmelse om, at en sag skal behandles uden for nævningekredsen, kan landsretten bestemme, at domsmænd skal udtages af nævninge- og domsmandslisten for den nævningekreds, hvor sagen skal behandles. Træffer byretten i medfør af § 19, stk. 4, jf. § 11, stk. 3, bestemmelse om, at en sag skal behandles uden for retskredsen, kan byretten bestemme, at domsmænd skal udtages af domsmandslisten for den retskreds, hvor sagen skal behandles. Inden der træffes afgørelse i medfør af 1. og 2. pkt., skal parterne have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet."

48. § 135, stk. 2, 1. og 2. pkt., affattes således:

"Autorisationen meddeles af præsidenten i den byretskreds, hvor vedkommende advokat har kontor. På Bornholm meddeles autorisationen af dommeren."

49. I § 214, stk. 2, ændres "§ 18, stk. 2, 5. pkt." til: "§ 18, stk. 2, 4. pkt."

50. I § 236 ændres "i København" til: "i Københavns Byrets kreds".

51. § 336 a, stk. 1, affattes således:

"Beskikkelse af advokat meddeles af rettens præsident (på Bornholm af dommeren)."

52. § 494, stk. 1, 2. pkt., affattes således:

"Foretages forretningen ved Københavns Byret eller ved en af retterne i [retskreds nr. 21 (Hovedstadsområdet Vest - hovedtingsted i Glostrup)], [retskreds nr. 22 (Hovedstadsområdet Nord - hovedtingsted i Gladsaxe)] og [retskreds nr. 23 (København Vest - hovedtingsted på Frederiksberg)], kan skyldneren tilsiges, såfremt han har sådan tilknytning til en af disse retskredse."

53. I § 698, stk. 2, 1. pkt., ændres "i København" til: "i Københavns Byrets kreds".

54. I § 702, stk. 2, 1. pkt., ændres "ved en af de i § 15 nævnte retter" til: "ved en anden byret".

55. § 735, stk. 1, 1. pkt., affattes således:

"Forsvareren beskikkes af vedkommende rets præsident (på Bornholm af dommeren) og ved undersøgelsesret af dommeren."

§ 2

I lov om retsafgifter, jf. lovbekendtgørelse nr. 806 af 24. august 2000, som ændret senest ved lov nr. ..., foretages følgende ændringer:

1. I § 64, stk. 4, nr. 1, ændres "Dommeren" til: "Retten".

2. § 64, stk. 4, nr. 2, affattes således:

"2) Højesteret for så vidt angår beregninger foretaget af justitssekretæren ved Højesteret."

3. I § 64, stk. 5, 1. pkt., udgår: "(præsidenten)".

§ 3

I konkursloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 118 af 4. februar 1997, som ændret senest ved lov nr. ..., foretages

følgende ændring:

1. § 4 affattes således:

"§ 4. I de områder, der er henlagt under Københavns Byret og retterne i [retskreds nr. 21 (Hovedstadsområdet Vest - hovedtingsted i Glostrup)], [retskreds nr. 22 (Hovedstadsområdet Nord - hovedtingsted i Gladsaxe)] og [retskreds nr. 23 (København Vest - hovedtingsted på Frederiksberg)], indgives de i § 3 nævnte anmeldelser og begæringer til Sø- og Handelsretten i København, jf. dog § 3, stk. 3."

§ 4

Stk. 1. Loven træder i kraft den ...

Stk. 2. Domstolsstyrelsen træffer i samarbejde med den enkelte byretspræsident (på Bornholm dommeren) bestemmelse om den praktiske gennemførelse af retskredsreformen for de enkelte retskredse.

Stk. 3. I de tilfælde efter retsplejeloven, hvor en afgørelse truffet af en byret på ny kan indbringes for denne, skal afgørelsen efter lovens ikrafttræden indbringes for retten i den retskreds, hvortil hovedtingstedet for den ret, der har truffet afgørelse i sagen, nu hører. Det samme gælder i tilfælde, hvor spørgsmål eller krav kan forelægges for den byret, der har truffet afgørelse i sagen, og i tilfælde, hvor en overordnet instans træffer afgørelse om hjemvisning af en afgørelse til byretten.

§ 5

Senest 5 år efter lovens ikrafttræden foretager justitsministeren en samlet vurdering af antallet af dommere i de enkelte retskredse, jf. retsplejelovens § 15 som affattet ved denne lovs § 1, nr. 9, og fremsætter om fornødent forslag til revision heraf.

§ 6

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

17.2. Bemærkninger til lovudkastet

17.2.1. Almindelige bemærkninger

Kommissionens hovedopgave har været at gennemgå og vurdere den gældende byretsstruktur og komme med forslag til en eventuel ændret struktur. I tilknytning hertil har kommissionen skullet overveje, hvordan de administrative opgaver ved det enkelte embede mest hensigtsmæssigt kan organiseres. Herudover har kommissionen skullet overveje behovet for at opretholde landsretternes bitingsteder, ligesom kommissionen har kunnet tage spørgsmålet om behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse op til overvejelse. For såvel byretterne som landsretterne har kommissionen derudover haft til opgave at overveje behovet for særlige lovregler om det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse ved de enkelte embeder. Overvejelser om strukturelle og organisatoriske forhold vedrørende Sø- og Handelsretten har ikke været en særskilt del af kommissionens opgave. Efter kommissoriet har kommissionen dog kunnet inddrage spørgsmål af betydning for Sø- og Handelsretten, såfremt kommissionen i tilslutning til sine generelle overvejelser måtte finde dette naturligt og hensigtsmæssigt.

Kommissionens lovudkast omfatter alene de lovændringer, der følger af forslaget til en ny domstolsstruktur, herunder organiseringen af de administrative opgaver ved embederne. Med hensyn til de lovændringer, der følger af Retsplejerådets forslag til en reform af den civile retspleje, henvises til den kommende delbetænkning fra Retsplejerådet om instansordningen, byrettens sammensætning og almindelige regler om sagsbehandlingen i første instans.

Det bemærkes for god ordens skyld, at kommissionens udkast til almindelige bemærkninger ikke tilsigter at være udtømmende. Ved udarbejdelse af bemærkninger til lovforslag vil der således sædvanligvis skulle redegøres for bl.a. betænkningens indhold i et videre omfang, end det er fundet hensigtsmæssigt i kommissionens eget udkast.

Endvidere bemærkes, at kommissionen har valgt under sit arbejde og i lovforslaget at betegne byretterne med et retskredsnummer efterfulgt af såvel en betegnelse for retskredsens geografiske område som en oplysning om hovedtingstedets placering. Om den nærmere baggrund herfor henvises til afsnit 12.3.

17.2.1.1. Forslag til en fremtidig byretsstruktur

Med kommissionens forslag ændres antallet af byretskredse fra de nuværende 82 til 25 retskredse. Baggrunden for forslaget er, at de enkelte embeder efter kommissionens opfattelse fortsat selv skal kunne varetage alle de nuværende sagsområder og opgaver, samtidig med at de selvstændigt skal kunne opfylde de nye krav, som de i fremtiden vil blive stillet overfor. Disse krav følger bl.a. af Retsplejerådets forslag til en ny instansordning og af Domstolsudvalgets anbefalinger om, at retsarbejdet som udgangspunkt skal varetages af udnævnte dommere. Andre af de krav, som vil blive stillet til embederne, knytter sig mindre til selve sagsbehandlingen, men vedrører i højere grad en række andre forhold, herunder forholdet til brugerne og borgerne i øvrigt samt retternes ressourceanvendelse. Det er krav som god service, en effektiv ressourceudnyttelse, mindre sårbarhed, større fleksibilitet og en administrativ bæredygtighed, der vil give det enkelte embede grundlag for at få øget indflydelse på egne administrative forhold. Efter kommissionens opfattelse vil det være vanskeligt for den enkelte byret selv at opfylde de krav, som fremtidens opgaver stiller, medmindre der er ansat mindst 6-8 dommere ved embedet.

En fastholdelse af udgangspunktet med 6-8 dommere ved den enkelte byret ville i nogle dele af landet føre til retskredse med en meget betydelig geografisk udstrækning. Hvor dette er tilfældet, har kommissionen for hver enkelt kreds meget nøje overvejet, hvilke muligheder der måtte være for en anden løsning. Nogle af disse steder har det været muligt at skabe en løsning, der kan opfylde næsten alle de opstillede krav - uden at flytte problemerne til andre af de foreslåede kredse - ved at fravige udgangspunktet med 6-8 dommere til tvistløsning og i stedet foreslå et lidt mindre embede. I to tilfælde har man fundet det nødvendigt og forsvarligt at foreslå embeder med blot 4 dommere foruden domstolschefen.

Enkelte steder i landet, hvor de geografiske afstande er meget betydelige, har en sådan løsning dog ikke været mulig, typisk fordi befolkningsunderlaget ikke er stort nok, eller fordi en hensigtsmæssig løsning for en retskreds ville forudsætte inddragelse af dele af andre retskredse, der dermed ville blive for små. De få steder, hvor dette vil være tilfældet, har kommissionen derfor i stedet forudsat, at nærhedshensynet imødekommes ved, at man anvender afdelingskontorerne i videre omfang, navnlig til egentlige retssager fra området.

Endelig har kommissionen fundet at måtte etablere en særlig løsning for Bornholm, jf. nærmere i afsnit 12.3.25.

De foreslåede retskredse er generelt større end de nuværende byretter. Københavns Byret vil efter forslaget fortsat være betydeligt større end de øvrige byretter og vil dermed fortsat kunne håndtere de meget store og langvarige sager, der i dag føres ved Københavns Byret. Det enkelte embede skal efter forslaget ledes af en domstolschef, der efter kommissionens opfattelse skal være en dommer.

Efter den nugældende ordning er byretterne opdelt i præsidentledede embeder, administrerede embeder og enedommerembeder, jf. retsplejelovens § 15, stk. 1-5, § 16 a, stk. 1 og 3, og § 17. Dette medfører på visse områder en forskel i de forskellige typer af embedschefers kompetence og opgaver. Embederne - bortset fra [retskreds nr. 25 (Bornholm)] - vil efter forslaget blive af en sådan størrelse, at embedscheferne ved de nye og større embeder efter kommissionens opfattelse bør ligestilles på de områder, hvor der efter de gældende regler er forskelle i kompetence og opgaver. Der foreslås endvidere indført præsidentordning ved de nye og større embeder, men ikke ved [retskreds nr. 25 (Bornholm)], der fortsat vil bestå af 1 dommer.

Det forudsættes, at byretterne - på samme måde som de nuværende embeder - opdeles i afdelinger (retssekretariat til behandling af civile sager og straffesager, fogedret, skifteret, tinglysning). Bl.a. på baggrund af Retsplejerådets ønske om en styrkelse af sekretariatsfunktionerne er det forudsat, at der fast knyttes jurister til sekretariaterne, der - foruden de opgaver, som sekretariaterne varetager i dag - skal varetage en række opgaver af juridisk karakter som bistand til de enkelte dommere ved embedet. Dette vil endvidere give mulighed for en vis specialisering på forskellige sagstyper. Efter kommissionens opfattelse bør der endvidere oprettes en egentlig administrativ enhed (et administrativt sekretariat) knyttet til domstolschefen. Det vil formentlig generelt være hensigtsmæssigt, at det administrative sekretariat sammensættes således, at det repræsenterer en bredere uddannelsesmæssig baggrund end den, der kendes fra de nuværende byretter. Domstolschefens ansvar for de administrative opgavers varetagelse er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 17.2.1.3.

Ved Københavns Byret - men ikke ved de øvrige byretter - er der i dag ansat en justitssekretær. Justitssekretæren bistår præsidenten ved administrationen af embedet og er endvidere efter retsplejeloven tillagt særlige opgaver vedrørende bl.a. opkrævning af retsafgifter og spørgsmål om aktindsigt. Ved de resterende byretter varetages disse opgaver af embedets øvrige medarbejdere. Da de opgaver, der efter retsplejeloven er tillagt justitssekretæren, kun

udgør en meget lille del af dennes samlede opgaver, er der efter kommissionens opfattelse ikke behov for at opretholde - eller udvide - den særlige justitssekretærordning i en fremtidig byretsstruktur. Det vil tværtimod være mest hensigtsmæssigt, at bistanden til domstolschefen ved alle byretterne samles i det administrative sekretariat.

Betegnelsen "fuldmægtige" i retsplejeloven - herunder i retsplejelovens bestemmelser om ansættelsesværn - dækker også retsassessorerne. Kommissionen forudsætter, at sekretariatschefen, jf. afsnit 11.3.2.2. og 11.3.2.3., ligeledes vil være omfattet af denne betegnelse, medmindre den pågældende undtagelsesvis ikke er jurist.

17.2.1.2. Landsretterne og Sø- og Handelsretten

Kommissionen har overvejet behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de to landsretskredse, men finder ikke grundlag for en sådan omlægning eller opdeling.

Hvad angår landsretternes bidingsteder, der som altovervejende hovedregel benyttes til behandling af straffesager, er det kommissionens opfattelse, at disse som det klare udgangspunkt bør opretholdes. Landsretternes brug af bidingstederne betyder således normalt betydelige fordele i form af mindre rejseaktivitet for sagens parter, vidner, anklagere, forsvarere og lægdommere. Efter kommissionens opfattelse vil der dog ikke være afgørende betænkeligheder ved at nedlægge visse af bidingstederne - bidingstederne i Holbæk, Slagelse, Næstved og Svendborg - hvis geografiske placering i forhold til henholdsvis København og Odense bl.a. betyder, at en vis del af brugerne, lægdommerne mv. har arbejde i og derfor alligevel dagligt rejser til disse byer.

For så vidt angår justitssekretærordningen ved landsretterne og Sø- og Handelsretten foreslår kommissionen af de grunde, der er nævnt ovenfor i afsnit 17.2.1.1. vedrørende justitssekretærordningen ved Københavns Byret, at også justitssekretærordningen i landsretterne og Sø- og Handelsretten ophæves.

Betegnelsen "fuldmægtige" i retsplejeloven - herunder i retsplejelovens bestemmelser om ansættelsesværn - dækker som nævnt ovenfor også retsassessorerne. Kommissionen forudsætter, at cheferne for de administrative enheder ved landsretterne og Sø- og Handelsretten, der er omtalt i afsnit 13.4.-13.5. og afsnit 15.1., ligeledes vil være omfattet af denne betegnelse, medmindre den pågældende undtagelsesvis ikke er jurist.

Spørgsmålet om opretholdelse af justitssekretærordningen ved Højesteret er ikke omfattet af kommissionens kommissorium.

Som for byretterne har kommissionen endvidere for både landsretterne og Sø- og Handelsretten overvejet og fremsat forslag til regulering af embedschefens kompetence og ansvar for de administrative opgavers varetagelse, jf. nedenfor i afsnit 17.2.1.3.

17.2.1.3. Det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgavers varetagelse

Ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved det enkelte embede ligger - både under den nuværende struktur og i en fremtidig struktur - hos embedschefen. Embedschefen har således bl.a. ansvaret for at forestå sagsfordelingen, at koordinere sagsbehandlingen i de enkelte afdelinger, at sikre en effektiv ressourceanvendelse, at fastlægge organisationsplaner og at fastlægge retningslinier for og træffe beslutninger om den administrative tilrettelæggelse af arbejdet.

En forsvarlig og effektiv varetagelse af disse og de øvrige ledelsesmæssige og administrative opgaver forudsætter, at embedschefen har den nødvendige kompetence til at fastlægge retningslinier og træffe beslutninger af administrativ karakter med virkning også for embedets øvrige dommere. Det er naturligvis samtidig en forudsætning, at der ikke er tvivl om rækkevidden af denne kompetence.

Der findes i den gældende lovgivning kun et mindre antal regler, der omhandler embedschefens administrative kompetence. De eksisterende regler omhandler - udover en række mere specifikke opgaver og områder - centrale områder som sagsfordeling og disciplinærbeføjelser. Der findes derimod ikke lovgivning om embedschefens kompetence i relation til andre mere generelle administrative spørgsmål, herunder de bevillingsmæssige og øvrige administrative forhold, der er henlagt til embedet.

Omtalen nedenfor af spørgsmålet om sagernes fordeling og administrative behandling, andre administrative spørgsmål samt præsidentens afløser vedrører både de nye og større byretter, landsretterne og Sø- og Handelsretten.

Sagernes fordeling

Det følger af de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 6, stk. 1, § 15, stk. 7, og § 16 a, stk. 3, at sagernes fordeling ved landsretterne og ved de præsidentledede og administrerede byretter bestemmes af præsidenten/den administrerende dommer efter forhandling med embedets øvrige dommere. Retsplejeloven indeholder ikke en tilsvarende bestemmelse om sagernes fordeling ved Sø- og Handelsretten.

Kommissionen finder ikke grundlag for at foreslå en anden ordning vedrørende sagernes fordeling end den gældende. Embedschefen vil således fortsat have kompetencen til - efter drøftelse med embedets øvrige dommere - at træffe afgørelse om sagernes fordeling, herunder også fordeling af sager, der som led i en form for specialiseringsordning skal behandles af en bestemt dommer/afdeling, eller sager, der - under en fremtidig ordning med kollegial behandling i byretten - skal behandles af flere dommere. Sagsfordelingen skal naturligvis ske efter saglige kriterier, f.eks. fordeling efter geografiske kriterier, efter løbenumre eller efter de enkelte dommers/afdelingers specialer.

Embedets chef har en forpligtelse til i forhold til rettens brugere at sikre, at arbejdet er tilrettelagt sådan, at embedets sagsbehandlingstid i de enkelte retsafdelinger er rimelig og nogenlunde ensartet. Som led heri vil det kunne være nødvendigt, at fordelingen af nye sager til en eller flere dommere/afdelinger i en periode begrænses eller standses helt. Det vil endvidere kunne være nødvendigt, at embedschefen omfordeler en større sag eller en række sager for at opnå en hurtig udligning af forskelle i embedets berammelsestider. En sådan omfordeling må som udgangspunkt ske efter drøftelse med den dommer/afdeling, der afgiver sagen/sagerne, jf. herved de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 6, stk. 1, § 15, stk. 7, og § 16 a, stk. 3. Kompetencen til at træffe beslutning om omfordeling af en sag, når det er nødvendigt for at sikre rettens brugere ensartede og rimelige sagsbehandlingstider - eller når det af andre objektive grunde er nødvendigt - må dog i sidste ende ligge hos embedschefen.

Sagernes administrative behandling

Embedschefens kompetence vedrørende sagernes administrative behandling er ikke reguleret i den gældende lovgivning.

Som en del af sin almindelige ledelsesmæssige kompetence har embedschefen dog en række beføjelser - også i forhold til embedets øvrige dommere - vedrørende arbejdets tilrettelæggelse og den administrative behandling af sagerne. Det er således et både nødvendigt og naturligt led i embedschefens varetagelse af de ledelsesmæssige og administrative opgaver at kunne fastlægge generelle retningslinier for arbejdets tilrettelæggelse og for den administrative behandling af sagerne med henblik på at sikre ensartethed og en effektiv ressourceanvendelse i sagsbehandlingen.

Embedschefen har herunder bl.a. kompetencen til at træffe beslutning om etablering af en fælles forberedelsesafdeling, om fastsættelse af generelle regler for anvendelse af mundtlig eller skriftlig forberedelse ved embedet samt om fordelingen af de personalemæssige ressourcer ved embedet.

Embedschefen har ikke kompetence i forhold til spørgsmål om, hvorvidt en sag er klar til berømmelse, og om hvor lang tid, der skal afsættes til sagens behandling, da sådanne afgørelser må anses som judicielle. Sagsforberedelsen ved det enkelte embede kan dog - ikke mindst i forbindelse med en fremtidig styrkelse af byretternes retssekretariat - tilrettelægges sådan, at berømmelser foretages af retssekretariatet, således at den pågældende dommer/afdeling hverken er involveret i eller skal godkende de konkrete berømmelser, medmindre pågældende selv ønsker det i de enkelte sager - i så fald er der naturligvis krav herpå. Det hører under embedschefens kompetence at fastlægge generelle retningslinier vedrørende spørgsmål af administrativ karakter i relation til berømmelsen, f.eks. spørgsmål om det tidspunkt på dagen, hvor retsmøderne påbegyndes, og om fordelingen af de enkelte dommers arbejdstid på domsforhandling og andet dommerarbejde.

Det er kommissionens opfattelse, at embedschefen efter drøftelse med dommerne også kan fastsætte måltal eller generelle retningslinier for sagernes prioritering, herunder bl.a. opprioritering af behandlingen af visse sagstyper og - for byretterne - prioritering mellem sager, hvor der skal medvirke flere dommere, og de pågældende dommers øvrige sager.

I byretterne vil det herudover være embedschefen, der har kompetencen til at beslutte, hvorvidt sagerne og sagsområderne generelt skal foretages på hovedtingstedet eller ved et afdelingskontor. Hvis spørgsmålet om, hvor

sagen skal behandles, undtagelsesvis kan have betydning for den enkelte sags afgørelse (f.eks. hvor behandling på et afdelingskontor vil være hensigtsmæssigt af hensyn til foretagelsen af en besigtigelse), vil der dog være tale om en juridisk afgørelse, der beror på den enkelte dommer.

Der henvises i øvrigt til afsnit 14.4.2.

Som det fremgår, har embedschefen som en del af sin almindelige ledelsesmæssige kompetence en række beføjelser - også i forhold til embedets øvrige dommere - vedrørende arbejdets tilrettelæggelse og den administrative behandling af sagerne. Disse beføjelser er imidlertid ikke nævnt i retsplejeloven. Med henblik på at præcisere, at embedschefen har disse beføjelser, foreslås det, at bestemmelserne om embedschefens ansvar for sagsfordelingen suppleres med en tilføjelse om, at embedschefen efter forhandling med rettens øvrige dommere træffer bestemmelse om sagernes administrative behandling.

En generel bestemmelse

Det er som nævnt en nødvendig forudsætning for embedschefens forsvarlige og hensigtsmæssige varetagelse af de administrative og ledelsesmæssige opgaver, at den pågældende har den nødvendige kompetence til at træffe beslutninger af administrativ karakter - også med virkning for embedets øvrige dommere - og at der ikke er tvivl om rækkevidden af denne kompetence.

Varetagelsen af de administrative opgaver vedrører en lang række områder og opgaver af meget forskellig karakter. Disse opgaver kan vanskeligt beskrives udtømmende i en lovtæst. Ud over de ændringer og uddybninger i forhold til den gældende lovgivning, der foreslås vedrørende sagernes fordeling og sagernes administrative behandling, foreslås kommissionen derfor, at der indsættes en generel bestemmelse i retsplejeloven om embedschefens ansvar for varetagelsen af rettens administrative, herunder bevillingsmæssige, forhold.

Præsidentens afløser

For landsretterne følger det af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 4, stk. 3, at den efter embedsalder ældste af rettens tilstedeværende dommere i fornødent fald træder i præsidentens sted i tilfælde af dennes forfald. Denne bestemmelse sikrer imidlertid ikke nødvendigvis, at den dommer, der har denne funktion, har interesse for de administrative opgaver eller er den bedst egnede som afløser med hensyn til sådanne opgaver.

For SØ- og Handelsretten og byretterne indeholder retsplejeloven ikke bestemmelser, der nærmere regulerer afløserfunktionen ved embedschefens feriefravær og andet kortvarigt fravær. Det antages dog at følge af embedschefens almindelige kompetence til at træffe bestemmelse om embedets forretninger, at embedschefen kan træffe nærmere bestemmelse om, hvem der skal lede embedet i sådanne kortvarige fraværperioder.

Med henblik på at sikre den fornødne klarhed over, hvem afløserfunktionen skal påhvile i byretterne og SØ- og Handelsretten, og for samtidig at sikre, at afløseren ved både landsretterne, byretterne og SØ- og Handelsretten har den fornødne interesse i at forestå denne funktion og har den fornødne opbakning blandt de øvrige dommere, foreslås der indført en regel, hvorefter det pålægges præsidenten efter forhandling med embedets øvrige dommere nærmere at fastlægge, hvem der skal afløse præsidenten i dennes fravær.

Afløserfunktionen sigter normalt mod kortvarige og oftest planlagte fraværperioder, idet et mere langvarigt forfald typisk vil give anledning til en egentlig konstitution i stillingen, jf. herved retsplejelovens § 44 a, hvorefter Domstolsstyrelsen kan meddele midlertidig beskikkelse bl.a. ved en fast dommers forfald. Afløseren vil derfor i praksis kun skulle udføre de funktioner, der ikke kan eller bør afvente, at præsidenten på ny kommer til stede ved embedet. Det forudsættes, at afløseren - med støtte fra embedets administrative sekretariat - vil kunne varetage funktionen uden at have behov for at deltage i det daglige administrative arbejde eller at blive holdt tæt orienteret om embedets administrative forhold.

17.2.1.4. Administrative og økonomiske konsekvenser

Domstolsstyrelsen har på kommissionens anmodning foretaget en beregning af de administrative og økonomiske konsekvenser af kommissionens forslag. Domstolsstyrelsens beregninger er nærmere omtalt i kapitel 16 og er medtaget som bilag 12.

17.2.2. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser

Til § 1 Retsplejeloven

Til nr. 1-3 (retsplejelovens § 4, stk. 3 og 4, og § 6, stk. 1, 3. pkt.):

De foreslåede bestemmelser vedrører landsretspræsidenternes kompetence og ansvar for de administrative opgavers varetagelse samt spørgsmålet om, hvem der skal afløse præsidenten i dennes fravær. Der henvises nærmere til de almindelige bemærkninger i afsnit 17.2.1.3.

Til nr. 4-5 (retsplejelovens § 9, stk. 1-3):

De foreslåede bestemmelser vedrører Sø- og Handelsrettens præsidents kompetence og ansvar for de administrative opgavers varetagelse samt spørgsmålet om, hvem der skal afløse præsidenten i dennes fravær. Der henvises nærmere til de almindelige bemærkninger i afsnit 17.2.1.3.

Til nr. 6 (retsplejelovens § 9, stk. 4):

Ændringen er en konsekvens af forslaget til retskredsinddeling. Der er ikke ændringer i de områder, der efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 9, stk. 2, hører under Sø- og Handelsretten, bortset fra den nuværende Hørsholm retskreds, der efter forslaget vil komme til at høre under [retskreds nr. 20 (Nordsjælland Øst - hovedtingsted Helsingør)].

Til nr. 7 (ophævelse af retsplejelovens § 10):

Det foreslås, at justissekretærordningen i landsretterne og Sø- og Handelsretten ophæves. Som det fremgår af de almindelige bemærkninger i afsnit 17.2.1.1. og af udkastets § 1, nr. 9, foreslås også justissekretærordningen i Københavns Byret ophævet.

De opgaver vedrørende retsafgiftsspørgsmål og aktindsigt, der efter retsplejeloven er henlagt til justissekretærene, forudsættes ved landsretterne i stedet henlagt til den afdeling, der behandler sagen, mens opgaver vedrørende arkivadministration og opbevaring af retsbøger kan henlægges til landsrettens administrative sekretariat. For så vidt angår Sø- og Handelsretten forudsættes det, at disse opgaver varetages af embedets øvrige medarbejdere.

Den bistand til retspræsidenten, der i dag udføres af justissekretærene, vil i landsretterne mest hensigtsmæssigt kunne samles i det administrative sekretariat under ledelse af sekretariatschefen. I Sø- og Handelsretten kan bistanden ydes af en administrativ enhed ledet af en jurist.

Til nr. 8 (retsplejelovens § 12, 1. pkt.):

Som det bl.a. fremgår af de almindelige bemærkninger til lovudkastet, jf. afsnit 17.2.1.1., medfører kommissionens forslag, at landet inddeles i 25 retskredse.

Til nr. 9-11 (retsplejelovens §§ 15, 16 og 17):

Til § 15

Det følger af de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 15, stk. 1-5, § 16 a, stk. 1 og 3, og § 17, at byretterne er opdelt i præsidentledede embeder, administrerede embeder og enedommerembeder.

Da embederne, bortset fra [retskreds nr. 25 (Bornholm)], vil blive af en størrelsesorden på mindst 6-8 udnævnte dommere, dog ved 2 embeder 5 udnævnte dommere, bør embedscheferne ved disse embeder efter kommissionens opfattelse ligestilles på de områder, hvor der efter de gældende regler er forskelle i kompetence og opgaver. Af samme grund foreslås der endvidere indført præsidentordning ved alle de nye og større embeder.

Ved forslaget til retsplejelovens § 15 samles fastsættelsen af antallet af dommere i byretterne i en enkelt bestemmelse.

Om den nærmere baggrund for retskredsenes områder og antallet af dommere ved de enkelte embeder henvises til afsnit 12.1-12.3.

Til §§ 16 og 17

De foreslåede bestemmelser i §§ 16 og 17 vedrører byretspræsidenternes kompetence og ansvar for de administrative opgavers varetagelse samt spørgsmålet om, hvem der skal afløse præsidenten i dennes fravær. Der henvises nærmere til de almindelige bemærkninger i afsnit 17.2.1.3.

Efter de gældende regler er de præsidentledede og de administrerede byretter opdelt i afdelinger, der hver beklædes af en enkelt dommer, jf. retsplejelovens § 15, stk. 7, og § 16 a, stk. 2. Ved disse retter fastsættes almindelige regler om forretningernes fordeling mellem afdelingerne af embedschefen, mens sagernes fordeling mellem dommerne bestemmes af embedschefen efter forhandling med rettens øvrige dommere, jf. § 15, stk. 7, og § 16 a, stk. 3. For Københavns Byrets vedkommende fremgår det endvidere af § 16, stk. 2, at opkrævning af indtægter vedrørende skifte-, foged- og tinglysningsforretninger samt regnskabsaflæggelse herfor hører under den dommer eller fuldmægtig, som præsidenten bemyndiger dertil.

Kommissionen finder ikke grundlag for at opretholde de gældende bestemmelser om, at embederne opdeles i afdelinger, da det vil høre under præsidentens kompetence at beslutte en sådan organisatorisk opdeling af embedet, jf. udkastet til retsplejelovens § 17. Det samme gælder den særlige regel for Københavns Byret om opkrævning af og regnskabsaflæggelse for indtægter vedrørende skifte-, foged- og tinglysningsforretninger. De nugældende regler om forretningernes fordeling mellem afdelingerne vil endvidere være omfattet af den foreslåede bestemmelse om sagernes fordeling. Disse regler foreslås derfor også ophævet.

Ophævelse af justitssekretærordningen

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 16, stk. 1, er der ved Københavns Byret ansat en justitssekretær, der forestår opkrævning af og regnskabsaflæggelse for retsafgifter vedrørende domssager samt opgaver vedrørende aktindsigt, arkivadministration og opbevaring af retsbøger.

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger i afsnit 17.2.1.1. og af udkastet til § 1, nr. 9, foreslås den særlige justitssekretærordning ved Københavns Byret ophævet, således at de opgaver, der efter retsplejeloven i dag varetages af justitssekretæren, henlægges til det administrative sekretariat. Der henvises i øvrigt til afsnit 11.3.2.3.

Rejsedommere

Af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 15, stk. 6, følger det, at to af dommerne ved Københavns Byret, en af dommerne ved retten i Århus og en af dommerne ved retten i Ålborg fortrinsvis er ansat som rejsedommere, jf. retsplejelovens § 45.

Da byretterne - bortset fra [retskreds nr. 25 (Bornholm)] - efter forslaget alle vil blive af en vis størrelse, er der efter kommissionens opfattelse ikke grundlag for at opretholde den nuværende ordning med dommere, der særlig er ansat som rejsedommere. Om midlertidig beskikkelse som dommere i situationer, der er omfattet af den gældende rejsedommerordning, og om midlertidig beskikkelse som yderligere dommer ved [retskreds nr. 25 (Bornholm)] henvises til bemærkningerne til udkastet til retsplejelovens § 45.

Til nr. 12-13 (retsplejelovens § 17 a, stk. 1 og 3):

Bestemmelserne svarer til de nugældende bestemmelser i § 17 a, stk. 1 og 3, idet der dog er foretaget enkelte ændringer som følge af forslaget om, at byretterne - bortset fra [retskreds nr. 25 (Bornholm)] - ledes af en præsident.

Til nr. 14 (retsplejelovens § 18, stk. 1, 1. og 2. pkt.):

Efter den gældende bestemmelse i § 18, stk. 1, 1. pkt., træffer landsrettens præsident efter indstilling fra byretsdommeren bestemmelse om, hvorvidt forhandlingen af en straffesag, der antages at ville blive af længere varighed, skal overværes af en suppleant for dommeren. Ved de præsidentledede retter træffes bestemmelsen af byretspræsidenten, jf. § 18, stk. 1, 2. pkt.

Som følge af indførelsen af præsidentordning ved de nye og større byretter foreslås det, at bestemmelsen om, at domsforhandlingen af en straffesag skal overværes af en suppleant for dommeren, træffes af byretspræsidenten. For så vidt angår [retskreds nr. 25 (Bornholm)] skal beslutningen fortsat træffes af Østre Landsrets præsident, jf. også

bemærkningerne til udkastet til retsplejelovens § 45.

Til nr. 15 (retsplejelovens § 18, stk. 2, 3. pkt.):

Bestemmelsen er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke [retskreds nr. 25 (Bornholm)], ledes af en præsident.

Til nr. 16 (retsplejelovens § 18 a, stk. 1, og § 18 b, 1. pkt.):

Ændringerne er en konsekvens af, at der i retsplejelovens § 9 foreslås indsat 2 nye stykker, jf. udkastets § 1, nr. 5.

Til nr. 17 (retsplejelovens § 19, stk. 3, 1. pkt.):

Efter den gældende bestemmelse i § 19, stk. 3, 1. pkt., kan Domstolsstyrelsen bestemme, at der, hvis det efter omstændighederne skønnes fornødent, skal oprettes et eller flere afdelingskontorer i retskredsen.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at beslutning om eventuel oprettelse eller nedlæggelse af et afdelingskontor i retskredsen træffes af Domstolsstyrelsen efter forhandling med den enkelte byretspræsident. Da spørgsmålet om afdelingskontorer har nær sammenhæng med de bygnings- og personalemæssige forhold i den enkelte retskreds og med domstolschefens nærmere tilrettelæggelse og fordeling af retskredsens opgaver, findes det således naturligt, at beslutning om afdelingskontorer i retskredsen i forbindelse med gennemførelse af retskredsreformen træffes i samråd med den enkelte domstolschef. Antallet af afdelingskontorer bør endvidere kunne justeres løbende og også på længere sigt vil det være naturligt, at beslutning om oprettelse eller nedlæggelse af et afdelingskontor træffes i samråd med domstolschefen, der har den daglige drift af embedet og dermed særlig kendskab til behovet for afdelingskontorer.

Til nr. 18 (ophævelse af retsplejelovens § 28, stk. 1 og 2):

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 28, stk. 1, fastsætter og bekendtgør Domstolsstyrelsen tiden for de ordinære retsmøder til domssagers behandling ved byretterne, bortset fra ved de præsidentledede byretter. I andre tilfælde træffer retterne selv bestemmelse om tiden for retternes møder, jf. § 28, stk. 2.

Indførelsen af præsidentordning ved de nye og større byretter bør efter kommissionens opfattelse medføre, at alle retter selv - i det omfang der ved embederne overhovedet vil være mundtlig forberedelse - træffer bestemmelse om tiden for de ordinære retsmøder ved retterne. Kommissionen finder ikke grundlag for at gøre en undtagelse herfra for [retskreds nr. 25 (Bornholm)]. Bestemmelserne i § 28, stk. 1 og 2, foreslås derfor ophævet som overflødige.

Til nr. 19 (retsplejelovens § 32, stk. 3):

Ændringen er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke [retskreds nr. 25 (Bornholm)], ledes af en præsident.

Til nr. 20-29 (retsplejelovens § 39, stk. 1, 2. og 3. pkt., § 40, 1. og 2. pkt., § 41, stk. 1, § 41, stk. 4, 1. og 2. pkt., § 41, stk. 6, § 41, stk. 7, og § 41 a, stk. 5, 1., 3. og 4. pkt.):

Ændringerne er en følge af, at justitssekretærordningen foreslås ophævet ved landsretterne, Sø- og Handelsretten og Københavns Byret.

Til nr. 30 (retsplejelovens § 43 a, stk. 1, nr. 4):

Ændringen er en konsekvens af, at betegnelsen "administrerende dommer" afskaffes.

Til nr. 31 (retsplejelovens § 44 a, stk. 4, nr. 2):

Ændringen er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke [retskreds nr. 25 (Bornholm)], ledes af en præsident.

Til nr. 32 (retsplejelovens § 44 c, stk. 1):

Ændringen er en konsekvens af, at antallet af dommere ved byretterne efter forslaget er fastsat i en enkelt

bestemmelse, jf. udkastet til retsplejelovens § 15.

Til nr. 33 (retsplejelovens § 45, stk. 2 og 3):

Som det fremgår af bemærkningerne til udkastets § 1, nr. 9-11, finder kommissionen på baggrund af størrelsen af de foreslåede nye retskredse ikke grundlag for at opretholde den nuværende ordning, hvor 4 dommere særligt er ansat som rejsedommere, jf. de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 15, stk. 6, og § 45, stk. 2. De enkelte embeder vil således som det helt klare udgangspunkt selv kunne klare de situationer, hvor der i dag er behov for hjælp udefra af bl.a. en rejsedommer. Det forhold, at [retskreds nr. 25 (Bornholm)] fortsat kun vil bestå af 1 dommer, kan efter kommissionens opfattelse ikke medføre, at ordningen skal opretholdes i sin nuværende form.

Efter kommissionens opfattelse kan det dog ikke udelukkes, at der vil kunne opstå situationer, hvor også de nye og større embeder må have hjælp udefra.

På denne baggrund foreslås bestemmelsen i § 45, stk. 2, ændret således, at landsrettens præsident uden ansøgning kan meddele dommere eller fuldmægtige fra en tilstødende retskreds beskikkelse som midlertidig dommer for et tidsrum af højst tre måneder. Skal hjælpen ydes af dommere eller fuldmægtige fra andre embeder end naboembederne eller for en periode på over tre måneder, kan beskikkelse som yderligere dommer kun ske frivilligt og ikke ud over et tidsrum af to år.

I de særlige tilfælde, hvor det ikke måtte være muligt eller hensigtsmæssigt at beskikke en yderligere dommer efter den foreslåede bestemmelse i stk. 2, foreslås den gældende puljedommerordning anvendt. Der henvises herved til afsnit 12.2.

For så vidt angår [retskreds nr. 25 (Bornholm)] er det på grund af retskredsens særlige geografiske forhold fastsat i forslaget til stk. 2, 2. pkt., at hjælp skal ydes af dommere eller fuldmægtige ved Københavns Byret. Hjælpeordningen forudsættes bl.a. anvendt i forbindelse med behandlingen af sager med mere end 1 dommer. Ordningen kan også anvendes, hvis det bestemmes af Østre Landsrets præsident, at domsforhandlingen af en større straffesag skal overværes af en suppleant for dommeren, jf. udkastet til retsplejelovens § 18, stk. 1, 2. pkt.

Forslaget til stk. 3 svarer indholdsmæssigt til den gældende bestemmelse i § 45, stk. 3, men gælder alene Bornholm, der vil være det eneste enedommerembede.

Det bemærkes, at beskikkelse af en sættemdommer i tilfælde af inhabilitet fortsat vil være omfattet af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 46, der ikke foreslås ændret. Tilsvarende vil beskikkelse af en yderligere dommer, når det er nødvendigt ved ledighed i en stilling eller ved en fast dommers forfald, fortsat være omfattet af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 44 a, hvorefter Domstolsstyrelsen i disse tilfælde kan meddele midlertidig beskikkelse som dommer.

Til nr. 34 (retsplejelovens § 47 a, stk. 2):

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 47 a, stk. 2, skal byretsdommere ved præsidentledede retter indgive indberetning om indtægtsgivende hverv til vedkommende byretspræsident. Øvrige byretsdommere skal indgive indberetning til vedkommende landsretspræsident. For så vidt angår retspræsidenterne skal indberetningerne indgives til Højesterets præsident.

Da byretterne efter forslaget vil blive af en størrelse på normalt mindst 6-8 dommere, og da der på denne baggrund foreslås indført præsidentordning ved disse nye og større embeder, finder kommissionen, at indberetningerne for byretsdommeres vedkommende skal indgives til vedkommende byretspræsident. For så vidt angår dommeren på Bornholm skal indberetning fortsat indgives til Østre Landsrets præsident.

Spørgsmålet om, til hvem byretspræsidenterne skal afgive indberetning - vedkommende landsretspræsident eller Højesterets præsident - bør efter kommissionens opfattelse overvejes i sammenhæng med mere generelle overvejelser om Præsidentrådets sammensætning og opgaver. Det samme gælder spørgsmålet om, hvem der skal tillægges de i § 47 b nævnte beføjelser. Sådanne overvejelser falder imidlertid uden for kommissionens kommissorium, og kommissionen har derfor ikke taget stilling hertil.

Det er efter kommissionens opfattelse naturligt, at de fremtidige embedschefer som led i deres chefbeføjelser også tillægges beføjelse til at give en advarsel i de i § 48, stk. 1, nævnte situationer. Efter den gældende bestemmelse i

retsplejelovens § 48, stk. 2, behandles disciplinærsager efter § 48, stk. 1, af de i § 47 a, stk. 2, nævnte retspræsidenter. Da § 47 a, stk. 2, som ovenfor nævnt foreslås ændret, således at beføjelserne efter denne bestemmelse i forhold til embedets øvrige dommere tilkommer byretspræsidenterne, er det ikke nødvendigt at ændre den gældende bestemmelse i § 48, stk. 2.

Spørgsmålet om, hvem der skal tillægges de i § 48, stk. 1, nævnte disciplinærbeføjelser i forhold til byretspræsidenterne, bør efter kommissionens opfattelse overvejes i sammenhæng med de ovenfor nævnte mere generelle overvejelser om Præsidentrådet, og kommissionen har derfor heller ikke taget stilling hertil.

Til nr. 35-41 og nr. 44 (retsplejelovens § 52, stk. 1, § 53, § 54, stk. 1, § 54, stk. 2, 2. pkt., § 54 a, stk. 1, 1. pkt., § 54 b, § 55 og § 66, stk. 1, 1. pkt.):

Ændringerne er en følge af, at justitssekretærordningen foreslås ophævet ved landsretterne, Sø- og Handelsretten og Københavns Byret.

For så vidt angår den foreslåede bestemmelse i § 54 b vedrørende justitssekretæren ved Højesteret, indebærer henvisningen i denne bestemmelse til § 54 a, at sager om afsked og ændring af tjenestested behandles og påkendes af Den Særlige Klageret, jf. retsplejelovens § 1 a, stk. 1, nr. 5.

Til nr. 42 (retsplejelovens § 57, stk. 1, 1. pkt.):

Ændringen er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke [retskreds nr. 25 (Bornholm)], ledes af en præsident.

Til nr. 43 (retsplejelovens § 58, stk. 2, 1. pkt.):

Ændringen er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke [retskreds nr. 25 (Bornholm)], ledes af en præsident.

Til nr. 45 (retsplejelovens § 79, stk. 3):

Det foreslås, at man i de få tilfælde, hvor en straffesag efter bestemmelsen i retsplejelovens § 11, stk. 3, kan flyttes til et andet sted end det sædvanlige tingsted, herunder også uden for landsretskredsen, kan benytte nævninger fra det sted, hvor sagen skal foretages.

Efter den gældende bestemmelse i § 11, stk. 4, skal parterne have lejlighed til at udtale sig om, hvorvidt en sag skal behandles uden for landsretskredsen. Efter kommissionens opfattelse bør parterne ligeledes have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet om medvirken af nævninger fra en anden nævningekreds.

Til nr. 46 (retsplejelovens § 88, stk. 1):

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 88, stk. 1, udtages domsmænd for den enkelte sag af vedkommende retsformand eller dommer. Ved de præsidentledede byretter udtages domsmændene af præsidenten og ved de administrerede embeder af den administrerende dommer.

Der er i den foreslåede bestemmelse ingen ændring for så vidt angår landsretterne, mens ændringen for så vidt angår byretterne er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke [retskreds nr. 25 (Bornholm)], ledes af en præsident.

Til nr. 47 (retsplejelovens § 88, stk. 4):

Det foreslås, at der indføres mulighed for, at man - hvis en domsmandssag i medfør af retsplejelovens § 11, stk. 3, eller § 19, stk. 4, jf. § 11, stk. 3, flyttes uden for nævninge- eller retskredsen - kan benytte domsmænd fra det sted, hvor sagen skal foretages. Også i sådanne tilfælde skal parterne forinden have lejlighed til at udtale sig. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til udkastet til § 79, stk. 3.

Det forudsættes, at den praktiske udtagelse af domsmænd i byretssager, der skal behandles uden for retskredsen, jf. forslaget til § 88, stk. 4, 2. pkt., foretages af præsidenten for den byret, i hvis kreds sagen skal behandles, efter anmodning fra den ret, der skal sættes uden for retskredsen.

Til nr. 48 (retsplejelovens § 135, stk. 2, 1. og 2. pkt.):

Ændringen er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke [retskreds nr. 25 (Bornholm)], ledes af en præsident.

Til nr. 49 (retsplejelovens § 214, stk. 2):

Ændringen er en konsekvens af forslaget i § 1, nr. 15.

Til nr. 50 (retsplejelovens § 236):

Da København efter kommissionens forslag vil blive opdelt på to embeder, foreslås det, at de personer, der er omfattet af den gældende bestemmelse i § 236, anses som havende hjemting i Københavns Byrets kreds under de betingelser, der er anført i den gældende bestemmelse.

Til nr. 51 (retsplejelovens § 336 a, stk. 1):

Ændringen er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke [retskreds nr. 25 (Bornholm)], ledes af en præsident.

Til nr. 52 (retsplejelovens § 494, stk. 1, 2. pkt.):

Ændringen er en konsekvens af forslaget til en ny retskredsinddeling. Der er ikke ændringer i forhold til de områder, der omfattes af den gældende bestemmelse i § 494, stk. 1, 2. pkt., bortset fra at den nuværende Hørsholm retskreds ikke længere vil være omfattet af bestemmelsen, idet den efter forslaget vil høre under [retskreds nr. 20 (Nordsjælland Øst - hovedtingsted Helsingør)].

Til nr. 53 (retsplejelovens § 698, stk. 2, 1. pkt.):

Da København efter kommissionens forslag vil blive opdelt på to embeder, foreslås det, at de personer, der er omfattet af den gældende bestemmelse i § 698, stk. 2, anses som havende bolig i Københavns Byrets kreds under de betingelser, der er anført i den gældende bestemmelse.

Til nr. 54 (retsplejelovens § 702, stk. 2, 1. pkt.):

Det følger af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 702, stk. 2, at landsrettens præsident, når byrettens forhold tilsiger det, og byretten anmoder herom inden domsforhandlingens begyndelse, kan beslutte, at en sag skal behandles ved en anden byret i nævningekredsen eller, hvis omstændighederne taler for det, ved en af de præsidentledede byretter i landsretskredsen.

Efter kommissionens forslag vil alle embeder - bortset fra Bornholm - blive af en størrelse på normalt 6-8 dommere, og der vil være præsidentordning ved de nye og større embeder. Det foreslås derfor, at landsrettens præsident - således som det er tilfældet i dag, og under de samme betingelser - kan flytte en sag til en anden byret i nævningekredsen, eller efter omstændighederne til en anden byret i landsretskredsen. Efter kommissionens forslag vil der i flere af nævningekredsene alene være én byret. I disse tilfælde vil sagen, hvis omstændighederne taler for det, kunne flyttes uden for nævningekredsen men inden for landsretskredsen, således som det også er forudsat af Retsplejerådet, jf. betænkning nr. 1299/1995 om rejsedommerordningen, s. 40, vedrørende den nugældende ordning.

Til nr. 55 (retsplejelovens § 735, stk. 1, 1. pkt.):

Ændringen er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke [retskreds nr. 25 (Bornholm)], ledes af en præsident.

Til § 2
Retsafgiftsloven

Ændringerne af retsafgiftslovens § 64, stk. 4 og stk. 5, er en konsekvens af, at justitssekretærordningen foreslås ophævet i landsretterne, Sø- og Handelsretten og Københavns Byret.

Til § 3
Konkursloven

Ændringen af konkurslovens § 4 er en konsekvens af forslaget til en ny retskredsinddeling. Der er i forhold til den gældende bestemmelse i konkurslovens § 4 ikke ændringer i de områder, for hvilke de i konkurslovens § 3 nævnte anmeldelser og begæringer skal indgives til Sø- og Handelsretten, bortset fra den nuværende Hørsholm retskreds, der efter forslaget vil komme til at høre under [retskreds nr. 20 (Nordsjælland Øst - hovedtingsted Helsingør)].

Til § 4

Til stk. 2:

Den foreslåede retskredsreform vil forudsætte temmelig omfattende forandringer på mange områder, jf. nærmere afsnit 12.5. Kommissionen finder det imidlertid - bl.a. af hensyn til iværksættelsen af Retsplejerådets forslag inden for civilsagsområdet - afgørende, at de nye byretter etableres og kommer til at fungere som enheder hurtigst muligt efter forslagets vedtagelse.

Det er kommissionens opfattelse, at etableringen af de nye embeder og fastlæggelsen af de fremtidige organisatoriske, personalemæssige og bygningsmæssige forhold for de enkelte nye embeder skal ske i tæt samarbejde mellem Domstolsstyrelsen og domstolschefen. Der foreslås derfor indsat en bestemmelse, hvorefter Domstolsstyrelsen i samarbejde med den enkelte domstolschef træffer bestemmelse om den praktiske gennemførelse af forslaget for de enkelte retskredse.

Det forudsættes, at domstolscheferne ved de nye embeder udpeges i god tid (f.eks. ca. et halvt år), inden den nye retskredsinddeling træder i kraft, således at de allerede fra dette tidspunkt sammen med Domstolsstyrelsen kan deltage i arbejdet med etableringen af den nye struktur.

Der henvises i øvrigt til afsnit 12.5.

Til § 5

Fastlæggelsen af personalenormeringen ved de fremtidige byretsembeder er behæftet med betydelig usikkerhed, jf. nærmere afsnit 12.2.

På denne baggrund vil det efter kommissionens opfattelse være hensigtsmæssigt, at justitsministeren senest 5 år efter ikrafttrædelsen foretager en samlet vurdering af antallet af dommere i de enkelte retskredse, jf. udkastet til retsplejelovens § 15, og om fornødent fremsætter forslag til revision heraf. For så vidt angår de øvrige personalegrupper ved domstolene, forudsættes det, at normeringen fortsat vurderes og reguleres løbende af Domstolsstyrelsen.

17.3. Udkast til bekendtgørelse om tingstederne for landsretterne

Tingstederne for landsretterne er senest fastsat ved bekendtgørelse nr. 112 af 11. marts 1986. Kompetencen til at fastsætte landsretternes tingsteder henhører under Domstolsstyrelsen, jf. retsplejelovens § 11, stk. 1. På grund af de omfattende ændringer i retskredsinddelingen, som kommissionens forslag vil medføre, bør ændringerne efter kommissionens opfattelse gennemføres ved en ny bekendtgørelse og ikke en ændringsbekendtgørelse.

Udkast til

"Bekendtgørelse om tingstederne for landsretterne

I medfør af § 11, stk. 1, i lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 857 af 12. september 2000, som ændret senest ved lov nr., fastsættes:

§ 1. Østre landsretskreds

Landsrettens sæde er i København.

1. Københavnske nævningekreds.

Tingsted: København.

Hertil hører: Københavns Byret og [Retskreds nr. 23 (København Vest - hovedtingsted på Frederiksberg)].

2. [Nord- og Østsjællandske] nævningekreds.
Tingsted: København.
Hertil hører: [Retskreds nr. 19 (Nordsjælland Vest - hovedtingsted i Hillerød)], [retskreds nr. 20 (Nordsjælland Øst - hovedtingsted i Helsingør)], [retskreds nr. 21 (Hovedstadsområdet Vest - hovedtingsted i Glostrup)] og [retskreds nr. 22 (Hovedstadsområdet Nord - hovedtingsted i Gladsaxe)].
3. [Midt- og vestsjællandske] nævningekreds.
Tingsted: København.
Hertil hører: [Retskreds nr. 17 (Roskilde og Nordvestsjælland - hovedtingsted i Roskilde)].
4. [Sydvestsjællandiske] nævningekreds.
Tingsted: København.
Hertil hører: [Retskreds nr. 16 (Vestsjælland - hovedtingsted i Slagelse)].
5. [Syd- og sydøstsjællandiske] nævningekreds.
Tingsted: København.
Hertil hører: [Retskreds nr. 15 (Sydsjælland - hovedtingsted i Næstved)] og [retskreds nr. 18 (Østsjælland - hovedtingsted i Køge)].
6. Bornholmske nævningekreds.
Tingsted: Rønne.
Hertil hører: [Retskreds nr. 25 (Bornholm - hovedtingsted i Rønne)].
7. Lolland-Falsterske nævningekreds.
Tingsted: Nykøbing Falster.
Hertil hører: [Retskreds nr. 14 (Lolland-Falster - hovedtingsted i Nykøbing Falster)].
8. Nordfynske nævningekreds.
Tingsted: Odense.
Hertil hører: [Retskreds nr. 12 (hovedtingsted i Odense)].
9. Sydfynske nævningekreds.
Tingsted: Odense.
Hertil hører: [Retskreds nr. 13 (Sydfyn - hovedtingsted i Svendborg)].

§ 2. Vestre landsretskreds

Landsrettens sæde er i Viborg.

1. Nordjydske nævningekreds.

Tingsted: Ålborg.

Hertil hører: [Retskreds nr. 1 (Nordjylland - hovedtingsted i Frederikshavn)] og [retskreds nr. 2 (hovedtingsted i Ålborg)].

2. [Vest- og midtjydske] nævningekreds.

Tingsted: Viborg.

Hertil hører: [Retskreds nr. 3 (Nordøstjylland - hovedtingsted i Randers)], [retskreds nr. 4 (Midt- og Nordvestjylland - hovedtingsted i Viborg)] og [retskreds nr. 5 (Vestjylland - hovedtingsted i Herning)].

3. Østjydske nævningekreds.

Tingsted: Århus.

Hertil hører: [Retskreds nr. 6 (hovedtingsted i Århus)] og [retskreds nr. 7 (Østjylland - hovedtingsted i Horsens)].

4. Sydvestjydske nævningekreds.

Tingsted: Esbjerg.

Hertil hører: [Retskreds nr. 8 (Sydvestjylland - hovedtingsted i Esbjerg)].

5. [Sydjydske] nævningekreds.

Tingsted: Kolding.

Hertil hører: [Retskreds nr. 9 (Sydøstjylland - hovedtingsted i Vejle)] og [retskreds nr. 10 (Sydjylland - hovedtingsted i Kolding)].

6. De sønderjydske landsdeles nævningekreds.

Tingsted: Sønderborg.

Hertil hører: [Retskreds nr. 11 (Sønderjylland - hovedtingsted i Sønderborg)].

§ 3. Bekendtgørelsen træder i kraft den ...

Stk. 2. Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 112 af 11. marts 1986 om tingstederne for landsretterne."

17.4. Bekendtgørelse om landets inddeling i retskredse mv.

Landets inddeling i retskredse er senest fastsat ved bekendtgørelse nr. 444 af 13. juni 1990. Hjemlen til udstedelse af bekendtgørelsen fremgår af retsplejelovens § 12, § 17, stk. 2, § 19, stk. 1-3 (tidligere § 19, stk. 1, 2 og 4), og § 28, stk. 1 (tidligere § 22), jf. lovbekendtgørelse nr. 857 af 12. september 2000.

Efter kommissionens forslag til ændring af retsplejeloven vil de nugældende bestemmelser i § 17, stk. 2, og § 28, stk. 1, ikke længere have betydning.

Det følger af retsplejelovens § 12, at justitsministeren kan foretage forandringer i retskredsens område, medmindre forandringen indebærer oprettelse eller nedlæggelse af en retskreds. Efter bestemmelsen påhviler det endvidere Justitsministeriet at udsende en fortegnelse over retskredsene med angivelse af området for hver af kredsene.

Kompetencen til at fastsætte tingstederne for byretterne samt områderne for eventuelle yderligere tingsteder i retskredsen er derimod ved lov nr. 402 af 26. juni 1998 blevet tillagt Domstolsstyrelsen, jf. nærmere retsplejelovens § 19, stk. 1-3.

Kommissionens udkast til retskredsinddeling samt områderne for de enkelte kredse fremgår af afsnit 12.3.

17.5. Øvrige ændringer

Øvrige lovbestemmelser

Kommissionens forslag vil medføre, at der skal foretages enkelte konsekvensændringer også i love, der hører under andre ministerier end Justitsministeriet. Det gælder f.eks. tjenestemandsløven (§ 34, stk. 3), stempelafgiftsloven (§ 32, stk. 1, nr. 2), patentloven (§ 64, stk. 2), brugsmodelloven (§ 44, stk. 2) og mønsterloven (§ 41). De nævnte bestemmelser i tjenestemandsløven og stempelafgiftsloven vil skulle ændres som følge af forslaget om ophævelse af justitssekretærordningen i landsretterne, Sø- og Handelsretten og Københavns Byret, mens de nævnte bestemmelser i patentloven, brugsmodelloven og mønsterloven vil skulle ændres som følge af forslaget om at opdele København i flere embeder.

Øvrige administrative forskrifter

Kommissionens forslag vil endvidere medføre, at der skal ske konsekvensændringer i andre bekendtgørelser end de ovenfor under 17.3.-17.4. nævnte. Det gælder f.eks. bekendtgørelse nr. 253 af 13. maj 1976 om retsbøger, anvendelse af diktafon under retsmøder mv., bekendtgørelse nr. 884 af 3. oktober 1996 om bobestyrere og bekendtgørelse nr. 1039 af 16. december 1999 om offentlig retshjælp ved advokater.

Nævninge- og domsmandslisterne

Landsretternes nævninge- og domsmandslistor og byretternes domsmandslistor dannes ved lodtrækning blandt personer, der er optaget på såkaldte grundlister inden for nævninge- og retskredsene. Personerne på disse grundlister udtages af kommunale grundlisteudvalg, og udtagelsen gælder for et tidsrum af 4 år fra en 1. januar, jf. nærmere retsplejelovens §§ 68, 72 og 74.

Afhængigt af, hvornår retskredsreformen skal træde i kraft, vil nævninge- og domsmandslistor skulle tilpasses de nye nævninge- og retskredse.

[Forside](#) | [Indholdsfortegnelse](#) | [Til top](#) | [Forrige](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

[Forside](#) | [Indhold](#) | [Til top](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

[Forside](#) | [Indhold](#) | [Til top](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

[Forside](#) | [Indhold](#) | [Til top](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

[Forside](#) | [Indhold](#) | [Til top](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

[Forside](#) | [Indhold](#) | [Til top](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

[Forside](#) | [Indhold](#) | [Til top](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

[Forside](#) | [Indhold](#) | [Til top](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

[Forside](#) | [Indhold](#) | [Til top](#)

Justitsministeriet, Version 1.0 januar 2001

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>